



STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 32 · 12. desember
Sesjonen 2019–2020

Møte torsdag den 12. desember 2019 kl. 10.
Votering ved møtets slutt.

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 32):

1. Innstilling fra justiskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2020, kapitler under Justis- og beredskapsdepartementet mv. (rammeområde 5) (Innst. 6 S (2019–2020), jf. Prop. 1 S (2019–2020))
2. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i passloven (passgebyr) (Innst. 84 L (2019–2020), jf. Prop. 3 L (2019–2020))
3. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (gjennomføringstiden for straffegjennomføring med elektronisk kontroll mv.) (Innst. 83 L (2019–2020), jf. Prop. 132 L (2018–2019))
4. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i passloven og ID-kortloven (utstedelse og nektelse av reisedokumenter til mindreårige mv.) (Innst. 85 L (2019–2020), jf. Prop. 126 L (2018–2019))
5. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i politiloven mv. (bevæpnet patruljering mellom sårbare objekter mv.) (Innst. 73 L (2019–2020), jf. Prop. 105 L (2018–2019))
6. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Svalbardbudsjettet 2020 (Innst. 17 S (2019–2020), jf. Prop. 1 S (2019–2020))
7. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2020, kapitler under Utenriksdepartementet mv. (rammeområde 4) og Forsvarsdepartementet mv. (rammeområde 8) (Innst. 7 S (2019–2020), jf. Prop. 1 S (2019–2020))
8. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Liv Signe Navarsete, Bengt Fasteraune og Willfred Nordlund om ei offentlig evaluering av integrert strategisk leiding innan forsvarssektoren (Innst. 89 S (2019–2020), jf. Dokument 8:140 S (2018–2019))
9. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Lov om informasjonstilgang mv. for utvalget for ekstern gransking av saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepenger, arbeidsavklaringspenger og pleiepenger ved opphold i et annet EØS-land (Innst. 90 L (2019–2020), jf. Prop. 27 L (2019–2020))
10. Referat

Presidenten: Representantene Hårek Elvenes, Bente Stein Mathisen, Vetle Wang Soleim, Marianne Marthinsen, Christian Tybring-Gjedde, Liv Signe Navarsete og Erlend Wiborg, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Representanten Lars Haltbrekken vil fremsette et representantforslag.

Lars Haltbrekken (SV) [10:00:35]: På vegne av representantene Audun Lysbakken, Arne Nævra, Kari Elisabeth Kaski og meg selv vil jeg sette fram et representantforslag om å få på plass en internasjonal avtale om reduksjon av oljeproduksjon.

Presidenten: Representanten Cecilie Myrseth vil fremsette et representantforslag.

Cecilie Myrseth (A) [10:01:00]: På vegne av representantene Terje Aasland, Arild Grande og meg selv vil jeg legge fram et representantforslag om en tiltakspakke for å sikre seriøsitet i fiskeindustrien.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe vil fremsette et representantforslag.

Kjersti Toppe (Sp) [10:01:25]: Eg vil på vegner av representantane Geir Adelsten Iversen, Sandra Borch, Per Olaf Lundteigen, Trygve Slagsvold Vedum og meg sjølv fremja eit forslag om «å forberede offentlig drift av luftambulanseflytjenesten slik at den blir en integrert del av helseforetakenes øvrige ambulansetjeneste og akuttmedisinske beredskap».

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Etter ønske fra justiskomiteen vil sakene nr. 1 og 2 behandles under ett.

Sak nr. 1 [10:02:12]

Innstilling fra justiskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2020, kapitler under Justis- og beredskapsdepartementet mv. (rammeområde 5) (Innst. 6 S (2019–2020), jf. Prop. 1 S (2019–2020))

Sak nr. 2 [10:02:29]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i passloven (passgebyr) (Innst. 84 L (2019–2020), jf. Prop. 3 L (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil debatten bli begrenset til 1 time og 40 minutter, og presidenten vil ordne debatten slik:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 mi-

nutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og Rødt 5 minutter.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen.

Videre vil de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, få en taletid på inntil 3 minutter.

Lene Vågslid (A) [10:03:21] (leiar i komiteen): Eg vil starte med å takke komiteen for eit godt samarbeid i arbeidet med budsjettinnstillinga.

Me bur i eit trygt land, samanlikna med dei aller fleste andre. Det skjer mykje bra og spennande i justis-sektoren, og me har mykje me kan vere stolte over. Det er positivt at regjeringa dei seinare åra har investert i og prioritert det nasjonale beredskapssenteret. Det er positivt at regjeringa har arbeidd for og sørgd for å få på plass nye politihelikopter. Det er òg veldig positivt at regjeringa har fått på plass og arbeidd med eit cybersikkerheits-senter, og at ein òg i budsjettet for 2020 finn midlar til å vedlikehalde fengsel.

Arbeidarpartiet sin gjennomgåande kritikk av snart sju Framstegsparti-budsjett og høgeregjeringa har retta seg mot at drifta og heilskapen i straffesakskjeda er nedprioriterte, at ein trass i at ein får plass til utruleg mykje i det blå statsbudsjettet, vidarefører den utskjelte ABE-reforma, som kuttar i kapasiteten, at høgeregjeringa bryt forlik inngått i Stortinget, at me har ei regjering som ikkje evnar å setje politiet i stand til å løyse samfunnsoppdraget sitt, samtidig som ein står i ei gigantisk reform som er ute av kurs. Folk har ikkje fått den tryggleiken dei har blitt lova.

Me har vore vitne til ein rettsskandale i haust. Navskandalen er alvorleg, han har ført til fleire justismord og skal no granskast. Det er for tidleg med konklusjonar, men eg meiner denne alvorlege hendinga må gje oss som justispolitikarar ein vekkjar – ein vekkjar om at me ikkje må ta rettsstaten eller rettsikkerheita til folk for gjeve. Rettsstaten er berebelken i demokratiet vårt, og for oss i justiskomiteen er ein velfungerande rettsstat heilt avgjerande for dei grunnverdiane me alle deler, som likskap for lova og at alle i Noreg skal ha både retts-sikkerheit og rettsvern.

I haust gjorde Stortinget eit viktig prinsipielt vedtak. Me vedtok at påtalemyndigheita formelt skulle vere uavhengig. Det er påtalemyndigheita i Noreg, men me gjorde det formelt. Når eg ser meg rundt om i Europa, og ser dei mørke skyene som trugar mange innbyggjarar i land der ein ikkje lenger har uavhengige domstolar, der ein ikkje lenger bur i ein rettsstat, er det viktig for meg å starte dagens debatt med å hegne om rettsstaten, og slå ring om dei uavhengige domstolane og påtalemyndigheita me har i Noreg. Arbeidarpartiet meiner at

domstolane må styrkjast. I tillegg til at me ynskjer ein desentralisert struktur, legg me 30 mill. kr meir på bordet til domstolane enn det som låg i proposisjonen.

Eg ynskjer meg eit sosialt demokrati. Det seier mykje om eit samfunn korleis ein behandlar sine straffedømde, kva for makt som blir utøvd overfor innbyggjarane. Etter 22. juli var styrken i Noreg at me ikkje forandra oss, at me stod saman i møtet med hat, ekstremisme og terror, at me sa og var opptekne av meir demokrati og kjærleik. Det var ein stor styrke for Noreg.

For Arbeidarpartiet er det viktig at me har og får ein justispolitikk som verkar, ikkje ein politikk som ser tøff ut, men som er tøff mot kriminaliteten og endå tøffare mot årsakene til kriminaliteten. Gjennom fleire år har Arbeidarpartiet no levert seriøse alternative budsjett der justissektoren har vore høgt prioritert. Me legg over ein halv milliard kroner meir på bordet til drifta av justissektoren for 2020 enn det høgeregjeringa gjer. Samtidig er me ærlege på at me ikkje føreslår nok til kriminalomsorga, og at me ikkje føreslår nok til domstolane, for det etterslepet høgeregjeringa har skapt dei åra dei har sete, kjem til å ta fleire år å løyse.

Arbeidarpartiet sin hovudprioritet er politiet. Over 470 mill. kr meir føreslår me at ein må bruke på politiet i 2020. Politiet må setjast i stand – i langt betre stand – til å førebyggje kriminalitet, til å samarbeide med andre instansar, til å ha tid til det, til å styrkje og gjennomføre etterforskløftet. I år, som i fem-seks år før, meiner me heilt alvorleg at politidistrikta får for lite pengar. Ein må auke drifta av politidistrikta, og difor legg me 300 mill. kr meir på bordet til politidistrikta for 2020.

Det er ei kjensgjerning at fleire politidistrikt i 2020 kjem til å måtte kutte i talet på årsverk på grunn av det budsjettet som kjem til å få fleirtal i denne salen i kveld. Det er òg ein veksande frustrasjon ute i politiet rundt at justisministeren vil ha det til at me nærmar oss målet om to politifolk per tusen innbyggjarar gjennom at det har blitt tilsett politifolk i sivile stillingar, og ser ut til å gløyme at heile poenget var å få meir politikraft, tilsetje politifolk der me treng dei. Arbeidarpartiet meiner ein òg må setje eit stort spørsmålsteikn ved heile den rigide målstyringa sektoren no ligg under.

Uansett kor mange gonger høgrepertia eller justisministeren i dag kjem til å seie «historisk» eller at reforma verkar, gjer det ikkje realiteten meir rett av den grunn. Eg begrip ikkje at det kan vere så vanskeleg å lytte til og forstå det tilsette i politiet faktisk seier, det folk som bur ute i lokalsamfunn i Noreg, faktisk opplever. Det er ikkje gjort ein god nok jobb med å styrkje nærpolitiet. Den politireforma som blir gjennomført no, liknar ikkje den denne salen vedtok. Det er ein grunn til at nesten alle dei forbunda i vår sektor som var på budsjettthøyringa, meinte at budsjettet var for dårleg.

Me brukar ein del tid på å vente i denne komiteen. Sidan mars i år har justisministeren sitt svar på alle kritiske spørsmål frå Arbeidarpartiet om den alarmerande situasjonen i politiet vore at det kjem ei stortingsmelding: Berre vent, no kjem det ei løypemelding med tiltak og nødvendige justeringar for den situasjonen me står i.

No nærmar me oss jul, og me har ikkje sett snurten av verken tiltak, justeringar eller stortingsmeldingar.

På toppen av dette er det no ein situasjon som alle har fått med seg – med stor skuffelse og frustrasjon – at regjeringa radbrekker Politihøgskulen i Oslo. At ein legg opp til vidare kutt i Politihøgskulen, er etter mi meining ei ganske ille hundreårsgåve å få, for til neste år fyller Politihøgskulen i Oslo 100 år. Dette er ein politikk me i Arbeidarpartiet er imot, og me skjønar heller ikkje at ein legg opp til å gjere slike endringar utan å ha greidd ut bemanningsbehovet i politiet, slik me har føreslått i fleire omgangar.

Offer for kriminalitet står i kø, medan kriminelle får strafferabatt. Kapasiteten i straffesakskjeda er sprengd. Arbeidarpartiet føreslår difor å gje eit løft til påtalejuristane i politidistrikta gjennom å øyremerkje nærmar 100 mill. kr til det. Me meiner det trengst pengar i tillegg til berre å synleggjere det, slik ein samla komité er einig om.

Straff i seg sjølv har ikkje stor verdi viss ikkje det fører til endring. Ei straff som verkar, ei fengsels- og friomsorg som blir sett i stand til å snu folk frå kriminalitet til eit liv utan kriminalitet, som gode naboar, må vere heile poenget med ein kriminalomsorgspolitik. Under Erna Solberg og til saman sju justisministrarar frå Framstegspartiet har dette fokuset forsvunne. Det er lagt i ein skuff, saman med alle nyklane til dei opne fengsla som no er lagde ned. Nok eit ope fengsel får kroken sett på døra av Stortinget i kveld. Skogsleiren i Fyresdal, eller avdeling Kleivgrend, under Arendal fengsel, blir lagd ned av høgrepertia i kveld. For fyrste gong klarar ei regjering å leggje ned Kleivgrend. Det er ikkje fyrste gong det har blitt forsøkt, men i dag blir det ein realitet.

Arbeidarpartiet er imot dette. Me meiner det ikkje finst gode argument for å leggje ned landets kanskje billigaste fengsel, som leverer svært gode resultat. Argumentet som blir brukt, om at det ikkje er behov, meiner me er direkte feil. Det er kunnskapslaust, det er uklokt, og det er ein dårleg politikk for samfunnssikkerheita. Arbeidarpartiet meiner det er viktig å behalde heile soningstrappa, òg opne soningsalternativ, og eg håpar fornufta kan rå i salen i kveld, for det er lov å stemme for det forslaget Arbeidarpartiet har fremja, saman med opposisjonspartia, om ikkje å leggje ned Kleivgrend fengsel.

Elles tek eg opp dei forslaga Arbeidarpartiet står bak, åleine eller saman med andre, og ser fram til ein frisk og god debatt.

Presidenten: Representanten Lene Vågslid har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Peter Frølich (H) [10:13:13]: Da justisbudsjettet kom fra departementet tidligere i høst, rykende ferskt fra trykkeriet, var det nok en gang solid lesning. Jeg er fristet til å glede komitélederen med å kalle det historisk bra. Det er viktige investeringer som fullføres. Det digitaliseres i hele sektoren. Jeg tror alle i komiteen og i salen kan glede seg over at vi endelig når målet om en politidekning på to per tusen innbyggere, at etterforskningen i politiet prioriteres, og at regjeringen skjærer igjennom og sikrer redningsbase for redningshelikoptrene i nord.

Jeg synes Stortingets arbeid med budsjettet har vært ekstra godt i år. Det er helt tydelig at det nytter å ha gode allierte i finanskomiteen, for justissektoren stikker av med omtrent 25 pst. av alle endringene som ble gjort i finanskomiteens arbeid. Politiet får nytt utstyr. Domstolene får et helt nødvendig løft, og vi får midler på plass til å kunne åpne nye fengselsplasser på Eidsberg for å håndtere den spesielt krevende kriminalitetssituasjonen i Oslo, med gjenger, ofte mindreårige, som gang på gang på gang prøver å teste systemet og tålmodigheten vår. Vi er nødt til å vise dem, som regjeringen har sagt, at det å bryte normene, utøve kriminalitet og skape utrygghet må møtes med raske og følbare konsekvenser. Det blir mulig med dette gode budsjettet.

Så har vi en sterk kontrast til de alternative budsjettene. Jeg vet ikke hva jeg skal kalle dem, men de er nærmest en slags arena for kreativ bokføring. De er en oppvisning i veldig mye oppfinnsom politikk.

De alternative budsjettene deler seg stort sett i to. En har de litt tradisjonelle inndekningene, altså å kutte 20 mill. kr på én post og øke med 20 mill. kr på en annen. Men det er noe ganske annet å si at vi skal dele ut hundrevis av millioner – hundrevis av millioner – til politi, domstoler og fengsler og alt som godt er. Hvordan skal vi finansiere dette? Jo, vi skal kutte i abstrakte ting som byråkrati. Vi skal effektivisere. Vi skal melde oss ut av EØS. Vi skal kutte i konsulentbruk. Hva betyr dette? Det høres så utrolig enkelt ut. Kutte i byråkratiet – ja, kutt POD, kutt KDI, kutt noen konsulenter på kjøpet. Det kan kanskje være morsomt, et politisk spill der man får masse «fantasillioner» å leke seg med. Men det er en kjerne av dypt alvor her, for man skaper forventninger der ute, hos velgere, hos ansatte i etatene, hos ansatte i politiet og andre – forventninger som ikke kan innfris. Det er ikke teoretisk mulig å innfri de løftene. Hvis man f.eks. skal kutte EØS-kontingenten på 2 mrd. kr – ja, så skal vi være ute av EØS om et par uker. Det går ikke an å budsjettere sånn.

En ting er at man omfavner disse kritiserte ABE-kuttene. Men så legger man på ytterligere milliarder som skal kuttes, og man gjør det ved å fjerne direktorater. Det man ikke skjønner, er at om man fjerner et direktorat, så forsvinner ikke oppgavene. Det må jo fortsatt være byråkrater som utfører disse oppgavene. Når man sier at man skal kutte i konsulentbruk, tenker alle: «Ja ja, hvem er for konsulenter? Jeg er imot konsulenter, jeg er for politi. Jeg er imot konsulenter, jeg er for dommere.» Men de konsulentene vi snakker om, er ikke skumle pr-folk som tar masse millioner. De konsulentene vi snakker om, er de som planlegger nye fengsler. Det er de som planlegger en framtidig domstolsstruktur. Det er de som gir oss et nytt beredskapssenter. – Dette blir altfor enkelt.

Men ikke alt er helt svart. Når vi driver et budsjettarbeid i komiteen, er det mange fine øyeblikk da partiene finner sammen. Vi har hatt øyeblikk denne høsten da vi har samlet oss om god politikk. Vi har gått inn i Arbeiderparti-merknader, Senterparti-merknader og SV-merknader, og de har gått inn i regjeringspartiernes merknader. Jeg har lyst til å trekke fram prosjektet om offentlig rettspraksis og at polititjuristenes finansielle situasjon må framkomme tydeligere på statsbudsjettet, som gode eksempler på at vi tross alt kan finne sammen. Det er et budsjett på 40 mrd. kr, og vi krangler ofte om små forskjeller, men heldigvis er vi enige om de lange linjene.

Solveig Horne (FrP) [10:18:33]: Da jeg i går satt og skulle forberede meg til debatten, var jeg veldig i tvil om hvordan denne debatten kom til å bli. Alle partiene har brukt de siste ukene til å finpusse på merknader, forslag og egne budsjettøkninger. Regjeringspartiene har også klart å flytte på litt penger, og jeg vil si at justissektoren har fått god uttelling.

Opposisjonen har lagt fram sine alternative budsjetter, og de overbyr regjeringen på nesten alle punkter, med noe litt kreative inndekninger. Så kritiserer vi hverandre på inn- og utpust for ikke å ta situasjonen på alvor og for ikke å bevilge nok penger.

Skal denne debatten i dag bare bli en konkurranse om hvem det er som er flinkest i klassen til å bevilge penger? Er det slik at det kun er opposisjonen som har alle gode løsninger på utfordringer i justissektoren? Er det bare opposisjonen som ser at det er problemer og utfordringer?

Jeg tenkte at siden jeg er så heldig å ha fått lov til å sitte i justiskomiteen også fra 2005 til 2009, måtte jeg se hvordan det var før. Så jeg har gått tilbake og lest debatene fra høsten 2008, høsten 2009 og høsten 2012. Hvis det er noen som lurte på hva vi snakket om da, skal jeg gi en kort tilbakemelding om det:

Vi snakket om mangel på politi. Er det overraskende? Er det noe nytt? – Nei.

Vi snakket om en økning i kriminaliteten. Er det nytt? – Nei.

Vi snakket om soning, innholdet i soningen og soningskøer. Snakker vi om det i dag? – Ja, det gjør vi.

Vi snakket om mangel på driftsmidler hos norsk politi. Gjør vi det fortsatt? Er det noen som kjenner seg igjen? – Ja, sannsynligvis de aller fleste av oss.

Jeg går derfor ut fra at de som står her om fire år, muligens kommer til å diskutere akkurat de samme tingene. Og det er ikke nødvendigvis feil, det viser vel tvert imot at det ikke finnes noen enkle løsninger. Det finnes ingen «shortcuts» her. Det finnes bare én måte å løse dette på, og det er gjennom et langt og målrettet arbeid der man greier å fokusere på det som bør være – og er – det aller viktigste. Det vil selvfølgelig være avhengig av hvor man står politisk, men for min del var det ganske interessant og også litt fornøyet å se tilbake på dette, for det var en liten vekker når det gjelder: Hva skal vi gjøre i dag? Hva diskuterer vi i dag? – Jo, vi diskuterer det samme som vi gjorde før.

Det var også ganske fornøyet å lese innleggene til daværende justisminister Knut Storberget, som var kritisk til de sterke karakteristikken fra opposisjonen, meg selv medregnet, akkurat slik som det er i dag. Knut Storberget sa:

«Det syns jeg ikke gagnar det politiske arbeidet, og det bidrar jo heller ikke til å skape trygghet ute hos folk å bruke den type karakteristikker. Paradokset er jo slik: Hvis man går inn på politiets situasjon, ser vi i mange distrikter en gledelig tilbakegang på vesentlige deler av kriminalitetsområdet, og vi er i en situasjon der norsk politi er mer bemannet enn noen gang – tatt i betraktning at man også øker opp-taket på Politihøgskolen til rekordhøye 552, (...) – og da har jeg problemer med å se at det gagnar den politiske debatten å bruke benevnelsen katastrofebudsjett.»

Hvorfor bruker jeg debatten her i dag til å lete i gamle debatter og finne noen gullkorn fra tidligere opposisjons- og posisjonspolitikere? Jo, fordi jeg synes vi ikke er gode nok til å snakke opp justissektoren. Vi er alle klar over at det er utfordringer, ofte store utfordringer, men er løsningen hele veien å kritisere hverandre for hvem som bruker mest eller minst ressurser?

Politiet er avhengig av tillit ute i befolkningen, vi er avhengige av at politiet gjør jobben sin, og det gjør de hver eneste dag. Da mener jeg at vi også må kunne ta inn over oss realitetene – at det hver eneste dag gjøres et fantastisk godt arbeid der ute for at du og jeg skal få lov til å oppleve trygghet, og at det aldri har vært bevilget mer penger til denne sektoren.

Politiet står midt i en krevende reform, la det ikke være tvil om at det ser vi som er i posisjon, også. Skal vi snu, skal vi tilbake til slik det var før, det trygge som det alltid hadde vært? – Nei. Vi er nødt til å ta inn over oss at kriminalitetsbildet har endret seg, og at det er helt nødvendig med en reform som setter politiet bedre i stand til å håndtere de endringene. Jeg vil påstå at politireformen er helt nødvendig. Vi får et bedre politi med reformen, men det er krevende.

Jeg er veldig glad for at justisministeren tar dette på alvor, og redegjørelsen som ble holdt i oktober, viste også at regjeringen tar utfordringene på alvor.

Ofte handler slike debatter også om å virkelighetsorientere seg litt. Når opposisjonspartiene skriver i merknad i budsjettet for neste år at «flertallet mener politiets driftsbudsjett over flere år med høyre regjeringen har blitt sterkt nedprioritert», lurer jeg virkelig på hvor de har vært de siste seks årene. Det er slike utsagn som ødelegger debatten. For denne regjeringen har – til representanten Vågslid – levert et historisk løft av norsk politi. Dette løftet fortsetter vi i 2020, med 350 friske millioner kroner til norsk politi. Budsjettet har aldri vært større, og det har aldri vært flere ansatte enn nå. 100 mill. kr for å ansette nyutdannede politistudenter kommer det også i 2020, og i tillegg 150 mill. kr som følge av helårsvirkningen av nye politistillinger i 2019. Regjeringen vil gi politidistriktene større økonomisk handlingsrom og bedre evne til å håndtere driftsoppgaver mens de står i reformen. Det vil derfor heller ikke i 2020 bli stilt krav om realisering av gevinster fra politireformen. Det betyr at 54 mill. kr i gevinst kan politiet bruke selv. I tillegg bevilges 80 mill. kr til styrket etterforskning i politiet og 50 mill. kr til å styrke politiets helikopterberedskap i Nord-Norge.

I budsjettforslaget for 2020 foreslås det en bevilgning på over 20 mrd. kr til politiet. Om lag 18,6 mrd. kr er på politiets driftsbudsjett. Til sammenligning var politiets driftsbudsjett per oktober 2013 på 12,1 mrd. kr. Dette er en økning på om lag 4,4 mrd. kr siden regjeringen tiltrådte, hvorav 3,3 mrd. kr er på politiets driftsbudsjett. Dette er en reell økning – beløpet er korrigert for pris- og lønnsjustering og for endringer knyttet til budsjettering av utgifter til moms og pensjon.

Hvordan i all verden kan da opposisjonen få seg til å si at politiets driftsbudsjett over flere år har blitt sterkt nedprioritert? Det er et spørsmål jeg håper jeg får svar på i løpet av debatten.

Som jeg sa, står politiet midt i en omfattende reform, og reformer er alltid krevende. De utfordringene dette skaper for politiet, er det viktig å ta på alvor. Imidlertid er det ingen tvil om at politireformen og de endringene i politiet den legger opp til, er nødvendig. Både verden og kriminaliteten har endret seg – da må

også politiet endre seg og arbeide på nye måter for å møte dagens kriminalitetsbilde.

Vi ser at den tradisjonelle kriminaliteten synker. Samtidig viser kriminalitetsutviklingen en eksplosiv vekst i volds- og seksuallovbrudd. Dette er alvorlig og en situasjon vi virkelig må ta på alvor.

Da vi slo på NRK-nyhetene i dag, kunne vi lese en historie – sterk lesning – om jenta «Lara». Flere nordmenn enn svensker og dansker er dømt og etterforsket for nettovergrep mot barn på Filippinene. Det viser en kartlegging NRK Brennpunkt har gjort i forbindelse med dokumentaren «Hallikens hus». Norsk politi har etterforsket 27 saker som gjelder nettovergrep mot barn på Filippinene. Dette må tas på alvor, og det må prioriteres. Jeg er glad for at vi har fått på plass et nettpoliti, og at vi har flere spesialgrupper som etterforsker seksuallovbrudd. Dette er ressurskrevende oppgaver for politiet, men helt nødvendig. Det er ikke antall lensmannskontor som avgjør om vi lykkes med dette arbeidet. Når vi ser at politiet avdekker og pågriper personer som driver med overgrep på nett, er dette et resultat av nærpolitireformen, levert fra distanse. Politireformen er et svar på dette endrede kriminalitetsbildet – å sette politiet i stand til å løse dagens kriminalitetsutfordringer. Politireformen er en kvalitetsreform – vi vil se resultater av økt kvalitet i politiarbeidet i årene som kommer. Reformen pågår fortsatt. 2019 er et viktig år for implementeringen av kvalitetstiltakene i reformen og for fortsatt kompetanseheving for de ansatte.

Jeg er helt sikker på at vi kommer til å se gode resultater for politiet også i årene som kommer.

Emilie Enger Mehl (Sp) [10:28:31]: Justiskomiteen skal sikre folks trygghet og sikkerhet. Det er stort ansvar, som jeg er sikker på at vi alle tar på alvor, men det er politisk uenighet om hvilke løsninger som skaper et trygt samfunn. Regjeringspartiene har klokkeetro på sentralisering. Høyre og Fremskrittspartiet bygger opp byråkratiet i politiet, domstolene og kriminalomsorgen og bygger ned tjenestene som skal leveres til folk. De bygger systemer hvor direktører med millionlønn og konsulenter sitter langt unna hverdagen og bestemmer hvordan ting skal gjøres.

Senterpartiet tror på det stikk motsatte. Vi tror på nærhet, og vi tror på å se mennesket foran systemet. Senterpartiet vil ha et politi nær folk. Vi vil ha en desentralisert fengselsstruktur hvor de ansatte har tid til å gjøre en jobb for å få de innsatte tilbake på rett spor i livet. Vi vil ha domstoler i hele Norge slik at folk har tilgang til rettsvesenet uansett hvor de bor.

Politiet må være synlig og til stede der folk bor. Derfor er vi imot den sentraliseringsreformen som regjeringen gjennomfører med støtte fra Arbeiderpartiet. Vi får

varsler om at situasjonen er uholdbar – både fra Politiets fellesforbund, fra NTL Politiet, fra Politijuristene og fra ordførere i hele Norge. Et politi som er til stede, har forebyggende effekt. De må kunne etterforske saker i alle lokalsamfunn. De siste årene har internett brakt med seg mye ny kriminalitet. Det avdekkes flere alvorlige overgrepssaker. Det må politiet være rustet til å møte. Men de må også være til stede for dem som opplever innbrudd, alvorlig hærverk og svindel. De må kunne avdekke narkotika og ta promillekjøringen. Folk må kunne stole på at politiet kommer når det virkelig trengs.

Senterpartiet er bekymret for at politireformen har svekket beredskapen. Stadig oftere er det brannvesenet eller ambulansen som er først på stedet ved trippelvarsling. I 2018 var politiet først på stedet i bare 15 pst. av alle utrykninger. Det legger et stort ansvar over på helsepersonell og brannvesen, som må gå inn i farlige situasjoner de ikke er rustet til å håndtere, og det legger kostnader over på brann- og redningstjenesten i norske kommuner.

I Aftenposten den 2. september i år kunne man lese om et ektepar i Lier som har mistet troen på at politiet kan etterforske og prioritere vinningskriminalitet. Lier ligger i et av de mest sentrale områdene på Østlandet, og selv ikke der føler man seg trygg på at politiet kan hjelpe dem. På papiret ser det flott ut for Lier, for lensmannskontoret der er nemlig opprettholdt etter politireformen, men virkeligheten er at lensmannsstaben er redusert fra 24 stillinger på fulltid til 2 stillinger 8 timer i uken. Det som var et fullverdig lensmannskontor, er redusert til et kontor med åpningstid mellom kl. 10 og 14 mandager og torsdager. Her har regjeringen altså selv skapt en politistasjon som dem de har kritisert for å være for dårlige rundt omkring i Norge – og det i en stor kommune med over 25 000 innbyggere på Østlandet. Det harmonerer veldig dårlig med Stortingets vedtak om at alle gjenværende lensmannskontor skal styrkes.

SSB-tall for perioden 2016–2018 viser at 85 kommuner som fortsatt har lensmannskontor, har hatt en nedgang i antall årsverk i politiet. Ordføreren i Nittedal kommune sa det slik i Dagbladet den 8. juli 2019:

«Man har flyttet alle politifolka til et mer sentralt sted fordi man skal satse på cyberkrim, mens kommunene står ribbet tilbake. Problemet er at banditten som selger hasj til ungdomsskoleelevene våre, gjør det i skolegården, ikke i cyberspace. Han som banker kona si, lever livet sitt i en kommune.»

Dette handler ikke bare om avstand og geografi – eller penger. Det handler også om system. Både Politidirektoratet og konsulentbruken har vokst kraftig de siste årene. Samtidig er det mange politidistrikt som sliter med trang økonomi. Mens byråkratiet har bygd seg opp,

har den nære polititjenesten blitt bygd ned. Regjeringen kutter i antall politistudenter, gjør det vanskelig for nyutdannede å få seg jobb, og det er krevende, eller umulig, for mange politidistrikt å skaffe seg nytt materiell, biler eller utstyr.

Også påtalemyndigheten er i en veldig krevende situasjon. Innlandet politidistrikt er et eksempel der frustrasjonen er enorm, sakene hopper seg opp, og politijuristene slutter på grunn av dårlig lønn og høyt arbeidspress. Resultatet er at folk, ofre og tiltalte blir sittende i årevis og vente på at straffesaker skal komme opp for retten.

Senterpartiet vil prioritere frie midler til politidistriktene og påtalemyndigheten. Derfor foreslår vi 550 mill. kr mer til politi og påtalemyndighet i vårt alternative budsjett.

Uavhengige og effektive domstoler er grunnpilaren i en velfungerende rettsstat. Når domstolene blir presset for ressurser, kan det være en trussel mot uavhengigheten, og avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen til regjeringen har rammet domstolene hardt. Mens domstolene må kutte i dømmende årsverk på grunn av effektiviseringskrav, vokser byråkratiet i Domstoladministrasjonen. Regjeringens løsning på dette er å bestille en utredning om domstolenes struktur.

Vi mener det ikke er formålstjenlig med en strukturerendring fordi dagens struktur løser kravene til kvalitet og kompetanse på en god måte, og domstolene må være tilgjengelige for folk. Regjeringens tankegang bygger utelukkende på at større kvantitet gir høyere kvalitet. Det er synlig i Domstolkommisjonens rapport, som foreslår å legge ned to tredjedeler av Norges domstoler i første instans – et utvalg som manglet representasjon fra de nedleggingsstruede domstolene selv, og som hadde et svært sentraliserende mandat fra regjeringen.

I et innlegg i Namdalsavisa den 4. desember skrives følgende:

«Kommisjonens mantra synes å være at kvantitet representerer kvalitet. Det postuleres at jo flere dommere under samme tak; jo høyere grad av effektivitet oppnås og man oppnår kvalitetsmessig «bedre» rettsavgjørelser. I lys av den verserende trygdeskandalen; NAV-saken, bør en reise spørsmål om dette postulatet er riktig. Oslo tingrett har alene stått for avsigelsen av 9 feilaktige; eller ugyldige, avgjørelser av i alt 48 dommer på landsbasis som så langt er avdekket. Oslo tingrett har i alt ca. 70 dommere og 38 dommerfullmektiger. Oslo tingrett må på dette grunnlag finne seg i å inneha det en kan kalle «landets sterkeste fagmiljø»; likevel uten at dette har forhindret at domstolen har begått de feil og overtramp som beviselig er begått.»

Også saksbehandlingstiden i domstolene viser at det ikke er likhetstegn mellom kvantitet og kvalitet. Domstolen med lengst saksbehandlingstid i Norge i meddomssaker er nemlig Bergen tingrett, som også er vår største fullfaglige domstol.

Senterpartiet mener det er behov for å styrke domstolene. I dag er det en skjevhet i teknologisk utvikling mellom små og store domstoler. Vi vil fulldigitalisere alle domstoler, ikke bare de tolv største, og vi mener det er først da man kan få full effektiviseringsgevinst, en økonomisk gevinst.

Det er et paradoks at regjeringen og Domstoladministrasjonen systematisk svekker de små domstolene ved å tappe dem for dommere, nekte dem digitalisering og etterpå bruke som argument at de sakker akterut i utviklingen og må legges ned. Senterpartiet vil snu den utviklingen, og vi har lagt inn 60 mill. kr i vårt alternative budsjett til flere dommerstillinger i tingretter og jordskifteretter, til digitalisering av alle domstoler og til styrking av lyd- og billedprosjektet.

Senterpartiet mener at også kriminalomsorgen har store utfordringer som må løses. Vi må ha nok bemanning i fengslene til å ivareta sikkerheten til de ansatte og tilbudet til de innsatte. Straff skal være rehabiliterende for å hindre at kriminelle begår nye lovbrudd når de slipper ut av fengsel. Vi er nå i en situasjon hvor innholdet i soningen er kraftig redusert, og mange innsatte blir sittende nærmest på oppbevaring. Det forebygger ikke tilbakefall og ny kriminalitet. Senterpartiet mener også at bruken av isolasjon i norske fengsler er for utstrakt, og vi er bekymret for den utviklingen vi ser.

Økt bemanning er en forutsetning for at kriminalomsorgen skal klare å følge opp de politiske målene som er satt for innholdet i soningen, og for å redusere bruken av isolasjon i fengsler. Senterpartiet har lagt inn 88 mill. kr i sitt alternative budsjett til å styrke bemanningen i fengslene og til å opprettholde Kleivgrend fengsel, som regjeringen ønsker å legge ned.

Senterpartiet er kritisk til at regjeringen har gjennomført en stor politireform og planlegger reformer i domstolene og kriminalomsorgen uten å se disse i sammenheng. Vi mener vi må se de reduserte soningskøene i sammenheng med kapasitetsproppene vi ser i politiet og domstolene, som naturligvis fører til færre domfellelser og færre som skal inn til soning. Vi mener ABE-reformen som regjeringen har innført i offentlig sektor, har rammet justissektoren spesielt hardt. Over flere år har det i politiet, domstolene og kriminalomsorgen ikke vært kutt i byråkrati, men det har vært kutt i folk som jobber på gulvet – og da i den tjenesten de skal levere. Det er kutt i antall politifolk, dommere og fengselsansatte. Vi er nå i en situasjon hvor det nærmest er en negativ balanse i straffesakskjeden fordi det er kriseliknende til-

stander i både politiet, domstolene og kriminalomsorgen.

Senterpartiet er en klar stemme mot regjeringens ukritiske tro på stordrift og sentralisering. Det gjelder også i justissektoren. Vi mener folk i hele Norge har lik rett til rettssikkerhet, trygghet og beredskap.

Jeg tar til slutt opp Senterpartiets forslag i saken.

Presidenten: Representanten Emilie Enger Mehl har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Petter Eide (SV) [10:38:51]: Jeg har tatt på meg min fineste blå dress til denne justisdebatten, men ikke la dere lure.

Vi diskuterer i dag rettstilstanden i Norge i denne budsjettdebatten. Dessverre vekker den ikke noen særlig interesse ut over justiskomiteen, det er stort sett bare oss i salen, men ikke desto mindre er det en viktig debatt – og kanskje er det noen som ser oss på tv.

Selv om jeg representerer opposisjonen og er en skarp kritiker av regjeringens justispolitikk, vil jeg ikke snakke ned rettsstaten Norge, for den er det mye bra med. Jeg har jobbet mye med dette internasjonalt, som dere vet, og rettsstaten Norge er én av de beste i verden. Vi har svært lav kriminalitet, vi har en veldig liten fengselsbefolkning, og det er stor tillit i befolkningen til de ulike institusjonene vi har i Norge. Det må vi holde fast ved. Derfor er jeg helt enig med Peter Frølich, som innledningsvis sier at vi er enige om – i hele komiteen – at vi har et felles prosjekt, og det er at rettsstaten Norge skal videreutvikles.

Da håper jeg at dere også vil være enig med meg i følgende: Noe av det mest grunnleggende vi skal sikre når vi budsjetterer, er at menneskerettighetene ikke brytes i de institusjonene vi budsjetterer penger til. Enten det gjelder politi, sykehus, fengsler, domstoler, barnevern eller hva det måtte være, er det Stortingets plikt å sette så mye penger inn i disse institusjonene at de ansatte som driver disse institusjonene, ikke tvinges til å bryte menneskerettighetene. Jeg håper at vi er enige om det helt grunnleggende prinsippet, noe annet ville nesten være en forakt for Stortingets budsjetteringsevne. Menneskerettigheter er nedfelt i vår grunnlov, og det er vårt ansvar nummer én at vi skal bevilge tilstrekkelig med midler til dette formålet. Dessverre får vi ikke til dette i norske fengsler i dag. Vi greier faktisk ikke å bevilge nok til å forhindre tortur og umenneskelig behandling. Det er situasjonen i norske fengsler.

I norske fengsler brytes forbudet mot tortur og forbudet mot umenneskelig behandling hver eneste dag. Hver fjerde innsatt er isolert mer enn 16 timer i døgnet, og det er verre i ferier og i høytider. Julaften – om 12 dager – er en høytid for tortur og umenneskelig behandling i norske fengsler, tro det eller ei. Er det SV som sier

dette? Nei, dette er det Sivilombudsmannen som sier. Sivilombudsmannen forteller oss at bl.a. julaften er høytid for tortur og umenneskelig behandling i norske fengsler.

Sivilombudsmannen kom med en veldig alarmende rapport om dette i sommer, som Stortinget bare så vidt har begynt å diskutere. Jeg skal ta dette opp litt senere utover vinteren. Han forteller videre at tilsynsrådene i fengslene ikke fungerer. De har et veldig svakt mandat. Han forteller også at rettssporet – det å gå via en advokat for å få fremmet en sak hvis man er ulovlig isolert – krever ressurser, og det finnes heller ikke fri rettshjelp til de fangene som er utsatt for dette.

Situasjonen er altså sann at de siste fire årene har vi kuttet 150 mill. kr til fengslene. Konsekvensen av disse kuttene er at det er blitt mer tortur i norske fengsler – og det er det ikke jeg som sier, det er det Sivilombudsmannen som sier. Det er blitt mer tortur i norske fengsler fordi denne regjeringen har kuttet i bevilgningene til fengslene.

Da må jeg dytte ansvaret litt over på dem som nå kommer til å stemme for dette budsjettet i dag. Er de villige til å komme opp på denne talerstolen og si: Ja, jeg stemmer for dette budsjettet, selv om jeg vet at dette budsjettet vil føre til mer tortur i norske fengsler.

Jeg forventer at de kommer opp og svarer på det. Jeg forventer at representanten Himanshu kommer opp og svarer på det, at representanten Horne kommer opp og svarer på det, og at representanten Frølich kommer opp og svarer på det – at det budsjettet de sier ja til, vil føre til mer tortur og umenneskelig behandling i fengslene, og de kommer til å stemme for det likevel. Det er nemlig konsekvensen.

Stortinget er grunnlovsfestet ansvarlig for å sikre menneskerettighetene i Norge, og da er min utfordring til regjeringspartiene her i dag, og til justisministeren, at de kommer opp på talerstolen og forsvarer hvorfor de lager, foreslår og vedtar et budsjett for kriminalomsorgen som ifølge Sivilombudsmannen vil føre til mer tortur og umenneskelig behandling i norske fengsler.

Presidenten: Vil representanten ta opp SVs forslag?

Petter Eide (SV) [10:43:58]: Det vil jeg.

Presidenten: Representanten Petter Eide har tatt opp forslagene fra SV.

Så mente sikkert representanten Eide å si representanten Gulati.

Petter Eide (SV) [10:44:03]: Ja.

Abid Q. Raja (V) [10:44:18]: Venstre sitter ikke i justiskomiteen, men jeg benytter anledningen til å komme med noen bemerkninger.

Statens to hovedoppgaver når man kommer til dette feltet, er borgernes sikkerhet og å ivareta statens institusjoner, at de er sterke og solide. Den ene hovedinstitusjonen er domstolen, med dyktige og kompetente dommere over hele landet, så vi får lav saksbehandlingstid, og at det er rettssikkerhet knyttet til de avgjørelsene som domstolene tar. Det andre er politiet, både at politibemanningen rundt om i hele Norge er god, at etterforskningskapasiteten er til stede i distriktene, at man etterforsker så raskt som det lar seg gjøre, og ikke minst at man retterfører sakene på en god og kvalitetssikker måte. Ikke minst er det viktig at vi har rettshjelpsordninger som ivaretar de borgerne som ikke har ressurser til å ivareta sin egen rettssikkerhet – ikke bare på kriminalsiden, for der har man jo rett til fri rettshjelp, fri forsvarer, men at man har andre måter å oppsøke sin rett på gjennom lovgivningen. Det er bra at vi har rettshjelpsordninger. Nå er det ikke så ofte at Venstre kan skryte av Fremskrittsparti-statsrådene, men jeg vil si at begge Fremskrittsparti-statsrådene på dette feltet gjør en fremragende jobb med å sikre statens institusjoner og ikke minst borgernes sikkerhet.

Under valget så vi at Arbeiderpartiet trakk sin støtte til politireformen. Jeg mener det var veldig uheldig å trekke støtten til en reform som vi vet har Gjørsv-kommisjonen som bakteppe. Det var helt nødvendig at man gjorde en del tiltak med tanke på politiet, for man så at beredskapen sviktet så fatalt 22. juli. Jeg har de siste månedene besøkt både Politidirektoratet, Politiets Fellesforbund og flere politidistrikter og har lært at det selvfølgelig er utfordringer som står igjen, og at de jobber iherdig med dette, men samtidig går veldig mye i rett retning. Det er det viktig å huske på. I dette budsjettet styrker man politiet med 400 mill. kr, og det er nettopp den fremoverlente holdningen som jeg er veldig glad for at FrP-statsrådene, sammen med Venstre i regjering, bidrar til, slik at vi får et bedre og styrket politi.

Jeg besøkte Bergen og distriktet der, og jeg tror vi alle har lest om disse overgrepssakene. Det er en side ved politireformen at disse sakene hadde det antagelig ikke vært mulig å avdekke dersom man ikke hadde hatt politireformen på den måten man har. Sterkere politidistrikter med fokus på dette og god kompetanse og ressurser er med på å avdekke slike saker. Vi er ganske sikre på at disse tallene var høye også tidligere, og selv om det er avdekket veldig mange overgrep mot barn – jeg tror det er en økning på 350 pst. når det kommer til avdekket overgrepsmateriale på nett, osv., altså anmeldte saker – vet vi at mørketallene fremdeles er høye. Det er nesten et umettelig behov med tanke på hvor mye penger vi kan sluse inn i dette.

På Stovner møtte jeg et veldig fremoverlent personale som jobber med gjengkriminalitet – representan-

ten Bøhler er her og kjenner godt til denne problematikken i Oslo. Man har hatt gjenger i Oslo i all tid, siden jeg var bitte liten guttunge – den beryktede Tveita-gjengen, som politiet knuste, så var det Young Guns, den er borte, og A-gjengen hørte vi om, men det er ingen som husker den lenger, og B-gjengen. Gjenger kommer og går, og politiet jobber iherdig for å knuse de gjengene som kommer. Jeg er sikker på at politiet jobber med denne problematikken – jeg har sett at politiet jobber med denne problematikken.

Jeg har møtt politiet på Stovner. Nå siterer jeg ikke noen, men det man sitter igjen med, er at noen av dem er litt overrasket over at det ikke går verre fordi det er så store sosiale utfordringer blant familier som bor i disse drabantbyene. Etter besøket på Stovner har jeg, sammen med Odd Einar Dørum og Carl-Erik Grimstad, tatt til orde for at vi kanskje trenger en sektorovergripende reform, en samhandlingsreform på justissektoren, hvor vi får Nav, barnevern, skole, helse og politi til å snakke sammen. For vi ser at man fanger opp utfordringene med disse ungdommene, men det er for lite samhandling her. Det kan tenkes at vi i en overgangsfase, på sikt, også kan trenge en egen spesiell satsing for Oslo, for Oslo skiller seg så markant fra alle deler av landet.

Mot slutten – 5 minutter er veldig kort tid i en så viktig debatt – vil jeg minne om den dramatiske skytingen i august, under valgkampen. Det var ekstremt heldig at det ikke skjedde dagen før, for da hadde det vært fredagsbønn. Det var også ekstremt heldig at det ikke skjedde dagen etter, da hadde det kanskje vært i underkant av tusen mennesker på id-feiringen. Vi må ha med oss at ekstremisme er en av de aller viktigste kampene vi står i – det ser vi også i et av nabolandene våre, i Danmark, og utfordringene der – og at man også jobber med avradikalisering og å hindre radikalisering i fengslene, for dem som sitter der.

I denne debatten må vi huske én ting: Norge er et veldig trygt land. Det må vi ikke glemme i den debatten som kommer til å følge nå.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF) [10:49:32]: Jeg har gleden av å skygge justis på vegne av Kristelig Folkeparti.

Folk er veldig opptatt av trygghet, sikkerhet og rettferdighet. Det er et særlig ansvar i vårt samfunn å ivareta og bygge tillit mellom offentlige institusjoner, avgjørelser og hva folk opplever i sin hverdag, og justispolitikken skal ivareta disse forholdene.

Kriminalitetsbildet er i endring, og kriminaliteten må bekjempes der den finnes. I vår tid skjer det på nye steder og gjennom nye kanaler. Vi må ha en målsetting om og et ansvar for å legge til rette for at det er trygt alle steder døgnet rundt. Derfor må politireformen videreføres og rettsvesenet få tilstrekkelige ressurser for å utføre

sitt samfunnsoppdrag. Lov og orden må opprettholdes. Det kan være på sin plass i dag å berømme både det norske politiet og våre domstoler for deres krevende arbeid med å forebygge, oppklare og bedømme uønskede handlinger.

Et av de alvorligste samfunnsproblemene vi har i Norge, er vold og overgrep i nære relasjoner. Det aller alvorligste er selvsagt de traumer og skader dette fører til hos enkeltmennesker. Forsiktig anslått utsettes 100 000 mennesker i vårt lille land for vold i en nær relasjon. Samfunnskostnadene er estimert til rundt 6 mrd. kr årlig. Hele det politiske Norge har sett og vært opptatt av dette i en årrekke, og mye er gjort, men dette trykket må holdes oppe. Vold og overgrep foregår ikke som en konsekvens av politikk, men politikk kan bidra til å forhindre at det skjer. Kristelig Folkeparti har et sterkt eierskap til opptrappingsplanen mot vold og overgrep og er glad for at den blir fulgt opp i budsjettet for 2020.

Et av de nyere fenomenene i Norge er bekymringsfullt omfanget av gjengkriminalitet. Vi registrerer med tilfredshet at det i budsjettet for neste år er lagt inn særskilte midler til bekjemping av ungdoms- og gjengkriminalitet, men vi må bli bedre på å analysere årsaken til denne tragiske økningen. I mange tilfeller dreier det seg om rekruttering av ungdom som opplever at de faller mellom alle stoler, og som tenker at de ikke lenger har noe å tape. Fenomenet må selvsagt bekjempes med politi, men også med en tidlig oppdagelse av ungdom som sliter, og systematisk å satse på integrering. Dette er ungdom som nylig har vært barn. De trenger å bli sett, ikke bare som lovbrøyttere, men som rådvile mennesker som trenger nødvendig oppfølging.

Videre må vi ha et godt rehabiliteringstilbud med tilpassede soningsmåter og soningssteder. Kriminalomsorgen må ha rett kapasitet, slik at folk raskt kan få startet på ny etter soning. I den forbindelse er jeg glad for at vi har fått inn 1,5 mill. kr til IOGT, som driver et viktig omsorgsarbeid innen denne sektoren, og som representerer ideell sektor.

Jeg har også et ønske om at det blir et langt bedre samarbeid mellom helse- og omsorgsinstitusjoner og politi og rettsvesen. Det har et allmennpreventivt perspektiv, nemlig å sikre allmennheten mot straffedømte og syke som kan begå alvorlige ugjerninger, såkalte tikkende bomber. Her må vi kunne se på om det er taushetsregler som hindrer at det er kontakt mellom nødvendige instanser.

Regjeringen vil videre redusere det bygningsmessige vedlikeholdsetterslepet i kriminalomsorgen. Det er Kristelig Folkeparti veldig tilfreds med. Personlig tillater jeg meg å nevne dette fordi jeg er bekymret for fengsels-situasjonen i Haugesunds-regionen, og vil følge utviklingen med interesse videre framover.

Det stilles store krav til justissektoren, og det er fortsatt udekkede behov innen både politi, kriminalomsorg, domstoler og beredskap generelt. Men regjeringen har laget et godt budsjett for justissektoren for 2020.

Så er det en tyr jeg like gjerne kan ta ved hornene med en gang for å spare tid. Kristelig Folkeparti har ved atskillige runder tidligere såkalt berget den åpne soningsanstalten i Kleivgrend. Det klarte vi ikke denne gangen. Det er vi veldig lei oss for, men det er ikke alt som er viktig, som vi greier å få gjennomslag for i et lite parti.

Statsråd Jøran Kallmyr [10:54:36]: Da er det min lodd å legge fram et budsjett som opposisjonen selvsagt mener er et katastrofalt budsjett, men det er allikevel et budsjett med 4,4 mrd. kr mer enn det en av mine forgjengere, Knut Storberget, kalte et godt politibudsjett.

Regjeringen bygger sin politikk på å ivareta samfunnets og den enkeltes behov for trygghet. Regjeringen arbeider aktivt for å bekjempe kriminalitet og for å følge nøye med på kriminalitetsutviklingen. Kriminaliteten er ofte blitt grenseoverskridende. Vi så nettopp et stort beslag som Kripos gjorde sammen med dansk og svensk politi. Dette kommer i større grad til å bli realiteten framover.

Kriminaliteten er også blitt mer kompleks. De kriminelle bruker både gata og ikke minst data til å gjennomføre tradisjonell kriminalitet. Derfor er det nødvendig at vi legger til rette for at vi i samfunnet vårt kan leve et trygt og godt liv, og det betyr at vi må satse både på data og på gata. Når representanten Enger Mehl viser til ordføreren som sier at det ikke er på nettet narkotikaen befinner seg, tror jeg man tar feil. Det som er den internasjonale utviklingen, som vi også ser i Norge, er at det er nettopp på nettet man skaffer seg narkotikaen. Så er det gjerne en gjeng i distriktene som sitter og tar imot og distribuerer det seg imellom. Det vi ser, er at de i større grad bruker nettet til å ha en slags infrastruktur for å skaffe seg ulovligheter og gjennomføre ulovligheter, og dette betyr at vi er nødt til å ha etterretning både på nett og på gata.

Vi har hatt en stor oppbemanning av norsk politi, men det betyr ikke at vi setter sluttstreken her. Hvis man tar med dem som skal bli utdannet ekstra fra Politihøgskolen de neste årene, er det nærmere 1 000 personer, og dette er folk vi kommer til å trenge i norsk politi framover. Så vi er kommet et godt stykke på vei gjennom politireformen, fordi vi har fått til en del kvalitetsforbedringer, men det betyr ikke at denne regjeringen nå synes at politibemanningen er bra, eller at vi er fornøyd med den og setter sluttstreken her og nå. Derfor har vi i dette budsjettforslaget foreslått 100 mill. kr mer til å legge til rette for at nyutdannede fra Politihøgskolen kan

ansettes, i tillegg til 150 mill. kr for at de som ble utdannet i 2019, kan ansettes.

Vi har også styrket etterforskningen i politidistriktene – altså ikke i særorganene, men i politidistriktene – med 83 mill. kr. Dette går som frie midler til politidistriktene, slik at de selv kan finne ut hvor pengene trengs.

Det er ikke bare politidistriktene som trenger en oppfinansiering, vi trenger også å opprettholde en god beredskap rundt omkring. En av utfordringene har vært å opprettholde en helikopterberedskap i nord. Der har vi satt av 61 mill. kr til økt helikopterberedskap. Det kommer til å gjøre at det fortsatt blir en times varsel for å få tak i helikopter til politioppdrag. Det er bra, for det trenger vi.

Det er også andre ting som kommer som følge av at vi er en del av Schengen-systemet. Vi får et nytt inn- og utreisesystem. Dette gjør at vi får bedre kontroll, og vi får bedre kontroll med migrasjonen. Derfor har jeg også kommet med en rekke bevilgninger der, bl.a. 22,6 mill. kr til et nytt system, hvorav 13 mill. kr går til UDI og 9,6 mill. kr går til politiet.

Saksbehandlingstiden i domstolene har gjennom flere år vært høyere enn det som har vært Stortingets mål. Derfor har vi satset på digitalisering – 20 mill. kr går til det. Det betyr igjen at saksbehandlingen går raskere, og det blir også en effekt for politiet her, nettopp fordi vi ser ting i sammenheng, ved at det gjør at også politiet sparer masse tid på å kopiere prosesspapirer.

Til slutt har jeg lyst til bare å si litt om kriminalomsorgen, for Petter Eide tok opp en viktig problemstilling. Nettopp derfor har vi satt av 22 mill. kr til rehabilitering av Ila, og ikke minst har vi satt av 17 mill. kr til prosjektering av nytt fengsel i Oslo. For en av de viktige tingene Sivilombudsmannen har pekt på, er nemlig at bygningsmassen gjør at vi ikke greier å opprettholde gode nok soningsforhold.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [11:00:03]: Eg er glad for erkjenninga til justisministeren om at bemanninga i politiet ikkje er god nok. Det som er fint med slike debattar, er at ein også kan kome med slike utsegnar.

I mai 2019 svara statsråden på eit spørsmål frå understeikna at han ville kome til Stortinget med ei «løype-melding», ei stortingsmelding med justeringar og tiltak når det gjeld både politireforma og situasjonen. Rapport etter rapport har kome og har slakta gjennomføringa av politireforma. Ein forskar sa at om denne prosessen hadde blitt gjennomført i ei privat bedrift, ville det ikkje ha vore ein einaste tilsett igjen. Me har hatt statsråden her til å gjere greie for den alarmerande bemanningssituasjonen i politiet, og alle svar statsråden har hatt på kritikken, har vore at det skal kome ei stortings-

melding. Ho har ikkje kome – ingen tiltak, ingen justeringar. No tek me snart juleferie, eg hadde nesten gledd meg til å lese litt på det i romjula. Spørsmålet mitt er om justisministeren held oss i opposisjonen, politiet og folk for narr.

Statsråd Jøran Kallmyr [11:01:07]: Jeg tror det er et viktig faktum som representanten Vågslid ikke har fått med seg, nemlig at det viktigste tiltaket kom allerede i statsbudsjettet. Det sa vi også ifra om, at dette var et av de viktigste tiltakene. Vi satser altså 400 mill. kr mer på norsk politi gjennom vedtakelsen av dette statsbudsjettet. Det er altså 350 mill. kr til styrking av norsk politi i driftsbudsjettet, og så kom det 20 mill. kr ekstra fra komiteen. I tillegg til det har også regjeringen i salderingen foreslått 30 mill. kr mer til politiet, fordi de har hatt store og krevende saker i 2019. Det sa jeg også i min redegjørelse, at dette er en erkennelse av at vi har for liten politidekning i Norge, og at det er utfordringer.

Når det gjelder hvorfor politimeldingen er forsinket, så er det slik at vi skal prøve å gi en treffende beskrivelse av den faktiske situasjonen, og den har utviklet seg veldig i 2019. Så for å få et oppdatert grunnlag har den meldingen blitt noe forsinket.

Lene Vågslid (A) [11:02:09]: Eg takkar for svaret. Dersom det skulle vise seg at det som justisministeren har fått med seg i løpet av 2019, er kritikken frå opposisjonen, er det i så fall positivt. Men å meine at det justisbudsjettet som blir vedteke her i dag, er svaret på dei problema Arbeidarpartiet, Senterpartiet, SV og opposisjonen har reist, er ikkje anna enn djupt skuffande. Då klarer me ikkje å løyse dei problema og dei utfordringane som er i politiet. Så eg håper no, i det minste, at den meldinga kjem kjapt etter nyttår.

Eg har eit anna spørsmål eg òg vil stille justisministeren. Det gjeld Kleivgrend – det opne fengselet i Fyresdal, i mitt fylke Telemark. Me manglar gode argument for kvifor regjeringa og høgrepertia vil leggje ned dette fengselet. Tidlegare justisminister Anders Anundsen har hatt gode argument overfor komiteen for kvifor ein må bevare dette fengselet. Bård Hoksrud, statsrådens partikollega frå Telemark, har jobba med saka. Likevel skal ein tvinge gjennom nedlegging her i Stortinget i kveld. Kvifor er det så viktig for justisministeren og høgrreregjeringa å leggje ned eit velfungerande fengsel i Telemark?

Statsråd Jøran Kallmyr [11:03:16]: Det er jo ikke det at det er viktig å få lagt ned et fengsel, men det er viktig å sørge for at kapasiteten i fengslene er tilpasset dem som skal inn og sone. Når vi ser på trendene, ser vi at det blir mindre behov for lavsikkerhetsfengsel, og at det blir et større behov for høysikkerhetsfengsel. Vi har

akkurat utført en utbygging av Arendal fengsel til over 2 mrd. kr, hvor en av forutsetningene i kalkylene var at Kleivgrend skulle tas ned. Så det er nok det riktige å gjøre i en situasjon der man trenger flere høysikkerhetsplasser. Vi kan altså ikke ha en situasjon om noen år der voldtektsforbrytere, som burde ha vært inne på høysikkerhetsfengsel, soner på en åpen anstalt. Det er sikkert noe som Arbeiderpartiet liker, ut fra deres tankegang om kriminalomsorgen, men jeg synes ikke at folk som har begått drap, skal være på åpen soning.

Lene Vågslid (A) [11:04:18]: Der kom jo katten litt ut av sekken. Dersom justisministeren veit kven som sonar på Kleivgrend i dag, eller i dei andre opne fengsla for den saks skuld, veit han at det er ei veldig mangfoldig gruppe av innsette. Justisministeren har heilt rett: Me ser svært ulikt på straffegjennomføring. Då må eg nesten spørje: Meiner justisministeren verkeleg det han nettopp sa, at personar som er dømde for drap, eller dømde for valdtekt, ikkje kan sone på ein anstalt som Kleivgrend? Er det ei endring i politikken, vil eg ha bekrefta det no.

Statsråd Jøran Kallmyr [11:04:56]: Det er en endring i forhold til hva folk har blitt dømt for. Vi ser at det blir stadig flere og grovere forbrytelser. Kriminalomsorgen har i sine prognoser kommet til at det er behov for færre lavsikkerhetsplasser og flere høysikkerhetsplasser. Da er spørsmålet: Skal vi ha en politikkendring for å bevare flere av lavsikkerhetsplassene ved å si at vi ønsker at flere som har gjort en alvorlig forbrytelse, som før skulle sonet på høysikkerhetsplasser, nå skal sone på lavsikkerhetsplasser, fordi vi ønsker å ta vare på fengslene med lav sikkerhet? Det er en utvikling jeg ikke ønsker å gå inn for. Jeg ønsker at de som hører hjemme på høysikkerhet, fortsatt skal sone på høysikkerhet.

Emilie Enger Mehl (Sp) [11:05:51]: Lier kommune har over 25 000 innbyggere, og de fikk beholde lensmannskontoret sitt etter politireformen. Den 5. april 2018 vedtok Stortinget følgende:

«Stortinget ber regjeringen sørge for en reell styrking av de lensmannskontorene som står igjen etter gjennomføringen av politireformen.»

I Lier er lensmannsstaben redusert fra 24 fulltidsansatte til 2, og man har gått fra å ha et fullverdig lensmannskontor til å ha et kontor med åpningstid mellom 10 og 14 mandag og torsdag. Det er nettopp den type kontor som regjeringen har kritisert og brukt som argument for å gjennomføre hele politireformen, så her har jo regjeringen selv skapt en sånn politistasjon de mener er helt forferdelig.

Da er mitt spørsmål: Hvordan er det nye Lier lensmannskontor forenlig med Stortingets vedtak om at alle gjenværende lensmannskontor skal styrkes?

Statsråd Jøran Kallmyr [11:06:46]: Det viktigste må vel være hvordan innbyggerne i Lier kan få et vern fra politiet hvis det skjer noe alvorlig, og hvis det skjer kriminalitet. Nettopp derfor har man styrket både etterforskningskapasiteten og annet i hvert enkelt distrikt, bl.a. for å kunne ha en bedre forutsetning for å kunne bekjempe alvorlig kriminalitet som er gjort og gjennomført via nettet.

Når vi ser at mye av den alvorlige kriminaliteten har flyttet seg til nettet, er det også en viktig ting som gjør at de lensmannsdistriktene som før ikke hadde denne kapasiteten, nå har blitt tilført den spisskompetansen. De har også blitt tilført en spisskompetanse som før bare var forbeholdt de store byene. Jeg synes faktisk det er det aller viktigste med at man skal styrke lensmannskontorene, for det handler ikke bare om hvor mange som jobber på det lensmannskontoret, det handler om den kvaliteten man kan greie å gjennomføre i det området lensmannskontoret hadde ansvaret for.

Emilie Enger Mehl (Sp) [11:07:48]: Det er veldig fint å høre hva statsråden synes er viktig, men han har et stortingsvedtak å forholde seg til, og det stortingsvedtaket er at de gjenværende lensmannskontorene skal styrkes reelt. Da hjelper det ikke at statsråden synes at det viktigste er at man har et styrket politidistrikt, for det som har skjedd, er jo at man har flyttet alle politifolkene fra Lier til Drammen. Statsråden kommer ikke unna det faktum at Lier lensmannskontor ikke er styrket. Man kan ikke redusere bemanningen med 22 personer og si at det er en styrking. Det er umulig.

Det er 85 kommuner – som fortsatt har lensmannskontor etter politireformen – som har opplevd en nedgang i politiårsverk. Da er mitt spørsmål til statsråden: Mener statsråden at han ikke trenger å følge stortingsvedtak? For det jeg spør om her, er et helt konkret vedtak.

Statsråd Jøran Kallmyr [11:08:43]: Jeg tror nok det er litt ulik oppfatning av hva det betyr «å styrke». I mitt hode betyr det å styrke at man gir en bedre tjeneste. Så forstår jeg det slik at for Senterpartiet handler det om antall lensmannskontor. De mener nå at istedenfor å legge ned 106, skal man bare legge ned 101, og at det er en vesentlig styrking – sånn jeg forstår det alternative budsjettet til Senterpartiet – og at det handler om antall personer som jobber på et lensmannskontor, uavhengig av om det er sivile eller politistillinger.

Istedenfor tror jeg nok det viktigste er: Hvor god er vakten og beredskapen i Lier nå? De er ganske nær Drammen. Er det slik at vakten og beredskapen i Lier

har blitt vesentlig svekket? Ja, da har vi en utfordring med oppfyllelse av det anmodningsvedtaket, og det er selvsagt en ting jeg i så fall vil ta på alvor. Men det å bare telle hoder tror jeg sier lite om kvaliteten for innbyggerne i Lier.

Petter Eide (SV) [11:09:53]: Jeg skal fortsette litt der jeg slapp i stad, om risiko for ulovlig isolasjon, med andre ord også fare for brudd på forbudet mot umenneskelig behandling og tortur. Justisministeren har kjent til denne rapporten fra Sivilombudsmannen siden i sommer. Likevel budsjetterer han til kriminalomsorgen, til fengslene, på en slik måte at risikoen for ulovlig isolasjon øker. Med andre ord øker risikoen for mer tortur og isolasjon i fengslene.

Så mitt spørsmål er veldig enkelt: Hvorfor gjør han det, når han vet at det budsjettet han nå forsvarer, vil føre til mer ulovlig isolasjon og mer tortur i norske fengsler?

Statsråd Jøran Kallmyr [11:10:39]: Jeg mener at dette budsjettet, også med de påplussingene som har kommet fra komiteen, vil føre til mindre umenneskelig behandling i fengsel.

Men en av de store utfordringene, som Sivilombudsmannen også har pekt på, er ikke noe vi kan ordne på ett enkelt budsjett. Det handler om bygningsmessige forhold, for da man bygde fengsel før i tiden, handlet det om å ha flest mulig celler inne i en bygning. Nå handler det om faktisk å kunne legge til rette for rehabilitering og ikke minst at man får mulighet til å komme ut av cella, sånn at man ikke blir isolert. For det er jo isolasjon vi snakker om her, og som Sivilombudsmannen har pekt på. Det handler om at vi skal legge til rette for at de kan ha samvær med andre fanger, og at de skal få utetid. Det har vi nå satt av 17,5 mill. kr til, sånn at vi får utredet nytt Oslo fengsel, for det er et av de største fengslene, hvor vi har ganske store utfordringer. I tillegg har vi brukt 2 mrd. kr på å bygge nytt Arendal fengsel, som er innrettet på en helt annen måte enn tidligere.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Maria Aasen-Svensrud (A) [11:11:59]: Statsråden presiserte her i replikkvekslingen med representanten Vågslid at det er en villet politikk; Fremskrittspartiet og høyre regjeringen ønsker å endre norsk kriminalomsorg. Katta er ute av sekken. Neste gang noen av medlemmene fra regjeringspartiene besøker Bastøy, foreslår jeg at de tydelig og klart sier at dette fengselet har ikke høyre regjeringen behov for. Men dette har vi visst lenge, for tegnene har vært tydelige.

Etter at det ble brukt rundt regnet 1 mrd. kr på å sende innsatte til Nederland for å sone, har de nå kommet

tilbake. Jeg tør påstå at dette må være et av høyreregjeringens flaueste tiltak for å få ned soningskøen. Men det er vann rent i elva, så jeg skal la det ligge. Verre var det at vi startet dette året med et maraton av nedleggelser. Hele seks åpne fengsler ble nedlagt, og nå vet vi grunnen til at det kommer enda en nedleggelse.

Sist fredag var jeg og besøkte den lille skogsleiren i Fyresdal. Her går ansatte på jobb hver eneste gang med rehabilitering gjennom arbeid og ansvar overfor de innsatte fremst i panna. På Kleivgrend sitter ikke de innsatte på cella, men får muligheten til å mestre eget liv og komme på rett kjøll – i skogen, i arbeidet med skolen og på kjøkkenet. De bidrar til fellesskapet med verdiskaping i skogen i Fyresdal, og dette vil man nå bevisst legge ned, for det er ikke sånn vi skal sone i Norge lenger. Kristelig Folkeparti har tidligere sørget for at dette ikke har skjedd, og jeg har forståelse for at representantene er lei seg. Men det å gå inn for en villet politikk om å legge ned åpne fengsler fordi man ikke ønsker det – da hadde jeg jaggu meg håpet at miraklenes tid ikke var over, selv for Kristelig Folkeparti.

ABE-reformen har gjort kraftige inngrep i kriminalomsorgen. Disse harde ABE-kuttene har gått ut over førstelinja på en sånn måte at det må da merkes, selv inne på justisministerens kontor. Med dette forsvinner innholdet i fengslene – rusmestringsprogrammene, arbeidsdriften og andre meningsfylte aktiviteter som er grunnmuren i norsk kriminalomsorg. Men vi forstår jo i dag at det ikke er viktig.

Så er det denne sårbare gruppen med innsatte i fengslene, de alvorlig psykisk syke. I fjor ante vi et håp da det ble bevilget penger til å bygge på Ila. Det skjedde ingenting. Jeg var der i vår – det var ikke slått inn en spiker i veggen, og det var ikke revet en vegg for å sette opp noe nytt. Nå ser vi at det er bevilget penger, og jeg gleder meg til å besøke Ila igjen til våren for å følge nøye med på utviklingen. For i løpet av dette året har Sivilombudsmanen sett seg nødt til å komme med en særskilt melding til Stortinget om situasjonen rundt isolasjon i norske fengsler. Denne meldingen er så graverende, og den peker på så mange feil – ja, dette er en stor utfordring med tanke på folks rettssikkerhet og landet som rettsstat. Da hjelper det svært lite at de innsatte i Agder nå vil få iPad på cella. Vi må sette inn pengene der behovet er størst.

Så til siste stikk fra justisminister Kallmyr: For et par måneder siden kom beskjeden om at nå skal unger fengsles i vanlig høysikkerhetsfengsel for voksne menn. Det er altså foreslått og bevilget 6 mill. kr for at dette skal gå greit. Det er ikke på langt nær halvparten av det som trengs for å dekke det underskuddet fengselet allerede har. Jeg tok turen til Eidsvoll fengsel, som jo er en ungdomsenhet, og jeg ble overrasket. Der står det kvadratmeter på kvadratmeter klare for å bygge ut ung-

domsenheten, om regjeringen ønsker det. Men nei da, man skal fengsle ungdommene i høysikkerhetsfengselet på Eidsberg. Forstå det den som vil.

Arbeiderpartiet ser at med det handlingsrommet kriminalomsorgen nå har fått, må vi gå inn for en storstilt opptrappingsplan. For regjeringens politikk funker i kriminalomsorgen som det funker å hogge skog. Det går så bra fort å få det ned, men å få bygd det opp igjen kommer til å ta tid. Med Arbeiderpartiet kan vi snu dette.

Takk for meg.

Presidenten: Presidenten vil minne om at «jaggu» ikke er et parlamentarisk uttrykk.

Frida Melvær (H) [11:17:18]: Eg er ikkje sikker på om «bevare meg vel» er eit parlamentarisk uttrykk heller, så eg skal ikkje seie det.

Noreg har den beste kriminalomsorga i verda, og det skal vi vere stolte av. For dette skal vi fyrst og fremst rette ein stor takk til dyktige tilsette og mange engasjerte frivillige eldsjeler.

Men politiske prioriteringar spelar òg ei viktig rolle. Å avdekkje utfordringar og setje i verk treffsikre tiltak er politikarane si oppgåve. Sidan 2014 har regjeringa prioritert både innhald i soninga og fengselsbygg. Det vart etablert ressursteam ved Ila i 2014 for å forbetre situasjonen for psykisk sjuke innsette og hindre isolasjon. Ei nasjonal forsterka fellesskapsavdeling for innsette med alvorlege psykiske lidningar og eit behandlingstilbod for personar dømde for seksuallovbrot vert etablert ved Ila. Ved Bjørgvin fengsel vert eit nytt pilotprosjekt for avrusing opna, der helsepersonell skal gjennomføre avrusing inne i fengselet. Det er òg starta opp eit omfattande arbeid for å motverke radikalisering av innsette.

Det låge belegget har dei seinare åra gjort det mogeleg å stengje ned heile avdelingar og gje rom for oppgradering og fornying. Utbygginga av Agder fengsel er den største enkeltstående utbygginga av fengselskapasitet i norsk historie, og vil setje ein ny standard for korleis fengselsbygg og digitale løysingar kan brukast i tilbakeføringsarbeidet. Avdelingane vert bygde for å leggje til rette for så liten grad av isolasjon som mogeleg.

Opposisjonen prøver å teikne eit bilete av at det meste går feil veg i kriminalomsorga, men eg er veldig usikker på om vi skal ynskje oss tilbake til slik situasjonen var i 2013.

- Fengselskøa er i dag på under 450, mot 1 200 i 2013.
- Kapasitetsutnyttinga låg på 97 pst. i 2013, mot 88 pst. i 2018 og delar av 2019.
- Det vart registrert åtte rømmingar frå høysikkerheitsfengsla i 2013. I 2018 var det for fyrste gong i historia ingen rømmingar.
- Det var ingen brot på fristen for overføring frå politiarrest til fengsel i 2018.

- Det har dei siste åra vorte gjennomført rekordmange soningsoverføringar til utlandet. I 2018 utgjorde dette 38 000 fengselsdøgn.
- Tala for vald og trugslar mot tilsette går no ned. Tala for vald og trugslar mellom innsette er langt lågare i 2018 enn dei var i 2014.

Noreg har i tillegg den lågaste tilbakefallsprosenten målt mot dei fleste landa vi kan samanlikne oss med. Er dette for godt til å være sant for opposisjonen, kan dei berre sjå i statusrapporten for kriminalomsorga for 2018.

Det er mykje kritikk av regjeringa sin kriminalomsorgspolitik, og særleg er Arbeidarpartiet ivrige i dette. Eg har fylgt klagesongen ved mange anledningar og hadde venta at Arbeidarpartiets alternative budsjett skulle vere eit ekko av dei massive lovnadene dei har ropt ut over det ganske land. Realiteten er at Arbeidarpartiet løyver 50 mill. kr ekstra i driftsmidlar til kriminalomsorga i det alternative budsjettet sitt, men øyremerkjer alt til ungdomseininga ved Eidsvoll fengsel og til å oppretthalde Kleivgrend fengsel og reversere regjeringa si ABE-reform, som er meint å kutte i byråkrati og administrasjon. I tillegg framhevar dei ei heil rekkje andre tiltak i innstillinga som dei ikkje løyver pengar til:

- Dei skal styrkje kapasiteten til å handtere alvorleg psykisk sjuke straffedømde i psykiatrien og styrkje behandlingstilbodet i fengsla.
- Dei skal utvide talet på rusmeistringseiningar og styrkje rus- og livsmeistringsprogramma.
- Dei skal ha oppdatert tryggleiksutstyr, og dei føreslår straktiltak som skal forhindre risikoen for ulovleg isolasjon.
- Og dessutan: Dei ser seg nøydd til å føreslå ein økonomisk opptrappingsplan for kriminalomsorga.

Dette er svært kostbare forslag som dessverre ikkje vert fylgde opp i Arbeidarpartiets alternative budsjett. Skal ein ta Arbeidarpartiet seriøst, må ein kunne forvente at det òg fylgjer midlar med.

Høgre støttar opp om dei viktige prioriteringane som har vorte gjorde i kriminalomsorga dei seinare åra. At det vert sett i gang forprosjekt for nytt Oslo fengsel og ytterlegare rehabilitering ved Ila i 2020, er viktig, og det er det ikkje minst òg at det vert gjort investeringar i nødvendige tryggleikstiltak i fengsla.

Eg er òg glad for at regjeringspartia ønskjer å løyve ekstra midlar til Bergen fengsel neste år, for å starte opp eit ressursteam som skal jobbe målretta med isolasjonsførebyggjande tiltak.

Alt er ikkje tipp topp, men vi skal arbeide målretta for òg i framtida å ha den beste kriminalomsorga i verda.

Himanshu Gulati (FrP) [11:22:30]: Det å ivareta innbyggernes trygghet og beredskap og å ivareta lan-

dets forsvar er kanskje statens viktigste oppgave. Så er det sånn at Politi-Norge og Beredskaps-Norge er et samfunnsområde i endring, noe det er veldig gode grunner til: erfaringene fra Gjørvi-kommisjonen, som måtte tas på alvor, det at kriminaliteten har endret seg, i både type og form, og ikke minst det endrede trusselbildet, med de nye typer trusler vi opplever. Det er kanskje tre av hovedgrunnene til at Politi-Norge og Justis-Norge er i en transformasjon og endring. Og dette er ikke endringer som på en måte er et fritt valg, dette er endringer som er en nødvendighet og en plikt på grunn av de endringene vi ser i samfunnet. Rom ble ikke bygget på en dag, og det å føre en sektor gjennom en transformasjon tar også tid. Men dette budsjettet er en viktig byggestein i en modernisering og transformasjon for å skape framtidens Justis-Norge.

Derfor vil jeg også oppsummere noen av de viktige tingene som ligger inne i budsjettet: Det legges til rette for at flere nyutdannede fra politiet kan ansettes. Det legges til rette for at man kan nå målet om to polititjenestemenn per tusen innbyggere, et mål som ble satt under de rød-grønne, men som vi alle støtter opp om. Det legges til rette for etablering av ny redningshelikopterbase i Nord-Norge. Det legges til rette for økt digitalisering i domstolene. Det er også mange andre ulike ting – flere er også nevnt av noen av mine kollegaer tidligere i dag.

Jeg har respekt for at opposisjonen er utålmodig. Det er også vi som representerer regjeringspartiene. I tråd med god politisk tradisjon inneholder også opposisjonsbudsjettene ofte større summer enn det som er lagt inn fra regjeringen og posisjonens side, en øvelse jeg må innrømme at vi husker godt fra vår opposisjonstid selv. Det er ofte sånn det skal være.

Men det er umulig å se bort fra den store økningen politiet har fått på sine budsjetter de siste årene. Man kan gjerne mene at mer bør gjøres, man kan gjerne være utålmodig, men man kan ikke late som det ikke har vært en satsing. Den satsingen som har vært på politiets driftsbudsjetter, har vært på over 4 mrd. kr – det er ikke ubetydelige pengesummer – i tillegg til at man har ansatt rundt 1 700 nye polititjenestemenn. Dette er reelle satsinger som gjør at vi har fått et bedre politi, bedre operativ kapasitet, og som gjør hverdagen tryggere. Man kan gjerne si at mer bør gjøres, man kan gjerne si at utfordringene har vært større, men politiet har fått en kraftig satsing, og så får vi sammen sørge for at satsingen framover fortsetter i samme stil.

Også når det gjelder politireformen, er det uten tvil utfordringer. Det vet vi alle, og når vi reiser rundt og besøker ulike distrikter, får vi ofte høre om hvor det skorter. Men jeg skulle ønske at opposisjonen også tok med seg eksemplene fra de politidistriktene hvor man be-

gynner å se resultatene av reformen, fra de politimestrene som skryter av de effektene reformen gir. Vi er ikke ferdig med reformen, vi har utfordringer som vi må ta tak i, og jeg er glad for at dette også vil gjøres i politimeldingen, som vil komme snart, men å late som om politireformen ikke har gitt resultater, ikke har ført til bedre politi i noen distrikter – å se bort fra de resultatene – mener jeg blir en feil innfallsvinkel.

Jeg fikk også en utfordring, eller hele posisjonen fikk en utfordring, fra representanten Petter Eide når det gjelder fengsel og isolasjon og tortur. Det er et tema som er veldig viktig, men jeg er uenig med representanten Eide i at budsjettet legger opp til økt tortur. Han tok opp spørsmålet om menneskerettigheter og forholdene i fengsel, et tema regjeringen er opptatt av. Regjeringen opprettet derfor forsterket team på Ila allerede i 2014. I 2019 følges det opp med egen avdeling for alvorlig syke. Gamle fengsler byttes ut med nye, moderne fengselsplasser, noe som innebærer milliardinvesteringer. Isolasjon er et felt som Norge generelt har blitt mye kritisert for, og hvor vi fortsatt har mye å gå på, men her gjøres det flere tiltak, deriblant arbeid med nytt regelverk og tiltak for økt aktivisering og aktiviseringsplaner. Så jeg er uenig med utgangspunktet og premisset som representanten Petter Eide legger til grunn, selv om det ikke er noen tvil om at isolasjon har vært et tema i norsk kriminalomsorg over mange år, hvor vi har blitt oppfordret til å gjøre mer, og hvor det nå er startet et arbeid for å ta tak i disse tingene.

Statsråd Ingvil Smines Tybring-Gjedde [11:27:33]:

Regjeringen fortsetter sitt arbeid med å styrke beredskapen for at Norge skal være forberedt på å håndtere kriser, alvorlige situasjoner og nye trusler lokalt og nasjonalt. Regjeringen vil legge frem en stortingsmelding om samfunnssikkerhet våren 2020. Budsjettet for justissektoren som er fremlagt, avspeiler regjeringens prioriteringer av samfunnssikkerheten. I tråd med en av intensjonene med den nye sikkerhetsloven vil regjeringen styrke samhandlingen mellom myndigheter og virksomheter som ivaretar nasjonale sikkerhetsinteresser.

Regjeringen vil styrke arbeidet mot trusler i det digitale rom, styrke bevisstheten i både offentlig og privat sektor og jobbe for å sikre offentlige institusjoner og sentrale funksjoner mot dataangrep. For 2020 foreslår derfor regjeringen å styrke bevilgningen med 40 mill. kr til logisk sikkerhet i nødnett. I tillegg foreslår regjeringen å øke Nasjonal sikkerhetsmyndighets budsjett med 20 mill. kr til arbeidet med å digitalisere oppgaver etter sikkerhetsloven. Formålet med styrkingen er primært å bidra til økt kvalitet og effektivitet gjennom digitalisering og automatisering av klareringsprosessen. Systema-

tisk kunnskapsutvikling er et viktig grunnlag for forebyggende tiltak som bidrar til færre hendelser og et bedre beredskapsarbeid. Regjeringen vil derfor øke bevilgningen til NSM med 5,4 mill. kr, i tråd med langtidsplassen for forsvarssektoren, for å styrke analyse og avdekking av alvorlige digitale angrep på digital infrastruktur. I tillegg foreslår regjeringen å bevilge 12,5 mill. kr til forskning på digital sikkerhet og effekter av teknologiutviklingen.

Redningshelikoptre er en viktig del av beredskapen. Regjeringen fortsetter arbeidet med å anskaffe 16 nye redningshelikoptre og opprettholder drift av dagens Sea King-helikoptre. Regjeringen foreslår å bevilge om lag 3 mrd. kr til dette formålet. For ytterligere å styrke helikopterberedskapen i Nord-Norge tar regjeringen sikte på å opprette en ny redningshelikopterbase i Tromsø. Den nye basen er planlagt satt i drift i løpet av 2022.

I norsk redning og beredskap er det en styrke at mange ulike aktører, både offentlige, private og frivillige, er involvert og bidrar på forskjellige måter før, under og etter en hendelse. Regjeringen har besluttet å styrke hovedredningssentralene ved å slå dem sammen til én virksomhet – Hovedredningssentralen – og å tilsette en egen administrerende direktør. Direktøren får ansvaret for den samlede administrative virksomhetsstyringen, og stillingen legges til Bodø. Dette er et viktig tiltak for å styrke og videreutvikle redningstjenesten på både kort og langt sikt. Plasseringen av en direktør i Bodø er også med på å styrke en region der det er viktig at vi har god beredskap.

Frivillige organisasjoner i redningstjenesten gir et uvurderlig bidrag til redningstjenesten. Regjeringen ønsker å bidra til at de frivillige organisasjonene opprettholder og styrker sin posisjon innenfor norsk redningsberedskap.

Det har vært lagt ned en stor innsats under denne regjeringen for å styrke totalforsvaret i Norge. Vi er nå inne i siste periode av Totalforsvarsprogrammet, og det innebærer at vi skal fortsette vår satsing på å videreutvikle totalforsvaret samt styrke motstandsdyktigheten i våre samfunnskritiske funksjoner.

I redningsaksjoner er det viktig med god kommunikasjon. Regjeringen vil derfor bevilge 6 mill. kr for bedre å ivareta Norges ansvar for redningsberedskap i de nordlige havområdene gjennom en forbedret dekning av HF-radiosambandet i området. Regjeringen foreslår også å bevilge 1,1 mill. kr til utredning av et mobilbasert befolkningsvarslingssystem.

Regjeringen foreslår å bevilge 15,6 mill. kr til fortsatt deltakelse i EUs ordning for sivil beredskap.

Det stilles store krav til justissektoren, og det er fortsatt udekkede behov innenfor samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet, men med dette budsjettet har re-

gjeringen lagt et godt grunnlag for samfunnssikkerhetsarbeidet i 2020.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Jan Böhler (A) [11:32:45]: Beskyttelse av sivilbefolkningen er en viktig del av beredskapen vår, og med utviklingen i verden, med terror, stater som bruker terroristmetoder som gassangrep, kjemiske våpen og biologiske våpen, er tilfluktsrom blitt aktuelt på en annen måte – en ny måte – i vår tid.

I første halvår 2016 kom det en konseptutredning fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap der de slo alarm og sa at tilfluktsrom i praksis ikke hadde vært håndtert som beskyttelsestiltak på lang tid. Nye tilfluktsrom var ikke blitt bygget, og de eksisterende hadde en uavklart status. Regjeringen sendte utredningen på høring sommeren 2017. Jeg har gjentatte ganger tatt opp dette i Stortinget etter det, og vi har fremmet forslag. Regjeringen lovte i 2017 at den skulle legge fram en plan om oppfølging av konseptutredningen, men det har ikke stått noe om det i noen av statsbudsjettene som har kommet etterpå, altså verken i 2018, 2019 eller nå for 2020.

Så mitt spørsmål er: Hva vil regjeringen gjøre for å følge opp konseptutredningen om tilfluktsrom?

Statsråd Ingvil Smines Tybring-Gjedde [11:33:53]: Det er helt riktig som representanten sier. DSB har levert en anbefaling om hvilke sivilforsvars- og sivile beskyttelsestiltak Norge bør ha i fremtiden. Forslaget har vært på bred høring, og det har kommet inn mange nyttige innspill. Videre har DSB i juni i år levert Justis- og beredskapsdepartementet en konsekvens- og kostnadsanalyse av tiltakene som er foreslått i rapporten. Den sikkerhetspolitiske situasjonen og det endrede sårbarhetsbildet som vi ser både i Norge og i landene omkring oss, gjør at vi må endre prioriteringene våre. Ved et eventuelt terroranslag med bruk av f.eks. giftige gasser vil vi ikke kunne bli beskyttet med den gamle ordningen vi har med tilfluktsrom. Vi vil komme tilbake til dette i samfunnssikkerhetsmeldingen, som vi legger frem i 2020.

Jan Böhler (A) [11:34:54]: Jeg er bekymret for svaret fordi man hele tiden skyver det foran seg og sier at den gamle ordningen med tilfluktsrom ikke vil kunne beskytte mot f.eks. gassangrep. Det tror jeg kan diskuteres. Da Stortinget fornyet sivilbeskyttelsesloven, sist den ble behandlet her på Stortinget, ble det gjentatt at vi skal bruke tilfluktsrom for å beskytte befolkningen, og at de skal oppgraderes. De kan oppgraderes med utstyr,

slik at de kan beskytte mot f.eks. gassangrep, biologiske angrep. Det er jo det som er poenget vårt. For eksempel hvis det skjer – det kan også være en ulykke – at en gasstanker går lekk et sted i Oslo, vil det ta tid før den giftige skyen sprer seg i hele byen, og ved et gassangrep i Oslo vil det ta tid før det sprer seg i hele området. Da vil det ha stor betydning at befolkningen kan søke til tilfluktsrom, og at det kan slås alarm. Så jeg er bekymret for at regjeringen gir signaler om at den ikke vil følge loven, sivilbeskyttelsesloven, som sier at vi skal bygge ut tilfluktsrom for å beskytte befolkningen.

Statsråd Ingvil Smines Tybring-Gjedde [11:35:59]: Jeg er glad for spørsmålene. Jeg er glad for at representanten også er bekymret for sivilbefolkningen i en krevende situasjon. Det er viktig å påpeke at det også er et krav at disse tilfluktsrommene skal kunne klargjøres i løpet av 72 timer. Vi vet at ved den type terror, eller den type usikkerhet som vi har i samfunnet i dag, vil ikke tilfluktsrommene være nyttige i den type situasjon. Derfor ser regjeringen også på andre typer sivile beskyttelsestiltak. Deriblant har vi nå gitt 1,1 mill. kr i statsbudsjettet til å utrede mulighetene for sivile beskyttelsestiltak for å varsle befolkningen på mobil – befolkningsvarsling. På den måten kan vi gå direkte inn der anslaget eventuelt skjer, med informasjon som gjør at befolkningen kan handle adekvat deretter, ut fra situasjonen de er i.

Jan Böhler (A) [11:37:04]: Det er bra med informasjon, men man må jo vite hva man skal gjøre med informasjonen, hvor man skal gjøre av seg. Jeg mener at fristen på 72 timer er en av de tingene som ut fra den konseptutredningen absolutt bør vurderes på nytt, om man ikke bør ha et helt annet krav til når tilfluktsrommene skal stå klare.

Jeg har også et spørsmål til som angår beskyttelse. Det gjelder sikringsstyrker i forbindelse med beredskapssituasjonen i hovedstaden. Politimesteren i Oslo har, når de har uttalt seg om Politi-høgskolens framtid, understreket at det er viktig at den ligger i Oslo og har et stort antall studenter, fordi de er en del av sikringsstyrken i Oslo i en beredskapssituasjon der objekter og andre steder i Oslo skal sikres. Har statsråden som beredskapsminister vært inne i vurderingene når regjeringen har bestemt seg for å kutte antall studenter ved Politi-høgskolen helt ned til 80 stykker, slik at man reelt sett ikke har et bidrag til sikkerhetsstyrken derfra?

Statsråd Ingvil Smines Tybring-Gjedde [11:38:13]: Som samfunnssikkerhetsminister har jeg ansvaret for å koordinere og se helhetsbildet for beredskapen i Norge. Justisministeren er ansvarlig for det området som representanten stiller spørsmål om nå. Jeg anbefaler at

han skal få lov til å svare på de vurderingene som er gjort når det gjelder politistyrkene i Norge.

Emilie Enger Mehl (Sp) [11:38:43]: Politiet har fått en mye høyere terskel for å rykke ut etter politireformen, og da er det ofte brannvesenet som kommer først til stedet. I 2018 kom brannvesenet først til stedet i mer enn halvparten av alle trippelvarslingsutrykninger, og ambulansen kommer også mye oftere enn politiet.

Det kan være snakk om alvorlige, farlige situasjoner med pågående livstruende vold, der brannvesenet skal vurdere om de skal gripe inn – selv om det er snakk om f.eks. et pågående knivangrep. Men brannvesenet har ikke politiutdanning. Det er ikke deres jobb. Likevel møter de forventninger om at de må løse politiets oppgaver når politiet selv ikke når fram.

Da vil jeg spørre statsråden om hvor politiets ansvar egentlig er når en slik situasjon oppstår. Hvem har ansvaret hvis brannvesenet ikke griper inn i en livstruende situasjon, og hvem har ansvaret hvis brannvesenet griper inn, men det går galt?

Statsråd Ingvil Smines Tybring-Gjedde [11:39:41]: Brann- og redningsvesenet er en viktig og ikke minst svært etterspurt ressurs som er til stede der folk bor, nettopp på grunn av strukturen og organiseringen til brann- og redningsetatene. De yter raskt hjelp der folk trenger det, når de trenger det.

Vi ser en utvikling der brann- og redningsetaten tillegges flere og flere oppgaver, men det er viktig å nevne her at brann og redning er et kommunalt ansvar, og oppgavene som brann- og redningsetaten skal utføre, følger av brann- og eksplosjonsvernloven. Etter loven kan kommunen også pålegge brann- og redningsetaten andre oppgaver, forutsatt at det ikke svekker deres lov-pålagte oppgaver.

Emilie Enger Mehl (Sp) [11:40:36]: Det er jo ikke sånn at de har et valg. Når det kommer inn en trippelvarsling og politiet er langt unna, må brannvesenet rykke ut. Når de kommer først til stedet, er det ikke fordi noen har bestemt at de skal få en ny oppgave; det er fordi politiet ikke leverer på sin oppgave, sånn at politiet blir satt i en skvis. Da får kommunene mer kostnader, og brannfolk får et større ansvar. Det går jo ut over samfunnssikkerheten og beredskapen når brannvesenet må løse politioppgaver fordi politiet ikke fungerer.

Synes samfunnssikkerhetsministeren at det er en god situasjon slik det fungerer i dag?

Statsråd Ingvil Smines Tybring-Gjedde [11:41:23]: I Granavolden-plattformen har vi tatt opp nettopp de utfordringene som representanten nevner. Det er krevene å se på rolleavklaringen mellom de tre etatene.

Det kommer vi tilbake til i samfunnssikkerhetsmeldingen. Det har jeg gjentatt her i Stortinget, både i muntlig spørretime og i svar på skriftlige spørsmål.

Det som også er viktig å få frem her, er at brannsjefen er skadestedsleder i en situasjon frem til ledelsen overtas av politiet. Vi skal også gjennomgå rolleavklaringen mellom disse tre etatene og se på hva slags type ressurser vi kan sette inn. Men det er viktig å se at det ofte er brannvesenet som kommer først ved trippelvarsling. I den typen hendelser er det veldig ofte trafikkulykker hvor folk trenger hjelp av brann og redning, ikke politi, for de trenger å klippes ut av vrakene.

Emilie Enger Mehl (Sp) [11:42:23]: Jeg har lyst til å spørre om nødnett. Det er viktig for mange frivillige organisasjoner for at de skal kunne levere en god redningstjeneste, men de bruker veldig mye penger på å kjøpe inn nødnetterminaler og på å kjøpe abonnement dersom de skal få økt antall terminaler og dermed få styrket beredskapen sin.

Mitt spørsmål til samfunnssikkerhetsministeren er: Hvordan kan man sikre at frivillige organisasjoner får tilgang til mange nok nødnetterminaler?

Statsråd Ingvil Smines Tybring-Gjedde [11:42:54]: Jeg er veldig glad for det spørsmålet. Jeg har sett i merknadene i budsjettet at både Arbeiderpartiet og Senterpartiet hevder at det er de frivillige selv som dekker kostnadene til nødnett. Det er feil. Det gjør de ikke. Vi finansierer ordningen. Det er en selvfinansiert ordning gjennom en abonnementsordning. De enkelte frivillige får en faktura fra DSB, men de får et tilsvarende tilskudd betalt av Justis- og beredskapsdepartementet.

I 2019 har vi tildelt totalt 31 mill. kr for å dekke abonnementskostnader til de frivillige nødnettetatene. Derimot er jeg veldig opptatt av at alle de som bruker fritiden sin til å hjelpe og redde andre, har det utstyret de trenger. De har spilt inn behov for ytterligere nødnetterminaler, og jeg vil så absolutt ta med meg det i neste års budsjett.

Presidenten: Replikorkordskiftet er avslutta.

Jan Böhler (A) [11:44:11]: En av oppgavene som har økt kraftig i omfang for politiet siden Killengreen-rapporten om politikapasitet kom i 2008, og en av oppgavene som gjør at det er feil å stoppe ved to politifolk per tusen innbyggere, gjelder vold i nære relasjoner. Mange har snakket om det her i dag, og jeg er glad for at det er prioritert, både av regjeringen og av opposisjonen. Men vi bør bekymre oss for at vi nå har snakket om det i mange år siden Knut Storberget først lanserte boka «Bjørnen sover», og antall saker bare øker og øker. Så kan man si at det skyldes at det får mer oppmerk-

somhet, osv., men jeg tror det er andre årsaker også. Jeg tror det er at vi ikke jobber bra nok med det, at vi ikke har nok innsikt i hva som ligger bak. Vi må vite hva det handler om, for å kunne forebygge, gjøre risikovurderinger, ta tak i årsakene.

Politiet som jobber med det, anslår, når jeg har hatt møte med dem, at åtte av ti saker som man har her i Oslo politidistrikt, handler om sosial kontroll og æresvold – altså at volden i nære relasjoner har bakgrunn i det. Men det er bare et anslag, for man har ikke statistikk – det føres ikke statistikk, og det registreres ikke i straffesakssystemet. Jeg spurte statsråden i en spørretime tidligere i år, 15. mai, om han ville innføre en koding i straffesakssystemet, slik at vi får vite hvor stor andel av sakene som gjelder vold i nære relasjoner som har med æresvold og sosial kontroll å gjøre. Statsråden svarte ikke at han ville gjøre det, han svarte at han hadde «lyst til å gå videre», lyst til å se på det. Det er jo bra, men vi må jo komme videre fra å ha lyst til det.

Aftenposten er egentlig de eneste som har gjort en stor undersøkelse av det, den kom 5. mars 2016. De hadde gått gjennom 89 dommer om vold i nære relasjoner de siste tre årene. 82 av dem kom på bakgrunn av hendelser i familier med minoritetsbakgrunn, 85 pst. fra Asia og Afrika, og det framgikk av beskrivelsene at det handlet om kontroll med bakgrunn i ære. Men veldig mange av de sakene, de fleste av dem, gikk uten at noen gjerningsperson som sto bak selve utøveren, ble avdekket, altså hvem som hadde presset vedkommende til det, osv. Jeg har sett på sak etter sak siden noe som het Kalbakken-drapene, en del år tilbake i nærmiljøet mitt, saker der det er gjerningspersonen som tas, men der man ikke kommer i posisjon til å avdekke hvem som har presset fram handlingen, hvem det er i familien eller storfamilien osv. som har vært viktige aktører. Jeg mener vi må ta tak i det hvis vi skal bekjempe vold i nære relasjoner bedre.

Et eksempel er det som skjedde på Holmlia i juni 2016, hvor en gutt, en ung fotballspiller på 16 år, ble slått ned og lå i koma i fem uker før han døde. En SV-er på Holmlia, Dara Goldar, skrev om dette nå i høst, 8. august, i Aftenposten:

«16-åringen (...) mistet livet fordi han flørtet med «feil» jente. Han er et offer for æresrelatert vold. Likevel reagerte verken politi, skole, sportsklubben eller lokalpolitikere slik de burde.»

Han skriver videre at man fikk lite informasjon, og at man var redd for å vitne på grunn av fare for represalier fra gjengmedlemmer, fordi gjerningspersonen også hadde sine tilknytninger. Den saken er veldig alvorlig, også fordi den kommer opp i retten nå i januar, der den er helt avgrenset, der det bare handler om selve gjer-

ningspersonen, og der det ikke står et ord om æresrelatert vold eller noe sånt i tiltalen.

Jeg skal nevne et eksempel til, drapet på Strømmen i april, hvor offeret, hun som ble drept, gjentatte ganger hadde anmeldt vold mot henne fra gjerningspersonen uten at politiet gjorde risikovurderinger eller gjennomførte tiltak for å stanse det. Resultatet var at hun ble drept.

Altså har det vært totalt manglende fokus på hva som kan ligge bak de anmeldelsene og bak den volden.

Jeg mener at det er viktig at vi rustet opp politiet for å komme i posisjon i disse sakene om vold i nære relasjoner til å avdekke gjerningspersoner, hvem som krever at dette gjøres, noe som ofte er vel så viktig som å ta selve utøveren. Hvis vi ikke gjør det, vil disse klanene, storfamiliene og andre som holder på med denne praksisen, bare kunne fortsette.

Jeg tillater meg å fremme følgende løse forslag fra Arbeiderpartiet:

«Stortinget ber regjeringen sørge for å bygge opp politiets ressurser og kompetanse om æresvold slik at denne alvorlige formen for kriminalitet kan avdekkes og bekjempes bedre.»

Jeg håper det blir tilslutning til det.

Presidenten: Representanten Jan Böhler har teke opp det forslaget han refererte.

Ingunn Foss (H) [11:49:36]: I dag har jeg lyst til å starte med å si: «Heia Start!»

Så skal jeg gå til innlegget og si at flere politifolk er helt avgjørende for å levere gode tjenester til befolkningen. Det gjør oss i stand til å møte dagens og morgendagens kriminalitetsutfordringer. Denne regjeringen prioriterer politiet. Budsjettene er økt med 25 pst. i denne regjeringsperioden, og det er ansatt 2 800 nye personer i politiet.

Den tradisjonelle kriminaliteten går ned, men den blir stadig mer komplisert, mer organisert, profesjonell og digital. Et eksempel er at seksuelle overgrep mot barn, spesielt på nett, har økt med hele 160 pst. Gjørv-kommisjonen og politianalysen pekte på at norsk politi ikke var organisert for å håndtere morgendagens kriminalitet. Derfor gjennomføres det en helt nødvendig politireform.

Arbeiderpartiet har trukket støtten til politireformen uten noen plan for hva de ønsker med norsk politi. De påstår også i flere avisinnlegg at dette budsjettet skaper mindre trygghet for folk. Slike påstander skaper unødvendig usikkerhet, og de stemmer heller ikke. Dette budsjettet fortsetter økningen til politiet. Det betyr at vi får mer trygghet. Politiet får mer penger til flere ansatte, nytt utstyr, styrket etterforskning, økt grensekontroll og økt helikopterberedskap i Nord-Norge.

Arbeiderpartiet lover mer penger til det meste, og de øker skattene med 13 mrd. kr i sitt alternative budsjett. Skatteregningen sendes til folk og næringsliv i hele landet. Det er vanskelig, ja helt umulig, å forstå hvordan de skal få penger til alle de påplussingene som gjøres, samtidig som de skal reversere regjeringens politikk på så mange områder. Enten ligger det en ukjent og enda større skatteregning til grunn for ekstrabevilgningene til politi og kriminalomsorg, eller så er dette tomme løfter. Arbeiderpartiet vil som kjent reversere både jernbane-reformen og ABE-reformen, noe som betyr flere milliarder kroner per år.

De foreslår videre å kutte 1,8 mrd. kr i konsulentbruk i staten. Dette er penger som brukes til å gjennomføre viktige reformer på justisfeltet, f.eks. fornyelse av politiets gamle og utdaterte IT-systemer. Arbeiderpartiets kutt i konsulentbruken er ikke et kutt i store konsultentselskaper. Det er et kutt i gjennomføringen av viktige reformer og modernisering i politiet.

Tilbakemeldingene fra politidistriktene er at reformarbeidet er krevende, men nødvendig. Selvsagt er reformen krevende – 17 000 ansatte i politietaten skal jobbe på nye måter. Mange flyttes fra sin tidligere arbeidsplass og må forholde seg til nye mennesker og forskjellige kulturer. Det tar tid å omstille seg og få alt på plass, men løsningen er ikke å stoppe et helt nødvendig reformarbeid.

Arbeiderpartiet svartmaler politireformen, trekker fram uheldige enkeltsaker og gir reformen skylden for alt som er galt. Enkeltsakene er alvorlige nok, men å påstå at reformen har skylden, er etter min vurdering veldig uheldig. I en ny og bedre struktur kan vi håndtere utfordringene enda bedre. Arbeiderpartiet var med på å starte reformen, de stemte for den, og siden har de brukt hver eneste dag på å spenne beina under den. Det er veldig beklagelig, og det viser at Arbeiderpartiet har forlatt sin posisjon som styringsparti.

Faktum er at store deler av politireformen fungerer. Politimesteren i Agder, Kirsten Lindeberg, sier:

«Det har vært helt nødvendig for politiet å gå gjennom en omfattende reform. Dagens kriminalitetsbilde og kvalitetskrav til politiets arbeid har på få år blitt helt annerledes. (...) Etter ett år med «nye Agder politidistrikt» vil jeg hevde at vi er på god vei. Vi har profesjonalisert etterforskningen (...) Vi har fått på plass bedre analysekapasitet og kompetanse, som bidrar til at vi skaffer oss bedre kunnskap om kriminalitetsutviklingen (...) Vårt arbeid blir mer målrettet. (...) Det er en viktig dreining i politiets arbeid at vi nå i enda større grad skal jobbe kunnskapsbasert og planmessig, alene og sammen med andre, for å hindre at kriminalitet skjer.»

Jeg er glad for og stolt av det arbeidet som gjøres i Agder politidistrikt, og sender fra denne talerstolen en stor takk til hele etaten. Og jeg lurte virkelig på hva i denne reformen Arbeiderpartiet vil endre på.

Maria Aasen-Svensrud (A) [11:54:13]: Jeg skal straks og i et annet innlegg komme tilbake til kriminalomsorgen og de åpenbaringene som har skjedd her i dag angående det.

Men først har jeg lyst til å fokusere litt på temaet vold i nære relasjoner. Jeg er glad for å kunne konstatere at hele justiskomiteen slår fast at overgrep og vold i nære relasjoner er et samfunnsproblem, og at det er grov kriminalitet som må forebygges langt bedre enn i dag. Dette burde derfor være et problem som alle er enige om å prioritere. Slik vi ser det, er det likevel store forskjeller mellom høyre- og venstresiden i norsk politikk også på dette området.

Vi hører jo stadig at kriminaliteten har endret seg, og det har også fått fokus i debatten her i dag. Den har flyttet seg til nettet og skjer ikke lenger på gater og torg, skulle man tro. Ut fra det slutter man at politikraft over hele landet ikke lenger er det vesentlige – problemet ligger andre, mer diffuse, steder. Selvfølgelig skal overgrep på nett bekjempes med alle midler. Ingen skal utnytte uskyldige barn der heller. Problemet er at det settes opp mot kriminaliteten som dessverre fortsatt skjer i altfor mange hjem, spredt over hele landet og i alle lag av folket.

Volden som foregår der hjemme, der du skal være trygg og bli passet på om du er liten eller ung og trenger voksne som støtter deg, volden som rammer kvinner bak nedrullede gardiner, og som tar fra dem friheten, verdigheten og av og til livet, har ikke blitt borte, og den kommer ikke til snart å ta juleferie. Tvert imot går vi inn i en tid som mange gruer seg til – en tid da volden eskalerer, mens vi andre spiser småkaker og brenner stearinlys. Tiden for familiekos og hygge er for noen tiden for økt terror.

En rapport fra Folkehelseinstituttet viser at ett av fem barn blir lugget, kløpet, rist eller slått med flat hånd. Om lag ett av tjue barn opplever alvorlig vold. Blant jenter rapporterer 10–20 pst. om seksuelle overgrep.

Vold og voldtekt i nære relasjoner er et av de mest utbredte lovbruddene i Norge. Nærmere én av ti kvinner i Norge rapporterer at de har blitt utsatt for vold eller voldtekt. Disse barna og disse kvinnene trenger at noen bryr seg, at det finnes noen å ringe til, at det finnes noen som ringer for dem, at det finnes noen som kommer, og at det finnes et sted å flykte hvor de tilbys hjelp til å bli fri – fri til å leve et verdig liv, fritt fra frykt og med frihet til å leke, ha venner og gå på skolen og frihet til å jobbe og besøke familie.

Det er ikke enkelt å vite akkurat hva som virker, men det vi kan være sikre på, er at det vil kreve mye av mange. Det øker behovet for hjelpetiltak i skolen, psykisk og fysisk helsehjelp, barnevernstiltak, bistand fra krisesentre og politiressurser. Alle landets kommuner må ta problemet på alvor og lage seg konkrete handlingsplaner, og de må ha ressurser til å styrke nettopp skolen, skolehel- sen, barnevernet og forebyggende tiltak. Da må også kommuneøkonomien være robust, som det heter.

Det er politiet man ringer til, og det er de som skal komme i livstruende situasjoner. Da må de være i nær- heten, og politidistriktene må ha nok ressurser. Det an- slås at mellom 75 000 og 150 000 mennesker i Norge år- lig utsettes for vold i en nær relasjon. Da må samfunnet stille opp. Ingen skal stå alene. De som er utsatt for vold og overgrep, skal få hjelp til å leve livet videre, også der det er krevende på grunn av dårlig økonomi, manglende bolig eller svakt nettverk. Tiltak mot vold og overgrep i nære relasjoner trenger ytterligere styrking. Vold og voldtekt i nære relasjoner er et av de mest utbredte lov- bruddene i Norge.

Her gjelder det å se på de store pengene: overføring- ene til kommunene og budsjettene til politiet. Begge de- ler er styrket kraftig i Arbeiderpartiets alternative bud- sjett. For å forebygge og hjelpe flere foreslår vi å styrke det totale budsjettet for 2020 med om lag 1 mrd. kr. I til- legg foreslås det å øke kommunesektorens handlings- rom med 2,5 mrd. kr, noe som vil sette kommunene bedre i stand til å bistå dem som er utsatt for vold og overgrep.

Den økte overføringen til kommunene legger f.eks. til rette for bedre krisetilbud, barnevern og lavterskel helsetilbud. Det foreslås også styrket hjelp innenfor hel- se, Nav, kommunale tilbud, barnevernet og justisfeltet. I tillegg trengs det et krafttak i det forebyggende arbeidet for å hindre nye overgrep. Antageligvis er heller ikke det- te godt nok.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Masud Gharahkhani (A) [11:59:33]: Noe av Stor- tingets viktigste arbeid er å sikre trygghet for innbyg- gerne, og man skulle tro at uansett hvilken farge regj- ringen og et stortingsflertall har, ville det være priori- tert. Men denne regjeringen svikter tryggheten til inn- byggerne og rettsstaten Norge. Det ene store prosjektet til denne regjeringen er enda mer New Public Manage- ment, mindre tillit til de ansatte, enda mer rapporte- ring. Det andre store prosjektet er privatisering eller å gjennomføre reformer – ikke for å gjøre det bedre for innbyggerne eller bedre for de ansatte. Nei, det handler om reformer for reformens skyld. Det er sterkt å delta på møter med tillitsvalgte og ansatte som forteller om

at rettsstaten demonteres med den regjeringen vi har. Jeg er opptatt av at vi ikke skal snakke ned politifolk, for de gjør en fantastisk jobb med de forutsetningene de har fått fra dagens stortingsflertall. Jeg er opptatt av at vi skal ha tillit til dem og ta deres hverdag på alvor.

Jeg representerer Buskerud, som tilhører Sør-Øst politidistrikt. Vi har opplevd at Norges fremste opera- sjonssentral som funket, som politikere og fagfolk val- fartet til, ble rasert uten at noen politikere i denne salen hadde pondus nok til å si at nok er nok. Vi har opplevd at folk ikke får tak i politiet når de ringer. Det henlegges saker med kjent gjerningsmann fordi man ikke har nok folk og ressurser. Forebyggende arbeid har blitt borte, noe kommunene ble lovet skulle styrkes. Politifolk grå- ter på jobb. Politifolk gir opp og tar en pause, og det er de mest erfarne politifolkene.

I distriktene opplever de en enorm sentralisering. Snakker en med de dyktige ordførerne i Hallingdal og i Numedal, ser de og innbyggerne at tilbudet har blitt svekket. Det er ikke noen nærhetsreform. Høyresiden må slutte å skyve toppbyråkratiet foran seg og i stedet lytte til hva de ansatte sier. Det er på tide å si at nok er nok. Det er på tide å bygge opp tilliten mellom Storting- et og de ansatte ute i feltet. Det er på tide å styrke politi- distriktene.

Så har jeg lyst til å si til slutt: Statens barnehus er vik- tig. Det handler om rettssikkerhet for de aller mest sår- bare. Det handler om tverrfaglighet. Der har mine ordfø- rere fra Hallingdal stilt et spørsmål til justisministeren, om det er mulig å etablere et tilbud der, slik at man ikke båndlegger enorme ressurser og frakter sårbare opptil ti timer til Sandefjord for at de skal få den rettssikkerheten de har krav på. Også der ser vi at svaret fra justismi- nisterens er byråkratisk. Det er ikke noe rart, for de har gitt opp justissektoren. De har ingen ambisjoner om å ta tryggheten til innbyggerne på alvor.

Karin Andersen (SV) [12:02:40]: Nav-saken har do- kumentert at vi har et samfunn som har altfor mye klassejuss. Den frie rettshjelpen må styrkes, og vi må ha en rundvask i hele forvaltningen, særlig i ledelsen, som kan sikre at den offentlige forvaltningen skal være til hjelp for folk og ikke være den verste motparten man kan få.

Flere representanter har snakket om vold i nære re- lasjoner, og det er jeg også veldig opptatt av. Mange gan- ger går alarmen uten at politiet reagerer. Mange steder er det nå vanskeligheter med å finansiere krisesentrene, slik at man har dem i nærheten. Til alt overmål har vi en statsråd som istedenfor å ønske at alle barn skal ha en hvit jul, har vært ute og erklært at her i Norge drikker vi sprit, når vi vet hvor mye vold det er knyttet til alkohol og også dessverre knyttet til høytidene.

Det er også vold i veldig fjerne relasjoner, noe som kom veldig sterkt inn til oss i dag gjennom NRK Nyheter, der det blir dokumentert igjen og igjen at også nordmenn deltar i de groveste seksuelle overgrep i utlandet, som skjer via nettet. I NRK-saken står det at det er 27 saker som har blitt etterforsket. Jeg husker da «Dark Room»-saken kom opp. Da sa polititjenestedamen som hadde fått dette på plass, at hun måtte ta på seg boksehanskene for å få det til internt i politiet. Så dette er en veldig alvorlig situasjon. Jeg klarer ikke å lese det jeg egentlig har skrevet, for det er så altfor forferdelig det som disse barna utsettes for, og som norske innbyggere betaler for – overgrep. Jeg forutsetter at statsråden og regjeringen legger inn en skikkelig storoffensiv mot dette, for det er så forferdelige ting som skjer med disse barna, at de er traumatiserte for livstid og ødelagt. Det kan ikke være slik at man skal kunne sitte trygt bak et tastatur og en skjerm i Norge og ødelegge livet til andre mennesker og til små barn rundt omkring i den fattigere delen av verden, der barn blir handelsvare.

Så dette er rystende og forferdelig. Når det gjelder tallene, har jeg ikke gått inn i dem, men det ser nesten ut som om det er flere fra Norge enn fra våre naboland som er involvert i disse sakene. Det krever at man undersøker dette enda nærmere.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:06:04]: En av de mest grunnleggende oppgavene for oss som folkevalgte i landets nasjonalforsamling er å sikre tryggheten til folk uansett hvor en bor i Norge – at folk skal føle at de er sikret hjelp når de trenger det, enten det er snakk om vold, dødsfall, alvorlige ulykker, ran eller andre grove forbrytelser. En skal vite at en skal få hjelp, og en skal få hjelp innen rimelig tid.

Selvsagt vil det alltid være uløste oppgaver i et samfunn, men problemet med dagens regjering er at en har en bevisst og målrettet sentralisering som gjør at politiet blir fjernere fra folk, istedenfor at folk kan føle større trygghet. Da det i fjor ble meldt at det i elleve av tolv politidistrikt var krise, skulle en kanskje håpe at det seg inn hos flertallet på Stortinget, og at en gjorde tiltak som gjorde at man beveget seg i motsatt retning. Men istedenfor er meldingene i år at det er krise i samtlige politidistrikt.

Eksempelvis i mitt eget politidistrikt, Øst politidistrikt, kom det tidligere i år fram at en internt i politiet sier at hvis det f.eks. skulle skje noe alvorlig på Nesodden, vil en sjelden eller aldri kunne forvente at politiet har mulighet til å komme innenfor kravet til responstid. På Romerike hadde en fram til tidligere i år de ti siste årene hatt en beredskapsinstruks som sier at det skal være minst fire patruljer på Romerike til enhver tid. Den beredskapsinstruksen er nå fjernet fordi politimesteren

sa at hvis en skal ha en slik beredskapsinstruks, må en bruke av overtidsbudsjettet for å klare å oppfylle den. Det er en svært alvorlig situasjon når velfungerende lensmannskontor blir demontert.

Så hører jeg representanten Frølichs rørende omtanke for konsulenter og for byråkrater i Politidirektoratet. Med Senterpartiets opplegg vil det fortsatt være igjen ca. 90 pst. av konsulentbruken i Politidirektoratet, og det ville fortsatt ha vært en betydelig vekst i Politidirektoratet siden 2013, men vi må prioritere ressursene på en annen måte, slik at vi kan styrke det lokale politiet og folks trygghet i hele Norge.

Stein Erik Lauvås (A) [12:09:22]: Jeg skal referere litt fra Smaalenenes Avis, fra en artikkel 10. desember, altså for to dager siden, om Indre Østfold fengsel. Fengselsleder Helge Valseth opplyser at det går mot et underskudd på nesten 14 mill. kr. Begge fagforeningene i fengselet, Norsk Fengsels- og Friomsorgsforbund og Kriminalomsorgens Yrkesforbund, er bekymret.

«Fengselet var lavt bemannet allerede ved oppstarten (...). I tillegg ble det kuttet fem stillinger i fjor. (...) men nå frykter vi rett og slett oppsigelser, sier nestleder Espen Hvidsten i NFF.»

De ansatte føler at de sliter seg ut med å drive på underbemanning samtidig som de ser at underskuddet bare øker. De tillitsvalgte reagerer også på at det nå skal tas inn færre pliktårsbetjenter enn før, og at tilkallingsvikarene har fått beskjed om at de ikke vil bli brukt. De tillitsvalgte sier at smertegrensen er nådd. Fengselsleder Valseth er enig med de tillitsvalgte i at budsjettssituasjonen, slik han beskriver det, er «utfordrende». Han sier videre at

«det er planen å redusere kostnader tilsvarende 7,5–8 millioner. Det betyr kutt i driftskostnader, og kutt i sju stillinger.»

Valseth blir spurt om det stemmer at tilkallingsvikarene er blitt sagt opp, og svarer:

«Ja, ti avtaler er avsluttet.»

På spørsmål om hvordan budsjettssituasjonen er for neste år, svarer han:

«Neste år vil også bli meget utfordrende, og det er et stramt budsjett.»

Dette er resultatet av en villet politikk. Det er resultatet av osthøvelkuttet – den såkalte ABE-reformen. Det er resultatet av at justisministeren ikke tar ansvar for egne prioriteringer. Vi har en justisminister som demonterer Indre Østfold fengsel, som vil fjerne tingretten fra Indre Østfold og fjerne jordskifteretten fra Østfold, og da har jeg ikke engang kommet til politireformen. Vi har en regjering som bruker all sin tid på å demontere og sentralisere offentlige tjenester. Kutt, oppsigelser og nedskjæringer er justisministerens melodi, og stats-

råden er i ferd med å styre hele justissektoren rett i grøfta – dessverre.

Petter Eide (SV) [12:12:22]: Jeg har fått få tilsvar på hva regjeringspartiene vil gjøre med ulovlig isolasjon på julaften – tortur på julaften – så jeg håper representanten Frølich bl.a. kommer opp og svarer på hva han vil gjøre for disse fangene på julaften.

Men nå om noe helt annet. Siden justisministeren er i salen, tenker jeg å ta opp en helt annen ting som ikke har så veldig mye med budsjettet å gjøre, men likevel.

I forrige uke avslørte EOS-utvalget en ganske omfattende personvernskandale. Faktisk har PST regelmessig samlet inn flypassasjerinformasjon fra åtte flyselskaper i Norge. Så mange som 1 million flypassasjerreiser har blitt registrert i PST hvert eneste år. Det er ikke ulovlig for politiet å samle inn informasjon om flyreiser hvis formålet er å forebygge kriminalitet. Det som er ulovlig, som EOS sier her, er at det gjøres på en regelmessig måte og uten nødvendig anmodning eller basert på en eller annen form for mistanke.

Dette er antakelig en av etterkrigstidens største personvernskandaler i Norge. Aldri har så mange fått registrert sitt navn hos politiet. Det er selvfølgelig et brudd på både Grunnloven og våre internasjonale forpliktelser, EMK bl.a., men ikke minst er det et brudd på vår tillit til politiet, for sånn skal ikke politiet gjøre. Politiet skal ikke samle inn den type informasjon og plassere oss i et politiregister fordi vi er på ferietur til London eller drar til Kanariøyene eller er på jobbreise til Brussel. Politiets jobb er å beskytte oss og ikke å overvåke oss.

Dette er justisministerens konstitusjonelle område, og vi er selvfølgelig opptatt av hva han visste om det. Er det slik at PST har orientert ham om dette tidligere, og har praksisen pågått etter at justisministeren har visst om det? Hvis han har anledning til å svare på det senere i dag, er det veldig fint.

Vi er også opptatt av at politiet ikke opptre autonomt, i den forstand at politiet tar seg til rette og hever seg over loven. Politiets jobb er å holde seg innenfor loven. De skal bekjempe kriminalitet. Det skal gjøres innenfor loven. Jeg tar det opp også fordi vi har et løst forslag liggende, og ifølge det skal politiet informere alle som har havnet i dette registeret. Hver enkelt som har havnet i dette registeret, skal få beskjed fra politiet om at de faktisk er i registeret, og at de er blitt slettet fra registeret.

Presidenten: Eg vil minna representanten om at han, som han sjølv sa, prøver å halda seg innanfor saka ein diskuterer i Stortinget. Denne saka trur eg nok at me får god tid til å diskutera seinare.

Jenny Klinge (Sp) [12:15:37]: Det er dessverre ikkje ofte vi taler mykje om Sivilforsvaret i desse budsjettdebattane. Det er synd, for Sivilforsvaret er ein viktig beredskapsressurs i Noreg, og dei fortener meir merksemd enn det dei får i dag. Det var nok likevel mange som la merke til den store innsatsen mannskapet gjorde under skogbrannsesongen i 2018, men rolla til Sivilforsvaret er langt større enn dette. Dei er i beredskap for å beskytte innbyggjarane i krigssituasjonar og ved store hendingar. Sivilforsvaret har òg ei viktig rolle som støt-tefunksjon til naudetatane i fredstid, t.d. ved ulykker og ved naturkatastrofar.

Situasjonen for Sivilforsvaret i dag er at materiell-etterslepet er stort, og behovet for materiell vart endå større etter skogbrannsesongen i fjor. Ikkje minst er det behov for fleire øvingar for mannskapet. Vi i Senterpartiet er opptekne av at vi skal ha eit sterkt sivilforsvar i dette landet. I vårt alternative statsbudsjett for 2020 har vi derfor gjort framlegg om ei auka satsing på 30 mill. kr til Sivilforsvaret.

Medan eg talar om sivil beredskap, vil eg òg nemne naudnett. Naudetatane og andre beredskapsaktørar bruker naudnett til trygg kommunikasjon. Fleire plassar i landet har ein opplevd at straumen, mobilnettet og naudnett har falle ut under storm. Det kan vere fleire årsaker til at naudnett blir slått ut under slike hendingar, men ofte kjem det av straumbrot og av at mange av basestasjonane berre har nokre få timar med reservestraumkapasitet.

Senterpartiet ønskjer å styrkje det arbeidet som Direktoratet for samfunnstryggleik og beredskap legg ned for å auke reservestraumkapasiteten for fleire av basestasjonane til naudnett. Vi gjer derfor framlegg om å gje midlar til å sikre dette.

I tillegg føreslår vi at regjeringa må sjå på alternative løysingar til dagens finansieringsmodell. I dag er det dyrt for mange kommunar, men særleg små kommunar kjem urimeleg dårleg ut økonomisk. Det må etter vår meining òg leggjast fram ein plan for korleis ein kan finansiere fleire naudnetterminalar og fleire naudnetta-bonnement for den frivillige redningstenesta i den stortingsmeldinga om samfunnssikkerheit som er varsla i 2020.

Lene Vågslid (A) [12:17:55]: Det at debatten i 2009 var ganske lik den debatten me har no, er ikkje akkurat skryt til regjeringa. Det seier jo ganske mykje at me ti år etterpå må snakke om akkurat det same som me gjorde i 2009.

Er det éin ting Arbeidarpartiet har erkjent, er det at situasjonen i politiet før 2011 slett ikkje var god nok. Er det éin ting Arbeidarpartiet tok til seg, var det Gjörv-kommisjonens rapport. Ein av grunnane til at Arbeidar-

partiet ivra for å få til eit forlik om politireforma, var at me meinte at situasjonen ikkje var god nok, og det er derfor det er så trist at høgrepartia held fram med å gjenta den same feilen, at det er me som har forlate dette forliket. Det er jo regjeringa sjølv som har forlate sitt eige forlik, det er regjeringspartia sjølve som ikkje lenger står for dei einigheitene me inngjekk i Stortinget i 2015. Det finst så mange bevis og eksempel på at det me var einige om, ikkje blir følgt opp – godt illustrert av Emilie Enger Mehl i replikkordskiftet. Tenestestadene som skulle styrkjast, er bevisleg svekte. Situasjonen i politidistrikta er forskjellig. Ingunn Foss, som kjem frå Agder, kjem frå eit politidistrikt der iallfall mi oppleving er at det står mykje betre til enn i politidistriktet til Masud Gharahkhani og meg, Sør-Øst politidistrikt, f.eks. Problemet er at ein ikkje har evna å setje politiet i stand til å stå i ei reform.

Arbeidarpartiets alternative budsjett er dønn seriøst. Det er berre å ettergå inndekningane me har, og så får Peter Frølich heller spørje Senterpartiet korleis ein trur at ein kan oppheve EØS-kontingenten i januar neste år. Der er me einige, det er ikkje mogleg, det er ikkje ei seriøs inndekning i eit alternativt budsjett. Men problema er der, og eg er bekymra for at regjeringssarrogansen tek litt av. Me ønskjer ikkje å svartmåle situasjonen, men regjeringspartia bør heller ikkje rosemåle, men ta inn over seg at ein ikkje har gjort ein god nok jobb, og ikkje har levert på reforma slik ein skulle.

Når det gjeld kriminalomsorga, er me ærlege på at det me legg fram her i dag, ikkje er nok pengar, men de i regjeringspartia må bli einige med kvarandre om kva slags måte de skal angripe oss på. Solveig Horne meiner at det ikkje skal vere ein konkurranse om løyvingar, Peter Frølich tek ikkje alternative budsjett frå opposisjonen seriøst uansett, mens Ingunn Foss og Frida Melvær etterlyser fleire løyvingar. Uansett korleis me hadde gjort det, kjære kollegaer, hadde me ikkje fått skryt av regjeringspartia.

Eg for min del nytta det første innlegget mitt til å gje regjeringa ros der eg meiner det høyrer heime. Det er fleire område der denne regjeringa har levert gode ting. Då håpar eg òg at regjeringspartia kan begynne med å ta inn over seg den kritikken som er godt meint, for me vil det beste for sektoren alle saman.

Ingunn Foss (H) [12:21:06]: Etterforskningsløftet er en del av politireformen, som er både en strukturreform og en kvalitetsreform. Formålet med etterforskningsløftet er å heve kvaliteten i straffesaksarbeidet, noe som vil øke innbyggernes rettssikkerhet. Det er bred enighet om betydningen av å legge til rette for kunnskapsbasert etterforskning, god fagledelse, syste-

matisk læring og etablering av arbeidsformer som ivaretar ansvarsforhold og gode kontrollprosedyrer.

Dette budsjettet legger til rette for å styrke etterforskningskapasiteten i politiet. For å gi politidistriktene større handlingsrom i 2020 er det foreslått å bevilge 83 mill. kr til dette formålet.

Den registrerte kriminaliteten har gjennom flere år gått nedover. Samtidig opplever politiet en økning i de mest alvorlige og ressurskrevende sakene. I dag bruker politiet over 30 pst. av den totale etterforskningskapasiteten på de mest alvorlige sakene, som utgjør mindre enn 3 pst. av totalen. Politiet har de senere år løst to av norgeshistoriens største overgrepssaker – operasjon «Sandra» med 468 fornærmede barn, og operasjon «Dark Room», som avslørte 51 menn som har misbrukt minst 300 barn – rystende og grusomme avsløringer som krever store ressurser i flere politidistrikt.

Med økte bevilgninger kan vi bidra til å løse flere saker, få ned restansene, heve kvaliteten ved etterforskning og påtalearbeid og bidra til mer enhetlig oppgaveløsning. Kapasitet og kompetanse kan også sikres bedre i politidistriktene.

Det finnes ikke raske og enkle løsninger for å realisere et etterforskningsløft, men vi er på rett vei. At ledelsen prioriterer området over tid, er også en viktig forutsetning. Men til tross for utfordringene politiet står overfor i straffesaksbehandlingen, blir straffesakene i dag bedre og ikke minst jevnere etterforsket. Kvalitet i etterforskningen er høyt prioritert i politiet, og gjennom etterforskningsløftet arbeides det for å oppnå høyere oppklaringsprosent, redusert saksbehandlingstid og færre restanser. Gjennom etterforskningsløftet arbeides det for god kvalitet og effektiv saksbehandling, som også kan gjøre det mer attraktivt å arbeide som etterforsker og påtalejurist i politiet.

Jeg er glad for at dette området prioriteres og glad for at vi nå har et politi som jobber systematisk på dette feltet.

Jenny Klinge (Sp) [12:23:43]: I Senterpartiet si satsing innanfor justissektoren for neste år spenner det frå dei små summane til dei store. Eg vil nemne nokre av dei små summane først, fordi desse òg er verde å løfte fram. Det er satsinga på frivilligheit dette delvis handlar om. Der vil ei satsing med 1 mill. kr ekstra her og 5 mill. kr ekstra der ofte ha langt større effekt enn om dei same summane blir tilførte til drift av offentlege etatar.

Vi i Senterpartiet verdset den store innsatsen som frivillige organisasjonar gjer innan både kriminalitetsførebyggjande arbeid og innanfor redningstenesta. Frivillige stiller opp både for å hindre at folk hamnar på

skråplanet, og for å hjelpe folk som har hamna på skråplanet, til å få stell på livet sitt.

For oss alle, uansett rulleblad, er det ei uvurderleg hjelp at frivillige i redningstenesta rundt om i heile landet er klare til å bidra når ulukka er ute. Det er ingen tvil om at det kostar å drive slik viktig aktivitet.

Vi skulle gjerne ha sett av mykje meir til frivillige organisasjonar, både til dei som driv med kriminalitetsførebbyggjande arbeid, og til dei innanfor redningstenesta, men dei 15 mill. kr vi målrettar ekstra til dette føremålet på vårt alternative budsjett, er eit teikn på sterk anerkjenning frå vår side for den jobben dei gjer.

Eg kan nemne nokre av dei større summane vi i Senterpartiet gjer framlegg om å løyve neste år. Eit døme er 32 mill. kr for å tilsetje fleire dommarar ved både dei alminnelege domstolane og jordskifterettane, og ikkje minst 25 mill. kr til å digitalisere saksbehandlinga også ved dei små og mellomstore domstolane.

Dette er ikkje berre summar frå vår side, det er eit kraftig politisk signal frå oss om at vi ønskjer å behalde ein desentralisert domstolsstruktur. Senterpartiet viser tydeleg at vi ønskjer å modernisere og digitalisere arbeidet også ved dei mindre domstolane for å gjere dei i stand til å møte framtida på ein like god måte som det dei større domstolane får sjansen til. Og vi gjev midlar som – viss vi hadde fått fleirtal for vårt alternative budsjett – ville ha gjort ressursituasjonen til ein god del domstolar noko lettare.

Politiet er den etaten vi gjev mest til innanfor justisfeltet – ei satsing på over 0,5 mrd. kr. Min partikollega Enger Mehl har sagt ein del om dette, men eg vil trekkje fram satsinga vår på grensekontroll, der Senterpartiet gjev både 100 mill. kr på finansbudsjettet for å styrkje tolletatens arbeid med grensekontroll og 50 mill. kr på justisbudsjettet for å styrkje politiet sitt arbeid med grensekontroll i samarbeid med nettopp tolletaten.

Senterpartiet ønskjer betre nasjonal grensekontroll innanfor rammene av Schengensamarbeidet så lenge det ikkje er fleirtal på Stortinget for å tre ut av Schengen sine grenseføreseigner. Det handlar om å ha fleire verkemiddel for å stoppe mobile kriminelle, og då trengst det meir ressursar og også meir politisk bevisstheit om dette.

Himanshu Gulati (FrP) [12:26:46]: Jeg vil også nevne noen av de kanskje litt mindre sakene i justisbudsjettet, som ofte drukner i debattene om de store sammenhengene og summene.

Ikke minst vil jeg nevne satsingen på dyrevelferdskriminalitet, altså satsingen på å bekjempe dette. Jeg synes det er gledelig at man nå får på plass en dyrepolitienhet også i Troms, noe som gjør at dyrepolitiet som ble innført i 2013, nå har fem enheter rundt omkring i Norge. Dette er en sak som betyr mye for mange,

og jeg er glad for at man får denne ekstra enheten i Troms.

I tillegg vil jeg nevne 30 mill. kr til elektronisk samhandling mellom aktørene i straffesakskjeden. Selv om dette kanskje er blant det mindre interessante å plukke opp for media, er det utrolig viktig for informasjonsdelingen mellom etatene, spesielt domstolene, politiet og kriminalomsorgen, og en viktig byggestein for å få en mer effektiv straffesakskjede.

Beredskapen i Norge handler ikke bare om politireformen, og den handler ikke bare om antall politifolk, selv om det er viktig. Jeg ønsker å trekke fram ting som ikke nødvendigvis bare handler om mer penger til politiet, men også om ulike måter å organisere ting på. Da vil jeg trekke fram nye hjemler som er gitt til politiet i løpet av de siste årene, sånn at de skal ha en bedre mulighet til å gripe inn og avverge farlige situasjoner. Vi får en debatt om bevæpning senere i dag, men de hjemlene som er innført, og den økte muligheten politiet har fått til bevæpning de siste årene, er utrolig viktige for at de skal kunne ivareta innbyggernes sikkerhet i lys av de siste års endrede trusselbilde.

Jeg vil også nevne soningskøene. At man har fått ned soningskøene dramatisk, er noe som påvirker den helhetlige beredskapen i Norge og den helhetlige politi- og justissituasjonen.

Sist, men ikke minst: Tre nye politihelikoptre er utrolig viktig kapasitet og kapabilitet for politiet for at de kan komme raskt til steder som ikke er like lette å nå som Oslo sentrum. Dette er kapasitet vi gjerne skulle hatt på plass mange år før, men som politiet nå får, og som gjør at norsk politi får bedre beredskap enn det som har vært tilfellet tidligere.

Peter Frølich (H) [12:29:27]: Jeg vil først si at det var veldig bra at representanten Petter Eide presiserte at vi ikke måtte la oss lure av hans blå dress. Jeg begynte en stund å lure på om han hadde våknet og blitt overbevist om skattelettelsenens dynamiske effekt, men det var ingen grunn til bekymring.

Representanten Petter Eide utfordret oss med et spørsmål om vi støttet tortur på julaften. Jeg kan rette ryggen. I dag skulle jeg reist meg og stemt for et budsjett med stolthet, men jeg bør vel egentlig bli sittende og trykke på den grønne knappen. Men jeg skal gjøre det med stolthet.

Dette er et justisbudsjett som faktisk adresserer noe av isolasjonsproblematikken. Det er ingen i justiskomiteen som kan sitte i møte med Sivilombudsmannen og ikke føle bekymring over utviklingen. Nettopp derfor er det så bra at vi allerede nå har kommet med tiltak. Bygningsmasse er selvfølgelig nevnt, og også isolasjonsteamet. Jeg vil spesielt trekke fram representanten Frida

Melvær, som har vært veldig opptatt av at vi måtte få på plass et sånt team, som nå skal opprettes i Bergen. Det er et initiativ fra komiteens side, som jeg tror får hele salens tilslutning og støtte, og teamet skal jobbe dedikert med å bekjempe isolasjonsproblematikk.

Et tilbakevendende tema er situasjonen i domstolene. Det er en situasjon som tidligere i høst trigget en debatt som er litt typisk norsk: Er det krise i de norske domstolene eller ikke? Arbeiderpartiet vil selvfølgelig gå i spissen og si at det er krise i norske domstoler. Nå får vi fasiten, for vi må jo anta at Arbeiderpartiet legger fram et alternativt budsjett som, hvis vi skal ta det seriøst, må være forskjellen på hva som er krise, og hva som er kontroll. Og kontroll i domstolsektoren er altså et budsjett som ligger – hold dere fast – 8 800 000 kr over vårt eget budsjettforslag. Forskjellen på krise og kontroll er altså 8 800 000 kr.

Jeg tror det er noe helt annet som skiller krise fra kontroll i domstolene. Det er spørsmålet om partiene i denne salen er villige til å lytte til domstolenes ønske om strukturendringer. Sven Marius Urke har sagt det veldig godt i Dagsnytt 18, hvor han sa at i valget mellom noen budsjettkroner og strukturendringer velger han strukturendringer. Vi kan komme med 10, 20, 30, 40, 50 eller 60 mill. kr ekstra, men det er strukturendringer de vil ha. Da håper jeg salen i den kommende tiden er villig til å diskutere det på en ordentlig måte.

Emilie Enger Mehl (Sp) [12:32:36]: Den uttalelsen fra Domstoladministrasjonens direktør, Sven Marius Urke, som Peter Frølich nå viste til, illustrerer egentlig veldig godt situasjonen rundt domstolsstruktur. For her har altså Domstoladministrasjonen i årevis varslet at de har for lite ressurser, de sliter med ABE-kuttene – de er ekstremt presset. Og så sitter Urke i en debatt hvor han prøver å argumentere for å legge ned mange små domstoler. Da er det plutselig ikke lenger et problem at de har for lite penger, da kommer alt til å løse seg bare de får strukturendringer. Argumentasjonen snus for å passe inn i fortellingen om at dagens domstolstruktur er utdatert og den eneste løsningen på problemene i domstolene er å få en ny struktur.

Domstolkommisjonens rapport ble lagt fram i oktober. Senterpartiet var kritisk allerede da kommisjonen ble satt ned, og det er ikke fordi vi kan spå eller har noen overnaturlige evner som gjør at vi klarte å forstå hva de skulle legge fram. Det er fordi vi så på mandatet og på sammensetningen av kommisjonen. Vi så at det var et mandat som la opp til sentralisering, og vi så at det var en sammensetning som fullstendig manglet representasjon fra Distrikts-Norge og fra domstoler som står i fare for å bli nedlagt. På det grunnlaget kritiserte vi kommisjonen, fordi vi fryktet at den ville komme med et forslag

om massiv sentralisering – og det var akkurat det som skjedde.

Senterpartiet mener at det er viktig å ta vare på dagens domstolsstruktur. Det er et helt misvisende bilde når representanten Frølich her sier at domstolene har et unisont ønske om strukturendringer. Det stemmer ikke. Domstoladministrasjonen har et unisont ønske om strukturendringer. Domstoladministrasjonen representerer i mange tilfeller ikke meningene til mangfoldet av domstoler i Norge. Det er en liten gjeng. Domstoladministrasjonens styre har veldig mange fullmakter til å gjøre endringer i Domstol-Norge og til å styre Domstol-Norge. Det er en ganske liten gjeng på noen få personer som har fryktelig mye makt og sitter langt unna virkeligheten til dem ute i de små domstolene. De sitter i Oslo og tar store beslutninger som folk lokalt ikke alltid er enig i.

Her er det en viktig diskusjon å ta framover. Jeg har også hørt Sven Marius Urke si at domstolsstruktur er en fullstendig unødvendig debatt, og at det er mange andre ting som er mye viktigere å diskutere når det gjelder domstolene. Jeg er enig i at det er mange viktige diskusjonstemaer, men det er jo påfallende at det er Domstoladministrasjonen selv som løfter strukturdebatten gang på gang hvis det er så lite viktig for domstolenes virksomhet.

Presidenten: Representanten Maria Aasen-Svensrud har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Maria Aasen-Svensrud (A) [12:35:44]: Nylig kom filmen «Frie fanger» ut på NRK. Jeg så premieren sammen med innsatte og ansatte på Bastøy fengsel. Selv om denne dokumentaren kanskje framstår som en skrekkfilm for statsråden, anbefaler jeg ham likevel å se på den. Og skrekkscenarioet er, om jeg tolker statsråden rett og om Fremskrittspartiet får det som de vil, at f.eks. drapsmenn skal sone tolv år på Ullersmo fengsel og så rett ut på gata. Dette er å overføre risikoen fra fengslene til våre nabolag. Jeg håper statsråden vil komme opp og ta ordet og fortelle om han nå har tenkt å endre straffegjennomføringsloven for å oppnå det han nettopp fortalte i sitt innlegg.

Solveig Horne (FrP) [12:36:35]: I mitt foregående innlegg prøvde jeg ikke å rose noen verdens ting, men jobben til opposisjonen er å kritisere, og jobben til posisjonen er å skryte av et budsjett som blir lagt fram.

Hvis representanten Vågslid hadde hørt etter under mitt innlegg, hadde hun hørt at jeg tok bekymringene som er der ute knyttet til gjennomføringen av reformen, på alvor. Og la det ikke være noen tvil – det sa jeg også sist: Dette er noe som regjeringspartiene følger godt opp. Jeg mener likevel at med de forslagene som ligger i

budsjettet, er vi godt rustet, og jeg er sikker på at justisministeren også har dette fremst i pannebrasken når han jobber med justisbudsjettet.

Det som også kommer fram, er at i flertallsmerkna- den sier de at driftsbudsjettet «over flere år med høyre- regjeringen har blitt sterkt nedprioritert». Da mener jeg at vi i regjeringspartiene, for å klare å få fram fakta, må gjenta det for å vise at budsjettet for justissektoren i rea- liteten er en styrking.

Så er jeg veldig glad for at flere har vært inne på det som går på vold og overgrep i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn. Det er mange punkter i Granavol- den-plattformen som regjeringspartiene er utålmodige etter å få gjennomført. Jeg har også lyst til å trekke fram det som statsministeren og flere statsråder gjorde den 1. oktober ved å lansere «Taushet tar liv», telefonlinjen 116 006, som kommer til å hjelpe veldig mange ved at en nå kan få gode råd og svar på spørsmål hvis en selv er ut- satt for vold og overgrep, og også hvis en har familie eller venner som en mistenker blir utsatt for vold og over- grep. Nå kan en ringe denne hjelpetelefonen. Det er et viktig grep, spesielt i den tiden som vi går inn i nå.

Så vet vi også at krisesentrene går inn i kanskje en av de travleste tidene de har i året. Det er hverdagshelter som jobber på disse krisesentrene. Det er også en kom- munal oppgave, og det er viktig at kommunepolitikerne i sine budsjettdebatter løfter opp krisesentertilbudet.

Også ser jeg fram til at regjeringen skal evaluere ord- ningen med overføring av ansvar for krisesentrene til kommunene og vurdere tiltak som skal sikre et godt kri- sesentertilbud, for vi trenger gode krisesentertilbud for både kvinner og menn – og også barn, for vi vet at det er mange barn som lever på krisesenter – for at de skal få den hjelpen de skal ha.

Det står også i Granavolden-plattformen at regjerin- gen skal legge fram en egen strategi mot internettrela- terte overgrep mot barn, som det er viktig at vi følger opp.

Kjersti Toppe (Sp) [12:39:48]: Det er nokre ting som er viktigare enn andre. Det er behov for å styrkja norsk kriminalomsorg. Rapporten frå Sivilombods- mannen gjer stort inntrykk. Dei har levert ei skriftleg melding til Stortinget om isolasjon og mangelen på menneskeleg kontakt i norske fengsel. Det er ikkje ofte Sivilombodsmannen går til det skrittet, men det har dei gjort i denne saka. Det viser at norske myndigheiter i mange år har fått internasjonal kritikk for bruk av isola- sjon i fengsel. Seinast i 2018 uttrykte FNs torturkomité sterk bekymring for omfanget av langvarig isolasjon, og at vilkåra for bruk av isolasjon ikkje var tilstrekkeleg klare i Noreg. Dei fann at omfanget av isolasjon var om- fattande. Særleg gjaldt det isolasjon som skjer utan at

det skuldast dei innsette si eiga åtferd, og i ein del tilfelle føregjekk isolasjon over svært lang tid og i strid med menneskerettslege standardar. Dette er ikkje norsk kri- minalomsorg verdig.

I meldinga frå Sivilombodsmannen vert det doku- mentert at innsette med store psykiske helseutfordrin- gar sit isolerte under kritikkverdige forhold i veker, i månader og i nokre tilfelle i fleire år. Det vert peikt på at myndigheitenes kontroll av isolasjonsbruken har store svakheiter. Tilsynsråda har ikkje eit klart mandat, res- sursar eller kompetanse til å sikra eit systematisk tilsyn for å kunna vareta dei opplagde rettighetene og retts- sikkerheita til dei innsette. Bergens Tidende har gjort re- portasjar om dette og kartlagt barn i tenåra som kanskje har forsøkt å ta livet av seg, og som vert behandla ved å verta sette på glattcelle. Det høyrer ingen plass heime. Det er veldig opprivande.

Barn og psykisk sjuke skal ikkje isolerast. Innsette i fengsel har same krav til helsehjelp som innbyggjarane elles. Det er vel og bra med forsterka fellesskapsavdeling, og isolasjonsteamet i Bergen fengsel får 2 mill. kr til det, men vi er ikkje i nærleiken av å gripa det som årsakene til dette. Ein treng òg ei særskild satsing på psykisk helse- vern, der ein skal gå inn i fengsel og gi den helsehjelpa. Det er ein av grunnane til at Senterpartiet i sitt budsjett har øyremerkt 20 mill. kr til nettopp auka psykisk helse- vern i norske fengsel. Det er på høg tid at det kjem kon- krete tiltak for å gi god helsehjelp til dei som treng det.

Statsråd Jøran Kallmyr [12:43:06]: Først til repre- sentanten fra Arbeiderpartiet som lurte på om vi skulle endre straffegjennomføringsloven. Jeg tror represen- tanten må ha hatt en ganske kreativ tolkning av det jeg egentlig sa. Jeg sa at jeg ikke ville gjøre endringer i straf- fegjennomføringsloven, men at det er behov for end- ring når det gjelder typen fengselsplasser, som gjør at man får færre lavsikkerhetsfengsel og flere høysikker- hetsfengsel.

Det har aldri før vært så store bevilgninger til justis- sektoren. Det har aldri før vært så mye penger som har gått til politiet – en økning på 4,4 mrd. kr under denne regjeringstiden. Det har aldri vært så mange penger til domstolene eller til fengslene heller.

Men så er det denne kritikken mot ABE-reformen. Da må vi prøve å huske på hvorfor vi har en ABE-reform. Det er fordi norsk økonomi endrer seg, fordi inntektene blir mindre, og vi er nødt til å gjøre omstillinger i sam- funnet vårt for å tilpasse oss den nye virkeligheten. Dette er en virkelighet som norsk næringsliv allerede har tatt inn over seg. De har gjort de tilpasningene. Da jeg selv var i næringslivet, var jeg med på å kutte 10 pst. av utgif- tene på ett år, fordi vi skulle være konkurransedyktige vi- dere. Dette er realiteten ute i det norske næringslivet,

mens vi altså har en stor debatt om at vi skal kutte 0,5 pst. av budsjettene. Det Arbeiderpartiet ønsker, er at vi istedenfor å satse på å effektivisere driften, bare skal ta denne regningen og elegant sende den til skattebetalerne, som allerede har tatt den effektiviseringen i sin egen sektor. Det er ikke moralsk riktig.

Senterpartiet har kanskje en litt overdreven tro på ABE-reformen, for istedenfor at man skal ha en avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, skrev de bare «reducere byråkrati». Da skal de kutte ytterligere 50 mill. kr på politiet, ytterligere 23,9 mill. kr på fengsel og ytterligere 14,3 mill. kr på domstolene i sitt alternative budsjett. Jeg har tro på avbyråkratisering, men jeg har ikke så stor tro som det Senterpartiet har.

Så til et spørsmål fra representanten Eide om EOS. Vi får sikkert anledning til å komme tilbake det, jeg rekker ikke å ta alt det nå. Men når det gjelder det løse forslaget, har PST opplyst til oss at det ikke er mulig å gjennomføre det, å informere alle sammen, fordi opplysningene er slettet. Det er man også pålagt å gjøre. Det er ikke alle opplysninger politiet har lov til å oppbevare over lengre tid.

Presidenten: Representanten Petter Eide har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrrensa til 1 minutt.

Petter Eide (SV) [12:46:03]: Jeg utfordret i stad på at isolasjonspraksisen som denne regjeringen fortsatt vil budsjettere for, vil føre til mer ulovlig isolasjon og umenneskelig behandling nå i juletiden. Jeg ba regjeringens partienes representanter komme på talerstolen og forsvare hvorfor de i budsjettet legger opp til en slik praksis. Svaret jeg får, er utelukkende skryt, helt ukritisk skryt fra representantene Himanshu Gulati, Frida Melvær osv., men det er ingen som adresserer den utfordringen ordentlig. Justisministeren snakker om at man skal ordne med bygg, osv.

Jeg snakket med en fengselsdirektør i går, og han sa at i all hovedsak har de for få folk. Regjeringen legger opp til færre folk, og med færre folk blir det faktisk også mer isolasjon. De ansatte i fengslene er veldig kritiske med tanke på julaften, når det i tillegg vil være ferieavvikling. Det blir høytid for isolasjon og tortur i norske fengsler.

Frida Melvær (H) [12:47:19]:

«Historiens største politibløff»

«Justisminister Knut Storberget slo fast i 2008 at vi skulle ha historiens største politisatsing i Norge. Fram til 2020 skulle politiet rustes opp.»

«Alt skulle bli bedre. Politiet skulle få nye metoder, nytt utstyr, økonomiske midler, ressurser, og det skulle utdannes nye polititjenestemenn.»

«Publikum blir lurt, og politiet blir sviktet, vi vil ikke makte å gjøre den jobben samfunnet ønsker vi skal gjøre».

«Jeg har vært tillitsmann i politiet i over 20 år. Det har aldri vært så ille som det er i dag. Dessverre, det er virkeligheten i Politi-Norge.»

Dette sa leiaren i Politiets Fellesforbund til Dagbladet i 2011. Dåverande justisminister svarte m.a. at politiets arbeidstakarorganisasjonar kan ikkje «bruke enhver anledning til å komme med elendighetsbeskrivelser av situasjonen i norsk politi».

Lat oss ta juleferie etter kvart med orda frå Storberget: Lat oss ikkje nytte kvar anledning til å kome med elendighetsbeskrivingar verken av norsk politi eller situasjonen i Noreg elles.

Eg trur vi gjer mykje bra. Eg trur vi gjer mykje rett. Vi er på rett veg. Vi kan erkjenne at det er utfordringar. Det kjem det til å vere, og behovet for at vi politikarar skal rydde utfordringar av vegen, vil også vere der i all framtid, fordi samfunnet endrar seg, og kriminaliteten endrar seg. Det er nye utfordringar å ta tak i stadig vekk.

I 2011 bad Politiets Fellesforbund om 2,3 mrd. kr for å nå målet om to per tusen. Denne regjeringa har løyvd 3,3 reelle mrd. kr. Eg står fast ved at politireforma er det aller viktigaste grepet vi har teke for å ruste politiet for eit nytt og langt meir krevjande kriminalitetsbilde, både i dag og framover.

Jan Böhler (A) [12:50:08]: Jeg begynner med å nevne noe som ble sagt tidligere i debatten her i dag. Representanten Raja fra Venstre sa at politiet knuste Young Guns. Jeg tror det er viktig at vi har et annet forhold til arbeidet med disse gjengene. Selv om enkeltpersoner tas og får straffer, betyr ikke det at miljøet er knust. Vi er nødt til å ha et langsiktig perspektiv på jobbing med gjengene. Derfor understreker flertallet i komiteen i innstillingen at innsatsen mot gjengene ikke må skrus opp og ned avhengig av om noen dømmes og noen tas, for miljøene er mye bredere enn det man tror når man har tatt enkelte som har skutt eller begått handlinger. Ofte er de sentrale bakmennene ikke med i de sakene.

Vi må ikke slå oss til ro. Jeg har fulgt noen saker som har gått det siste året mot noen av de to–tre–fire gjenglederne som er tatt i Oslo. Dessverre, i de sakene jeg har fulgt, får de korte straffer, for trusselbildet er så stort at ingen, eller svært få, vil vitne mot dem. Vi kan ikke tro at gjenginnsatsen kan trappes ned, eller at de er knust fordi enkeltpersoner er tatt.

De lærer hvordan de skal jobbe, og de utvikler sine metoder, slik at de kan være bakmenn som ikke tas for ting i framtida. Nå skjer det en vekst i ungdomskriminalle grupper. Vi ser alvorlige hendelser stadig flere steder rundt i Oslo, også på skoler, som vi hørte fra Mortens-

rud, der lærere skrev innlegg i går. Den samme utviklingen skjer i mange andre politidistrikter også, i mange andre byer. Vi må være klar over at de som ligger bak, er gjengmiljøene. De har en infrastruktur som forsyner dem med våpen, narkotika osv. og bestiller at disse ungdomsgruppene skal utføre vold, f.eks. for å håndheve territorier. Ungdomsgruppene har ofte disse sentrale gjengfolkene, bakmennene, som forbilder. De vet hvor mye penger de har, og de vet hva de har av status i kriminelle miljøer. Derfor mener jeg vi må gjøre mer enn bare å videreføre satsingen, som regjeringspartiene sier om budsjettet vi behandler i dag.

Jeg vil gjerne høre fra statsråden om forslagene om regler for inndragning, som jeg har inntrykk av at vi i komiteen har vært enige om – i hvert fall har regjeringspartiene vært positive – og jeg henvender meg til statsråden bak i salen: Hvis f.eks. en ungdom tas med 50 000 kr som åpenbart stammer fra kriminalitet, må man levere det tilbake.

Det trengs bedre regler for inndragning, det trengs forbud mot å delta i eller rekruttere til kriminelle gjenger, det trengs nye regler for oppholdsforbud osv.

Rigmor Aasrud (A) [12:53:30]: Så langt jeg har klart å følge debatten, har temaet arbeidslivskriminalitet ikke vært særlig debattert her i dag. Jeg synes det er viktig at vi fokuserer på det, for utviklingen i det norske arbeidslivet er ikke bra.

Forrige uke kom TV 2 med en helt ny dokumentarserie: «Norge bak fasaden». Der så vi utenlandske arbeidstakere stablet inn i en brakkerigg i Oslo. Man betalte over 5 000 kr i måneden for å bo der, og boforholdene var langt unna det vi bør akseptere i Norge. Bakmenn hentet inn mange millioner kroner i inntekter hver eneste måned på dette. Det hjalp lite at Oslo kommune ga 100 000 kr i bøter for å drive ulovlig når man ikke fikk bukt med problemet. Vi så folk som var innlosjerte i lokaler regulert for oppbevaring av kull, og det sier at mye er ugjort på dette området.

En ganske viktig og tankevekkende rapport kom for ikke så lenge siden. En internasjonal organisasjon sier at over 9 000 mennesker som bor i Norge, kan betegnes som ofre for menneskehandel. Det er noe vi må satse mye mer på å få bukt med. Det ødelegger arbeidslivet, og det ødelegger ikke minst for de folkene det gjelder. Derfor har ordningen med arbeidskrimsentre vært bra. Det var dem TV 2 var med ut da de så på hvordan folk både bodde og levde her i Norge.

Mange nye a-krimsentre har kommet på plass takket være iherdig innsats i Stortinget, men to områder i Norge har ikke et a-krimsenter: Det ene er Innlandet, og det andre er Troms og Finnmark. Arbeidslivskriminalitet skjer også i de områdene, derfor har Arbeiderpartiet

tatt til orde for at vi i dette budsjettet må opprette et nytt arbeidskrimsenter. Vi vil legge det til Gjøvik, slik at Innlandet er dekket. Deretter må det komme på plass et nytt tilsyn lenger nord.

Det hjelper ikke bare å ha et a-krimsenter og gode tilsyn. Vi må også ha et politi som kan følge opp. Derfor er økte bevilgninger til Økokrim utrolig viktig, slik at vi kan få straffeforfulgt dem som står for arbeidslivskriminaliteten. Det er helt uakseptabelt. Arbeidsgivere som benytter seg av de metodene, bør straffes strengt. Derfor er det behov for å få en enda sterkere satsing på Økokrim, og det ligger i Arbeiderpartiets budsjett. Dessverre blir det bare et alternativ.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:56:45]: Nå tror jeg det er den fjerde eller femte budsjettdebatten jeg deltar i i Stortinget i høst der posisjonen, i mangel på gode argument for sin egen politikk, velger å bruke tid på Senterpartiets kutt i EØS-midler – og vi har fortsatt ikke kommet til utenriks- og forsvarskomiteens budsjettdebatt.

Jeg forstår at det av og til kan være vanskelig å være helt presis når en skal gjengi andre partiers standpunkt på talerstolen, men et litt større presisjonsnivå enn det som regjeringspartiene har – og som Arbeiderpartiet velger å hive seg på – når det gjelder presentasjonen av Senterpartiets budsjett, kunne en forvente. Senterpartiet foreslår altså for neste år en bevilgning til EØS-midler på over 2,2 mrd. kr. Det er mer enn dobbelt så mye som en klarte å bruke på EØS-midler i fjor. Så er det helt riktig at det er mindre enn det gigantiske beløpet på 4,5 mrd. kr som regjeringen foreslår for neste år. Jeg tror at hvis en legger seg på et slikt nivå, vil vi se mange svært ukloke prosjekt som de pengene blir brukt til, slik som vi har erfaring med fra før, med både fuglekasseprosjekt og folk som står og feker i vikingutstyr og feiring av gjøkens dag.

Så til statsråden, som er bekymret for Senterpartiets foreslåtte kutt i byråkrati og konsulentbruk. Jeg har merket meg Fremskrittspartiets nye filosofi: Der en tidligere var opptatt av å kutte byråkratiet, er en nå opptatt av å forsvare byråkratiet. Regjeringens egne tall viser at bare i løpet av få år har antall ansatte i departement og direktorat økt med over 2 000. En av de plassene der veksten har vært størst, er i Politidirektoratet. Med tanke på Fremskrittspartiet, som i 2013 gikk til valg på at en skulle legge ned Politidirektoratet, har altså antall ansatte blitt nesten doblet i løpet av den perioden de har sittet med justisministeren.

Til konsulentbruken: Bare for første halvår i år viste tallene at konsulentbruken i staten var på over 4,4 mrd. kr. Statsråden viser til at det ofte i privat virk-

somhet er behov for å ha et effektiviseringskrav på 10 pst. – ja, vårt forslag til kutt i konsulentbruk i Politidirektoratet er på 10 pst. av det som en brukte i fjor. Det burde være fullt mulig å få til, sånn at vi kan prioritere det lokale, tilstedeværende politiet.

Så en sak til slutt som har fått lite oppmerksomhet her i dag: På mandag har politiet varslet en markering mot de svært ukloke kuttene i politiutdanningen ved Politihøgskolen. Det bør definitivt flertallet merke seg. En bør sørge for å opprettholde den gode politiutdanningen vi har i Norge.

Presidenten: Representanten Ingunn Foss har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Ingunn Foss (H) [12:59:58]: Grunnen til at jeg tar ordet igjen, er at jeg vil kommentere representanten Gharahkhanis og representanten Vågslids siste innlegg. Begge refererte til Sør-Øst politidistrikt, og representanten Gharahkhani sa at rettssikkerhet og trygghet var truet. Det er ganske harde ord, og det stemmer ganske dårlig med det bildet som jeg fikk da komiteen var på besøk i Sør-Øst politidistrikt tidligere i år. Der ble det vist til at de hadde gode resultater på flere områder – innenfor seksuelle overgrep mot barn og ikke minst resultatene av etableringen av a-krimsentret. Politimesteren og Politiets Fellesforbund presiserte at reformen var helt nødvendig, men de hadde utfordringer med å slå sammen fire distrikt, og de trengte mer tid.

Når det gjelder henleggelse av saker, er dette et misvisende begrep med hensyn til faktiske forhold. Det betyr ikke at alvorlig kriminalitet henlegges. Henleggelse på grunn av kapasitetsproblemer er brukt i flere årtier, og det er belyst i mange utredninger. Et raskt Google-søk viser at Grønland politistasjon henla 200 saker i måneden i 2010.

Statsråd Ingvil Smines Tybring-Gjedde [13:01:17]: Jeg må få kommentere sentraliseringspåstandene til Senterpartiet for dette budsjettet.

Denne regjeringen styrker beredskapen i distriktene. Vi etablerer syvende redningsbase. Dette er nesten imot Senterpartiets og Arbeiderpartiets vilje. I deres regjeringssperiode la de fram dagens basestruktur på seks redningsbaser. Vi har altså foreslått en syvende redningsbase, som verken Arbeiderpartiet eller Senterpartiet har hatt i noen av sine alternative budsjetter. Jeg registrerer også omkamp for Bardufoss. Dette er heller ikke et sysselsettingstiltak, dette er et historisk løft for samfunnssikkerheten i Nord-Norge. Vi etablerer også HF-dekning i nord nå, helt opp til Nordpolen. Jeg vil minne om at dette heller ikke akkurat er sentrale strøk. Vi har også styrket de frivillige i redningstjenesten ute i

distriktene. Vi styrker momskompensasjonsordningen med 77 mill. kr – altså opp til et historisk nivå igjen, på 1,685 mrd. kr. Vi styrker HRS i Bodø, og vi iverksatte også et totalforsvarsprogram i 2016, som styrker beredskapen og sikkerheten i hele landet.

Denne regjeringen er opptatt av sikkerheten til hele befolkningen, i hele landet. Vi ser også framover, og derfor ser vi på framtidens sivilforsvar, for utfordringene Norge må løse, må ikke være basert på en situasjonsforståelse som ikke lenger er gjeldende. Vi ser framover. Gårdsdagens trusler og beskyttelsestiltak for sivilbefolkningen er ikke de samme som for morgendagens truselsituasjon. Den situasjonen forbereder denne regjeringen seg på.

Presidenten: Representanten Jan Böhler har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Jan Böhler (A) [13:03:22]: I og med at statsråden var opptatt i sted, vil jeg gjerne stille spørsmål angående oppfølging av tiltak mot kriminelle gjenger og ungdomskriminalitet, der regjeringen i hvert fall har varslet at de har samme intensjon som oss. Spørsmålet mitt er: Når kommer disse tiltakene? Det gjelder regler for inndragning av penger fra kriminalitet. Statsråden har i høst vært i Irland og sett på noen gode regler de har der. Det gjelder status til forslag om forbud mot å delta i og rekruttere til kriminelle gjenger. Det gjelder status til forslag om bedre regler for oppholdsforbud, eventuelt med fotlenke, slik at man kan holde aktørene unna de områdene hvor de opererer. Og det gjelder status for regler om taushetsplikt mellom etatene, slik at man bedre kan få vite f.eks. hvor mange elever med kriminelt rulleblad som samles på én skole, og kan ha tiltak for ikke å få opphopinger.

Jeg vil også spørre, når det gjelder målet om to politifolk per tusen, om det er statsrådets mening at det bør være et endelig mål i Norge når vi ser utviklingen bl.a. innen ungdomskriminaliteten.

Carl I. Hagen (FrP) [13:04:44]: Jeg vil også si litt om gjengkriminalitet, og jeg er helt sikker på at statsråden vil vurdere det som også Jan Böhler tok opp. Det er til vurdering i departementet, og jeg håper også vi kommer til noen resultater.

Gjengkriminalitet og ungdomskriminalitet – jeg lurer på om det er det? Jeg har lenge prøvd å få vite om landbakgrunnen til de 182 gjengangerkriminelle i disse gjengene. Det har vist seg at man mangler de nødvendige lovhjemler for å få opplyst og registrert det. Grunnen til at det er interessant, er at dersom f.eks. 90 pst. av de 182 gjengangerne har en annen landbakgrunn i sin familie enn norsk, da har vi ikke et ungdomsproblem. Da har vi

et integreringsproblem og en integreringsutfordring. Hvis de 182 er et tverrsnitt av ungdomsbefolkningen, ja da har vi et ungdomsproblem, men hvis det er en stor andel med innvandrerbakgrunn, har vi et integreringsproblem. Derfor må vi også få vite landbakgrunnen til de tøfeste gjengene og gjengangerkriminelle, slik at vi kan sette inn forebyggende tiltak i familier med slik landbakgrunn og hjelpe familiene, barna og ungdommen så tidlig som overhodet mulig, fordi vi vet at de kanskje kommer i et miljø som utvikler kriminalitet. Derfor må vi få identifisert hvilken bakgrunn de kriminelle har, så vi kan sette inn forebyggingstiltak. Det er det aller viktigste for å hindre at barn som fødes i dette land, havner i kriminalitet, kommer inn i det man kaller – man gjorde det i gamle dager i hvert fall – dårlig selskap. Men da må vi vite om det.

Derfor er jeg glad for at statsråden arbeider med denne problemstillingen for å få etablert et system, slik at vi kan få den nødvendige kunnskap. På alle andre områder er vi enige om at når vi skal prøve å løse utfordringer, er kunnskap veldig viktig. Hvis det viser seg at landbakgrunnen til de mest kriminelle er visse land, la oss si utenfor Europa, er det i familier med slik landbakgrunn vi må sette inn hjelpetiltakene så tidlig som overhodet mulig for å hindre at barn som fødes i dette land, havner i kriminalitet – på samme måte som vi må sette inn kreftene tidlig for å sikre at alle barn som fødes, kan forsvarlig norsk før de begynner på skolen, ved å hjelpe dem i 3-, 4- og 5-årsalderen, og ikke vente til de kommer på skolen og nesten ikke kan et eneste ord norsk, noe som dessverre er tilfelle for altfor mange barn som er født bl.a. i Oslo.

Statsråd Jøran Kallmyr [13:08:03]: Jeg tror det er liten tvil om at det er mange integreringsutfordringer knyttet til gjengproblematikken i Oslo. Tidligere studier har pekt på akkurat det. Så her kan også det å se på familieinnvandringsreglene og familieetableringsreglene være aktuelle tiltak for å dempe kriminalitetsutfordringene.

Representanten Bøhler tok opp flere problemstillinger, og i sitt siste innlegg, ettminuttsinnlegget, tok han opp andre problemstillinger enn dem han tok opp i treminuttsinnlegget. De problemstillingene han tok opp i ettminuttsinnlegget, svarte jeg på for fjorten dager siden.

Han spurte også om sivil inndragning og inndragning av verdier. Dette er noe som vi allerede har satt ned et lovråd om. De jobber med det og kommer med sin tilrådning i løpet av våren. Når det gjelder sivil inndragning, er det en ganske ny metode i norsk rettstradisjon, men jeg synes det er viktig å se nærmere på det. Jeg kommer derfor til å utrede det og komme med et forslag til Stortinget.

Det er én ting han ikke har spurt meg om før, men som jeg har svart på i denne salen: Står målet om to politifolk per tusen innbyggere fast uansett kriminalitetsutvikling? Svaret på det er nei. Det jeg har sagt, er at vi kommer til å beholde målsettingen om to per tusen framover som et minimumsmål. Det kommer i hvert fall ikke til å gå under det. Det vil være aktuelt å bevege seg opp fra det målet, for vi er nødt til å se på kriminalitetsutviklingen. Men vi må ikke binde oss til altfor mange slike målsettinger, for det kan være annen kompetanse som også er viktig i bekjempelsen av kriminalitet. Vi har tidligere fått litt kritikk for at det er for mye målstyring av politiet, og da er det målsettingen om to per tusen man sikter til, som gjør at politifolk gjør sivile oppgaver. Dette er noe vi er nødt til å følge nøye med på. Jeg kan heller ikke utelukke at kullene på Politihøgskolen kommer til å vokse igjen de nærmeste årene hvis det f.eks. blir en smitteeffekt av den voldstendensen vi ser i Sverige.

Når det gjelder Senterpartiet, har de sagt at de ønsker den samme kvaliteten som reformen gir, men de ønsker den samme strukturen som var før reformen. Det betyr at Senterpartiet har underfinansiert norsk politi de siste tre–fire årene med 16 mrd. kr. De har vært litt mer edruelige i årets alternative statsbudsjett og sagt at det er greit at det legges ned 106 lensmannskontor. Tjue stykker er altså forskjellen på et bra og et dårlig politi. Som sagt: Jeg tror ikke vi kan telle antallet lensmannskontor og si at det er avgjørende. Jeg tror det er kvaliteten som er avgjørende, og den hadde vi ikke fått uten en ny politireform.

Presidenten: Representanten Lene Vågslid har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Lene Vågslid (A) [13:11:13]: Det er mange som har snakka om Arbeidarpartiet i dag, og me er glade for at me klarer å skape engasjement rundt det me er opptekne av.

Eg vil berre gjenta at det Arbeidarpartiet føreslår når det gjeld både domstolar og kriminalomsorg, ikkje er nok. Me meiner at det trengst ein opptrappingsplan over fleire år for å rydde opp etter dei svake driftsbudsjetta særleg dei to sektorane har hatt.

Arbeidarpartiet går imot kuttet ved Politihøgskolen i Oslo. Eg synest det er rart at ikkje fleire regjeringsparti har kommentert det. Det blir eit stort engasjement framfor Stortinget på måndag. Eg skal sjølv delta der og halde ein appell.

Arbeidarpartiet meiner òg at me burde fått ei bemanningsutgreiing i politiet – og ikkje minst fått denne stortingsmeldinga som aldri kjem – før ein gjer store endringar, som f.eks. ved Politihøgskolen. Jøran Kallmyr seier at han ikkje vil ha ein slik situasjon som i Sverige –

nei, ikkje me heller, og difor burde me ikkje gjennomføre det kuttet som ein no legg opp til når det gjeld Politihøgskolen i Oslo.

Presidenten: Representanten Sigbjørn Gjelsvik har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:12:25]: Jeg merker meg at regjeringspartiene, og nå også statsråden, skryter av økningen i antall ansatte i politiet. Men de siste tallene fra Politidirektoratet viser jo at det fra juni til september ble 238 færre ansatte i politiet. Det Politiets Fellesforbund i tillegg responderer på når det gjelder statsbudsjettet for neste år, er at det som ligger inne der, ikke er tilstrekkelige bevilgninger for å nå de målsettingene man sier at man har. Da står ikke virkeligheten i stil med retorikken i salen her.

Så én ting om Senterpartiets alternative statsbudsjett: Statsråden viste til at vi der foreslår å gjenopprette lensmannskontorer. Nei, det er ikke riktig. I vårt alternative statsbudsjett ligger det ikke inne. Det blir en videre prosess hvordan vi skal innrette politiet framover. Det som derimot ligger i vårt alternative budsjett, er over 0,5 mrd. kr til styrking av politi og påtalemyndighet, sånn at vi kan styrke det lokale politiet rundt om i Norge.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til saken nr. 1 og 2.

Sak nr. 3 [13:13:36]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (gjennomføringstiden for straffegjennomføring med elektronisk kontroll mv.) (Innst. 83 L (2019–2020), jf. Prop. 132 L (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske frå justiskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar parti-gruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Maria Aasen-Svensrud (A) [13:14:33] (ordfører for saken): For det første vil jeg takke komiteen for godt arbeid med saken og for selve forslaget. Det er veldig hyggelig og selvfølgelig god politikk når høyreregjeringen velger å fremme et av Arbeiderpartiets tidligere forslag. Det beste, må jeg vel kunne tillegge, hadde vært om regjeringspartiene hadde gått med på å vedta dette forslaget da det ble fremmet for noen år siden, i stedet for på sedvanlig vis å fremme det på nytt en del år senere.

Likevel, en utvidelse av domsrammen for EK, elektronisk kontroll, er et godt forslag. Dette vil bidra til at flere kan sone i nærheten av sine hjem og sin hverdag. Dette fører til bedre rehabilitering i straffegjennomføringen for mange, samtidig som samfunnet ivaretar rollen med frihetsberøvelse overfor straffedømte.

Fra Arbeiderpartiet vil jeg likevel legge til grunn at det er grunnleggende viktig at kriminalomsorgen anbefaler at straffegjennomføring skal skje ved EK, og for å oppnå målet om rehabilitering kan ikke hjemmesoning med lenke være en hvilepute. Snarere tvert imot krever dette at dersom flere skal sone med EK, må friomsorgen styrkes for å kunne følge opp den enkelte. Politiet og kommunene må sikres nok ressurser dersom straffegjennomføring i samfunnet skal fungere godt.

Arbeiderpartiet vil også gjerne legge til at regjeringspartiene nå ikke må anse denne endringen som at den fører til at man får en voldsom økning i antall straffegjennomføringer med elektronisk kontroll. Det ville være ille for kriminalomsorgen dersom regjeringen nå faller for fristelsen til f.eks. å legge ned flere fengsler som et resultat av at man tror veldig mange vil overføres til straffegjennomføring ved elektronisk kontroll.

Med dette takker jeg altså komiteen for et godt arbeid med saken. Fra Arbeiderpartiet vil vi følge nøye med på hvordan straffegjennomføringen utvikler seg, og vi forventer selvfølgelig at regjeringen følger opp dette prosjektet i tett samarbeid med kriminalomsorgen, friomsorgen og deres ansatte.

Frida Melvær (H) [13:17:05]: Det er veldig gledeleg at dette er ei sak som ein samla komité har stilt seg bak. Mange får i dag anledning til å gjennomføre straff utanfor fengsel. I 2018 var det for fyrste gong sett i verk fleire oppdrag ved friomsorgskontora enn i fengsel, og den viktigaste forklaringa på dette er auka bruk av soning med elektronisk kontroll.

Straffegjennomføring med fotlenke, altså elektronisk kontroll, er ei straffegjennomføring i samfunnet som legg til rette for at dei straffedømde får moglegheit til å vareta dei sosiale og økonomiske forpliktingane sine under straffegjennomføringa. Under soninga får den straffedømde anledning til å vere i arbeid, gå på skule, studere eller ha anna form for sysselsetjing. Når vedkomande ikkje utfører slike gjeremål, skal han eller ho vere heime.

Ei evaluering utført av Vista Analyse i 2015 konkluderte med at EK er eit godt tiltak med verdimeessig nytte for den domfelte, pårørande og samfunnet som heilskap, og gjev eit lågare tilbakefall til ny kriminalitet og store samfunnsøkonomiske gevinstar samanlikna med fengsel. Eg er glad for at vi no endrar lova, slik at fleire kan få høve til å sone straffa si i samfunnet.

Det er likevel viktig å påpeike at sjølv om det er eit mål at fleire skal gjennomføre straffa si ute i samfunnet, skal det alltid vere ein føresetnad at tryggleiken i samfunnet heile tida er vareteken. Dagens bruk av RF-basert teknologi ved gjennomføring av elektronisk kontroll har klare avgrensingar. Denne teknologien viser berre om den domfelte oppheld seg innanfor eit gjeve område, og fortel ingenting om den geografiske posisjonen til vedkomande om han eller ho er utanfor dette området. Ved brot på vilkåra om opphaldsstad eller brot på straffegjennomføringa har ikkje kriminalomsorga moglegheit til å sjå kvar den domfelte oppheld seg. Forslaga som ligg i proposisjonen om innføring av sporingsteknologi og andre kontrollinnretningar, er difor viktige for å sikre at den domfelte gjennomfører soninga under dei vilkåra som er stilte.

I Høgre og Framstegspartiet er vi glade for at vi no får ei utviding av straffegjennomføring med elektronisk kontroll, og vi er glade for at kriminalomsorga får verkemiddel som gjer oppfølging og kontroll med den domfelte enklare og tryggare. Partia støttar med dette heilt og fullt opp om innhaldet i proposisjonen.

Jenny Klinge (Sp) [13:20:06]: Elektronisk fotlenkje eller soning med elektronisk kontroll, forkorta EK, er eit alternativ til straffegjennomføring i fengsel. I dag kan det vere aktuelt å vurdere EK for dei som har ein dom på fire månader. Dette blir gjerne kalla heilgjennomføring. I tillegg kan ein vurdere delgjennomføring med EK for dei som har opp til fire månader igjen av ein lengre dom. Regjeringa gjer no framlegg om at ein skal auke denne grensa til seks månader for både heilgjennomføring og delgjennomføring. Dette støttar Senterpartiet fullt opp om.

Erfaringa etter at Noreg opna for fotlenkjesoning, har i stor grad vore positiv. Det er få domfelte som bryt vilkåra for denne soningsforma når dei har fått det innvilga. Kriminalomsorga har fått eit ekstra verkemiddel når innsette skal slusast ut igjen i samfunnet. Ikkje minst gjer denne typen straffegjennomføring det mogleg for eventuelle ungar til den domfelte å ha eit nært forhold til forelderen medan soninga går føre seg.

Det har vore brei støtte blant høyringsinstansane til å utvide bruken av elektronisk fotlenkje til dommar på seks månader. Senterpartiet har programfesta at vi ønskjer ei slik utviding, og stemmer i tråd med dette i dag. Det er viktig å understreke at det ikkje er kven som helst som kvalifiserer til EK som straffegjennomføringsform. Framlegget frå regjeringa endrar ikkje på dette. Det er strenge vilkår som må vere oppfylte for å få innvilga EK, og den domfelte må rette seg etter eit strengt regime undervegs for ikkje å bryte vilkåra for soning.

Slike strenge vilkår skal det framleis vere, sjølv om det etter dagens vedtak i Stortinget vil vere mogleg å innvilge EK for dei som har ein dom på seks månader, eller dei som har seks månaders attståande dom. Sagt med andre ord: Endringane vil auke talet på personar som kan sone med fotlenkje, men det vil framleis vere strenge krav til dei personane det gjeld.

Sjølv om EK som soningsform kan vere billigare enn soning i fengsel, vil eg understreke at det ikkje må vere økonomi som ligg til grunn for at denne soningsforma blir valt. Bruk av EK må vere hensiktsmessig i det enkelte tilfellet for å fremje rehabilitering av den domfelte. I nokre tilfelle vil t.d. soning i lågsikkerhetsfengsel vere den rette løysinga, og då skal ikkje økonomien vere avgjerande for val av soningsform.

Petter Eide (SV) [13:22:43]: Det er veldig gledelig at vi kan ha en sånn sak som vi faktisk alle sammen kan være enige om. Selv om vi er enige, skal jeg likevel bare komme med noen bitte små kommentarer til dette.

Vi er selvfølgelig enige om at bruk av elektronisk kontroll og hjemmesoning er bra, og det er veldig fint at regjeringen har kommet på bedre tanker. Jeg bare refererer til hva en tidligere justisminister sa for noen år siden – dette er til statsråd Kallmyr: Hun – det var statsråd Listhaug, riktignok en tid før hun ble statsråd – sier at man skal «pines i fengsel». Det var hennes holdning til straffegjennomføring og fengselsopphold.

Jeg er glad for at regjeringen har kommet på helt andre tanker, og at man vil utvide bruken av hjemmesoning og elektronisk kontroll. Det tror jeg er bra for samfunnet og definitivt for rehabiliteringen. Vi setter strenge vilkår for dette nå, men jeg tror framtidens teknologiske løsninger vil gjøre at vi kommer til å endre vilkårene, sånn at flere innsatte kan flyttes ut i denne typen soning også i framtiden. Mange vil kanskje spørre seg om det er straff å kunne sone hjemme med en fotlenke. Det vil det definitivt også være, nettopp fordi hensikten med straffen jo er frihetsberøvelsen og det at samfunnet har kontroll på deg, og det er definitivt også sånn selv om du er hjemme.

SV har hele tiden ment at jo bedre soningsforhold man har, jo bedre er det. Så om det er hotellstandard eller hjemmestandard, er det glimrende for soning. Det bidrar til bedre rehabilitering, som flere har sagt, det frigjør soningsplasser, det er til og med billigere, og det gjør overgangen til et liv i frihet definitivt bedre.

Så litt tilbake til det vi snakket om i stad: isolasjonsproblematikk. Dette er jo et fantastisk virkemiddel for å forhindre ulovlig isolasjon og tortur, som vi tok opp i stad, for det skjer ikke hvis du er hjemme. Det er helt umulig å tenke seg at vi kan anvende den typen lovbestemmelser da. Det er ingen risiko for umenneskelig be-

handling når folk soner hjemme. Litt flåsete sagt: Jo flere som er hjemme, jo mindre blir det av det problemet.

Så har jeg bare lyst til å si en ting til. Det er noen litt kryssende signaler som regjeringen gir i dette forslaget. For her støtter man helhjertet opp om, med kloke og fine begrunnelser, behovet for at flere skal kunne sone på lav sikkerhet, og da hjemme med fotlenke. Det er veldig fint. Samtidig ser vi at den samme regjeringen med den andre hånden legger ned flere fengsler med lav sikkerhet og overfører de innsatte til fengsler med høy sikkerhet. På den ene siden argumenteres det for behovet for å få flere på lav sikkerhet, med andre ord hjemme og på elektronisk kontroll, men med den andre hånden legger man ned lavsikkerhetsfengsler og flytter de innsatte over i høysikkerhetsfengsler. Dette vil jeg bare si er litt inkonsekvent, og jeg sliter litt med å forstå helheten. Jeg er veldig glad for den første delen av det, men jeg er veldig kritisk til den andre delen av det.

Men alt i alt er det et positivt forslag som legges fram her, som vi applauderer helhjertet.

Presidenten: Presidenten vil berre minna om at dei fleste ulykkene skjer i heimen!

Statsråd Jøran Kallmyr [13:26:38]: Straffegjennomføring med elektronisk kontroll har nå vært praktisert i Norge i elleve år, og erfaringene med denne gjennomføringsformen er i hovedsak positive. Evalueringen har vist at EK ivaretar hensyn til den domfelte, de pårørende og samfunnet i større grad enn ved bruk av fengsel for denne kategorien domfelte.

Domfelte som gjennomfører straff med elektronisk kontroll, kan beholde arbeidet og boligen sin, ivareta eventuelt forsørger- og omsorgsforpliktelser og unngå å belaste familie, venner og velferdssystem. De som gjennomfører dommen i sin helhet med elektronisk kontroll, EK, slipper de negative konsekvensene av et fengselsopphold som f.eks. negativ påvirkning fra andre domfelte, rekruttering til kriminelle miljøer og risikoen for isolasjon.

Bruddprosenten på EK er lav, og sannsynligheten for tilbakefall til kriminalitet for domfelte som har gjennomført straffen med EK, er lavere enn for domfelte som har gjennomført straffen i fengsel. Jeg er derfor fornøyd med at justiskomiteen slutter seg til regjeringens forslag om utvidelse av gjennomføringstiden for denne straffegjennomføringsmåten til seks måneder.

Videre er jeg også fornøyd med at justiskomiteen nå slutter seg til å åpne for at varig soningsdyktige domfelte kan gjennomføre straff med elektronisk kontroll. For den enkelte alvorlig syke domfelte er straffegjennomføring i hjemmet den eneste måten en kan få gjennomført straffen på. Det er svært uheldig at enkelte av disse gis gjentatte soningsutsettelse eller straffeavbrudd og går

fritt i samfunnet uten kontrolltiltak helt til dommen blir foreldet. Muligheten til EK vil bidra til at straffen faktisk blir fullbyrdet, og at den domfelte kontrolleres og følges opp av kriminalomsorgen.

Jeg er også glad for at justiskomiteen slutter seg til forslaget om å hjemle bruk av digitale løsninger for å kontrollere vilkår for EK. Dagens fotlenke gir kun informasjon om hvorvidt domfelte befinner seg i hjemmet til fastsatt tid eller ikke, men ikke domfeltes lokasjon ved unnvikelse eller vilkårsavbrudd. Selv om bruddprosenten på EK er lav, vil det i enkelte tilfeller, og særlig med de nye målgruppene som vi utvider med i dag, kunne være nødvendig med kontrolltiltak ut over det som er mulig med dagens fotlenker.

Forslaget er også godt balansert med hensyn til personvern. EK skjer etter søknad fra domfelte selv, slik at bruk av f.eks. sporingsteknologi ikke kan påtvinges den domfelte. Kontroll ved sporing kan kun besluttet så langt det er nødvendig av sikkerhetsmessige årsaker og kan kun aktiveres ved brudd. Spøringsdata skal slettes når straffegjennomføringen er avsluttet – med mindre domfelte har brutt vilkårene og opplysningene derfor må brukes i en bruddsak.

Jeg registrerer at medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, som støtter forslaget i proposisjonen, har merket seg at regjeringen ønsker å legge ned flere fengselsplasser med lavere sikkerhet med det resultatet at flere straffedømte må overføres til fengsel med høy sikkerhet. Jeg mener at ressursene må brukes mest mulig effektivt i kriminalomsorgen. Nedleggelse av plasser med lavere sikkerhet har bakgrunn i prognoser fra Kriminalomsorgsdirektoratet, som har vist en overkapasitet på fengselsplasser med lavere sikkerhetsnivå, mens vi trenger flere med høyere sikkerhetsnivå.

Overkapasiteten skyldes hovedsakelig økt kapasitet på EK. Regjeringen har med dette sett et mulighetsrom for å omprioritere bruk av fengselsplasser med lavere sikkerhetsnivå til økt bruk av EK. Samtidig vil man også få frigjort ressurser til å satse mer på høyere sikkerhetsnivå. Det trenger vi fordi det er flere som f.eks. får forvaringsdommer. Dette er svært ressurskrevende plasser, og det er der vi har de store utfordringene også med isolasjon, som vi er nødt til å ta tak i.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Maria Aasen-Svensrud (A) [13:30:48]: Straffegjennomføring med fotlenke ble nevnt og snakket mye om i St.meld. nr. 37 for 2007–2008, men da gjerne som ledd i det vi kaller soningstrappen, som statsråden helt sikkert kjenner godt til, altså at man f.eks. etter en tid i åpent fengsel kan gå ut i samfunnet på elektronisk kontroll, slik at overgangen tilbake til samfunnet blir

lettere. Hvordan stiller statsråden seg til denne bruken av elektronisk kontroll framover?

Statsråd Jøran Kallmyr [13:31:22]: Det vil være kriminalomsorgen som må ta stilling til det i hvert enkelt tilfelle, slik loven er utformet. Hvis man mener det er forsvarlig å gjennomføre den siste delen med elektronisk kontroll ut fra det regelverket vi vedtar her i dag, har jeg selvsagt ikke noe imot det. Men med tanke på litt av problemstillingen man har vært borti tidligere med lavere sikkerhetsnivå – slik jeg har forstått kritikken i det som vel var den forrige debatten – gjelder det at vi legger ned en del på lavere sikkerhetsnivå fordi vi ønsker å ha en kapasitet på riktig nivå. Det riktige nivået framover kommer til å bli mer EK, og det kommer til å bli mer høysikkerhet. Så vil nedtrappingen i soningsforholdene kanskje gå via lavsikkerhet og så ut i EK, men for enkelte tilfeller kan det godt hende at kriminalomsorgen mener det er riktig å gå rett på EK. Men det er det opp til kriminalomsorgen å vurdere.

Maria Aasen-Svensrud (A) [13:32:26]: Jeg takker for svaret. Statsråden har nok rett i at vi er litt bekymret for om man får den store økningen på EK, all den tid vi nå har lagt ned så mange åpne fengsler at tilfanget kanskje ikke blir så stort. Det er godt å høre at statsråden har tillit til kriminalomsorgens vurderingsevne når det gjelder straffegjennomføring på elektronisk kontroll, men et viktig prinsipp for at straffegjennomføring på elektronisk kontroll skal funke med tanke på rehabilitering og de viktige tilbakeføringsprogrammene, er at friomsorgen styrkes. Har statsråden tenkt å styrke friomsorgen?

Statsråd Jøran Kallmyr [13:33:03]: Det er viktig å styrke begge deler. Det er klart at med en kostnad på elektronisk kontroll som er langt lavere enn ved både lavsikkerhet og høysikkerhet, skaper man et rom for å styrke også friomsorgen. Det er ting som henger sammen. Samtidig er det slik at man får frigjort midler, men jeg vil understreke at det ikke er økonomien her som er motivasjonen. Vi legger opp til et regelverk ut fra hva vi synes er forsvarlig og riktig, men konsekvensen av det er også at man frigjør midler til å styrke friomsorgen. Man styrker også fengselsplasser på høysikkerhet, for det er der vi har de store utfordringene. Det er der vi har de store utfordringene med isolasjon, og det er der vi har de store utfordringene med å få til en god rehabilitering. Hvis vi ikke får til en god rehabilitering på høysikkerhet, blir det færre som blir overført til lavsikkerhet og EK.

Maria Aasen-Svensrud (A) [13:34:00]: Her er det mye jeg kan være enig i, men komiteen var på reise og besøkte kontoret i Horten som administrerer elektro-

nisk kontroll for landet, og den enorme økningen og kanskje innsparingen som statsråden ser for seg, tror jeg kanskje man bør regne litt nærmere på. Grunnen til at jeg spør og graver om dette, er at det er mye som skal henge sammen når man skal gjennomføre EK. Da komiteen var i Skottland nylig, fikk vi vite at det hadde vært stor bruk av EK tidligere år, men så hadde det vært et forferdelig drap med en som var under straffegjennomføring på EK. Noe av problemet rundt det, slik jeg forsto det, var nettopp at man kanskje ikke hadde fulgt opp godt nok i kommunene og politiet gjennom kriminalomsorgen for å sørge for god overvåking og kontroll med dem som var på straffegjennomføring. Hvordan vurderer statsråden den situasjonen? Hvilke tiltak ønsker han å sette inn?

Statsråd Jøran Kallmyr [13:35:03]: Nettopp derfor er jeg veldig glad for at vi nå har fått utstrakte hjemler til å ha mer digital sporing av dem som er på EK, slik at man vet at man har et bredere sett med tiltak man kan sette i gang. Men det er alltid slik at det er vanskelig også for kriminalomsorgen å vite når det er forsvarlig å bruke EK, og når det er forsvarlig at fangen skal tilbake igjen til samfunnet. Det er alltid vanskelige vurderingsemner. Vi hadde også en situasjon i London for ikke veldig lenge siden, der en person på EK begikk en terrorhandling, slik jeg har forstått det ut fra media. Det er klart at dette utfordrer det å kunne bruke EK på folk som har sittet inne for f.eks. drap og med andre alvorlige dommer. Men jeg må understreke at dette skal være helt i slutten av fullbyrdelsen av dommen, og det skal være når kriminalomsorgen mener det er forsvarlig. Jeg mener at de er de nærmeste til å vurdere den situasjonen og ikke vi politikere.

Maria Aasen-Svensrud (A) [13:36:06]: Det er godt å høre den tilliten statsråden har til kriminalomsorgen. Jeg tenker det er fint at statsråden låner øre til de gode fagfolkene der. Men for å grave litt mer i den økningen statsråden snakker om med hensyn til EK: Har departementet kanskje gjort noen vurderinger av hvor stor økning man tror det vil bli i elektronisk kontroll når vi nå gjennomfører denne domslengdeendringen?

Statsråd Jøran Kallmyr [13:36:34]: Om vi har noe tall på det, må jeg i så fall komme tilbake til, for det husker jeg ikke i hodet akkurat her og nå. Det som er viktig for meg, er at vi har en helhetlig, god kriminalomsorg der vi får brukt ressursene på en god måte. Vi er fullstendig klar over at det kanskje ikke blir den altfor store økningen. Den store økningen har skjedd allerede, for det har vært en ganske stor økning gjennom de elleve årene EK har vært tillatt i Norge. Men det som er utviklingstrekkene, er at flere av de mindre alvorlige

dommene blir sonet med EK. Kriminalitetsutviklingen er slik at f.eks. vinningsforbrytelser har gått ned med 36 pst., mens vi har fått en kraftig økning i mer alvorlige lovbrudd, som seksuallovbrudd. Det er det som betyr at vi får mindre behov for lavsikkerhetsplasser framover, mens vi får mer behov for høysikkerhetsplasser. Det har rett og slett med lovbruddets egenart å gjøre.

Maria Aasen-Svensrud (A) [13:37:34]: Jeg tror premisset om at straffegjennomføring med elektronisk kontroll skal bli så vellykket som vi alle sammen håper at det skal bli, nok krever en viss årvåkenhet fra både departement, storting og etat – at vi har god kontroll på hvor mange som kommer til å ha denne typen straffegjennomføring. Jeg skal få laget et skriftlig spørsmål til statsråden, slik at han får tid til å tenke seg om med hensyn til hvor mye man forventer at denne økningen skal være på.

Statsråd Jøran Kallmyr [13:38:13]: Jeg ser at vi har omtalt dette i selve proposisjonen, det står under kapitlet om administrative og økonomiske konsekvenser. Det var bare det at jeg ikke husket det akkurat her og nå, men økningen skal være opp til 20 pst. for kategorien som er innenfor den strafferammen som EK åpner for.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.
Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:38:50]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i passloven og ID-kortloven (utstedelse og nektelse av reisedokumenter til mindreårige mv.) (Innst. 85 L (2019–2020), jf. Prop. 126 L (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske frå justiskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar parti-gruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa. Dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Peter Frølich (H) [13:39:33] (ordfører for saken): Endringene i denne proposisjonen går først og fremst ut på å hindre at barn blir sendt til utlandet og utsatt for straffbare forhold eller for fare. Det er en direkte oppfølging av en veldig viktig sak som vi diskuterte i fjor, i 2018.

Det foreslås også klarere regler og utvidet adgang til å utstede pass til barn uten foreldrenes samtykke. Det er endringer som gjør det lettere for barn som er strandet i

utlandet, å komme tilbake igjen der foreldrene motarbeider returen. Proposisjonen foreslår at reisedokumenter skal nektes utstedt til personer som er prøveløslatt fra forvaring eller fengsel med vilkår om ikke å forlate landet. I dag er det mulig å fravike. Reglene vil kunne møte utfordringene vi har med at prøveløslatte stikker av til utlandet uten å komme tilbake.

Jeg vil takke komiteen for et godt samarbeid i det som ser ut til å bli en enstemmig sak.

Jan Böhler (A) [13:41:05]: Jeg har ofte, også i denne debatten, purret på regjeringen for å få fram saker jeg mener vi trenger for å gjennomføre viktige tiltak, enten det gjelder kriminelle gjenger eller sosial kontroll og æresvold. Jeg vil si at vi er glade for at denne saken har kommet fram nå. Blant annet fattet Stortinget et vedtak våren 2018 da vi behandlet våre forslag om sosial kontroll og æresvold, som også er referert i innstillingen. Jeg synes at det som er lagt fram her i dag, er en viktig oppfølging av det når det gjelder at det er mulig for dem som har med dette å gjøre, enten det er barnevernet eller andre myndigheter, å hindre at barn – der det er mistanke om at de kan bli sendt til bl.a. koranskoler med mange problematiske forhold i utlandet – får reisedokumenter og pass og kan reise av gårde. Det er veldig bra for å beskytte disse barna og familiene mot den typen overgrep.

Man kunne kanskje be statsråden om å utdype om hjemlene som nå ligger i denne loven, samlet sett er gode nok redskaper – apropos nyhetssaken som var i nyhetsbildet i dag om 4 000 som har unndratt seg soning i Norge – og gir gode nok muligheter for å hindre at de som ikke er innkalt til soning ennå, men er straffet, reiser til utlandet. Det er mer et spørsmål ut ifra at jeg håper at politiet mener det er gode nok hjemler for det – om justisministeren vil utdype det.

Men først og fremst er jeg fornøyd med at en sak fra i fjor er fulgt opp. Jeg håper at også andre saker fra Stortinget knyttet til tiltak for dem som sendes til koranskoler og andre uholdbare forhold i utlandet – Stortinget fattet også flere andre vedtak som skulle følges opp – vil komme til Stortinget nå på tilsvarende måte.

Statsråd Jøran Kallmyr [13:43:43]: Jeg er glad for at Stortinget i dag behandler flere viktige forslag som skal bidra til å forhindre at barn og unge etterlates i utlandet mot sin vilje. Negativ sosial kontroll er et alvorlig samfunnsproblem som vi er nødt til å bekjempe. Flere av forslagene i proposisjonen er et ledd i akkurat det. Med forslaget om at pass skal nektes dersom det er fare for at den mindreårige blir utsatt for straffbare forhold i utlandet eller forhold som kan medføre fare for liv eller helse, settes hensynet til den mindreårige foran hensynet til foreldrenes ønske om at barnet skal ha et pass. På

den måten kan vi forhindre at mindreårige etterlates i utlandet under uforsvarlige forhold, når det er fare for det. Forslaget legger ikke større begrensninger på den mindreåriges bevegelsesfrihet enn det som er nødvendig for å oppnå selve formålet. Det vil si at selv om pass er nektet, kan det bli utstedt med en begrenset gyldighetstid, f.eks. hvis barnet skal delta på en klassetur.

Når man hører om mindreårige som er etterlatt i utlandet under uforsvarlige forhold, påpekes det ofte at adgangen til å utstede pass i dag er altfor snever. Selv om det kanskje ikke er helt riktig, vil det nå i hvert fall framkomme helt klart av loven at pass kan utstedes i slike tilfeller. Det er jo viktig å få de barna hjem igjen også.

Når det gjelder dette med prøveløslatelse fra fengsel, kan man i dag bli prøveløslatt med vilkår om at man ikke skal forlate landet, og man kan få pass. Det har likevel forekommet at prøveløslatte har fått utstedt pass og forlatt landet i strid med de ilagte vilkårene. Forslaget i proposisjonen i dag innebærer at denne gruppen skal nektes pass, og stenger derfor muligheten til å omgå de vilkårene. Men forslaget vil nok ikke ta fra utlendinger muligheten til å kunne få pass hvis de f.eks. venter på en soning. Det er også en del av den utfordringen som rapporten som representanten Bøhler viste til i dag, tar opp, for mange av de sakene gjelder jo utlendinger som blir innkalt til soning og ikke møter opp.

Samlet sett innebærer endringene i bestemmelsen om utstedelse og nektelse av reisedokumenter til mindreårige et viktig ledd i arbeidet med å forhindre at mindreårige etterlates i utlandet mot sin vilje. Jeg er i alle fall veldig glad for at komiteen enstemmig har tilsluttet seg disse forslagene. Jeg håper at alle barn og unge i Grorudalen og andre steder som før har engstet seg litt for sommerferien, nå kan se fram til sommeren. Jeg håper at det kan bli bedre sommeren 2020.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:46:41]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i politiloven mv. (bevæpnet patruljering mellom sårbare objekter mv.) (Innst. 73 L (2019–2020), jf. Prop. 105 L (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske frå justiskomiteen vil presidenten ordna debatten slik:

5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til replikkordskifte på inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og

dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Himanshu Gulati (FrP) [13:47:22] (ordfører for saken): Jeg vil gjerne starte med å takke komiteen for samarbeidet i denne saken.

I fjor vedtok Stortinget mulighet for tidsubegrenset bevæpning for politiet på sårbare steder, såkalt punktbevæpning. Utgangspunktet for norsk politi har vært at det ikke er bevæpnet, men man ga altså politiet mulighet til permanent bevæpning på steder som er spesielt utsatt. Det kan være lufthavner, knutepunkter eller andre steder.

Det denne proposisjonen og innstillingen legger opp til, er at politiet får anledning til å bevege seg bevæpnet mellom disse sårbare objektene, for etter dagens hjemmel kan ikke politiet være bevæpnet når de beveger seg mellom sårbare steder hvor det er punktbevæpning. Dette framstår som en bedre ressursutnyttelse og en mer hensiktsmessig organisering. Det ligger også inne i proposisjonen at departementet vil informere Stortinget om omfanget av dette i den årlige informeringen som skal finne sted.

Denne innstillingen er støttet av alle partier i komiteen, med unntak av SV. Som saksordfører tror jeg nå at jeg har oppsummert behandlingen i komiteen.

Jeg ønsker likevel å komme med noen mer politiske betraktninger rundt viktigheten av både den tidsubegrensede bevæpningen på sårbare steder, altså punktbevæpning, og bevæpning generelt. Fremskrittspartiet og Høyre foreslo i forrige regjeringsperiode en generell bevæpning av politiet. Det var det ikke flertall for på Stortinget. Vi mente at den endrede trusselsituasjonen i Europa gjorde det nødvendig med noen former for endringer i regelverket, slik at politiet er bedre i stand til å ivareta innbyggernes trygghet og å slå ned på farlige hendelser som måtte oppstå.

De siste ukene har minnet oss om hva slags hendelser dette kan være. Lørdag for to uker siden var det terrorangrep i to byer i Europa. I Haag ble flere personer knivangrepet, og i London, ved London Bridge, ble en terrorist skutt av politiet etter at han hadde angrepet flere sivile med kniv og også tatt livet av to sivile. I løpet av fem minutter var politiet på åstedet og skjøt gjerningsmannen. Samme sted, London Bridge, var åsted for et lignende terrorangrep for to år siden, i 2017. Da tok det mindre enn åtte minutter fra hendelsen startet, til politiet var til stede og skjøt de tre gjerningsmennene som var involvert. Dette reflekterer litt den terrorsituasjonen som vi har opplevd i Europa de siste årene. Julemarkeder, stasjoner, steder hvor mange sivile oppholder seg, blir angrepet av terrorister. Jeg kan også nevne Amsterdam i fjor, hvor en person begynte å angripe med kniv

rundt seg. Politiet, som var til stede innen få minutter, klarte å skyte gjerningsmannen og sette ham ut av spill.

Disse hendelsene og den trusselen vi står overfor nå, som vi dessverre ikke er skjermet for i Norge heller, er utgangspunktet for at politiet trenger en høyere grad av bevæpning enn det som var tilfellet tidligere. Jeg tror at punktbevæpning er et viktig tiltak for at politiet skal kunne slå ned på slike hendelser raskt dersom de oppstår, og at muligheten for å bevege seg bevæpnet mellom disse sårbare stedene også øker politiets mulighet til å slå raskt ned på hendelser dersom de skulle skje på de sårbare stedene eller i nærheten av disse stedene. Jeg er derfor veldig glad for denne proposisjonen, og jeg er også glad for at det ser ut til at dette blir vedtatt i Stortinget i dag.

Jan Böhler (A) [13:51:48]: Det er de perspektivene som saksordføreren trekker fram om alvorlige hendelser vi ser dessverre kan skje, som er bakgrunnen for at Arbeiderpartiet har støttet forslaget om punktbevæpning tidligere. Jeg vil gjerne understreke at det forslaget vi behandler her i dag, omfatter rullering mellom disse sårbare objektene. Det er et forslag som er fremmet av Oslo politidistrikt av praktiske grunner og med grunnlag i ressursbruk. Jeg ser det ikke som noe komplott fra regjeringen for å få en glidende utvikling i retning av generell bevæpning.

Jeg vil gjerne understreke at når jeg har spurt dem som jobber med dette i Oslo-politiet, sier de at det er snakk om korte avstander, ofte noen hundre meter, mellom disse sårbare objektene. Det er først og fremst innenfor Ring 1. De vil av sikkerhetsgrunner ikke oppgi nøyaktig hvilke sårbare objekter de til enhver tid opererer med. Det ene jeg kjenner til som ligger utenfor Ring 1, er synagogen ved St. Hanshaugen, men det er også der snakk om veldig korte avstander.

Det er altså et praktisk spørsmål hvordan politiet håndterer det når de skal bevege seg over de korte avstandene mellom disse sårbare punktene. Det som er viktig, og som jeg vil tilføye til det saksordføreren sa, er at hvis politiet når de beveger seg mellom disse punktene eller står på disse sårbare punktene, får et oppdrag som ikke skal ha bevæpning – altså hvis de skal delta i en annen politiaksjon på grunn av at det trengs ressurser et annet sted, f.eks. i sentrum, og det står en bil der – skal de avvæpne seg. De kan ikke gripe inn med våpen i andre situasjoner enn de som handler om de sårbare objektene. Derfor er dette ikke en utglidning i retning av generell bevæpning.

Jeg vil gjerne understreke det praktiske hensynet som politiet har nevnt for meg når jeg har diskutert dette med dem. Det er at det er ved avvæpning og bevæpning, altså når politiet skal avvæpne seg og bevæpne seg,

og særlig når det skal skje raskt, det er størst fare for vådeskudd. Mange slike prosedyrer – at man skal gjennomføre prosedyrene for å kjøre noen hundre meter – vil være en unødvendig belastning også i et risikoperspektiv.

Særlig vi som er representanter for Oslo, ser hvor stort behov det er for patruljer rundt i bydelene, bl.a. knyttet til ungdomskriminalitet. Jeg går selv natteravn og lurte ofte på hvor det blir av politiet når vi har hendelser, og da får jeg ofte beskjed om at de må ha biler ved de og de sårbare objektene. Det at man har muligheten til å bruke noen færre biler der og kan bevege seg mellom de sårbare objektene på en mer fleksibel måte, tjener ressursbruken og derved tryggheten til befolkningen i Oslo ved at man kan bruke det dessverre begrensede antallet patruljer man har, bedre.

Som det framgår av merknadene, legger vi til grunn at dette er innenfor begrensede områder. Det er ikke snakk om f.eks. en hel bydel, som Alna bydel, som jeg bor i, og som strekker seg fra Teisen og opp til Ellingsrud. Det er ikke snakk om de store områdene. Politiet forklarer at disse sårbare punktene først og fremst ligger innenfor Ring 1, men at de av sikkerhetsgrunner ikke skal oppgis.

Vi slutter oss til forslaget som regjeringen fremmer, og som er utarbeidet av Oslo politidistrikt ut fra deres praktiske hensyn. Vi er ikke enig i at dette kan tolkes som en utglidning i retning av generell bevæpning, med de understrekningene jeg har kommet med nå, og som ligger i selve saksforslaget. Vi må ikke vanskeliggjøre politiets arbeid for mye. Det å skulle stoppe opp, eller hvordan de må gjøre det på disse korte avstandene, og foreta avvæpnings- og bevæpningsprosedyrer er ikke noe som er absolutt nødvendig når man opererer med så korte avstander og skal ha best mulig ressursbruk – og når man har disse bestemte reglene om at man skal avvæpne seg hvis man skal delta i annet politiarbeid.

Jenny Klinge (Sp) [13:56:38]: Vi i Senterpartiet står fast på motstanden vår mot generell væpning av norsk politi ut fra argument vi har gått igjennom i tidlegare debattar. Samtidig ønskjer vi å ha ei praktisk tilnærming til problemstillinga. Vi har derfor tidlegare gått inn for å tillate punktbevæpning av politiet ved enkelte særleg sårbare objekt. Dette kan t.d. vere enkelte flyplassar og Oslo S.

Eitt av dei framlegga vi behandlar i dagens sak om endringar i politilova, går ut på å tillate at politiet kan vere væpna også på veg til sårbare objekt der det allereie er eller blir tillate punktbevæpning, og likeins når dei flyttar seg mellom slike objekt. Dette kjem vi til å stemme for fordi vi meiner det ikkje rokkar ved prinsippet om at norsk politi som hovudregel skal vere uvæpna,

Det er i tillegg heilt i tråd med ønsket vårt om å ha ei praktisk tilnærming til politikken, og vi ser ingen grunn til å mistenkjeleggjere intensjonane bak dette framlegget. Det framstår heller som ei fornuftig tilpassing til ordninga med punktvæpning, og eg oppfattar forslaget på same vis som Jan Bøhler la til grunn i innlegget sitt.

Eg vil understreke at regjeringa må følgje opp oppmodingsvedtaket til Prop. 70 L for 2017–2018, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen årlig og på egnet måte holde Stortinget orientert om omfanget av politiets punktbevæpning.»

Eg registrerer at Justisdepartementet skriv at dei årleg vil «informere Stortinget om eventuell tidsubegrenset bevæpning mellom sårbare objekter i tilknytning til informasjon om omfanget av tidsubegrenset punktbevæpning».

Eg håpar at dette betyr at departementet faktisk vil følgje opp oppmodinga, sjølv om dei ikkje hittil har teke seg tid til å kome med ei slik orientering.

Petter Eide (SV) [13:58:49]: Vi i SV er de eneste som er uenig i dette, og jeg skal benytte anledningen til å forklare hvorfor, selv om jeg tror det er ganske kjent for justiskomiteen, som er i salen.

Vi er altså imot at man skal utvide tillatelsen til å bære våpen mellom såkalte sårbare punkter. Det er heller ikke sånn som representanten Bøhler sier, at det er en geografisk avgrensning på dette. Den proposisjonen som er lagt fram, gir ingen geografisk avgrensning. Dette uttrykket «mellom» er ikke klart for oss – det kan være milevis, for å si det rett ut.

Det er de samme argumentene imot permanent bevæpning mellom disse sårbare objektene, som argumentene imot en permanent bevæpning på de sårbare objektene. SV er ikke imot at politiet i ulike situasjoner skal kunne vurdere det sånn at man trenger våpen på hofta for å beskytte folk mot en eller annen fare, men vi stiller to konkrete krav:

Når politiet bærer våpen, skal det være basert på en helt konkret trussel eller en sårbarhetsanalyse – en konkret trussel eller sårbarhetsanalyse. Det er ikke tilstrekkelig å henvise til en situasjon ute i Europa eller ute i verden, for det er ikke nødvendigvis relevant for Karl Johan. Politiet må kunne komme med en konkret trussel eller sårbarhetsanalyse som sier at dette gjelder f.eks. i Oslo.

Det andre kravet vi stiller, er at den type bevæpning ikke skal være permanent. Når trusselen er over, skal våpnene låses inn til det oppstår en annen trussel og de kan tas fram igjen. Og hvorfor er dette så viktig? Jo, fordi vi fortsatt ønsker å ha minst mulig bruk av våpen. Politiet løser 99 av 100 saker uten våpen. Og vi ønsker ikke at mer bruk av våpen på hofta til politiet får politiet til å løse oppgaver med våpen som de ellers ville ha løst uten

våpen. Man flytter oppgaveløsningen fra «uten våpen» til en oppgaveløsning «med våpen». Man senker den terskelen, og det er vi prinsipielt imot. Det er unødvendig. Det svekker det sivile preget politiet har, det svekker den tilliten publikum skal ha til politiet, og det ødelegger noen av intensjonene i politiloven, hvor det står at det skal være minst mulig bruk av makt når politiet skal løse sine oppgaver.

Dessuten har vi ikke en kriminalitetsutvikling i Norge som tilsier et behov for mer våpen. Kriminaliteten i Norge går ned, den går ikke opp. Den type kriminalitet som går opp – og dette er til representanten Gulati – er vold i nære relasjoner, voldtekt og datakriminalitet. Den type kriminalitet som går opp, er ikke en type kriminalitet som vi trenger våpen for å forhindre – snarere tvert imot, vi trenger helt andre ressurser. Vi har altså ikke en kriminalitetsutvikling i Norge som tilsier mer bruk av våpen. Så her kommer regjeringen nok en gang med et forslag til mer bruk av våpen som ikke er begrunnet i kriminalitetsutviklingen. Det mener jeg er veldig alvorlig.

Når vi skal gi politiet anledning til å bruke mer våpen, skal det ha en veldig god og sterk begrunnelse. Det er ikke tilstrekkelig med praktiske grunner, for det er samfunnsinngripende at politiet skal få bruke mer våpen, og da holder ikke disse praktiske argumentene.

Så er det faktisk sånn, og dette er kanskje til representanten Jan Bøhler: Fremskrittspartiet ønsker permanent bevæpning, men det får de ikke. Stortinget vil ikke gi dem det. Hva gjør de da? Jo, de tar det bit for bit. Først ble det midlertidig bevæpning, så ble det såkalt midlertidig bevæpning av sårbare objekter, så ble det tidsubegrenset bevæpning av sårbare objekter, og så kom tidligere statsråd Tor Mikkelt Wara til Stortinget i fjor og fortalte at han ville gi politipatruljer i Oslo lov til å bruke våpen, uten at Stortinget skulle være involvert i dette. Så når folk i Oslo ser politiet, opplever de at det er et bevæpnet politi i Oslo. Det er ikke et ubevæpnet politi i Oslo. Når publikum møter politiet, ser man at det er bevæpnet politi. Så det å komme og snakke om at dette ikke har glidd ut, synes jeg er veldig rart. Dette har sklidd ut. Det er en snikinnføring av permanent bevæpning som denne regjeringen – med Fremskrittspartiet i spissen – står for.

Så jeg er nødt til å utfordre mine kollegaer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet: Dere ønsker ikke en permanent utvidelse av bevæpning i politiet, og da mener jeg dere samtidig burde vært mye mer restriktive på å gi tilatelser til denne type utglidning.

Carl-Erik Grimstad (V) [14:04:05]: Denne saken dreier seg altså om en endring av politiloven når det gjelder punktet om bevæpning. Det er vel unødvendig å minne salen og i særdeleshet komiteen om at denne

debatten i gitte situasjoner kan få rettskildebetydning, så jeg vil derfor på Venstres vegne si følgende: Granavolden-erklæringen slår fast at regjeringen går inn for å «videreføre muligheten for å gi punktbevæpning på sårbare steder etter risiko- og sårbarhetsanalyser» – verken mer eller mindre.

Venstre anser generelt at et ubevæpnet politi er et kvalitetstrekk ved vårt samfunn og er derfor generelt skeptisk ved enhver utvidelse av retten til politibevæpning. Vi snakker altså her om en anledning til bevæpning mellom sårbare punkter. Det er grunn til å tolke den nye lovbestemmelsen som at det i hovedtrekk dreier seg om bevæpning som er skjult for publikum, altså ved transport mellom de sårbare punktene, f.eks. mellom Slottet, et departement og en ambassade. Det er altså ikke, slik Venstre tolker det, med denne endringen av loven gitt anledning til å patruljere med våpen gående f.eks. i området langs Karl Johans gate mellom Stortinget og Slottet med synlig våpen fordi disse punktene anses som sårbare.

Arbeiderpartiet viser til et vedtak i Stortinget i 2018, der Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Kristelig Folkeparti fikk flertall for et forslag der Stortinget ber regjeringen

«årlig og på egnet måte holde Stortinget orientert om omfanget av politiets punktbevæpning».

Venstre stemte mot dette vedtaket med den begrunnelsen at dette ville innebære et unødvendig rituell byråkratisk tiltak.

Men det betyr ikke at det ikke kan være grunn til av og til å be departementet om en slik oversikt. Vi må forhindre at politiet tolker dette som en vesentlig utvidelse av retten til bevæpning, med andre ord at dette anses som at det nå nærmest er fritt fram for bevæpning bare man utvider begrepet «sårbare punkter», altså at vi ikke nå er på vei mot en glatt rutsjebane i retning av en generell bevæpning. Slik sett mener jeg statsråden med fordel kan være forberedt på at et ønske om en slik oversikt i gitte tilfeller kan være påkrevet.

Så viser jeg til innstillingen, der det nå står:

«Departementet vil årlig informere Stortinget om eventuell tidsbegrenset bevæpning mellom sårbare objekter i tilknytning til informasjon om omfanget av tidsbegrenset punktbevæpning.»

Det er noen nyanseforskjeller her. Jeg skal ikke ta replikk på statsråden, men likevel kan det være interessant å oppfordre ham til å si sin mening om akkurat dette punktet.

Statsråd Jøran Kallmyr [14:07:08]: Først vil jeg benytte anledningen til å gi skryt til representanten Jan Bøhler for hans innlegg. Det forklarte på en meget god og pedagogisk måte hva denne problemstillingen

egentlig dreier seg om, og jeg tror mitt innlegg kommer til å bli vesentlig kortere som følge av den gode beskrivelsen fra representanten Bøhler.

Det jeg er glad for, er at justiskomiteen følger regjeringens forslag til endringer i politiloven, som gir politiet adgang til å flytte seg bevæpnet mellom sårbare objekter hvor det er besluttet tidsbegrenset bevæpning – altså den punktbevæpningen vi snakker om.

Jeg finner grunn til å understreke at ordningen kun er et supplement til den tidsbegrensede punktbevæpningen som trådte i kraft 1. juli 2018, og det er ikke et selvstendig bevæpningsgrunnlag. Etter gjeldende ordning kan politiet ikke være bevæpnet når de forflytter seg fra det ene punktet til det andre, og det skaper rett og slett praktiske utfordringer, særlig slik som her i Oslo sentrum, hvor det er korte avstander og det skal gjøres en rekke sikkerhetsvurderinger og praktiske gjennomføringer som sjekking av pistol. Det tar tid, og det er tid som vi tar fra aktiv patruljering. Så dette handler rett og slett om å kunne gjøre politiet i bedre stand til å gjøre arbeidet sitt.

Dette lovforslaget gir ikke noen adgang til en såkalt områdebevæpning uten tidsbegrensning, der alle politipatruljer innenfor et nærmere angitt område kan være bevæpnet. Bevæpningshjemmelen i lovforslaget gjelder altså for den dedikerte politipatruljen som skal beskytte to eller flere sårbare objekter innenfor et avgrenset område. Behovet for bevæpning mellom sårbare objekter bør vurderes jevnlig, og departementet vil gi nærmere bestemmelser om dette i en våpeninstruks for politiet.

Jeg har merket meg at flertallet i justiskomiteen ikke kan se at regjeringen har orientert Stortinget om omfanget av politiets punktbevæpning, altså oppfølgingen av anmodningsvedtaket. Jeg gjør da oppmerksom på at regjeringen har orientert Stortinget om omfanget av politiets punktbevæpning og den midlertidige bevæpningen i Oslo i Prop. 1 S, altså budsjettet, for 2018–2019, side 128, og i Prop. 1. S for 2019–2020, på side 118.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Petter Eide (SV) [14:09:56]: Debatten om bevæpning åpner opp for en diskusjon om hvor mye våpen politiet faktisk har. Ved budsjettet både i fjor og i år har vi prøvd å spørre justisministeren om hvor mye penger som er avsatt på politiets driftsbudsjett til innkjøp av nye våpen. Både i fjor og i år spurte vi om dette, både egne skriftlige spørsmål og budsjettspørsmål – departementet nekter å svare oss. Så jeg ser det slik at justisministeren ikke er i stand til å svare Stortinget på hvor mye våpen politiet har i omløp. Det som er det sentrale, er at Stortinget skal kontrollere statens bruk av maktmidler og politiets maktmidler, men justisministeren er ikke i stand til å orientere Stortinget om dette. Så mitt spørsmål er: Hvorfor kan ikke justisministeren orientere Stor-

tinget om budsjettet politiet har til innkjøp av våpen, og hvor mye våpen som er tilgjengelig hos politiet?

Statsråd Jøran Kallmyr [14:10:54]: Når det gjelder de politifolkene som har tilgang til tjenestevåpen – det er ganske mange av dem – har vi brukt en del ressurser på at de patruljene som skal være beredt til å kunne gå inn i svært farlige situasjoner, skal ha nye og moderne våpen. Det gjelder selvsagt spesielt beredskapstroppen her i Oslo. Det gjelder ikke minst IP3-patruljene. Man er nødt til å bruke ressurser på våpen, det er viktig, men jeg har ingen konkret oversikt over hva hvert enkelt politidistrikt har kjøpt av tjenestevåpen og den type ting. Men det er ikke noen tvil om at den utgiften også har økt, i tråd med at det har blitt mange flere politifolk i Norge, og det har blitt mange flere politifolk som kan drive med patruljevirkksomhet. Jeg antar at SV ikke mener at man ikke engang skal ha et våpen tilgjengelig for politiet i de tilfellene de kommer opp i en skarp situasjon.

Petter Eide (SV) [14:11:53]: Selvsagt skal politiet ha våpen. Det har jeg uttrykt veldig klart og tydelig. Det jeg er opptatt av, er at Stortinget skal ha mulighet til å ha oversikt over hvor mye våpen som er tilgjengelig i politiet, og på tilsvarende måte skal Stortinget ha mulighet til å vite hvor mye våpen som er tilgjengelig i militæret.

Jeg må gjenta dette spørsmålet, for justisministeren svarer ikke på det: Hvorfor kan ikke justisministeren orientere Stortinget om hvor mye penger som er tiltenkt å kjøpe våpen for, og hvor mye våpen politiet har tilgjengelig?

Statsråd Jøran Kallmyr [14:12:23]: Jeg har heller ikke oversikt over hvor mye jakkene til politiet koster, og hvor mye penger vi har brukt på det det siste året. Det som er viktig informasjon til Stortinget, er å være forsikret om at man følger våpenloven og sørger for at man har kontroll på hvert enkelt våpen, sånn at våpen ikke kommer på avveier. Dette er noe som både politiet og Forsvaret er nødt til å håndtere. Det er ganske strenge regler for dette nå også. Jeg kan ikke helt se relevansen det har at vi skal begynne å bruke en masse administrative ressurser på å begynne å grave fram hva hvert enkelt politidistrikt har brukt på våpenkjøp. Dette er en del av politiuniformen, det er en del av den utrustningen politiet blir gitt. Alle som f.eks. har patrulje- og IP-godkjennelse, skal ha våpen tilgjengelig – altså ikke på seg til enhver tid, men tilgjengelig. Jeg har ikke hørt at SV engang har gått imot at de skal ha det tilgjengelig. Det har så klart en kostnad at man kjøper inn våpen, men det er en del av det dette stortinget faktisk har bestemt.

Petter Eide (SV) [14:13:25]: Jeg kan gi justisministeren det gode råd at dette ikke er veldig vanskelig.

Det er bare å sende et brev til politidistriktene for å høre hvor mye de har tenkt å kjøpe inn våpen for, så får han de svarene veldig enkelt. Det krever ikke veldig mye.

Så er det en stor prinsipiell forskjell på jakker og våpen. Våpen er statens maktmidler. Jeg mener at landets høyeste organ skal ha oversikt over hvilke maktmidler som er tilgjengelige der ute. Jeg oppfatter at det er et alvorlig demokratisk problem hvis Stortinget ikke kan ha tilgang til å vite hvor mye våpen som er tilgjengelig ute hos politietaten. Det vil skape en type autonomi for politiet at politiet ute i distriktene selv skal bestemme hvor mye våpen de har. Det er en situasjon som vi ikke vil akseptere. Politiet skal ha våpen – ja. Men vi skal vite hvor mange våpen de har.

Statsråd Jøran Kallmyr [14:14:23]: Når det gjelder antallet våpen, er det en litt annen sak. Det du har spurt om, er kostnadene, altså hvor mye penger man har brukt på våpen innenfor en angitt periode. Det er noe helt annet, da må man begynne å grave, da må vi manuelt finne tak i de opplysningene. Det tar mye ressurser. Vi har nettopp hatt en debatt i Stortinget om budsjettet til politiet der det ble påpekt at det er altfor mye detaljstyring, det er altfor mye rapportering oppover i systemet. Det representanten Eide ønsker at vi skal gjøre nå, er å påføre politiet enda mer detaljstyring og enda mer rapporteringsplikt. Det har jeg ikke tenkt å bruke ressurser på.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Petter Eide (SV) [14:15:28]: Jeg har egentlig ikke tenkt å fylle taletiden nå, jeg har utelukkende lyst til å komme med en kommentar til representanten Grimstad, for jeg synes han forklarer dette bra og forklarer Venstres syn på en god måte. Jeg forstår at SV har en god alliert i Venstre når det gjelder å holde lav bevæpning i politiet. Jeg registrerer at Venstre ønsker det samme som oss, minst mulig våpen hos politiet og minst mulig bruk av våpen. Så er vi nok uenige om hva dette forslaget faktisk betyr, for jeg mener definitivt at dette forslaget åpner for mer bruk av våpen på hofta til politiet. Det er faktisk slik – til Grimstad – at dette forslaget som kommer nå, åpner for at politiet kan patruljere langs Karl Johan med våpen, selv om Venstre er imot det.

Jeg hadde ønsket meg at Venstre i langt tydeligere grad sto på sine prinsipielle posisjoner i dette og ikke lot seg fange inn av det ønsket som justisministere fra Fremskrittspartiet har hatt gjennom de siste årene, nemlig å gi stadig større tilgang til våpen for politiet, men at Venstre fra starten av hadde vært mye, mye tydeligere på at de ønsket å bremse den utviklingen. Jeg ser

nå at Venstre ikke bidrar til å bremse den utviklingen, det er utelukkende SV som prøver å bremse utviklingen av mer våpen hos politiet.

Himanshu Gulati (FrP) [14:17:17]: Fremskrittspartiet har vært for generell bevæpning av politiet, noe også Politiets Fellesforbund vedtok i 2017. Dette var også en del av regjeringserklæringen mellom Høyre og Fremskrittspartiet i 2013, men det er det ikke flertall for i Stortinget, og dette er heller ikke innført i Norge. Det er ikke generell bevæpning for norsk politi i dag. Men det er innført en del andre tiltak som likevel gir politiet mulighet for bevæpning. Dette er gjort bl.a. på grunn av den endrede trusselsituasjonen både i Norge og i Europa for øvrig og er viktige tiltak for at politiet skal ha evne til å gripe inn og slå raskt ned på farlige situasjoner.

Representanten Eide mener, om jeg forsto ham riktig, at disse tiltakene inkludert såkalt punktbevæpning, altså tidsbegrenset bevæpning på sårbare steder, er et forsøk på snikinnføring av generell bevæpning av norsk politi. Det er det ikke. Hvis det var opp til Fremskrittspartiet, hadde det vært generell bevæpning, men vi har ikke støtte for det blant flertallet av partiene i denne salen. De tiltakene som er innført, er likevel veldig viktige for at politiet skal ha evne til å slå ned på nettopp de situasjonene som vi altfor ofte har sett i europeiske storbyer de siste årene. Det er ikke bare bevæpning med våpen det er snakk om, men også såkalte elektro-sjokkvåpen, ikke-dødelige våpen, som er innført som prøveprosjekt i flere politidistrikt – og som bildene i media viste oss senest i juni i år, da en person som løp rundt med en kniv ikke langt fra legevakten i Oslo sentrum, ble ufarliggjort av politiet nettopp ved hjelp av elektro-sjokkvåpen, etter at denne personen hadde skadet sivile forbigående med kniv.

Den proposisjonen vi i dag diskuterer, handler om at den ikke-tidsavgrensede bevæpningen på sårbare steder også gir politiet mulighet til å bevege seg mellom disse stedene bevæpnet. Jeg tror det er viktig. Det er riktig av hensyn til organiseringen, til ressursbruken, men også for at dette skal skje på en mer effektiv måte, uten at man øker faren for vådeskudd og andre praktiske ting som kan oppstå når man må avvæpne seg og bevæpne seg hver gang man beveger seg mellom slike sårbare steder.

Lene Vågslid (A) [14:19:55] (leiar i komiteen): Eg skal vere kort, så neste komité får begynne med sin budsjettdebatt.

Eg vil berre ikkje at det skal bli skapt nokon tvil om Arbeidarpartiet sitt standpunkt når det gjeld generell væpning. Ein kunne nesten få inntrykk av at SV ønskte å tillegge oss meiningar i stad som me ikkje har. SV står ikkje aleine på nokon som helst måte om både å ha eit standpunkt mot generell væpning og å kjempe den

same kampen, på same måten som eg har inntrykk av at representanten Grimstad frå Venstre ga veldig tydeleg uttrykk for.

Det som er viktig for Arbeidarpartiet, og det som òg kjem fram i innstillinga, er at dei premissane som låg til grunn for å kunne tillate punktbevæpning ved sårbare objekt, er dei premissane som ligg til grunn òg framleis. Det opplever eg at regjeringspartia òg er einige i.

Himanshu Gulati frå Framstegspartiet er tydeleg på at kampen til Framstegspartiet om å innføre generell væpning førebels er tapt. Det er ikkje fleirtal for det. Det kan òg vere greitt at det kjem tydeleg fram i referatet.

Carl-Erik Grimstad (V) [14:21:12]: Jeg skal bare veldig kort klargjøre: Nei, det er ikke slik representanten Eide sier, at Venstre har latt seg fange inn i et nett her. I den grad vi har latt oss fange inn i noe, er det Granavolden-erklæringen – jeg ville selv ha brukt andre uttrykk. Men det dreier seg faktisk om, slik jeg sa i mitt første innlegg, at regjeringen går inn for en videreføring av muligheten for å gi punktbevæpning på sårbare steder etter en risiko- og sårbarhetsanalyse – verken mer eller mindre. Det må det være greit å ha som navigasjonsinstrument i denne saken. I hovedsak er denne endringen av praktisk karakter. Det dreier seg altså ikke, slik vi ser det, om en utglidning.

Så har jeg allikevel lyst til å utfordre statsråden på Karl Johan-eksemplet mitt. Hvis det er slik at et sårbart punkt dreier seg om Slottet og et sårbart punkt dreier seg om Stortinget, bør det etter Venstres syn ikke være mulig å vandre med «våpen på hofta», slik Eide uttrykte det, mellom disse to punktene, fordi det vil være en utglidning.

Presidenten: Representanten Petter Eide har hatt ordet to ganger før i debatten og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Petter Eide (SV) [14:22:35]: Først til Grimstad: Det er helt riktig at det står i Granavolden-erklæringen at økt bevæpning skal gis etter en risiko- og sårbarhetsanalyse. Denne proposisjonen er ikke begrunnet i en risiko- og sårbarhetsanalyse. Det var heller ikke den forrige, da vi ga tilgang til økt bevæpning på sårbare objekter. Det var generelle betraktninger rundt en risikofare og ikke etter en konkret trussel og sårbarhet. Så dette forslaget følger faktisk ikke Granavolden-erklæringen.

Himanshu Gulati bruker referanser til sterke terrorhendelser i Europa som begrunnelse for behovet for våpen i Norge. Det er en for svak begrunnelse. PST gir råd om trusler i Norge, ikke Representanten Gulati. PST varsler ikke om økt terrorfare i Norge – de varsler ikke om økt terrorfare i Norge. Jeg stoler mye mer på PST enn

jeg stoler på de betraktninger Himanshu Gulati måtte ha når han ser på tv.

Jenny Klinge (Sp) [14:23:47]: Representanten Petter Eide er heilt tydeleg redd for utgliding, men eg trur ikkje han høyrer aldeles godt etter kva vi seier, vi som faktisk er mot generell væpning av politiet, men som kan godta ordninga med punktvæpning og likeins ordninga med ei væpning på transporten mellom desse objekta. Det er ikkje noka motsetning mellom å vere for eit generelt uvæpna politi og å samtidig ha ei praktisk tilnærming til enkelte situasjonar.

Så seier representanten Petter Eide at vi ønskjer minst mogleg bruk av våpen. Ja, vi gjer på eit vis det, men det er ikkje heilt korrekt det heller. For det vi ønskjer, er å ha minst mogleg unødvendig og feilaktig bruk av våpen i politiet, og vi ønskjer å unngå at våpen er lett tilgjengeleg i situasjonar og på stader der våpen ikkje høyrer heime. Det er derfor vi i Senterpartiet er mot generelt væpna politi, men samtidig kan vere for praktiske ordningar som framskoten lagring av våpen, som vi meiner er heilt nødvendig. Og vi er for punktvæpning av særleg sårbare objekt. Og vi er no i denne saka for at det skal vere mogleg å transportere mellom desse objekta med væpna politi, og vi meiner ikkje det er ei utgliding.

Statsråd Jøran Kallmyr [14:25:22]: Det var representanten Grimstad som utfordret meg med et veldig konkret eksempel, nemlig gåavstanden fra Slottet til Stortinget, og om man da skal ta av seg våpenet eller ikke. Det blir på et detaljnivå som jeg ikke kan svare på her og nå, men jeg tror uansett den praktiske utfordringen med det er veldig liten, for de fleste som driver med sånn type patruljering, bruker bil fordi de har annet utstyr med seg også. Det jeg oppfattet var problemstillingen, var at man går med våpen synlig på hofta. Men det kan tenkes at det vil være politifolk som går fra ett objekt til et annet, og i og med at vi ikke har identifisert objekter i denne debatten, er det litt vanskelig å begynne å kommentere sånne typer eksempel.

Jeg tror vi kan fastholde ganske godt at dette er rett og slett et lovforslag som gjør hverdagen til politifolkene enklere, som gjør at de sparer tid, og det er bedre for HMS. Dette har ikke noe med om det blir mer bevæpning i samfunnet eller ikke, for det er andre regler som bestemmer om det skal bevæpnes eller ikke. Dette er rett og slett bare et fornuftig forslag, og derfor er jeg glad for at et godt flertall i komiteen har støttet forslaget.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 5, men presidenten reknar med at temaet væpning kan verta nærmare debattert i neste sak.

Etter ønske frå utanriks- og forsvarskomiteen vil sakene nr. 6, 7 og 8 verta handsama under eitt.

Sak nr. 6 [14:26:59]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Svalbardbudsjettet 2020 (Innst. 17 S (2019–2020), jf. Prop. 1 S (2019–2020))

Sak nr. 7 [14:27:08]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2020, kapitler under Utenriksdepartementet mv. (rammeområde 4) og Forsvarsdepartementet mv. (rammeområde 8) (Innst. 7 S (2019–2020), jf. Prop. 1 S (2019–2020))

Sak nr. 8 [14:27:27]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Liv Signe Navarsete, Bengt Fasteraune og Willfred Nordlund om ei offentleg evaluering av integrert strategisk leiing innan forsvarssektoren (Innst. 89 S (2019–2020), jf. Dokument 8:140 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske frå utanriks- og forsvarskomiteen vil den fordelte taletida i debatten verta avgrensa til 1 time og 40 minutt, og presidenten vil ordna debatten slik: Arbeidarpartiet 25 minutt, Høgre 25 minutt, Framstegspartiet 15 minutt, Senterpartiet 10 minutt, Sosialistisk Venstreparti 5 minutt, Venstre 5 minutt, Kristeleg Folkeparti 5 minutt, Miljøpartiet Dei Grøne 5 minutt og Raudt 5 minutt.

Vidare vil det innanfor den fordelte taletida verta gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa.

Vidare vil dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, få ei taletid på inntil 3 minutt.

Anniken Huitfeldt (A) [14:28:45] (komiteens leder): De siste årene har verden vært preget av mer uro og uforutsigbarhet, forpliktende internasjonalt samarbeid som er under press, og stormaktsrivalisering som tiltar. Nedrustningsavtalen forvitrer og sies opp, og risikoen øker for nye rustningsspiraler. Vi ser mer proteksjonisme, isolasjonisme og nasjonalisme. Over 70 millioner mennesker er på flukt. Ulikhet vokser lokalt, regionalt og også globalt. Det er fare for geopolitiske spenninger og eskalerende handelskonflikter som skaper usikkerhet og truer økonomisk vekst, sikkerhet og stabilitet. Særlig er miljø- og klimaødeleggelsene en felles utfordring som krever større oppmerksomhet og kraftigere innsats. Den samlede effekten av klimaendringene undergraver alle dimensjoner av utvikling og livsvilkår.

Samtidig går verden framover på viktige områder. Vaksinasjonsprogrammene sparer millioner av liv hvert

eneste år. Aldri før har så mange barn kunnet feire sin femårsdag. Det er også langt færre fattige i verden. Særlig har den økonomiske veksten i Asia hjulpet millioner ut av ekstrem fattigdom. Ekstrem fattigdom er i økende grad i dag et afrikansk problem.

Men også på det afrikanske kontinentet er det økonomiske lyspunkter. Etiopia var lenge preget av ekstrem fattigdom og hungersnød. 1,2 millioner etiopiere mistet livet under hungersnøden på 1980-tallet. I disse førjulstider er det 35 år siden Bob Geldof ble verdenskjent med sin sang «Do They Know It's Christmas?». Låten er ikke utdatert, men det er kanskje teksten, for var det noen som visste at det var jul, var det kanskje etiopierne. Kristendommen ble statsreligion i Etiopia i år 330. Det var altså 700 år før slaget på Stiklestad.

For Etiopia peker mange piler i riktig retning. I tiåret mellom 2008 og 2018 hadde Etiopia i snitt en årlig økonomisk vekst på imponerende 9,9 pst. Politisk peker også pilene i riktig retning, synliggjort med utdelingen av Nobels fredspris til statsminister Abiy Ahmed tidligere denne uka. Mye er ennå ugjort, og den politiske situasjonen i Etiopia er skjør, men på hans imponerende merittliste etter bare 18 måneder i statsministerstolen er hans innsats for fred i og mellom naboland på Afrikas Horn.

I tillegg til Etiopias egen fredsprosess med Eritrea har statsministeren bidratt til normalisering mellom nabolandene Eritrea og Djibouti, han har vært mekler mellom Kenya og Somalia, mellom militærregimet og opposisjonen i Sudan og mellom regjeringen og opprørere i Sør-Sudan. Hans utenrikspolitikk kan minne om slagordet som Tyrkia, eller Tyrkias daværende utenriksminister, hadde for ti år siden. Hans slagord var «Zero Problems with our Neighbours». I likhet med Etiopia har Tyrkia et meget krevende nabolag, men i dag har vel uten tvil Etiopia lyktes langt bedre enn Tyrkia med håndteringen av forholdet til sine naboland.

Vi velger ikke våre naboer og vårt nabolag. Geografien er konstant. Også tidligere stormakter trenger et ordnet forhold til sine nærmeste naboer. I dag går britene til valg for tredje gang på fire år. Brexit har blitt utsatt enda en gang, til 31. januar neste år. «Get Brexit Done» har vært et viktig slagord i valgkampen i Storbritannia. Det er nok lettere sagt enn gjort, for det er bare selve skilsmisseavtalen britene og EU nå i årevis har forhandlet om og britene nå har forhandlet seg fram til. Skilsmisseavtalen er bare slutten på begynnelsen på forhandlingsprosessen. Potensielt mye mer omfattende, kompliserte og langvarige forhandlinger venter om det framtidige forholdet mellom Storbritannia og EU. Men i motsetning til andre skilsmisser kan ikke Storbritannia og EU flytte langt fra hverandre. Geografien er konstant, og

Storbritannia og EU vil forbli naboer, ikke minst på den irske øya.

Storbritannia vil selvfølgelig forbli Norges nabo over Nordsjøen, vår største handelspartner og en svært viktig alliert i NATO. Uansett utfall av brexitprosessen er det i Norges åpenbare interesse å beholde et tett og nært forhold til Storbritannia.

Det er bred enighet om hovedlinjene i norsk utenriks- og forsvarspolitikk. Derfor skal vi klare å finne fram til brede løsninger for å ta vare på det multilaterale samarbeidet. Vi slutter opp om Norges kandidatur til FNs sikkerhetsråd, og vi står sammen om forpliktelsene i NATO og for å fremme norske interesser i EØS-avtalen. Det vil jeg støtte opp under, og Arbeiderpartiet vil bidra til brede flertall i utenriks- og forsvarspolitikken.

Men la meg på vegne av Arbeiderpartiet si tydelig fra om at det hviler et tungt ansvar på regjeringa, som skal forvalte denne enigheten. Høsten 2016 inngikk Arbeiderpartiet et forsvarsforlik med regjeringa. Vi var enige om å fullføre kampflyinvesteringene og å kjøpe nye ubåter og nye overvåkningsfly. De andre partiene på Stortinget ønsket ikke å danne flertall for disse tre investeringene. Noen ville ha færre jagerfly, andre ville utsette investeringene i overvåkningsfly. Men vi ble enige med regjeringa og fikk bl.a. gjennomslag for å framskynde investeringene i kampluftvern til Hæren. Luftvern er mye viktigere i en tid med presisjonsvåpen og reduserte varselingstider. Derfor var det også viktig for oss å bidra til luftvern for overvåkningsflyene og kampflyene. Strategiske kapasiteter må beskyttes.

Regjeringa fulgte opp dette. Det er bra. Men for Hæren ble en rekke viktige investeringer og veivalg utsatt til en egen landmaktplan. Ikke uten tvil valgte vi i Arbeiderpartiet å inngå en ny avtale om Hærens framtid da landmaktplanen ble stortingsbehandlet høsten 2017. Men i dag, i behandlingen av budsjettet for 2020, foreslår altså Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre å oppheve halvparten av den avtalen. Disse partiene insisterer på å bygge ned Hærens 2. bataljon i Indre Troms fra en stående hær til å bli en ringe-til-hær, uten vedtak i Stortinget. Vedtaket vi gjorde høsten 2017, om at Hæren skal ha moderne stridsvogner, skal også oppheves. I tillegg fjernes Hærens helikoptre fra Bardufoss og Nord-Norge, stikk i strid med forliksavtalen vi inngikk høsten 2016, der det utvetydig ble slått fast at ingen helikoptre skulle flyttes fra Bardufoss før alternativ kapasitet var på plass. I dag er det krise for den medisinske evakueringsberedskapen i Nord-Norge. Hærens Bell-helikoptre er igjen satt inn som sivil luftambulanse. Jeg tør ikke tenke på hva som hadde skjedd hvis Høyre hadde fått gjennomslag for å fjerne alle Bell-helikoptrene fra Bardufoss.

I selve budsjettet vi i dag behandler, er det mest alvorlige at regjeringa rett og slett vil oppheve sentrale deler av stortingsavtalen om Hæren. Jeg har ikke sett et eneste forlik inngått der regjeringa foreslår å oppheve deler av en avtale som skulle vare i fire år. Dette vil de oppheve to år etter at avtalen er inngått. Én ting er konsekvensene for regjeringspartienes troverdighet både som avtalepartner og i forsvarspolitikken generelt, konsekvensene er også alvorlige for Hærens operative evne. 2. bataljon skal bygges ned, stikk i strid med forsvarssjefens ferske fagmilitære råd. Stridsvognene kommer heller ikke i 2019, vi skal til og med tilbake til tegnebrettet, sier forsvarsministeren nå. Hva betyr det å gå tilbake til tegnebrettet? Betyr det at vi skal vente på utviklingen av helt nye stridsvogner? I tilfelle må Hæren vente lenger enn til 2025. Da må vi vente i over ti år. Det holder ikke.

Da Trump-administrasjonen tiltrådte i januar 2017, var en av de første beslutningene et dramatisk kutt i bevilgningene til prevensjon og abort i fattige land. En rekke land protesterte og mobiliserte. Like etter Trump-administrasjonens dramatiske kutt samlet Nederlands utviklingsminister andre givere for å kompensere for amerikanernes kutt. Hun takket medarrangørene, som var Belgia, Danmark og Sverige, og hun takket også de første landene som hadde signalisert at de støttet initiativet, som var Canada, Kapp Verde, Estland, Finland og Luxembourg. Norge ble ikke nevnt. Høyre-regjeringa sørget for å plassere Norge verken i første, andre eller tredje rekke i den internasjonale kampen for kvinners rettigheter. Men etter hvert kom de sterkere. Etter hvert kom det omsider signaler fra regjeringa om at også Norge ville øke bistanden til familieplanlegging og kvinners rett til å bestemme over egen kropp.

Bistanden på dette veldig viktige feltet var på drøyt 2 mrd. kr da regjeringa tok over i 2013. Så falt den til 1,3 mrd. kr, men etter forpliktende internasjonale avtaler og etter møte med flere andre land økte regjeringa støtten til 1,6 mrd. kr. Det var altså en stor økning, delvis for å kompensere for Trump-administrasjonens kutt. Men så fikk vi svar fra Utenriksdepartementet i forrige uke. Etter at Kristelig Folkeparti kom inn i regjeringa, kuttet det nå 279 mill. kr til dette viktige feltet på 2020-budsjettet. Borte var løftene om å øke som både Brende, Astrup og Søreide hadde skrytt av her i Stortinget.

Det er klart at dette er et signal. Det er et galt signal som signaliserer til hele verden at vi gjør det veldig mange andre land gjør: Vi kutter i rettighetene til abort og prevensjon. Det burde vi ikke gjøre når stadig flere slutter seg til alliansen som bygger sin nasjonale lovgivning for kvinner på foreldede religiøse dogmer om avholdenhet framfor beskyttelse, enten det handler om Vatikanstaten eller Iran. Nå får de også støtte fra USA. Da burde

Norge inntatt en helt annen rolle enn regjeringa gjør med dette budsjettet.

Jeg ser fram til en god diskusjon i dag.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Michael Tetzschner (H) [14:40:38]: Jeg skal befatte meg litt med utenrikspolitikk og ikke med forrige talers anstrengte forhold til den regjeringen vi har, og det abortsynet som denne regjeringen har arbeidet seg frem til, selv om det er mange interessante diskusjoner det kan lede til, og som også har vært debattert i denne sal.

Vår utenrikspolitikk skal ivareta norske interesser, vår sikkerhet, vår frihet, vår økonomi og vår velferd. Vi ser en verden preget av endring i retning av mer uro og uforutsigbarhet. Vi står overfor store globale utfordringer det enkelte land ikke kan løse alene, og som et lite land er vi sterkt tilhengere av å understreke at et velfungerende multilateralt system er helt avgjørende for verden – og for landene i verden, særlig de små. Men det internasjonale systemet slik vi kjenner det, med gjensidig forpliktende samarbeid, er i tilbakegang. I vår egeninteresse er det også å delta i bekjempelsen av fattigdom globalt. Miljø- og klimaødeleggelser er et felles problem for hele kloden, og det krever kraftigere innsats også i utenriks- og utviklingspolitikken.

Også tilslutningen til demokratisk styreform viser tegn til stagnasjon. Det er derfor vesentlig at Norge nå videre prioriterer engasjementet for demokratistøtte. Innretningen og tiltakene på dette feltet må gjennomgås, og Norge må artikulere en egen politikk for demokratiassistanse. Vi må også stille krav til at land som mottar norsk bistand, viser fremgang innenfor rettsstatsutvikling, og at de viser respekt for sivilsamfunn og minoriteter. Korrupsjon er selve kjennetegnet på at et lands midler ender gale steder, i gale lommer, og det undergraver også legitimiteten for ethvert styre.

Norge skal være en konstruktiv part i FN, NATO og andre internasjonale organisasjoner samt føre en offensiv Europa-politikk med mål om økt medvirkning og påvirkning gjennom EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU. Norge skal prioritere samarbeidet med allierte i NATO over europeiske partnere. Norge må i samarbeid med andre land gjøre utviklingspolitikken målrettet for slik å sørge for nye, varige resultater. Eventuelt uteblitte resultater på dette feltet når man tar i betraktning viljen til å overføre store beløp i milliardkronersklassen, vil også etter hvert undergrave den legitimiteten som utviklingshjelpen, som all annen politikk, vil være avhengig av i den norske befolkningen.

Det er en styrke at budsjettforslaget legger opp til en målrettet innsats for menneskerettigheter i en tid da

land foretrekker å definere menneskerettighetene til å gjelde alt mulig annet enn individenes mulighet til å leve fritt og få fair behandling av myndighetene. Den økte innsatsen kommer både gjennom økt finansiell støtte og en ny intern styringsstruktur for utenrikstjenestens arbeid for menneskerettigheter og likestilling.

Et av FNs bærekraftsmål, nr. 16 av de 17, er kanskje ikke det som er mest fremme, men det understreker nettopp godt styresett, rettferdighet og sterke institusjoner som fundamentalt viktig for bærekraftig utvikling. Vi vil hevde at institusjoner som er sterke i sine uavhengige funksjoner, og som balanserer tendensene til makt-konsentrasjon, er en forutsetning for å oppnå mange av de andre bærekraftsmålene. Sterke demokratiske nasjonale institusjoner er grunnleggende for at landenes egne myndigheter kan løse og løfte disse oppgavene. I en rekke land er nettopp styrkingen av styrings- og rettsinstitusjonene et problem, men også et område der assistanse etterspørres. Norge har muligheten til å tilby, ut fra sin erfaring og sin egen utvikling, bistand på disse områdene.

Vi fremhever transparens og uangripelig forvaltning som er frikoblet fra personlig egeninteresse, når det gjelder andre land og andre organisasjoner vi deltar i. Vi skal derfor ta problemstillinger knyttet også til vår egen bistandsforvaltning, alvorlig. Jeg føler derfor en viss uro når jeg de siste dagene har lest Dagens Næringsliv og omtalen av IPI, International Peace Institute. Norge har gitt flere titalls millioner kroner over år, og det reises spørsmål om hvorvidt beslutningstakerne i Utenriksdepartementet har klart å holde den armlengdes avstand som vi forutsetter når folk tildeler slike midler. Det skal ikke være slik at man har personlig fordel av vedtak og av eventuelt å bruke sine bekjenskaper. Vi ønsker at utviklingsministeren går inn i disse påstandene og eventuelt rapporterer tilbake til Stortinget.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [14:45:53]: Jeg vil først bemerke at det er usedvanlig tomt i presselosjen til venstre for meg her, mens det er motsatt i diplomat-losjen på den andre siden. Interessen for utenrikspolitikk synes å være veldig laber i Medie-Norge, men de har sterke meninger når de først begynner å skrive.

Dette kan bli en god dag for Storbritannia, en god dag for britene og en god dag for oss som mener at internasjonalt samarbeid skal baseres på nasjonalstatenes suverenitet og ikke på overnasjonalitet. Så la oss håpe på en brakseier for Boris Johnson i dag.

Den er ikke snillest og mest barmhjertig den som gir mest i bistand. I enkelte miljøer og på enkelte debattarenaer er det imidlertid ofte et slikt premiss som ligger til grunn for debatten. Også norsk bistandspolitikk har vært preget av en slik forståelse. Det er gjerne underfor-

stått at den som tenker annerledes, i bunn og grunn er en stor egoist. Det er en stakkarsliggjøring av mottakerne av bistand.

Ingen samfunn kan baseres på bistand. Derfor må man stille krav. Enkelte krav er ikke vanskelige å innfri. Bistandsland som motarbeider og sågar forbyr frihetsverdier som ytringsfrihet, likeverd, likestilling, pluralisme og prinsippene om en sekulær rettsstat, fortjener ingen bistand fra Norge. Fravær av slike friheter skyldes verken mangel på mat eller fattigdom. Det skyldes ledere som bruker kultur og religion til å undertrykke egen befolkning. Det er Fremskrittspartiets mål å fjerne alle slike land fra listen over mottakere av norsk bistand. Med det som bakteppe vil jeg berømme regjeringens satsing på å utvikle en resultatportal for norsk bistand. Her vil vi få vite hvor pengene tar veien, hva de brukes til, og hva som er effektene av det. Resultatportalen gir oss bedre oversikt over hvilke prosjekter som gir gode resultater, og hvilke som ikke gjør det. Gode intensjoner, men svake resultater skal ikke føre til automatisk påfyll av nye kroner i neste budsjett.

I arbeidet med å utvikle resultatportalen er målformuleringen det viktigste. Hovedmålet må være bistandsuavhengighet. Vi må også være tydelige på at vi verken kan eller skal være alt for alle. Ifølge Verdensbanken må det skapes 600 millioner nye jobber i utviklingsland innen 2030 for ungdom som kommer inn på arbeidsmarkedet. Disse jobbene må komme i privat sektor. Derfor spiller utvikling av næringslivet en nøkkelrolle i fattige land. Her kan norsk næringsliv spille en stor rolle. Norske bistandsmidler kan brukes til økt utviklingsverdi til norsk næringslivsaktivitet i utviklingsland. Dette kan f.eks. skje gjennom å støtte yrkesopplæringen lokalt. Dette tjener bedriftene, og det tjener lokalsamfunnene.

Flere rapporter, deriblant fra organisasjonen IM-PACT-SE, Institute for Monitoring Peace and Culture Tolerance in School Education, har påpekt svært kritikkverdig innhold i skolemateriell som benyttes i undervisningen i de palestinske selvstyremrådene. Blant annet forherliges martyrdød og voldelig kamp, og den palestinske terroristen Dalal Mughrabi, som drepte 38 sivile israelere, inkludert 13 barn, trekkes frem som en rollemodell. Kart over området har ikke med Israel, og israelske byer refereres til som palestinske byer. I politisk nøytrale fag som matematikk og fysikk bes elever måle kraften i en sprettert som skytes mot israelske soldater, og de lærer sannsynlighetsberegning ved å telle martyrer.

I innstillingen ber derfor et flertall på Stortinget regjeringen om å redusere eller holde tilbake økonomisk støtte til den palestinske selvstyremyndigheten dersom de ikke sørger for en tilfredsstillende utbedring av skolemateriellet.

Fremskrittspartiet har i årevis kjempet for en mer balansert midtøstenpolitikk. Et hovedmål fra vår side har vært at palestinske myndigheter må stilles til ansvar for sin destruktive rolle i fredsprosessen. Innholdet i palestinske skolebøker har vært kjent i årevis, og det er noe vi har tatt opp flere ganger. Det er en seier for oss at Norge nå stiller krav til de palestinske selvstyremyndighetene, og at vår økonomiske støtte vil bli holdt tilbake dersom ikke skolebøkene endres. Vi kan ikke lenger sitte stille og se på at norske penger bidrar til et undervisningssystem som oppfordrer barn til vold og fremmer antisemittisme. Nå er det nok.

Det er gledelig at et stort flertall på Stortinget støtter dette. Jeg er imidlertid veldig skuffet over at Arbeiderpartiet velger å snu ryggen til antisemittismen og jødehatet hos palestinske selvstyremyndigheter. Innholdet i disse skolebøkene er helt forkastelig og bidrar på ingen måte til å legge grunnlaget for fredelig sameksistens, som jo er målet for Norges Midtøsten-engasjement. At Arbeiderpartiet aksepterer at norske skattebetalere finansierer et skolesystem som aktivt lærer barn å bli voldelige og hate jøder, er for meg uforståelig.

Flere av oss i salen i dag kom akkurat tilbake fra Washington DC i dag morges. Der deltok vi på Parliamentary Trans Atlantic Forum. Det er to saker jeg ønsker å nevne som var viktige der. Det er Tyrkias rolle i NATO og anskaffelsen av S-400 forsvarssystem, som amerikanerne var helt tydelige på ville føre til sanksjoner mot Tyrkia. Tyrkia og Erdogan svarte rett etterpå at de ville innføre sanksjoner mot USA, og det ser ikke bra ut. Nå rekker jeg ikke mer, så jeg får heller ta en 3-minutter etterpå.

Liv Signe Navarsete (Sp) [14:51:22]: Fyrst vil eg gi ein liten kommentar til dagsordenen: Det var svært overraskande at komiteen under mitt fråvær la debatten om Innst. 89 S for 2019–2020, jf. Dokument 8:140 S for 2018–2019, om ei offentleg evaluering av integrert strategisk leiing innan forsvarssektoren, inn i budsjettdebatten. Det betyr at den debatten vil forsvinne, for budsjettdebatten er brei nok med det som er. Eg skjønner godt at for Høgre og Framstegspartiet, som lova å gjennomføre ei slik evaluering i si fyrste regjeringsplattform, Sundvolden-plattformen – og som etterpå har snudd, av ein eller annan grunn – er det sikkert fint å sleppe merksemd om saka. Men Senterpartiet kjem attende til den saka i eit seinare innlegg.

Me lever i ei verd i endring, og det tryggleikspolitiske biletet har endra seg. Me er vitne til auka spenningar mellom stormaktene, ei svekking av den multilaterale verdsordenen og store globale klima- og miljøutfordringar. USA tek ikkje lenger like sjølvstekt rolla som garantisten for tryggleiken til Noreg og Europa, samstundes med at Russland har utvikla stadig større vilje og

evne til å agere mot andre nærliggjande suverene statar. Me må fylgje med på det som skjer rundt oss, og vere medvitne om endringane som skjer. Den einaste måten me kan sikre at Noreg, både no og i framtida, vert styrt ut frå norske interesser og norske borgarar sine ynske, er at me til kvar tid kan forsvare landet vårt. Difor må me prioritere vår eigen tryggleik så høgt.

Ei verd prega av meir uro og usikkerheit gir utslag mange stader, men fleire menneske på flukt frå heimane sine er kanskje det mest prekære. Me har på verdsbasis i dag over 70 millionar menneske på flukt. Senterpartiet meiner at Noreg må, gjennom FN, saman med andre suverene demokratiske nasjonalstatar, ta ei aktiv rolle i å hjelpe flyktningar og òg drive freds- og forsoningsarbeid. Me registrerer at FNs høgkommissær for flyktningar har eit stort behov for vekst i budsjetta sine, og i fjor hadde høgkommissæren eit behov på 1,95 mrd. dollar berre i Syria og nærområda. Av dette mangla høgkommissæren 1,74 mrd. dollar. Me føreslår difor i vårt alternative budsjett å løyve 240 mill. kr utover regjeringa sitt føreslåtte budsjett.

Klimaendringane er den største globale utfordringa i dag. Dersom Noreg og andre land ikkje maktar å få bukt med klimautfordringane, vil dei migrasjonsutfordringane me er vitne til i dag, vere småtteri samanlikna med det som ligg føre oss. Difor er det heilt avgjerande at me klarar å sikre tilstrekkeleg matproduksjon, og at me evnar å skape eit klimatilpassa landbruk i utviklingsland.

Regjeringa sin handlingsplan for berekraftige mat-system er ein god start, men manglar så langt tilstrekkeleg kraft i oppfølginga, både i tiltak og i økonomi. Senterpartiet ynskjer at Noreg skal bruke meir ressursar på å sikre fleire menneske sikker tilgang på trygg mat, og me løyver i budsjettet vårt 50 mill. kr til Verdas matvareprogram utover regjeringa sitt budsjett. Verdsbanken har presisert at investeringar som tener småbønder i landbruket, gir minst dobbelt så stor effekt som annan bistand med tanke på å få menneske ut av fattigdom. Dette er effektiv bruk av bistandsmidlar, samstundes som det kan vere med på å eliminere svolt og fattigdom. Senterpartiet ynskjer difor å øyremerkje 100 mill. kr til støtte for småskala landbruk.

Noreg må gi bistand på område der Noreg kan gjere ein forskjell. Me har høg kompetanse innan landbruk. Eit landbruk som gir auka produktivitet tufta på berekraftig forvaltning av jorda og naturressursane elles, er avgjerande for å løfte fleire menneske ut av svolt og fattigdom, og her kan vår kompetanse kome til nytte. Difor føreslår Senterpartiet at meir av bistanden vert øyremerkt landbruk. Minst 10 pst. av all bilateral bistand må bli øyremerkt til det føremålet. Tidlegare såg vi på landbruk som problemet og årsaka til fattigdom. No peikar stadig fleire globalt på at landbruket er ein stor del av

løysinga. Samstundes ynskjer me at meir av bistanden til sivilsamfunnet vert gitt til organisasjonar som arbeider med å sikre folk tilgang til mat og vatn.

Sannsynet for stormaktsrivalisering i Arktis aukar, og ein ser eit stadig meir offensivt Kina i regionen. Kina brukar store ressursar på forskning, og dei brukar samstundes dette for å legitimere sitt militære nærvær i området. Kina har dei siste åra vore ivrige etter å utvikle infrastrukturen i arktiske område og etter å ta i bruk nye sjøruter som opnar seg når havisen smeltar. Som me alt er klar over, har både USA og Russland store geopolitiske interesser i nordområda. Russland har atomrakettar berre få meter frå grensa vår. Dersom dette vert ein ny arena for stormaktsrivalisering, vil det vere svært negativt for tryggleikssituasjonen vår, ettersom det kan føre til at me kjem i klem mellom stormaktene.

Me må jobbe for å behalde Arktis som ei demilitarisert sone. Denne uroa deler me med våre danske naboar, og då komiteen var på besøk i Danmark, fekk me tydelege og gode diskusjonar om dette. Dansk etterretningsteneste hevda at dei ser Grønland som tryggleiksrisiko nummer éin. Sett i lys av det bør eit forpliktande arbeid med kjernefysisk nedrusting og ikkje-spreiing vere i hjartet av norsk tryggleikspolitikk. Me meiner difor at Noreg bør ynskje FN-traktaten som forbyr atomvåpen, velkomen, og arbeide for at han skal verte vedteken òg av NATO-landa.

Parallelt med nedrusting må Noreg bygge opp sitt eige forsvar. I haust gjorde sjefen for Forsvarets operative hovudkvarter det klart at Hæren no er for liten til å kunne forsvare Noreg i ein konflikt inntil forsterkingar frå våre allierte er på plass. Dette er ikkje akseptabelt. Forslaget til budsjett frå regjeringa viser nok ein gong at landmakta er nedprioritert. Når eg snakkar med folk i Forsvaret – ikkje berre dei frå Hæren, men breitt – er det med ei kjensle av at landmakta er sekkeposten for regjeringa for alle andre investeringar. Det er ikkje ein forsvarleg måte å bygge forsvarsevne på, og det gir oss ikkje det naudsynte forsvar av landet vårt som me treng.

Regjeringa har føreslått å gjere 2. bataljonen om til ein mobiliseringsbataljon, noko som i realiteten er det same som å leggje han ned. I Senterpartiet stiller vi oss undrande til det, spesielt i lys av den tryggleikspolitiske situasjonen me er i, og dei behova Hæren har i dag.

Naudsynte investeringar som eit samla storting har vedteke, og som Senterpartiet gong etter gong har føreslått i dei årlege budsjetta, er framleis ikkje sette i gang. Det er svært kritikkverdig. Hæren har kritiske manglar, og investering i nye stridsvogner må framskundast. Eg registrerte at Arbeidarpartiets fraksjonsleiar – og leiar i komiteen – gjekk igjennom dei usemjene som rår om korleis semja i langtidsplanen er gjennomført av regjeringa. Det hadde vore svært nyttig om Arbeidarpartiet

hadde stått saman og skapt fleirtal med oss og dei andre opposisjonspartia i staden for med regjeringa. Eg kan love at det ikkje hadde vore tolkingsproblem viss me hadde stått saman, og eg håpar at det vil vere mogleg ved neste korsveg.

Regjeringa har ytterlegare svekt den norske forsvarsevna ved å leggje ned Sjøheimevernet og redusere Heimevernet med 5 000 soldatar. Den indre kystlinja ligg meir eller mindre open. Regjeringa lova alternativ overvaking langs kysten, t.d. med dronar, men det er ikkje følgt opp. Det tykkjer me i Senterpartiet er dårleg forsvarspolitikk. Heimevernets eigenart med lokalkunnskap og lokalt tilhøyr for dei tenestegjerande er avgjerande viktig for å kunne sikre territorial kontroll over heile landet. Det er viktig med hær, og det er viktig med innland og nord, men Noreg har ein lang kyst. Me kan ikkje berre forsvare dei opne havområda; me må òg ha eit forsvar langs kysten vår og i indre kystlinje.

Senterpartiet har kjempa – og vil halde fram kampen – for flybasen på Andøya. Me har heile tida åtvart mot at regjeringa og Arbeidarpartiet tok avgjerda om å leggje ned Andøya flystasjon som base for maritime overvakingssky, og meiner det er eit historisk feilgrep. Det føyer seg inn i rekkja av grep som regjeringa har teke som har ført til ei svekking av den norske forsvarsevna og ein svakare økonomi for Forsvaret. Alt før basen på Evenes er bygd, kan me slå fast at åtvaringane har slått til. Medan investeringskostnaden ifylgje regjeringa ville verte 3,5 mrd. kr, er det alt no klart at det vert nesten 1 mrd. kr meir. Me har like fullt berre sett ein liten del av kostnadssprekken. Det siste nye no er at anbodet på hangar til P8-fly skal utsetjast til hausten 2020. Kanskje vil statsråden gjere greie for kvifor ein har den utsetjinga, korleis framdrifta vil verte, og korleis ho er tenkt frå hans side. Senterpartiet kuttar i sitt budsjett løyvingane til flytting av maritime patruljefly til Evenes då me vil behalde den suverent beste basen me har til denne aktiviteten, nemleg Andøya flystasjon.

Forsvarspolitikken er til dels svekt med denne regjeringa. Me har snakka med ulike delar av Forsvaret, og det er ikkje berre landmakta som er uroa. Òg i denne salen bør me kjenne på ei temmeleg stor uro for kva forsvar me byggjer, kva forsvar som skal sikre tryggleiken i Noreg dei komande åra.

Med det vil eg ta opp forslaget som Senterpartiet er ein del av.

Presidenten: Da har representanten Liv Signe Navarsete tatt opp det forslaget hun refererte til.

Audun Lysbakken (SV) [15:01:46]: Vår verden preges av to store kriser, og en tredje utvikling som kan bli til en stor krise. Den ene er klimaendringene – den globale oppvarmingen, klimakrisen – som er i gang rundt

oss, og som truer hele framtiden vår. Den andre er den økende ulikheten i makt og rikdom som vi ser globalt, og spesielt i vår egen verdensdel. Det tredje viktige utviklingstrekket å ha med oss når vi skal diskutere vårt utenriks- og forsvarsbudsjett, er faren for ny stormaktrivalisering i verden og i våre nærområder. Hvis vi skal skape en verden for de mange og ikke for de få – som ungdommen, som krever handling mot klimakrisen, som arbeidsfolk, som taper på den økende ulikheten, eller som det flertallet av stater som ikke er stormakter – må vi tenke nytt, og vi må tenke radikalt. Vi må tenke nytt om Norges plass i en ny og annerledes verden.

I det budsjettforslaget som SV har lagt fram, har vi prioritert å bruke norsk rikdom og innflytelse til å motvirke de to krisene, og vi har prioritert å vri forsvarspolitikken i en nasjonal retning for å ta bedre vare på Norges behov og legge mindre vekt på stormaktenes behov.

Mens den siste tiden har vært preget av Donald Trumps angrep på Greta Thunberg og klimatoppmøtet i Madrid, er norsk klimapolitikk fortsatt mer preget av handlingslammelse enn av den nødvendige handlingen. Også på det internasjonale området trenger vi en styrket norsk innsats for klimaet. Derfor foreslår vi et budsjett som vil gi mer enn 1 mrd. kr mer til det internasjonale klimaarbeidet, til klimatilpasning, til kamp mot miljøkriminalitet og til økt satsing på fornybar energi.

Det opplegget vi foreslår for bistand og utvikling, inneholder også en tydelig ny prioritering i retning arbeidet mot ulikhet, en dimensjon ved utviklingspolitikken som har blitt mindre tydelig under den borgerlige regjeringen. Ulikhetene i verden rundt oss er enorme, 50 pst. av den totale økonomiske veksten siden 1980 har tilfalt de 1 pst. aller rikeste. Mens elitene kan putte sine penger i skatteparadiser, snytes de fattigste landene for store inntekter. Derfor trenger vi en utviklingspolitikk som legger mer vekt på at de fattige landene skal settes i stand til å bygge seg opp selv. Selv om det ofte kommer fine innlegg fra høyresiden om nettopp det, savner vi en politikk som legger til rette for det i den borgerlige regjeringens budsjetter og prioriteringer. Det handler om å prioritere opp arbeidet mot gjeldsfeller, det handler om å prioritere opp arbeidet mot skatteparadiser, det handler om å legge enda sterkere vekt på samarbeid som Skatt for utvikling, og det handler om å støtte ILOs arbeid for et mer regulert arbeidsliv.

Så er det en nær sammenheng mellom likhet og likestilling. Vi har kampen mot Trumps munnkurvregel, og forsøkene fra den amerikanske høyresiden på å presse sine reaksjonære verdier og kvinnesyn på resten av verden, må Norge bidra til å motvirke. Derfor foreslår vi i vårt budsjett økt kvinnebistand.

Vi står i fare for at våre nærområder i større og større grad blir en arena for stormaktkonfrontasjoner. Derfor

trenger vi et sterkt nasjonalt forsvar for å hevde vår egen suverenitet og for å bidra til det som må være det viktigste målet med norsk sikkerhetspolitikk, nemlig lav spenning i det høye nord. Da er det feil retning for Norge å bli mer avhengig av USA. Vi er imot å ha US Marines utstasjonert på norsk jord, vi er imot å fortsette å bidra i amerikanske kriger i utlandet. I stedet foreslår vi et budsjettopplegg som vil innebære tydelig satsing på sjøforsvaret og landforsvaret. Da må vi prioritere det opp. Det innebærer også å si nei til å bestille de seks siste kampflyene på et tidspunkt hvor usikkerheten rundt kostnadene er høyere og sterkere enn noen gang.

Med det vil jeg ta opp det forslaget som SV er alene om i innstillingen til sak nr. 7.

Presidenten: Representanten Audun Lysbakken har tatt opp det forslaget han refererte til.

Knut Arild Hareide (KrF) [15:07:10]: Me skal i dag debattere og vedta eit budsjett som forsterkar den viktige internasjonale fattigdomssatsinga, med eit utviklingsbudsjett som leverer 1 pst. av BNI. Men enda viktigare er det at me styrkjer satsinga på dei fattigaste av dei fattige – særleg i Afrika sør for Sahara. Og som mange har vore opptekne av her: I ei tid der me har store utfordringar med klimaet i verda, prioriterer me òg nettopp det.

Det er ei sterk auking òg på den humanitære bistanden. Sjølv med ei auking på om lag 60 pst. frå 2013, veit me at me langt frå dekkjer det reelle behovet. Men me aukar, og me aukar i takt med det aukande behovet. Me fortset òg den sterke satsinga på utdanning innanfor bistanden, nettopp fordi me veit at utdanning er ein veldig effektiv og god bistand. Det gir menneske håp og moglegheit.

Innanfor forsvaret har me i dag eit budsjett som leverer i tråd med langtidsplanen. Det er viktig, og når me no er i gang med arbeidet med den nye langtidsplanen, blir det veldig viktig at me òg greier dette framover. Dei rammene og dei budsjetta me lover Forsvaret, må me overhalde i ein situasjon der sikkerheitssituasjonen er meir krevjande enn på lang tid. Derfor er dette budsjettet eit godt eksempel på korleis det bør leverast.

Med Kristeleg Folkeparti i regjering intensiverer me kampen mot det moderne slaveriet, både nasjonalt og internasjonalt. Moderne slaveri omfattar bl.a. menneskehandel, tvangsarbeid, gjeldsarbeid og grovt barnearbeid. Ifølgje Global Slavery Index er rundt 40,3 millionar ofre for moderne slaveri i dag. Barn og kvinner utgjer sju av ti av ofra. Fattigdom, konflikt, klimaendringar, korrupsjon og migrasjon er sentrale drivarar.

Tidlegare i sommar publiserte organisasjonen Walk Free ei liste over dei ti landa som gjer mest i arbeidet i kampen mot det moderne slaveriet. Noreg var ikkje med på denne lista. Det må endrast, og me tar altså tak

no. Derfor må me få på plass ein eigen antislaverilov, og med dette budsjettet får me eit eige bistandsprogram for nedkjemping av moderne slaveri. I kampen mot dagens slaveri vil vår merksemd vere retta mot dei mest sårbare og marginaliserte gruppene. Med dei vedtaka me gjer i dag, tar me eit viktig skritt, og eg må gi honnør til statsråd Ulstein for den milepålen han i dag sikrar.

Demokrati er verdt å kjempe for, vårt eige, men òg internasjonalt. Når me vil fremje demokrati som styreform, er det ikkje berre fordi me kjenner dei mørke sidene av diktatur og autoritære regime. Demokratiet har vist seg å vere den styreforma som sikrar best fordeling av politisk medråderett, fremjar fred, menneskerettar, utvikling og sterkt utfordrar korrupsjon.

I fleire tiår auka talet på demokratiske statar i mange delar av verda, men i seinare år er demokratiet kome under press. Autoritære leiarar undergrev føresetnadene for demokratiet, sosiale medium blir misbrukte til å spreie løgn og falske nyheiter, og folk mister tilliten til politiske institusjonar. Derfor vil Kristeleg Folkeparti at Noreg skal styrkje sin innsats for internasjonal demokratiassistanse. Det er òg viktig for å sikre berekraftsmål 16 om «fredelige og inkluderende samfunn» som gir «rettsvern for alle». Me ser at autoritære regime undergrev rettsstaten, som er viktig både for den enkelte og for eit reelt fungerande demokrati.

Våre naboar i Norden har fokusert sterkt på demokratistøtte dei siste åra. Det er bra, for me kan ikkje ta for gitt at demokratiutvikling automatisk kjem som eit biprodukt av økonomisk og sosial utvikling. Derfor meiner Kristeleg Folkeparti at demokratistøtta må styrkjast i norsk utanrikspolitikk og i utviklingssamarbeidet. Det vil styrkje eigarskapen kvart land har til vedtak om eiga utvikling. Me bør saman med nordiske naboar styrkje bistanden til «demokrati for utvikling» og aktivt dele vår erfaring, slik Noreg gjer gjennom «Skatt for utvikling» og «Olje for utvikling». Eg gler meg over den breie oppslutninga nettopp dette perspektivet blei gitt frå partia i Stortinget i dag. I innstillinga stiller alle partia opp om ei styrking av demokratistøtta.

Bjørnar Moxnes (R) [15:12:33]: Etter at Trump kom til makten i USA, har utsiktene til en fredelig og rettferdig løsning for Midtøsten og det palestinske folk blitt dårligere. Trump har bl.a. flyttet USAs ambassade til Jerusalem og gitt støtte til folkerettsstridige israelske bosettinger på okkupert jord. Dette har møtt massiv fordømmelse fra store deler av verden. I en sånn situasjon må Norge stå opp for folkeretten, for internasjonal rett som beskytter de små mot overgrep fra de store og mektige, som Norge er avhengig av at respekteres. I stedet belønnes altså den israelske okkupasjonsmakten

med mer samarbeid med Norge til tross for massive folkerettsbrudd.

I dagens forslag varsler regjeringen at norske budsjettmidler kan brukes til å øve politisk press mot dem som driver arbeid i palestinske områder. Det står nemlig i proposisjonen følgende:

«Det er ikke i tråd med norsk politikk å støtte organisasjoner som har uttrykt hovedformål å fremme BDS-kampanjen (Boycott, Divestment and Sanctions).»

Her følger regjeringen dessverre i fotsporene til USAs president og den israelske staten, for dette rammer ytringsfriheten til viktige deler av sivilsamfunnet som kjemper for menneskerettigheter og for folkeretten med fredelige midler.

Det har lenge vært et mål i norsk politikk å jobbe for anerkjennelse av Palestina som en selvstendig stat. I juli i år var antallet stater som anerkjenner Palestina, oppe i 138, men Norge er dessverre ikke blant disse. Å utsette anerkjennelsen av Palestina gir ingen framskritt i forhandlingene, slik regjeringen kanskje tror. Tvert imot brukes det av Israel til å ignorere folkeretten og også relevante FN-resolusjoner. Etter vårt syn bør Norge bli blant de landene i verden som nå står bak Palestina som en selvstendig stat, og anerkjenner den fullt ut.

Vi vil også i dag stemme mot regjeringens budsjettproposisjon på grunn av regjeringens forslag om å bruke rundt 8 mrd. kr på å kjøpe og drifte enda flere F-35 kampfly. Disse flyene er godt tilpasset deltakelse i internasjonale operasjoner under ledelse av USA, men kostnadsbildet gjør at resten av Forsvaret vil lide under det i flere tiår framover. Vi vil derfor støtte SVs forslag om å si nei til å kjøpe flere kampfly. Vi går i vårt budsjettforslag lenger motsatt vei ved at vi vil stanse kjøpet av kampflyene og kutte bevilgningene til USA- og NATO-ledet krigføring og oppdrag i utlandet. Vi vil også kutte tilskuddene til USAs militærbaser i Norge. Disse gir økt spenning og mindre trygghet. Vi vil heller bruke pengene på å styrke Norges selvstendige forsvarsevne, bl.a. ved å øke bevilgningene til Hæren og Heimevernet betydelig, og også ved å styrke forholdene for tillitsvalgte, ansatte og vernepliktige i Forsvaret.

I tillegg fremmer vi tre egne forslag til saken: For det første å stanse presset mot dem som støtter BDS-tiltak mot Israels folkerettsbrudd, for det andre å anerkjenne Palestina som en egen stat og for det tredje at returavtaler for avviste asylsøkere og andre ikke stilles som betingelse for å motta norsk bistand. Det burde vært en selvfølge ikke å måtte stille forslag om at bistand ikke brukes som pressmiddel for innvandringspolitiske formål, men gitt dagens regjering er det dessverre nødvendig. Plattformen åpner for at returavtaler kan og skal stilles som betingelse for bistand, og flere ministre fra Fremskritt-

partiet har tatt åpent til orde for nettopp dette. Dette har skapt bekymring hos bl.a. Redd Barna, som advarer mot å la innvandringspolitiske hensyn legge føringer for bi-standen. Det er en sammenblanding som vi er enig i at er helt feil, og som bør stanses i budsjettbehandlingen i Stortinget.

Jeg tar med det opp Rødts tre løse forslag til budsjettet.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har tatt opp de forslagene han refererte til.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [15:17:20]: Tradisjonen tro går heller ikke desember alltid fredelig for seg, heller ikke i internasjonal politikk. I går opplevde vi det vi har forventet en god stund, nemlig at ankeorganet i Verdens handelsorganisasjon sluttet å fungere fordi USA nektet å utnevne nye dommere. Det betyr ikke at WTO har sluttet å fungere, men det betyr at en vesentlig del av det som WTO innebærer, nemlig en forpliktende tvisteløsning, nå har sluttet å fungere. Norge er, som komiteen er godt kjent med, aktivt deltagende i både å reformere og å styrke WTO langs mange akser. Men dette er altså en utvikling som også bærer i seg langt større spørsmål og utfordringer enn bare ankeorganet. Det bærer i seg mye av den stormaktsrivaliseringen vi ser mer og mer av, og som jeg tror vi kommer til å diskutere i Stortinget også i året vi har foran oss.

Det året vi skal inn i og som budsjettet gjelder for, har også mange utfordrende hendelser som vi vet om allerede. Det ene er at vi skal inn i en tilsynskonferanse for NPT, ikkespredningsavtalen. Det er en avtale som er usedvanlig viktig, men vi vet samtidig at det er sterke spenninger. Spørsmålet er hva vi kan klare å få til på den tilsynskonferansen.

Det er også et år som er viktig for Norge fordi vi sitter i styret i IAEA. Det arbeidet er noe vi prioriterer høyt fra norsk side.

Vi vet fra den siste appellen for FNs humanitære behov, som ble lansert 3. desember, at det nå er et rekordhøyt antall mennesker som har behov for humanitær assistanse. Anslagene er 167,6 millioner mennesker. Det er også en av hovedårsakene til at vi øker det humanitære budsjettet ytterligere for 2020. Det er nå oppe i ca. 5,5 mrd. kr. Siden 2013 har det humanitære budsjettet økt med 68 pst. Det er dessverre noe som skjuler en stor og tragisk realitet, nemlig at behovene øker og øker, og at det internasjonale samfunnet har utfordringer med å holde tritt med utviklingen. Det er en viktig årsak bak det at vi i den humanitære strategien som ble presentert i fjor, også peker på behovet for innovasjon, nemlig det å nå ut til flere på en bedre måte.

En del av vårt humanitære arbeid handler også om å støtte opp om tiltak for å hindre og forebygge seksuell

og kjønnsbasert vold i humanitære kriser. Det er et stort og voksende problem. Vi har fra norsk side varslet at vi kommer til å bruke 1 mrd. kr på det de neste årene. Det er viktig fordi det er et problem som blir stadig mer utbredt, og der vi ser utfordringene manifestere seg også lenge etter at en konflikt er over.

Vi har i budsjettforslaget også foreslått en betydelig styrking for stabilisering av land i krise og konflikt. Det gjelder særlig for land som har tatt imot mange flyktninger fra nabolandene, og det er en utfordring å klare å håndtere det i sammenheng med at vertssamfunnene også er fattige. Dette er også en mulighet som ligger litt mellom det å yte humanitær bistand og det å yte langsiktig bistand.

Vi gir i tillegg også økt støtte til arbeidet for menneskerettigheter. Det er dessverre også et område der vi ser behovene øke. Dette gjelder ikke bare land som er langt unna oss. Dette gjelder i aller høyeste grad også land som er nær oss, både geografisk og på andre måter, der vi både gjennom midler til våre nærområder og gjennom andre midler kan bidra til å styrke arbeidet for menneskerettigheter.

Det er viktig for regjeringa å fortsette en forutsigbar og stabil nordområdepolitikk. Nordområdene er vårt viktigste strategiske ansvarsområde. Det er også bakgrunnen for at regjeringa tar sikte på å legge fram en ny nordområdemelding neste høst, altså høsten 2020. Vårt naboskap med Russland er en definerende faktor i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Det har det tradisjonelt vært, og det kommer det også til å være i framtida. Det vi gjør i nordområdene, har betydelig innvirkning på hvordan vi fra vår side og sammen med allierte klarer å opprettholde Arktis som en fredelig og stabil region der internasjonal rett følges.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jette F. Christensen (A) [15:22:39]: Betlehem er langt sør. Allikevel bør de samme prinsippene om hva man lærer på skolen, gjelde der som her. Det man lærer i historiebøkene, skal være sant, og det man lærer om mennesker, skal være at man skal lære å respektere dem, og ikke å hate dem. Derfor er jeg glad for at utenriksministeren har en dialog med palestinske selvstyremyndigheter om innholdet i pensum. Det er selvsagt også veldig gledelig at mange av de eksemplene vi har hørt i salen i dag, allerede er fjernet, og at Norge har vært aktivt med i diskusjonene og forberedelsene til studiene som Georg-Eckert-Institut gjennomfører som grunnlag for forbedring av pensum.

Utenriksministeren har tydelig opplyst Stortinget om at norsk støtte til Palestina ikke går til utvikling eller trykking av skolepensum. Derfor lurer jeg på: Hvordan leser utenriksministeren merknaden fra flertallet om at

man nå skal redusere eller holde tilbake støtten til palestinske selvstyremyndigheter, all den tid den ikke blir gitt?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [15:23:48]:

For det første er regjeringa veldig klar på at vi tar sterkt avstand fra ethvert uttrykk for antisemittisme, og det ligger til grunn for all vår politikk. Vi er også veldig opptatt av at den jobben vi sammen med andre givere har gjort overfor palestinske selvstyremyndigheter når det gjelder både spørsmålet om fangelønn og spørsmålet om skolepensum, er et arbeid som både har vært viktig, og som også kommer til å fortsette. Jeg er veldig enig med representanten Jette Christensen i poenget som hun tar opp, nemlig at den uavhengige gjennomgangen som nå skal skje, er viktig. Selv om Norge ikke støtter pensum eller trykking av skolebøker, er det viktig for oss at det allikevel skjer en nødvendig opprydning. Derfor er det også viktig for oss å signalisere til palestinske selvstyremyndigheter at vår generelle støtte er avhengig av at det skjer endringer og forbedringer på disse områdene.

Jette F. Christensen (A) [15:24:48]: Ettersom vår støtte ikke går til pensum, hvilken del av støtten er det da man kan forvente at skal bli kuttet? Er det den støtten vi gir til opplæring av lærere, inkludert kursing i etikk, menneskerettigheter og ikkevold, som vi kan se for oss vil bli kuttet eller holdt tilbake som følge av denne merknaden som kommer til å bli vedtatt i dag?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [15:25:10]:

For det første tror jeg det er viktig å ta ting i riktig rekkefølge. Som merknaden også sier, ønsker både flertallet i Stortinget og regjeringa å vente til denne gjennomgangen faktisk har skjedd, og bruke den som grunnlag for videre oppfølging.

Vi ønsker å være en konsistent og stabil partner og giver også for de palestinske selvstyremyndighetene, men vi må samtidig stille krav på områder der vi og andre givere finner at en praksis ikke er akseptabel. Det har vi gjort når det gjelder spørsmålet om fangelønn, og vi har også gjentatte ganger fått forsikringer fra selvstyremyndighetene om at norske midler ikke går til fangelønn. Men det forhindrer oss likevel ikke i å fortsette å jobbe for at det systemet avsluttes, fordi vi mener at det er en uakseptabel ordning. Det er på samme måte vi tenker når det gjelder skolepensum.

Liv Signe Navarsete (Sp) [15:26:17]: Statsråden sa i innlegget sitt at stadig flere mennesker treng humanitær hjelp. Det er ein vanskeleg situasjon for mange, og eg vil rette merksemda mot situasjonen for migrantar i Hellas, der òg norske media i haust har skrive om ein svært vanskeleg humanitær situasjon. Det er stadig

vekst i talet på båtar med flyktningar frå Tyrkia. Det har det vore i heile år – opp mot 50 000 menneske har kome sjøvegen frå Tyrkia til Hellas. Den 20. november skreiv ABC Nyheter at ein vurderer interneringsleirar i Hellas.

Noreg brukar store midlar gjennom EØS-avtalen. I dette året har ein ikkje greidd å bruke midlane som ein hadde tenkt å bruke på ulike prosjekt, anten det var det eine eller det andre. Det er ikkje alt som er like verksamt.

Ville det ikkje vore betre å bruke midlane på dei som verkeleg treng det, f.eks. flyktningar i Hellas?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [15:27:23]:

Norge bruker også EØS-midler til å bistå de landene som har de største mottakene av migranter. Det har vi gjort over tid, og det kommer vi til å fortsette å gjøre. Det er bl.a. for å sette landene bedre i stand til å kunne håndtere dette i hele spennet fra det å kunne registrere til å kunne gi et bedre tilbud. I tillegg støtter vi med store summer flere av de organisasjonene som jobber i området, særlig FN-organisasjoner og andre. Fra norsk side er vi opptatt av at den hjelpen og støtten vi kan yte bl.a. gjennom EØS-midlene, er viktig, og vi får også veldig tydelige tilbakemeldinger fra de landene vi jobber sammen med, om at dette er viktige midler for at de skal kunne settes i stand til å håndtere det som er en migrasjonsstrøm som går litt opp og ned. Nå er den høyere enn den har vært på en stund. Det betyr også at behovene kan komme til å øke.

Liv Signe Navarsete (Sp) [15:28:22]: Eg takkar for svaret. Regjeringa har ei stor løyving på mange milliardar i EØS-midlar – 4,5 mrd. kr er føreslått. Tidlegare har det både frå Riksrevisjonen og i europameldinga som vart lagt fram, vorte reist kritikk mot måten bidraga er brukte på, og om dei faktisk bidreg til utjamning.

Høgkommissæren for flyktningar manglar midlar. Det er store humanitære kriser òg i Europa i vår tid på grunn av migrasjon. Når me no har lagt fram frå regjeringa at ein faktisk løyver ca. 700 mill. kr som ein ikkje får brukt i EØS-midlar, ville det ikkje vere betre, når det er så store behov, å omprioritere dei enn at dei går til f.eks. gaukens dag eller kyrkjeklokker, som me veit at desse midlane har gått til?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [15:29:27]:

Her var det mye på én gang. For det første slo Riksrevisjonen i sin rapport i 2013 fast at EØS-midlene faktisk bidrar til samfunns- og demokratibygging i Europa. Det skaper møteplasser og samarbeid også for Norge i et omfang som ellers ikke ville vært mulig. Vi har nå gjennom 25 år med EØS-avtalen også sett en god del på hvordan midlene er brukt, og hva de brukes til. Vi har også selvfølgelig hatt mye informasjon om det i løpet

av året som er gått. Men blant de tingene er bl.a. ungdomsledighet et viktig poeng. Det er klimaprogrammer. Det er støtte til sivil samfunn og innsats mot organisert kriminalitet.

Gjennom den økningen vi har hatt i det humanitære budsjettet vårt over flere år, har vi bidratt til mange av de organisasjonene som bistår migranter også i Europa, og jeg tror det er viktig å huske på at kjernebevilgningen, som f.eks. går til FNs høykommissær for flyktninger og andre, fylles på også av øremerkede midler til å yte hjelp.

Audun Lysbakken (SV) [15:30:46]: Jeg vil også følge opp saken om flertallets merknad om mulige kutt i bistanden til palestinske selvstyremyndigheter.

SV er veldig tydelig på, som vi også står sammen med hele Stortinget om i innstillingen, vår knallharde kritikk av det innholdet i palestinske læremidler som er kommet fram som fremmer antisemittisk tankegodt og hat, og vi er veldig tydelige i vårt krav om at dette må endres. Det er også verdt å legge til at det på ingen måte tjener palestinernes sak at man framstiller seg selv på denne måten.

Vi frykter likevel konsekvensene av det flertallet har gått inn for, fordi noe av det viktigste for å gi en mulighet til en mer demokratisk utvikling, statsbygging osv. er den dialogen som norske bistandsmidler gir Norge muligheten til. Derfor etterlyser jeg et klarere svar fra utenriksministeren på hvordan det flertallet nå har skrevet, skal gjennomføres.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [15:31:57]: For det første er det sånn at Norge har en veldig god og jeg vil si tydelig dialog med palestinske selvstyremyndigheter. Det har vi tradisjonelt hatt i mange år. Et eksempel på den dialogen var da president Abbas var her i september, og dette var en viktig del av diskusjonene våre – både fangelønn og pensum – hvor de også redegjorde for de tiltakene de har iverksatt internt for å rydde opp i det som er igjen av utfordringer, særlig når det gjelder pensum.

Jeg tror ikke man skal underslå at vi sammen med andre givere spiller en ganske viktig rolle når vi har den dialogen. En av årsakene til at vi kan ha den dialogen, og at vi kan ha innflytelse, er nettopp at vi er en langsiktig og stabil partner over tid. Det handler ikke bare om økonomi, men det handler også om å gi tydelige beskjeder når ting ikke er som de skal. Hvis vi opplever at det er f.eks. korrupsjon, så er det noe vi selvsagt tar opp og forventer at opphører, på samme måte som fangelønnsordningen og på samme måte som de delene av pensum som fremmer antisemittisme.

Audun Lysbakken (SV) [15:33:03]: Det er bra, og jeg opplever at det utenriksministeren sier, er at man også har den dialogen, legger dette presset, og at det er grunn til å håpe at utviklingen går i riktig retning. Derfor er det litt vanskelig å forstå flertallets behov for nå å komme og gi et tydelig signal om bistandskutt. Men jeg hører hva utenriksministeren sier, jeg er enig i det, og vi er sterkt for at presset når det gjelder dette med læremidlene, må fortsette.

Da har jeg lyst til å be utenriksministeren om å kommentere en annen ting, for talspersonen for det nest største regjeringspartiet var i sitt innlegg her i sted framme med en analyse som etter mitt syn snur verden på hodet, og der det fremste hinderet for fred i Midtøsten de siste årene blir framstilt å være de palestinske selvstyremyndighetene. For de fleste andre ser det ut som om det er utviklingen i israelsk politikk som må kunne sies å være i hvert fall en hovedårsak. Er utenriksministeren enig med Tybring-Gjedde i den analysen han ga i sted?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [15:34:13]: Norge har vært involvert i et statsbyggingsprosjekt for palestinerne nå i veldig mange år, men vi har også vært involvert i en god dialog og et godt bilateralt forhold med Israel. Det forhindrer ikke at vi stiller krav til begge sider, og også kritiserer det vi mener er folkerettsstridig eller uheldig.

Skal vi få til en varig fredsløsning i Midtøsten, er vi avhengig av å få en framforhandlet tostatsløsning. Det betyr at alle de utestående sluttstatusspørsmålene er nødt til å løses gjennom forhandlinger og ikke gjennom ensidige erklæringer eller handlinger. Det budskapet har vi fremmet i mange år. Det kommer vi til å fortsette å fremme, og vi gjør det bl.a. gjennom den rollen vi har som leder for givverlandsgruppa AHLC. Det er akkurat nå det eneste formatet hvor israelere, palestinere, amerikanere, EU, andre givere og FN sitter sammen rundt samme bord og forsøker å finne praktiske løsninger på utfordringer av f.eks. humanitær karakter, og der vi også snakker om de politiske sidene knyttet til en tostatsløsning.

Presidenten: Replikorkordskiftet er omme.

Martin Kolberg (A) [15:35:34]: Vi i denne salen er sikkert enige om at Norge er et privilegert land i verden. Det har selvfølgelig på ingen måte kommet av seg selv. Det handler om befolkningens arbeid og innsats kombinert med vilje til fellesskap. Men i vår sammenheng må vi i denne debatten framheve demokratiet og det internasjonale samarbeidet, som også er av veldig stor betydning for at Norge skal være et godt og framtidsrettet land. Norge har i hele etterkrigstiden aktivt deltatt i byggingen av internasjonal rettsorden og organisasjo-

ner. NATO-medlemskapet og EØS-avtalen er bærebjelkene. Vi kan alle sammen slå fast, tror jeg, at dette har tjent Norge, og det har dermed tjent befolkningens interesser stort.

Vi snakker om den vestlige verden som et samlebegrep. Vi snakker om den vestlige kultur, som vi mener har vært det bærende verdifelleskapet i denne politikken. Hva har det handlet om, også i internasjonal sammenheng? Jo, det har handlet om frihet, internasjonal solidaritet, demokrati, menneskerettigheter og nå selvfølgelig bærekraftig økonomi og kampen om klimautviklingen. Med forbehold for representanten Tybring-Gjedde og det han står for – som jeg ikke er helt sikker på om Fremskrittspartiet står for, men han står nå her og sier det – tror jeg det er ganske bred enighet om dette i det norske storting og i den norske befolkningen. Jeg hører f.eks. på innlegget til representanten Tetzschner, som sier – med andre ord – omtrent nøyaktig det samme som jeg nå har sagt.

Hvorfor har jeg sagt dette, som i og for seg er en selvfølgelighet? Jo, for å si det som er påpekt – indirekte – av andre: Nå kan dette fellesskapet settes på prøve. Og hvem er det som gjør det? Er det press utenfra? Nei, det er den amerikanske utenrikspolitikken, styrt av president Donald Trump, som setter dette på prøve. Man går ut av alle vesentlige internasjonale avtaler, og nå – som utenriksministeren helt riktig påpekte – stopper altså effektiviteten i WTO. Hva står vi overfor i utenrikspolitikken her? Jeg er veldig skremt av det, og jeg er lei meg for det, for amerikanerne har jo egentlig vært de som har stått som garantistene for disse verdiene. Nå legges de altså til side. Da blir det spørsmål om hvordan vi skal stille oss i en sånn situasjon. Det er egentlig det absolutt viktigste spørsmålet. Jo, vi må nå si enda tydeligere ifra. Det er ikke så ofte i disse sammenhenger jeg er uenig med representantene for SV, men å ta større avstand fra amerikanerne tror jeg kan bli veldig vanskelig. Men på disse områdene må vi nå si tydelig ifra, vi må markere tydelig at dette er en uakseptabel utvikling. Amerikanerne må få tydelig beskjed, også fra det norske storting, om at dette er en linje som vil undergrave det vestlige fellesskapet på en slik måte at det kan miste sin kraft og dermed skade Norge.

Vi har hatt det samme fellesskapet knyttet til Forsvaret som vi har hatt på linjen i utenrikspolitikken, egentlig. Arbeiderpartiet har stått som garantisten for det sterke Forsvaret. Vi ser i dag at vi legger fram et forsvarsbudsjett som er 378 mill. kr sterkere enn regjeringens, og vi har inngått de nødvendige forlikene. Så opplever vi altså at man gjennom denne budsjettbehandlingen forsøker å komme seg vekk fra de vedtakene som forlikene egentlig bygger på. Nå gjenstår det å høre hva forsvarsministeren sier om dette i denne debatten. Jeg

venter spent på det, og jeg skal komme tungt tilbake til det når jeg har hørt forsvarsministerens innlegg. Det er helt nødvendig at vi holder fast ved forlikskulturen innenfor forsvarspolitikken hvis vi skal greie å opprettholde nasjonal konsensus og et sterkt nok forsvar, og regjeringen må ikke utfordre dette.

Ingjerd Schou (H) [15:40:45]: Statsbudsjettet som vi skal vedta i dag, tjener norske interesser og er i Norges interesse. Verden rundt oss er i rask endring, og relasjoner vi hittil har tatt for gitt, må igjen forsvares. Det er dette regjeringen og de fire regjeringspartiene sørger for ved statsbudsjettet for 2020.

I en tid da verden er i rask endring, er regjeringen en garantist for norsk posisjon i viktige internasjonale forbund. Det er vi ved å sørge for at Norge har en plass ved bordet i viktige internasjonale organisasjoner og beslutningsforum, og ved å være sterke forsvarere av internasjonalt samarbeid. Viktige satsinger i det utenrikspolitiske budsjettet er kampanjen for norsk medlemskap i FNs sikkerhetsråd, formannskapet i Barentsrådet og miljøsamarbeidet med Russland, for å nevne noe.

Det er påtagelig at våre fire partier står mer alene enn tidligere i å ivareta viktige relasjoner for Norges trygghet, anerkjennelse og interesse. Vi opplever ikke lenger at Arbeiderpartiet står ved vår side på samme måte som før i disse spørsmålene, og vi ser også et Senterparti som trekker stadig lenger ut i populisme i internasjonale spørsmål. Fellesskapet settes på prøve her hjemme.

Relasjonene er globale opp mot FN-systemet, men også sikkerhetspolitiske, som mot NATO, og regionale mot EU og Europa. Spesielt når det gjelder de to sistnevnte, ser vi at regjeringen står mer alene enn tidligere.

I innstillingen komiteen avgir, ønsker både Senterpartiet og SV i merknads form forbudstraktaten mot atomvåpen velkommen, dette på tross av at NATO har advart mot den, på tross av at ingen andre NATO-land har tatt initiativ til å underskrive traktaten, og på tross av at vår egen komité senest i vår behandlet utredningen som slår fast at traktaten er uforenlig med alliansens forpliktelser.

Det er også påfallende hvordan EØS-motstanden er tydeligere enn før hos opposisjonen. Dette er en motstand uten klangbunn i den norske befolkningen og norsk næringsliv, som tvert imot ser verdien av den norske Europa-tilknytningen gjennom EØS. Selv om endringene vi ser i verden rundt oss, hittil ikke har rammet norsk økonomi, er det viktig for regjeringen å føre en aktiv utenrikspolitikk som sikrer norske interesser, norsk økonomi og norske arbeidsplasser.

Regjeringen foreslår å bevilge 4,5 mrd. kr i 2020 til oppfølgingen av Norges allerede inngåtte avtale med EU om EØS-midlene, en økning på 1,7 mrd. kr fra 2019.

EØS-midlene er Norges bidrag til sosial og økonomisk utjevning i det europeiske økonomiske samarbeidsområdet, og støtten skal også styrke forbindelsen og samarbeidet mellom Norge og mottakerlandene. Det planlegges for at om lag 27 pst. av midlene vil gå til innovasjon, forskning og utdanning, mens om lag 19 pst. går til planlagte prosjekter innenfor sivilt samfunn, godt styresett, grunnleggende rettigheter og kultur.

Senterpartiet ønsker å gjennomføre radikale kutt i EØS-midlene. Dette er allerede forpliktende midler. Sett opp mot at også Arbeiderpartiet ønsker kutt i disse forpliktende midlene, varsler dette en storstilt endring i vår utenrikspolitikk fra opposisjonen.

Budsjettforslaget innebærer også en økt forsknings-satsing på temaet Asia i endring og på europolitisk forskning. Samlet vil disse satsingene økes med 10 mill. kr. Denne styrkingen er viktig. Europa er preget av store endringer, og vi er tjent med å oppdatere kunnskap og forståelse for de endringene vi ser, og hvordan de vil påvirke Norge.

Det er også viktige satsingsområder innenfor utviklingspolitikken. Statsbudsjettet for neste år følger opp Norges forpliktelser til å støtte arbeid mot skadelige skikker med 190 mill. kr i året til og med 2023. Gjennom FNs bærekraftsmål har Norge og det øvrige globale samfunnet forpliktet seg til å avskaffe skadelige skikker innen 2030. Dette er viktige tiltak og initiativer som Norge skal bidra godt til. Dette er et særdeles viktig arbeid, og vi kan ikke akseptere at nesten 33 000 jenter gifter bort hver dag, at jenter utsettes for kjønnslemlestelse, og at preferanser for sønner fører til drap på jenter. Vi er nødt til å stå sammen i dette arbeidet, og jeg er glad for at regjeringen viser vilje til å forplikte seg – men ikke bare det: også til å prioritere.

Per-Willy Amundsen (FrP) [15:45:59]: Forsvar av landet er statens desidert viktigste oppgave. Fremskrittspartiet er opptatt av at norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk har som mål å sikre Norges suverenitet, territorielle integritet og politiske handlefrihet. Forsvarets grunnleggende rasjonale er å ha en avskrekkende effekt på mulige angripere samt å forsvare Norge og allierte mot eksterne trusler, anslag og angrep. Fundamentet for Norges sikkerhet er NATO. Norge må ha et moderne forsvar som inngår i en sterk og troverdig allianse. Dette vil ha en avskrekkende effekt og redusere sannsynligheten for at vi kommer i en situasjon der Norges eller alliertes sikkerhet utfordres og må forsvares med militær makt.

Forsvaret spiller en viktig rolle i samfunnets samlede beredskap, på samme måte som samfunnet for øvrig er avgjørende for at Forsvaret skal kunne fungere i krise eller krig. Fremskrittspartiet er opptatt av at totalforsva-

ret, samfunnets totale evne til å løse sine oppdrag i krise og krig, må adresseres, slik at det blir et bedre og bredere samarbeid med de sivile sektorene og Forsvaret. Et nærmere samarbeid med sivile og private aktører må styrkes der det er hensiktsmessig. Dette vil være avgjørende for å se alle samfunnets ressurser under ett for å oppnå en tilstrekkelig beredskap.

Denne regjeringen har styrket Forsvaret hvert eneste år siden 2013. Vi har nå fått på plass grunnmuren i Forsvaret. Vedlikeholds- og reservedellssituasjonen er kraftig bedret, mengden trening og øving har økt, mannskapene har bedre utrustning, avdelingene har blitt bedre og har mer oppdatert materiell enn tidligere – mange tunge investeringer ligger inne i inneværende langtidsplan. Med forsvarsbudsjettet for 2020, som er på over 60 mrd. kr, følger regjeringen opp både langtidsplanen og Stortingets beslutning om å øke ambisjonene for landmakten utover de økonomiske planforutsetningene for langtidsplanen.

Regjeringens budsjettforslag fortsetter å legge til rette for en langsiktig og bærekraftig utvikling av forsvarsstrukturen, med en reell balanse mellom oppgaver, struktur og økonomi. Det framlagte budsjettforslaget vil gi økte investeringer i nytt materiell, etablering og drift av jegerkompaniet ved Garnisonen i Sør-Varanger, etablering av kampluftvern og styrking av materielldriften i Hæren.

Videre økes aktiviteten ved innfasing av nye F-35 kampfly og NH90-helikoptre.

Regjeringen fortsetter også det viktige arbeidet med grunnsikringen av forsvarssektorens skjermingsverdige objekter.

Dette budsjettet er med på å legge et godt grunnlag for veien videre i Forsvarets utvikling i den kommende, nye langtidsplanen. Da har også Fremskrittspartiet en forventning om en langt raskere styrking av Forsvaret, i tråd med de gode rådene forsvarssjefen har gitt oss. I så måte er Fremskrittspartiet utålmodig.

Hver dag blir 33 000 jenter giftet bort. Over 200 millioner jenter og kvinner som lever i dag, har blitt kjønnslemlestet. Mange steder blir jenter drept fordi foreldrene heller vil ha en gutt. Dette skjer i kulturer som tilskriver kvinner en lavere verdi enn menn, og som derfor gir mannen rett til å herske over kvinnen. Dette kan ikke relativiseres bort, men må bekjempes. Jeg er derfor stolt over at regjeringen tar et lederansvar internasjonalt i å bekjempe disse skadelige skikkene. Det er satt av 190 mill. kr i året fram til 2023 til dette arbeidet. Arbeidet mot skadelige skikker vil ikke lykkes uten sterke aktører i det frivillige samfunnet også. Viktig og langvarig endring oppnås først når forandringen skjer innenfra. Derfor er det viktig å drive påvirkningsarbeid med og for

ungdom som arbeider med holdningsendringer, og som utfordrer patriarkalske maktstrukturer på grasrota.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [15:51:16]: Med budsjettforslaget for 2020 har regjeringen lagt til over 8 mrd. kr samlet i perioden 2017–2020 – helt i tråd med de økonomiske forutsetningene vi presenterte i Prop. 151 S for 2015–2016 i 2016, langtidsplanen.

Utover dette har regjeringen i denne perioden finansiert landmaktforliket i Stortinget høsten 2017, økte militære bidrag i internasjonale operasjoner, forsert anskaffelse av nye kystvaktfartøy og tiltak etter havariet med KNM «Helge Ingstad».

Langtidsplanen legger opp til en storstilt fornyelse og utvikling av struktur. Basestrukturen utvikles, nytt materiell i alle forsvarsgrener og Heimevernet tilføres, samtidig som gammelt materiell utfases.

Den samlede innsatsen de siste årene på bl.a. økt aktivitet og styrking av grunnmuren gjør at våre operative styrker er mer tilgjengelige og kan øve mer med materiell som fungerer.

Så er ikke alt rosenrødt. Det er forsinkelser i flere leveranser. På noen områder blir driften dyrere enn forutsatt, og valuta- og drivstoffprisene tilpasser seg dessverre ikke våre budsjetter.

Regjeringen foreslår for 2020 å øke forsvarsbudsjettet nominelt med over 2,1 mrd. kr, og budsjettet er nå på nærmere 61 mrd. kr. Regnestykket er komplisert og består av mange faktorer, både plusser og minuser. Fakta er dog at vi har lagt inn 2,4 mrd. kr i friske midler til tiltak i langtidsplanen, i tråd med forutsetningene for planen. Dette er reelle økninger som bidrar til å styrke Forsvaret. I tillegg har vi for 2020 lagt inn 17,2 mill. kr til delt helikopterløsning på Rygge og Bardufoss og 105 mill. kr til tiltak etter fregatthavariet.

Regjeringen fortsetter å styrke den militære tilstedeværelsen, tilgjengeligheten og beredskapen.

For Hærens del går styrkingen til etablering og drift av nytt kampluftvern, mer ammunisjon til trening og øving og mer reservedeler til stridsvognene. Vi fortsetter etablering av nye avdelinger i Finnmark. Aktivitetsnivået i etterretningsbataljonen økes, og artilleribataljonen bygges opp og mottar kampluftvern og nytt artilleri.

Regjeringen viderefører det høye nivået på øving og trening av Heimevernet og fortsetter fornyelsen av personlig bekledning.

Sjøforsvaret bygger opp en femte besetning for fregattene og etablerer en åttende besetning for ytre kystvakt.

Luftforsvaret fortsetter innfasingen av F-35 kampfly og nye helikoptre og forbereder overgangen til og mottak av nye P-8 maritime patruljefly fra 2022.

For 2020 går om lag 70 pst. av langtidsplanopptrapningen til investeringer i strategiske kapasiteter, herunder nye ubåter, nye maritime patruljefly og nytt artillerisystem til Hæren. Det pågår også større investeringsprosjekter i infrastruktur til Forsvaret over hele landet, hvorav prosjektene på Ørland, Evenes, Værnes og Haakonsværn har de største utgiftene i 2020.

En sak som har fått mye oppmerksomhet i høst, er turbulenssaken på Evenes. Jeg er kjent med at Avinor og Forsvarsbygg i fellesskap nå har funnet en helhetlig og framtidsrettet løsning for lokalisering av den nye hangaren for våre maritime patruljefly på Evenes. Turbulensutfordringene ser derfor ut til å være løst. Jeg vil på nyåret komme tilbake til Stortinget med ytterligere informasjon om prosjektet for hangarer til våre nye maritime patruljefly.

Den nye kampflyanskaffelsen er i rute. Regjeringen ber i budsjettforslaget om fullmakt for anskaffelse av de siste seks kampflyene. Jeg er glad for at et bredt flertall på Stortinget støtter dette.

De siste kalkylene viser at kampflyanskaffelsen har en forventet kostnad som ligger innenfor kostnadsrammen satt av Stortinget i 2012. Dollarkursen har gitt oss høyere utgifter, men samtidig har stykkprisen per fly blitt betydelig lavere.

I oktober mottok jeg det fagmilitære rådet fra forsvarssjefen, som er et meget viktig innspill i arbeidet med den neste langtidsplanen. Rådene vi har fått, skal vi nå behandle politisk, og det vil være mange hensyn og sammenhenger som skal vurderes i regjering og deretter av Stortinget.

Så avslutningsvis til debatten rundt forlik: Landmaktproposisjonen ble behandlet i Stortinget, og vi tok den videre med fire forslag: Vi skulle levere et kostnadsoverslag for en fullt ut oppsatt 2. bataljon. Det har vi levert. Vi skulle levere en vurdering av leasing eller leie av stridsvogner. Det var vurdert ikke mulig. Vi skulle gjennomføre en kvalitetsreform i Heimevernet. Den er levert, det er det stor enighet om. Og vi skulle få en delt helikopterløsning mellom Bardufoss og Rygge som tjente både Hæren og spesialstyrkene. Det har vi også levert på. I tillegg har vi altså fått flertall i Stortinget for at disse løsningene er godkjent.

Jeg er helt enig i at forlik i de store sakene som forsvars- og sikkerhetspolitikk er, er viktig. Men et forlik betinger også at man opparbeider en felles forståelse av hva slags vedtak man fatter. Den tilliten bør vi trene litt på i dette huset.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Martin Kolberg (A) [15:56:24]: Jeg hører forsvarsministerens forsøksvisе forklaring på dette som er blitt et tema i debatten. Jeg kan for min del ikke huske at en

regjering på noe tidspunkt har prøvd å vri seg unna det som har vært kjernen i dette forliket, for det er det man i realiteten forsøker å gjøre med denne måten å argumentere på. Jeg vil minne forsvarsministeren om, før vi går videre i dette replikkordskiftet, at kontrollkomiteen enstemmig har sagt at dette er brudd på nødvendig praksis og oppfølging av anmodningsvedtakene. Vi får nå få en utdyping av dette. Jeg antar at forsvarsministeren vil repetere hva han nå nettopp sa, men poenget er at det er vesentlige deler av forliket som nå brytes, og man forsøker å oppheve disse anmodningsvedtakene gjennom den innstillingen som foreligger. Jeg stiller igjen spørsmålet: Hvorfor gjør regjeringen og regjeringspartiene dette, når man har inngått et slikt forlik?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [15:57:36]: Regjeringen prøver ikke å gjøre dette. Vi har inngått et forlik, de fire vedtakene som vi ble enige om da vi gikk herfra etter debatten om landmaktforliket den høsten, har vi svart på. Vi har gjennom behandling i Stortinget fått flertall for de løsningene vi har levert på. Det er ikke sann at vi nå opphever vedtaket om å kjøpe nye stridsvogner. Nei, det vedtaket står, det arbeidet er i gang, og vi skal levere til Stortinget når den prosessen er ferdig. Det er ikke sann som det hevdes, at vi stopper opp med de prosjektene i langtidsplanen vi holder på med. Nei, de prosjektene går videre. Når det gjelder 2. bataljon, står den oppsatt som den har stått oppsatt de siste årene, og skal, med det vedtaket som er nå, eventuelt bygges ned i 2021. Så vet vi – det tør være kjent – at vi skal behandle en langtidsplan i Stortinget tidlig neste år. Da vil vi også vurdere de strukturelementene som kommer i den.

Martin Kolberg (A) [15:58:43]: De vedtakene som er fattet, er veldig tydelige. Vi ber regjeringen legge fram en egen sak om moderne stridsvognkapasitet og en sak om leie eller leasing av stridsvogner. Det er ikke gjort, og det er det som er sakens kjerne her. Det samme gjelder 2. bataljon. Man kan ikke gjøre noe med dette uten et eksplisitt vedtak i Stortinget. Det sier kontrollkomiteen også. Det er disse tingene Arbeiderpartiet har kjempet for, og som regjeringen nå forsøker å sno seg rundt. Jeg hører den tekniske argumentasjonen til statsråden, men det er det som er realiteten i saken. Det er derfor vi tar dette opp, for vi mener at dette er et brudd med den fornuftige politiske og parlamentariske forståelsen vi har hatt når vi inngår forlik i så store spørsmål som dette.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [15:59:47]: Jeg er grunnleggende uenig med representanten, rett og slett fordi vedtaket om at vi skal ha en ny stridsvognkapasitet, står. Vi jobber med det, og vi kommer til å legge det

fram som en sak for Stortinget. 2. bataljon er oppsatt, som den har vært oppsatt de siste årene. Vedtaket om at den eventuelt skal tas ned i 2021, står, men det er jo ikke sann at vi har begynt å ta ned 2. bataljon. 2. bataljon er altså nå oppsatt sann som den skal være oppsatt, ut 2020.

Martin Kolberg (A) [16:00:19]: Men da gjenstår jo følgende: Det vedtaket er ikke lagt fram, men det foreligger en innstilling nå, en flertallsinnstilling som statsrådens parti står bak, om at dette vedtaket skal oppheves. På slutten av dagen gjelder ikke dette vedtaket lenger. Da har regjeringspartiene tatt hele saken ut av forliket, og det er det jeg påpeker. For det er det som står i innstillingen, og som statsrådens parti har ivret for i behandlingen av statsbudsjettet. Det gjelder også på det andre punktet. Så det er det som er realiteten. I løpet av denne dagen gjelder ikke forliket lenger på disse punktene, fordi flertallet her, med regjeringens aktive medvirkning, slik jeg nå hører statsråden, ønsker at disse tingene skal bort, og han har ingen forpliktelse etter at voteringen er skjedd senere i dag. Det er veldig beklagelig og bryter med hele den parlamentariske forlikskulturen i Norge.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [16:01:27]: Nei, det er ikke det som er realiteten. De fire anmodningsvedtakene – vi mener vi har levert på de vedtakene – står ennå som ikke levert fra kontroll- og konstitusjonskomiteen, men flertallet sier nå at vi har levert på dem. Vi har levert på kostnadsoverslaget på 2. bataljon – det var det ene forslaget. Vi har levert på delt helikopterløsning – det var det andre. Vi har levert på kvalitetsreformen til Heimevernet – det var det tredje. Og vi har levert på å vurdere leasing eller leie av stridsvogner. Med vedtaket av landmaktproposisjonen vedtok vi at skal investere i nye stridsvogner, rett og slett fordi et oppgraderingsprogram av gamle stridsvogner ikke ville gi oss de vognene som hadde den operative kapasiteten vi trengte, eller som ga den beskyttelsen til personellet som vi må ha i dag på grunn av ny, farlig ammunisjon. Så vi leverer kapasitetsmessig på det som ligger i planen, og de anmodningsvedtakene som lå der etter landmaktproposisjonen, er besvart.

Liv Signe Navarsete (Sp) [16:02:52]: Det er artig å høyre regjeringa og Arbeidarpartiet krangle om kva dei eigentleg har vedteke. Det er litt forunderleg at ein ikkje tek seg tid til å setje seg inn i, diskutere og finne ut av kva dei eigentleg har vedteke. Det hadde vore greitt for oss andre i Stortinget som òg prøver å henge med i svingane.

Spørsmålet mitt skal ikkje ripe meir opp i det. Eg vil vise til forsvarssjefens fagmilitære tilråding frå oktober i år, som seier at det norske forsvaret er for lite, og at reak-

sjonstida og uthald kan styrkjast betydeleg, ikkje minst med personell.

Senterpartiet er samde med forsvarssjefen, me vil styrkje både Hæren, Heimevernet og dei andre kapasitetane. Ettersom landmakta har vorte så tydeleg nedprioritert av regjeringa, korleis kan regjeringa forsvare ei ytterlegare svekking av Hæren ved reelt å leggje ned 2. bataljon, som det no ligg an til at skal gjennomførast frå 2021?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [16:03:48]: Nå diskuterer vi altså budsjettet for 2020. Da fortsetter 2. bataljon med den oppsetningen den har og har hatt i langsommelige tider. Så har vi vært åpne om at fra vi vedtok langtidsplanen vi er inne i nå, til nå, har den økte aktiviteten i våre omgivelser og den økte aktiviteten Forsvaret må ha gjennomført, gitt oss utfordringer personellmessig. Det tok vi tak i i mandatet til forsvarssjefen da han skulle utarbeide fagmilitære råd, og vi tar det med i kunnskapsbasen til det arbeidet vi går i gang med i ny langtidsplan, som vi skal levere til Stortinget over jul.

Liv Signe Navarsete (Sp) [16:04:29]: Det er vel ikkje slik at ein ikkje skal ha blikket retta mot litt fleire stader enn akkurat ned i det budsjettet ein vedtek i dag. Det er interessant å tenkje på kva regjeringa då seier om vegen vidare. Det er ingen tvil om at Hæren er underfinansiert, og at nødvendige investeringar som eit samla storting har vedteke – og som òg Senterpartiet har føreslått i dei årlege budsjetta – framleis ikkje er sette i gang. I førre stortingsperiode fekk Hæren berre om lag halvparten av investeringsmidlane ein etter planen skulle få. Me veit at Forsvaret treng volumauke, men utan fungerande stridsvogner, utan fungerande helikopter og utan å ha nok soldatar vert det snart fleire allierte soldatar i Indre Troms enn det er norske. Det er ganske stor uro rundt det lokalt. Det er fleire som har teke kontakt med oss om det.

Meiner forsvarsministeren at så store manglar som dei eg no nemnde – når det gjeld heilt essensielt styre – er forsvarleg i den sikkerheitspolitiske situasjonen me no er i, når me treng å byggje opp forsvaret vårt?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [16:05:32]: For det første kjenner jeg meg ikke igjen i den beskrivelsen representanten har av Hæren, vår landmakt. Vi bygger opp i Finnmark, vi øker i Heimevernet, vi har egen rekruttskole for å fylle opp mannskap og personell til Heimevernet – rett og slett fordi den ordningen vi hadde tidligere, ikke leverte mannskap nok til det. Vi leverer nytt utstyr til Hæren både i Indre Troms og i nord. Vi utvikler landmakten med lengre førstegangstjeneste rett og slett for å utnytte folk bedre etter hvert som vi

har skolert dem. Vi skal flytte rekruttskolen ut av bataljonene for å holde dem operative gjennom hele året. Vi bygger en landmakt som nå evner å være klar mye, mye tidligere enn den var før. Det er ikke sånn at vi bygger ned, vi bygger opp rett og slett fordi det er nødvendig i den sikkerhetssituasjonen vi nå er i.

Audun Lysbakken (SV) [16:06:42]: I etterkant av fjorårets budsjettbehandling ble forsvarsministeren tatt på fersken i å levere det vi mener var svært utydelig informasjon når det gjelder kostnaden på de nye kampflyene. Regjeringen gikk over fra å snakke om styringsramme og styringsmål til å snakke om kostnadsrammen, og nå vet vi at flyene er i ferd med å bli så dyre at ikke bare ligger vi ikke an til å nå styringsmålet – også selve kostnadsrammen kan ryke. Dermed må langt mer penger, den såkalte usikkerhetsavsetningen, enn forutsatt brukes på flyene. Så når forsvarsministeren her sier at kampflykjøpet er i rute, er det feil. Flyene ligger an til å bli langt dyrere enn forutsatt, og vedtaket som nå vil gjøres om å kjøpe seks nye fly, er ikke finansiert. Derfor er mitt spørsmål – og det kommer jeg til å spørre om hver gang jeg har anledning – for det første: Er det nye opplysninger nå knyttet til hvordan vi ligger an med kostnadsrammen? Og for det andre: Hvor skal disse pengene tas fra – innenfor forsvarsbudsjettet eller andre steder?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [16:07:55]: Det er én eneste grunn til at jeg framsto som utydelig i spørsmålene og debatten om F-35 i fjor, og det var at representanten Lysbakken ikke hadde lest de papirene vi hadde sendt til Stortinget. Det var en debatt som baserte seg på at en journalist i Bergens Tidende hadde satt seg ned og lest alle dokumentene som var levert til Stortinget, og det var total forvirring hos opposisjonen om hva som egentlig sto der.

Det er en valutautfordring. Det er vi helt åpne på. Det hadde jeg også med i innlegget mitt. Samtidig går kampflyprogrammet veldig godt. Vi har tatt ned prisen på flyene. Det er sånn i dag at en F-35 er billigere – som å kjøpe en ny F-16. Så vellykket har det kampflyprogrammet vært. Da man i 2012 – med en regjering Lysbakken var en del av – la fram kampflyprogrammet, valgte man denne beregningsmodellen på valuta. Det med valuta er todelt. Det ene er at et eksportrettet næringsliv som det Norge har, tjener veldig godt på en svak krone. Vi får inn store inntekter. Samtidig blir det dyrt når man skal handle noe fra utlandet. Men vi er innenfor den kostnadsrammen som er satt, og vi rapporterer jevnlig til Stortinget om situasjonen.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Hårek Elvenes (H) [16:09:24]: Statsbudsjettet for 2020 gjelder det siste året i inneværende langtidsplanperiode. Da er det passende å ta en liten oppsummering.

Steg for steg bygges Forsvaret opp, og det som skiller denne fireårsperioden fra mange foregående fireårsperioder, er at den planen vi har lagt, faktisk er blitt finansiert. Gjennom det bygger man nå opp Forsvaret etter mange års nedbygging. Regjeringen overtok i 2013 et forsvar på felgen. Daværende forsvarsminister Ine Marie Eriksen Søreide og forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen igangsatte en total gjennomgang av Forsvaret. Resultatet var nedslående. Det forelå en ubetalt regning på 180 mrd. kr uten noen plan for å gjøre opp.

Det var en svært krevende utfordring å overta Forsvaret i en slik forfatning. Man måtte prioritere, og man har valgt å prioritere de kapasiteter, våpensystemer og fartøy som gjør oss i stand til å ivareta vår rolle som NATO i nord på en god måte.

Dessuten er også Hæren blitt styrket. Hæren får nytt artilleri, Hæren får nytt kampluftvern, og Hæren har også fått utstyr for elektroniske mottiltak. For å sette nasjonen Norge bedre i stand til å skjønne hva som skjer i våre nærområder, og ha et grunnlag for å kunne ta korrekte og gode avgjørelser, har også Etterretningstjenesten fått sitt budsjett doblet.

Regjeringen har økt forsvarsbudsjettet med 30 pst., det vil si fra ca. 40 mrd. kr i 2013 til 61 mrd. kr i 2020. Nå melder også resultatene seg. Hvis man går inn i forsvarssjefens årsberetninger, ser man at den operative evnen er blitt bedre, og forsvarssjefen skriver også i sitt fagmiljøære råd at gjeldende handlingsplan har ført til at Forsvaret på en rekke felter nå er bedre, og at det vil bli ytterligere bedret etter hvert som budsjettene kommer til å øke.

Forsvarsbudsjettet for 2020 har økt med 2 mrd. kr. Vi setter Forsvaret i stand, grunnmuren er kommet på plass, og materiellinvesteringene utgjør 27 pst., noe som er vesentlig høyere enn det kravet NATO legger til grunn.

Jeg må si at Arbeiderpartiets alternative budsjett er en føljetong i brutte egne løfter. Det er også en total mangel på oppfølging av den kritikken som er kommet mot regjeringen knyttet til landmaktsforliket. I 2018 var det et stort oppslag i VG om at Arbeiderpartiet skulle ut på brukmarkedet og kjøpe nye Bell-helikoptre. Så kom budsjettet for 2019, og der var det intet spor etter investeringer til slike helikoptre. Så kommer vi til valgåret 2019, og Arbeiderpartiet reiser rundt med et stedstilpasset helikopterbudskap og går tungt ut og forteller at man skal kjøpe nye Black Hawk-helikoptre. Så kom budsjettet for 2020 – ingen spor etter Black Hawk.

Arbeiderpartiet har også forsøkt å gjøre det til sin paradegren å kritisere regjeringens investeringsplan

knyttet til stridsvogner. Det faller på steingrunn. Man gjorde et tappert forsøk i statsbudsjettet for 2019 og satte av 70 mill. kr til stridsvogner. Det var altså nok til en tre fjerdedels stridsvogn. Så kommer budsjettet for 2020, og der er det intet spor etter stridsvogner. Arbeiderpartiet har kapitulert.

Regjeringen foreslår å bevilge 6 mrd. kr til Hæren i 2020. Oppbyggingen av Finnmark landforsvar går ufortrødent videre. På kort tid er antall tjenestegjørende befal og soldater på garnisonen i Porsanger økt fra 100 til 450 og er på rask vei mot 800, og garnisonen i Sør-Varanger får nytt jegerkompani som vil være fullt operativt i 2022.

Senterpartiets påstand om at landmakten er nedprioritert, har ingen rot i virkeligheten. Men regjeringen måtte gjøre en prioritering, for man var i en situasjon der omtrent samtlige hovedkampsystemer var kommet til veis ende samtidig. Da gjorde man det viktigste først.

Statsråd Dag-Inge Ulstein [16:14:53]: Det haster med å utrydde ekstrem fattigdom og nå de andre bærekraftsmålene før 2030.

Siden 1990 har antallet ekstremt fattige i verden falt fra nesten to milliarder mennesker til rundt 800 millioner. Selv om andelen fattige er mer enn halvert, er det like mange ekstremt fattige i Afrika i dag som for 15 år siden. Det vil si at mer enn halvparten av verdens fattige befinner seg nettopp der, mot bare 15 pst. i 1990. Komitelederen var inne på at tyngdepunktet skyves fra Sør-Asia til Afrika sør for Sahara. Hovedsakelig er det der vi vil finne dette som et fenomen framover. Det er med andre ord den siste etappen som blir den tøffeste.

Sult er også igjen på frammarsj, mye i de samme områdene. Sammen med sterk befolkningsvekst – vi vil antakeligvis være så mange som to milliarder flere innen 2050 – vil det gi behov for mye mer mat. 50 pst. mer må produseres med en tredjedel av klimaavtrykket, samtidig som de samme klimaendringene i mange av disse allerede sårbare områdene ødelegger for avling på avling. Det er med andre ord god grunn til at FNs generalsekretær har gitt en så tydelig beskjed. Vi må nå dem som er, og han sier «furthest behind first» enten man bor i Afrika sør for Sahara, utsettes for moderne slaveri, holdes tilbake av skadelige skikker, er personer med funksjonsnedsettelse eller får avlingene sine skylt bort som følge av klimaendringene. Vi kan ikke nå bærekraftsmålene uten å styrke innsatsen for de gruppene.

Totalt vil regjeringens foreslåtte økning på 1,4 mrd. kr bringe bistandsbudsjettet opp i 39,2 mrd. kr. Men penger alene er ikke nok. Forstå meg rett, for bistandspengene er bare en liten del av det som skal til. Beregninger sier at det er kun 10 pst. av finansieringen fra bistanden som skal til for å nå bærekraftsmålene. Land

kommer seg ikke ut av fattigdom uten at de selv tar eierskap og gjør det ved egen kraft. Derfor er lokal ressursmobilisering, skatt for utvikling, antikorrupsjonsarbeid – ulovlig kapitalflukt – jobbskaping og næringsutvikling avgjørende. Derfor spisser vi de verktøyene som i størst mulig grad setter myndigheter og mennesker i stand til å skape sin egen vekst. Kunnskap etterspørres derfor mer sammen med midler, slik som Kunnskapsbanken vår, bruk av teknologi og innovasjon – vi legger straks fram digitaliseringsmeldingen i utviklingspolitikken som viser nettopp hvordan teknologi brukt på rett måte f.eks. kan gi kvalitetsundervisning til nye og unådde grupper – eller dronene som Rwanda nå har tatt i bruk, som sender 1,5 liter livsviktig blod opptil 150 km, en del av en ny infrastruktur som redder liv som før ikke hadde en sjanse. Det viser at digitalisering og innovasjon kan multiplisere effektene og ikke minst nå de mest sårbare.

Siden 2013 har regjeringen mer enn doblet innsatsen for at jenter og gutter verden over skal få utdanning. Men det blir ingen utdanning hvis unge jenters egne foreldre gifter dem bort, eller velger dem bort fordi de heller ønsker seg en gutt. Som nevnt flere ganger her i salen: Hver dag forbereder over 30 000 jentebarn seg på å stå brud. De som tvinger sine egne døtre til å gifte seg, tar fra dem barndommen, livet og framtiden disse jentene skulle hatt, men tvinger også sitt eget land til å forbli i fattigdom. Derfor er det moderne og framtidsrettet utviklingspolitikk når regjeringen nå styrker kampen mot skadelige skikker som barneekteskap, kjønnslemlestelse og «gendercide» – preferanse for gutter. Vi oppretter også en egen post på statsbudsjettet for sårbare grupper på nesten en halv milliard kroner. Det skal gå til personer med funksjonsnedsettelse og til bekjempelse av moderne slaveriformer som menneskehandel, tvangsarbeid og barnearbeid.

Det hjelper heller ingen med utdanning hvis de rammes av sykdom eller for tidlig død. Nå tar Norge lederskap innen global helse et skritt videre ved å være det første landet i verden med en global strategi for bekjempelse av ikke-smittsomme sykdommer.

I løpet av to år har vi doblet satsingen på fornybar energi i utviklingsland. Med den nye garantisatsingen tar vi nye steg og når landsbyer som ikke er tilknyttet nasjonale strømmnett. Slike løsninger vil bidra til bedre luft, bedre helse, bedre klima og flere arbeidsplasser og være del av en viktig miks for å sikre at det framtidige energi-behovet blir dekket av fornybar energi. Vi har verken råd til eller rett til å lukke øynene for at klimændringene allerede ødelegger avlinger og tvinger millioner fra sine hjem. Folk dør, naturen blir brutt ned i et tempo som gjør at mange også her hjemme er i ferd med å våkne. Derfor styrker vi satsingen på klimatilpasning og forebygging av sult, bekjempelse av sult med en halv

milliard kroner, slik at den samlede klimainnsatsen øker også i 2020.

Skal vi lykkes med å utrydde fattigdom, er landbruk og matsikkerhet helt sentralt. En veldig stor andel av fattige og sårbare livnærer seg som småbrukere. Det viser hvor tett integrert vi må jobbe knyttet til fattigdomsbekjempelse, klimatilpasning og bærekraftige matsystem.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anniken Huitfeldt (A) [16:20:06]: Jeg synes det er bra at vi har fått en egen utviklingsminister, så vi får større diskusjon om dette i salen. Det er jo 1 pst. utvikling på dette budsjettet, og det er bra, og det gir en større mulighet til å diskutere innholdet.

Jeg er veldig overrasket over at utviklingsministeren ikke snakker om reproduktive rettigheter og retten til prevensjon og abort. Det har vært en veldig viktig sak. Han vet jo også at det var det første spørsmålet han fikk fra meg i denne salen. Det kom kanskje overraskende, for det tok litt tid før vi fikk et svar, men vi fikk et svar.

Etter at Trump-administrasjonen gikk på, har denne regjeringa vært veldig opptatt av å vise at vi går i retning av å øke budsjettene til prevensjon og abort for å veie opp for Trump-administrasjonens kutt. Men så kommer utviklingsministerens første budsjett med et ganske stort kutt. Hva er begrunnelsen for det? Hvilke signaler er det utviklingsministeren prøver å sende ved å kutte – etter at Høyre i noen år har ønsket å øke disse budsjettene?

Statsråd Dag-Inge Ulstein [16:21:12]: Det er jo slik at jeg er rimelig fersk i gamet her, og jeg hadde faktisk håpet at jeg skulle få sagt litt mer fra talerstolen rett bak her. Da ville jeg bl.a. nevnt viktigheten av seksuell og reproduktiv helse og tilknyttede rettigheter, bl.a. det vi har gjort de siste årene, med en økning på 700 mill. kr, og at vi allerede i år oppfyller de forpliktelsene som vi hadde sagt vi skulle komme innenfor før 2020. Tidligere i høst kom jeg tilbake fra en befolkningskonferanse i Nairobi, der vi «pledget» over 10 mrd. kr til SRHR-feltet i løpet av de fire neste årene.

Jeg tror representanten kan være ganske beroliget med tanke på at dette er et felt der vi nettopp har vært med på å oppveie en del av de negative effektene hun viste til, og at politikken ligger fast knyttet til SRHR-feltet.

Anniken Huitfeldt (A) [16:22:12]: Dette er jo beviselig feil. Politikken ligger jo ikke fast. Det var kutt da høyreregjeringa tok over – ganske store. Så kom Trump-administrasjonen, og man var fra norsk side opptatt av å øke budsjettene – opp til 1,6 mrd. kr.

Men nå har vi fått svar fra Utenriksdepartementet om at fra 2019 til 2020 kuttes budsjettet med

276 mill. kr. Det gjør meg ikke beroliget. Det gjør meg tvert imot veldig bekymret fordi dette går til konkrete tiltak. Det er prevensjonsveiledningen til folk i veldig mange fattige land som er blitt kuttet på grunn av Trump-administrasjonens politikk, og det er aborttiltak i flyktningleirer som er blitt kuttet på grunn av Trump-administrasjonens politikk. Dette handler om mennesker som får kuttet tilbudene sine, og da forstår ikke jeg begrunnelsen for at utviklingsministeren vil kutte fra inneværende år til neste års budsjett.

Statsråd Dag-Inge Ulstein [16:23:11]: Da vil jeg igjen prøve å berolige representanten med tanke på å oppklare det brevet som utenriksministeren signerte på, som prøver å forklare det som framstår som kutt i budsjettet, og som i stor grad handler om flyttinger mellom ulike poster. For eksempel er det som er flyttet fra likestillingsposten til MR-posten, ikke et reelt kutt. Det samme gjelder faktisk innenfor både helseposten, likestillingsposten og noen enkeltprosjekter knyttet til Robert Carr og andre.

Den siste, store endringen handler om temporiseringen av det globale fondet, som representanten også kan se veldig tydelig i et avsnitt litt senere i det samme brevet, at ikke handler om et reelt nedtrekk, men bare om utbetalingstakten, noe som viser at vi har akkurat det samme beløpet. Og igjen: Vi har nå i høst vist at vi ønsker å styrke det feltet i løpet av de neste fire årene.

Liv Signe Navarsete (Sp) [16:24:20]: Statsråden har allereie vore innom kampen mot fattigdom og knytt det opp til mat og matproduksjon lokalt. Tidlegare såg ein på landbruk som ein del av problemet og grunnlaget for fattigdom. No ser ein at dersom ein skal kome ut av fattigdom, er ein heilt nøydd til å få opp matproduksjonen – den lokale matproduksjonen, den lokale verdikjeda, skape lokale marknader, regionale marknader. Eg er så heldig sjølv å ha vore saman med komiteen og sett på prosjekt som er svært vellukka, nettopp på det området. Det går an å få det til, og ikkje minst òg å få til vassforsyning. Kvifor ønskjer ikkje regjeringa å satse endå meir på dette området når det er så grunnleggjande for å løfte mange ut av fattigdom i tida framover?

Statsråd Dag-Inge Ulstein [16:25:22]: Er det noe som er sikkert, er det at denne regjeringen viser nettopp til sammenhengen mellom fattigdomsbekjempelse og klima, at vi er nødt til å se på klimatilpasning, forebygge naturkatastrofer og få på plass bærekraftige mat-systemer. En må få kunnskap om det og sette det i system, og da blir de som jobber som småskalajordbrukere f.eks., en utrolig viktig målgruppe for å være med og bidra. Det er en stor del av de fattige og sårbare som er nettopp det, og det viser hvor tett integrert de område-

ne som jeg nettopp nevnte, er. Støtten blir trappet opp med mer enn 500 mill. kr på det området. Jeg vil si at det er en betydelig styrking. Når en har slike nye satsings-områder, handler det også om en oppbygging for rett og slett å ha kapasitet til å sikre at vi kan følge resultatene og effektene av de prosjektene som vi setter i gang. Så jeg er utrolig stolt over det vi gjør nettopp på det feltet. Vi har vært med på å sette en internasjonal dagsorden, og det skal vi fortsette å gjøre også.

Liv Signe Navarsete (Sp) [16:26:33]: Eg takkar for svaret, og eg må strekke meg så langt at eg gir litt ros til statsråden. Det var ein stor forskjell å få Kristeleg Folkeparti inn i det departementet i høve til det som var tidlegare, då me følte at me eigentleg møtte stengde dører for det som Senterpartiet har jobba med i veldig, veldig mange år, og som me no ser òg internasjonalt er i ferd med å ta av. Me var begge i FN's generalforsamling, òg på sidearrangement, og på talarstolen vart nettopp dette løfta fram frå fleire, òg den vinklinga som eg meiner er så viktig. Det er mange som har store prosjekt der ein etter kvart òg sjølv sagt skal tene pengar, på store, svære ranchar av ulike typar. Det er ikkje det som gjer at ein byggjer lokalsamfunn, byggjer gode samfunn og får folk ut av fattigdom. Så då vert spørsmålet: Kvar går vegen vidare, og kven samarbeider me med frå Noreg si side for å løfte dette i den globale ordenen som me deltek i?

Statsråd Dag-Inge Ulstein [16:27:39]: I arbeidet framover er det klart at det er ulike samarbeidsaktører alt etter behovene i de landene og det som blir etterspurt, men det er veldig mange gode aktører som jeg allerede har vært i kontakt med, som ser nettopp disse tingene i sammenheng. En ser på klimaendringene, ser behovet for et klimasmart jordbruk, ser på naturbaserte løsninger og organiske metoder for å få mer avling og kobler det med ren energi og det som jeg nevnte i stad med teknologi, tilgang til markeder gjennom telefon osv. Der kan en få værvarsel og få prisene på markedet, som gjør at det er mulig å få større utbytte og mer inntekt fra småskalabøndene, som det er aller, aller flest av. Så jeg tror egentlig at vi er veldig enige, at vi skal finne gode prosjekter som gir mest effekt.

Audun Lysbakken (SV) [16:28:38]: Da de streikende skoleelevene sto utenfor Stortinget og krevde handling med tanke på klimaet, var økt internasjonal innsats en av de tingene som de oppfordret oss til, en kraftig økning av klimabistanden nettopp fordi vi er nødt til å se utvikling, kamp mot fattigdom og ulikhet og kamp mot klimakrisen under ett. Som også forrige spørrer var inne på, er det nå å sørge for at de aller fattigste får vern mot konsekvensene av klimakrisen, ufatlig viktig, og på samme måte å sørge for at fattige land

blir i stand til å ta spranget over fossil energi gjennom umiddelbar satsing på fornybar energi. Da er min utfordring til utviklingsministeren – som jeg i likhet med de andre er glad for at finnes, det har vært en mangelvare til nå i den borgerlige perioden, men likevel: Hvorfor er ikke dette utviklingsbudsjettet grønnere? Hvorfor er det vi som er i opposisjonen og SVs budsjett som må foreslå et ordentlig løft på fornybar energi? Hvorfor har ikke utviklingsministeren gjort det selv?

Statsråd Dag-Inge Ulstein [16:29:49]: Jeg er veldig glad for at jeg har muligheten til å stå her og svare på slike spørsmål og vise til den gode utviklingspolitikken som regjeringen følger også når det kommer til klimafeltet. Nå er det ikke veldig mange ukene siden vi la fram det som er den nye garantiordningen for fornybar energi, som både kan være med og stimulere opp mot det framtidige energibehovet og kampen mot kull – der skal vi være med og bidra. Samtidig er det mye knyttet til de små, mer off-grid-løsningene, som kobler landbruk, behovet for energi og det som handler om de klimaendringene som allerede rammer de mest sårbare og fattigste. Det er store midler vi har lagt inn, og vi har begynt et opptrappingsarbeid på flere områder her som en ikke har gjort og sett før. Så vi skal absolutt leve videre også på det grønne. Det er nettopp der vi kan lykkes i å utrydde fattigdommen i de aller mest sårbare områdene, og derfor er det noe jeg tar på aller, aller største alvor.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ingjerd Schou (H) [16:31:11]: De siste årene har verden blitt mer uforutsigbar. Vi ser et mer selvhevdende Russland der øvingsmønsteret i nord er mer aggressivt, og som kontinuerlig også underminerer og forsøker å splitte Vesten, herunder NATO og EU. Videre øker antall digitale angrep generelt både i omfang og i alvorlighetsgrad. Internasjonal terrorisme vedvarer som alvorlig problem i store deler av verden.

Den globale og regionale spenningen har økt. Forsvaret må styrkes ytterligere for å kunne håndtere dette, og det trengs mer kampkraft og bedre beredskap. Derfor har Høyre snudd nedbyggingen av Forsvaret under de rød-grønne til en solid oppbygging. Nå ser vi at Forsvarets operative evne øker, og dette framgår tydelig av Forsvarets årsrapporter de seneste årene. Den operative evnen er stadig på vei oppover og vil, når inneværende langtidsplan er fullendt i 2020, være vesentlig bedret.

Siden 2013 har regjeringen økt budsjettet reelt med om lag 30 pst., fra rundt 43 mrd. kr til 61 mrd. kr, og vi fornyer en svært høy andel av Forsvarets hovedkamp-

systemer samtidig. Vi anskaffer nye kampfly, maritime overvåkningsfly, helikoptre, ubåter, artilleri, luftvern og en rekke annet viktig materiell for at Norge også i framtiden skal kunne forsvare seg.

Vi har dessuten styrket Etterretningstjenesten kraftig for å bedre evnen til å forstå hva som foregår rundt oss.

Regjeringen vil sette av penger til midlertidige tiltak som skal redusere de negative operative konsekvenser av havariet med KNM «Helge Ingstad». Dette inkluderer økt antall seilingsdøgn for logistikkfartøyet KNM «Maud» og reanskaffelse av tapt reservedelspakke til internasjonale operasjoner for fregattene.

Satsingen gir resultater, og forsvarssjefen melder tilbake om økt aktivitet og at utviklingen går i riktig retning. Med regjeringens forslag til budsjett og inkludert justeringene i rapporten av forsvarsutgifter til NATO er den foreløpige prognosen for forsvarsutgiftenes andel av bruttonasjonalproduktet på om lag 1,8 pst. i 2020.

Med de store budsjettøkningene og justert rapportering av forsvarsutgiftene har bruttonasjonalandelen økt fra 1,51 pst. i 2013 til anslagsvis 1,8 pst. i 2020, og med den nye langtidsplanen for Forsvaret som skal vedtas neste år, skal Forsvaret styrkes ytterligere og vokse de neste årene.

Iselin Haugo (H) [16:34:04]: Vi kan være stolte av budsjettet regjeringen har lagt fram. Det gjelder ikke minst innenfor utenriks- og utviklingspolitikken.

La meg spesielt trekke fram ett tiltak som vi burde legge merke til. Det er styrkingen av innsatsen for utdanning globalt. Det er om lag 64 millioner barn i barneskolealder og rundt 61 millioner ungdommer i verden som ikke får skolegang.

Utdanning er en satsing regjeringen har gjennomført og videreført i mange år. Det er positivt at dette området fortsatt følges opp av utenriksminister Ine Eriksen Søreide og utviklingsminister Dag-Inge Ulstein.

Støtten til utdanning foreslås videreført på et høyt nivå i 2020. Samlet er det satt av 3,7 mrd. kr til dette, og regjeringens mål er at Norge skal bidra til å sikre kvalitetsutdanning for alle i tråd med FNs bærekraftsmål 4, som sier at vi skal sikre inkluderende og rettferdig kvalitetsutdanning for alle og fremme livslang læring. Dette innebærer at vi gir støtte til utdanning også der det hersker krig og konflikt. Og videre innebærer det at vi styrker jenters rett til utdanning og yrkesopplæring.

Det er et mål å fremme kvalitet og læring samt å nå de mest marginaliserte, særlig barn med funksjonsnedsettelse. Dette utgjør summen av regjeringens hovedprioriteringer i den norske utdanningsstatsingen. Dette er positivt.

For meg personlig er det veldig viktig at jenter får mulighet til å gå på skole, sånn at de kan få lov til å for-

sørge seg selv. Derfor er det veldig bra at regjeringen støtter jenters rett til utdanning. Det fremmer likestilling, styrker lokalmiljøet og er med på å bekjempe fattigdomsfeller.

Regjeringen fremmer lik tilgang til utdanning bl.a. gjennom samarbeid mellom UNESCO og UNICEF. Det er viktig at Norge går foran i dette arbeidet. Vi kan ikke gjennomføre alt alene, men vi kan gjøre en forskjell, f.eks. i et land som Malawi, som er pilotland for vår utdanningssatsing. Vi kan bidra til at flere land trekker i samme retning, og statsbudsjettet for neste år viser at vi tar et slikt ansvar.

Statsråd Ingvil Smines Tybring-Gjedde [16:36:43]: Jeg har den ære å legge fram for Stortinget svalbardbudsjettet sammen med statsbudsjettet. I proposisjonen får Stortinget en oversikt over alle forslag til bevilgninger for Svalbard, og det er bred politisk enighet om hovedmålene i norsk svalbardpolitikk. De overordnede målene for svalbardpolitikken ligger fast, og de ligger til grunn for forvaltningen av øygruppen.

Forvaltningen av Svalbard skal være preget av forutsigbarhet og kontinuitet. Svalbardbudsjettet reflekterer dette.

Svalbards geografiske plassering, krevende klima og store avstander gir utfordringer for samfunnsikkerhet og beredskap. Jeg er glad for at Stortinget i budsjettenigheten har forlenget seilingssesongen for Sysselmannens fartøy M/S «Polarsyssel», slik at denne nå kan disponeres hele året. Vi ser nemlig at maritim aktivitet rundt Svalbard øker, både med tanke på hvor langt nord den går, og hvor langt inn i vinteren den strekker seg.

«Polarsyssel» er én sentral ressurs i rednings- og beredskapsarbeidet på Svalbard. Komiteens forslag til økning av tilskuddet på svalbardbudsjettet vil styrke beredskapen ytterligere. Samtidig er det svært viktig å prioritere forebyggende tiltak for sikkerhet og beredskap. Forholdene på og ved Svalbard kan gjøre det vanskelig å gjennomføre rednings- og bergingsoperasjoner.

Boligområdene under fjellet Sukkertoppen og boliger langs Vannledningsdalen er særlig utsatt for uønskede naturhendelser. Nye klimaframskrivninger for Longyearbyen har gitt utfordringer for geoteknikk, fundamentering og bygging av fysiske tiltak i områder med permafrost, og vi har sett oss nødt til å utrede tiltakene nærmere. Arbeidet med installering av fysiske tiltak er forsinket som følge av dette, og regjeringen foreslår å bevilge 61,2 mill. kr til skredsikring i 2020.

En del boliger under fjellet Sukkertoppen lar seg ikke sikre mot skred med fysiske tiltak. Flere boliger må derfor fraflyttes og rives. Blant annet som følge av dette har det vært boligmangel i Longyearbyen. Statsbygg har

nå ferdigstilt 60 nye boliger i Gruvedalen, og dette har bidratt til en forbedret boligsituasjon i Longyearbyen.

Arbeidet med opprydding i Svea og Lunckeffjell vil fortsette i 2020. Dette er svært omfattende prosjekt som det redegjøres nærmere for i proposisjonen til Nærings- og fiskeridepartementet.

Det kan ofte være store avstander til beredskapsressurser. Forebyggende tiltak vil alltid være å foretrekke for å redusere risikoen for skipsulykker. Regjeringen ser miljø og sikkerhet i sammenheng, og vi vil vurdere å gjøre tungoljeforbudet til et generelt forbud, samtidig som vi vil vurdere å innføre størrelsesbegrensninger på skip. Selv om beredskapen og redningstjenesten på Svalbard er betydelig styrket under denne regjeringen, er det grenser for hva redningstjenesten kan utrede.

Lars Haltbrekken (SV) [16:40:06]: Ferske klimatall viser at temperaturene på Svalbard har vært høyere enn gjennomsnittet de siste ni årene. Siden 1961 har temperaturen på Svalbard økt med 5,6 grader. Klimændringene på Svalbard er dramatiske, oppvarmingen her er om lag seks ganger høyere enn den globale temperaturøkningen. Det slår Meteorologisk institutt fast.

Såkalt vinterregn i vinterhalvåret, som tidligere kom som snø, erstattes nå ofte av kraftig regnvær. Siden 1960-tallet har temperaturøkningen vært tre ganger høyere enn hva vi har opplevd f.eks. her i Oslo. Enkelte måneder har temperaturen i området rundt Longyearbyen vært hele 12–14 grader over normalen. Mange av oss husker tørkesommeren i fjor. Til sammenligning lå da temperaturen bare 3,2 grader over normalen på Blindern. De utfordringene vi ser, er langt mindre enn det vi ser på Svalbard.

Det er på denne øygruppen vi har Norges eneste kullkraftverk. Det forsyner Longyearbyen med strøm og varme. Kulldriften er nå vedtatt nedlagt, og vi må starte arbeidet med å finne nye energiløsninger for svalbardsamfunnet. Lokalstyret på Svalbard ønsker nå å investere i en ny reservekraftløsning som kan kobles opp mot kullkraftverket. Det er viktig at dette blir en utslippsfri løsning for framtiden. Derfor har SV foreslått i sitt budsjett å sette av 30 mill. kr til en batteripakke som kan lades av sol. Den ene veggen på flyplassen i Longyearbyen er allerede i dag dekket av solcellepanel, og potensialet for å bygge ut mer er stort.

Vi bør ha som mål å skape et fornybart og utslippsfritt Svalbard, et Svalbard som kan bli et utstillingsvindu for resten av den arktiske del av verden i kampen mot klimakrisen. Men det begynner å haste med å komme i gang med disse planene. Dessverre kom det ikke noen penger fra regjeringen til den høyst nødvendige energiomstillingen på Svalbard, men vi får håpe det kommer bevilgninger i revidert nasjonalbudsjett for 2020.

Per-Willy Amundsen (FrP) [16:43:12]: Fremskrittspartiet er svært fornøyd med at vi har fått et relativt bredt flertall på Stortinget med på å være tydelige på at dersom de palestinske selvstyremyndighetene fortsetter med å ha skolebøker som fremmer jødehat, radikal islam og forherligelse av vold, i skolen, vil Norge holde tilbake sine midler.

Fremskrittspartiet skulle selvfølgelig gått enda lenger; vi ville ha kuttet midlene allerede nå. Men dette er et veldig tydelig signal fra Stortinget som vi forventer at regjeringen følger opp, og vi forventer at utenriksministeren kommer tilbake til Stortinget og redegjør for hvordan det blir fulgt opp dersom rapporten viser det som for øvrig allerede er dokumentert.

Derfor er det leit å se at også partier som har vært relativt vokale mot palestinske selvstyremyndigheter i det offentlige rom og sagt at dette er uakseptabelt, noe det er, ikke støtter denne merknaden. Når det gjelder SV, hadde jeg vel ikke forventet noe særlig. Men at Arbeiderpartiet ikke kan stå inne for en sånn merknad, synes jeg er bekymringsfullt. Det vitner om et Arbeiderparti i glideflukt, og jeg er redd for at det kanskje er et uttrykk for at Arbeiderpartiet er i ferd med å bli radikalisert. Mitt spørsmål er: Er det palestinaaktivistene som har fått gjennomslag i Arbeiderpartiets stortingsgruppe? Er det blitt sånn at man ikke kan være enige om helt fundamentale ting som dette og samle seg bredt i Stortinget om en så viktig sak som dette faktisk er?

Jeg stiller også spørsmål ved Arbeiderpartiets kilde når de sier at disse henvisningene er tatt ut av skolebøkene allerede og dermed ikke er et problem. Det er beviselig feil. For å referere til et av mange eksempler: Elever i de palestinske områdene lærer altså, når de har arabisk på skolen, bl.a. en tekst hvor terrorangrep med brannbomber mot israelske busspassasjerer refereres til som et grillparty. Dette er den typen holdninger som formidles i skolen i Palestina. Det er komplett uakseptabelt, men det er dessverre ikke et samlet storting som gir tydelig nok uttrykk for det i dag. Det er svært beklagelig.

Arne Nævra (SV) [16:46:28]: Det skjer nå dramatiske ting på Svalbard. Men nå snakker jeg altså ikke om sikkerhetspolitiske forhold, jeg snakker om klima- og miljøendringer. Dette arktiske Norge gir nå så klare svar på hva vi mennesker har gjort med kloden, at det kan ikke svares tydeligere.

Jeg har vært så heldig å få reise mye rundt i alle slags avkroker av denne øygruppa i flere tiår, og det jeg ser der oppe, skremmer meg. Temperaturøkningen som følger av klimaendringene, gir enorme utslag. Utbredelsen av is og tjukkelsen av den er nå én ting – den har trukket seg tilbake så langt at isbjørnen i stor grad har forlatt sine

mest foretrukne hiområder i sør og øst. Jeg har vært på begge steder, bl.a. Hopen og Kong Karls Land.

En annen ting er at økt ras- og skredfrekvens og tining av tundraen også har blitt et kjempeproblem. Det betyr selvfølgelig alt for bygningsmassen på Svalbard. De etablerte husene er slett ikke sikre lenger. Dessuten har tundraen vært sjølve grunnmuren for husbygging på Svalbard. Det har jeg sett både på Svalbard og i russisk og nordamerikansk Arktis. En sånn byggeteknikk er ikke lenger mulig, noe vi har fått mange vitnesbyrd om på Svalbard. Jeg var sjøl guide på en rundreise på øygruppa sommeren 2011, og da var en stor bygning i Barentsburg, det russiske settlementet, på vei ut i havet.

Et annet eksempel er fangsthytta til den legendariske fangstmannen Hilmar Nøis i Sassen, Villa Fredheim. Den har man måttet flytte i siste lita på grunn av tining, erosjon og fare for utglidning.

Vårt verdenskjente frølager fra 2008 må utbedres og ombygges for å sikre at temperaturen holdes på rett nivå framover. Prislappen er visstnok på rundt 100 mill. kr, og den regninga må vel Landbruksdepartementet ta.

Det er bra at bevilgningen til skred- og bostedstiltak økes til over 60 mill. kr, som statsråd Tybring-Gjedde nettopp nevnte. Men vi skal være klar over – og jeg er sikker på – at dette beløpet må økes i kommende budsjetter. Klimaendringene bestemmer det, og lokalstyret trenger det. Eksperter anslår at rundt 250 boliger, inkludert 100 studentboliger, sannsynligvis må fraflyttes fordi de ligger i faresonen. Det er anslått en kostnad på rundt 220 mill. kr til utbedring.

Dessuten kanaliseres det meste av disse midlene som er nevnt, gjennom NVE, men lokalstyret har også store ekstraavgifter som følge av at tundraen smelter, og de midlene må tas fra de regulære budsjettene til skoler, barnehager osv. Det skal vi være klar over.

Bengt Fasteraune (Sp) [16:49:52]: Evnen til å forsvare nasjonale interesser og norsk territorium og gi NATO-landene den tryggheten som kreves, ligger i bunnen for det militære forsvaret som vi har i dag. Vi må investere i en struktur som raskt kan innrette seg på endrede trusselbilder. Forsvarsgrenene, Heimevernet, Cyberforsvaret, logistikk og etterretning – det er et bredt sett av kapasiteter som skal ivareta dette. Forsvarssjefen og sjefen for Forsvarets operative overkommando sier rett ut at Forsvaret er for lite, og at reaksjonstiden og utholdenheten må styrkes betydelig, og Hæren er for liten til å kunne forsvare Norge i en konflikt inntil forsterkning fra våre allierte er på plass. Heimevernet, som er en del av den landmakten, er også en viktig del av dette scenarioet. Vi i Senterpartiet ønsker neste år å øke budsjettene med 750 mill. kr. til Hæren og 250 mill. kr til Heimevernet.

Satsingen som skjer i Nord-Norge, er svært viktig for Norge. Vi ønsker å styrke landmakten spesielt – og Heimevernet, som er en del av det. Brigaden, som er kampkraften i Hæren, ligger der den ligger – den ligger i nord. Det er også spennende det som skjer i Finnmark, med både Jegerkompaniet som bygges opp, og ikke minst med manøveravdelingen på Porsangermoen, som er et step mot etablering av en kavaleribataljon. Det er beklagelig hvis det ikke blir mer enn et step, for det er absolutt nødvendig.

Vi i Senterpartiet er opptatt av at landmakten skal forsterkes. Det må også framskyndes i tid. Den samlede kampkraften er viktig, og vi må bygge opp en organisasjon som øker utholdenheten vesentlig. Hærens 2. bataljon er en lett infanteriavdeling. Den er ikke mobiliseringsdisponert. Den ligger i brigaden i dag, den har vært der i mange år og bør absolutt opprettholdes og ikke erstattes med et mobdisponert personell, heller ikke etter 2021. Vi må ikke la en brigade som har hatt en historie, og som er svært viktig, få lov til å være en del av dette spillet. Det er en forringelse av slagkraften brigaden representerer i dag. Det er vi helt klart imot. Når det gjelder helikopter, sier det seg vel nesten selv. Det er vel ingen land som ikke har en tilgjengelig helikopterstyrke som en del av en gripbar brigaderessurs. Det tror jeg ikke det er noe land som ikke har.

Heimevernet har fått økt betydning. De har tillit, og de er tilliten verdig. Utstyr og trening, som det ofte snakkes om, må snart være en selvfølge. Heimevernets oppdrag, territoriell overvåking og kontroll, objektsikring, evne til å bekjempe mindre avdelinger, er kapasiteter som er som skapt for å ivareta hele spekteret av sikkerhetspolitiske kriser. Heimevernet er en organisasjon som kan brukes i hele dette spekteret. Det med Sjøheimevernet er en feilbeslutning – det må på plass igjen for at vi skal ha alle de fire beina som Heimevernet må stå på for å ivareta sitt ansvar.

Sveinung Stensland (H) [16:53:07]: Det er viktig at Norge følger opp sine internasjonale forpliktelser og bidrar til å bekjempe infeksjonssykdommer globalt. Vi har gjort en god innsats i eget land, men smittsomme sykdommer kjenner ingen grenser. Vår historie gir oss et ansvar for å ta lederskap i denne kampen. Vi har forpliktet oss til dette gjennom bærekraftsmålene og gjennom Granavolden-plattformen, hvor det står at Norge skal være en global pådriver for arbeid mot antibiotikaresistens.

I dag står resistent tuberkulose for en tredjedel av alle dødsfall relatert til resistens. Hvert år får over ti millioner mennesker tuberkulose, hvorav en million er barn. Nesten 40 pst. av de rammede har ikke tilgang til

helsetjenester og får aldri diagnose og behandling. Mange forblir smittsomme helt til de dør.

Tuberkulose er i dag vanskelig å diagnostisere, og behandlingen er tøff – minst fire forskjellige antibiotika i seks måneder, den samme behandlingen vi hadde i Norge på 1950-tallet.

Det er ganske lett å si at en skal stoppe tuberkulose-epidemien, sånn som verdens ledere har gjort gjennom bærekraftsmålene og under høynivåmøtet om tuberkulose i fjor, men dette forblir tomme ord hvis det ikke følges opp med nok ressurser.

WHO har anslått at det globalt i 2017 var rundt 219 millioner nye tilfeller av malaria, som forårsaket ca. 435 000 dødsfall. 92 pst. av dødsfallene var i Afrika, og 70 pst. av de globale dødsfallene var blant barn under fem år.

Hivinfeksjon er påvist i alle land i verden. UNAIDS anslår at det ved utgangen av 2017 var om lag 37 millioner mennesker som lever med hivinfeksjon. Bare 21 millioner av disse har tilgang på antiviral behandling. Siden starten av epidemien anslås det at ca. 78 millioner mennesker er blitt smittet med hiv, og ca. 35 millioner mennesker har omkommet av aidsrelaterte sykdommer.

Norge støtter det globale fondet for bekjempelse av aids, malaria og tuberkulose. Norge er også en stor giver til Gavi og var sentral i etableringen av CEPI. Jeg mener Norge kan bidra enda mer, og en større andel av vår bistand bør gå til bekjempelse av infeksjonssykdommer. Vi må bruke bistandsmidler til å rydde bort sykdom, på samme måte som vi bruker dem til å rydde havene for plast.

Det er fornuftig å bruke bistandsmidler på noe konkret som vi vet redder liv. Sykdom driver mange ut i enda større fattigdom, gir mer migrasjon og sårar flere som knytter seg til terrorgrupper, noe vi ser bl.a. i Sahel.

Den prekære helsesituasjonen i området sør for Sahara er en viktig driver for destabilisering, migrasjon og terror. Bekjempelse av tuberkulose, malaria og aids er derfor ikke bare medisinsk hjelp, det er avgjørende bidrag til å stabilisere en hel region. Vi har uansett forpliktet oss til å gi en stor andel av statsbudsjettet til utvikling og bistand. Vi må stille strenge krav til at pengene faktisk hjelper mennesker, gir folk bedre liv og skaper en bedre verden. En større andel av bistandsbudsjettet bør gå til sykdomsbekjempelse, fordi dårlig helse hindrer velstand, støter flere ut i fattigdom og destabiliserer deler av verden.

Åsmund Aukrust (A) [16:56:17]: Mens vi sitter her og diskuterer utenriksbudsjettet for neste år, pågår FNs klimaforhandling i Madrid. Selv om USA har trukket seg fra Parisavtalen, pågår forhandlingene med full styrke. Det er bra. Det som er mindre bra, er at verden

på ingen måte er i rute til å nå Parisavtalens mål om å unngå de katastrofale klimaendringene. Det gjelder både for nasjonale kutt – her er Norge langt unna å lede an – og når det gjelder å bidra internasjonalt. Heller ikke her leverer regjeringen.

Mangelen på finansiering av klimatiltak i utviklingsland er et av hovedproblemene i det internasjonale klimaarbeidet. Arbeiderpartiet mener derfor at klima skal være en av våre virkelig store hovedsatsinger i utviklingspolitikken. Det gjorde vi i den rød-grønne regjeringen, og det har blitt bare viktigere siden 2013. Derfor burde dette ha blitt møtt med budsjettøkninger de siste årene – istedenfor har det blitt møtt med budsjett-kutt fra høyre regjeringen. Under Børge Brende var vi faktisk i den situasjonen at det ble kuttet ned til en tredjedel av nivået det var på under regjeringen Stoltenberg. Det gjorde at avtaler som var inngått, måtte avbrytes, og programmer som skulle bli gjennomført med stor suksess, måtte avsluttes umiddelbart. Dette var dobbelt ille. Først og fremst var det ille fordi det er dårlig klimapolitikk, men det er også ille fordi det sier noe om Norges forutsigbarhet i utviklingspolitikken.

Under Nikolai Astrup som utviklingsminister ble det en økning på fornybar energi. Det var bra, selv om det på langt nær er godt nok. Med de signalene som kom fra vår nye utviklingsminister, var jeg sikker på at dette kom til å fortsette å øke under hans styre, men det er altså det motsatte vi har sett. Nok en gang har det kommet store kutt i bevilgningene til fornybar energi. Han sa i replikkvekslingen at han var fornøyd, men sannheten er at det har blitt kuttet 275 mill. kr etter at Dag-Inge Ulstein ble utviklingsminister. Det er ingen grunn til å være fornøyd. Kristelig Folkepartis inntreden i regjeringen skulle altså gi kutt til dette viktige arbeidet.

I Arbeiderpartiet tenker vi motsatt. Vi mener at dette skal være en hovedsatsing. Vi må kombinere bistandsøkninger med å bruke Norges ekspertise på fornybar energi mot løfter om at andre land ikke skal starte opp nye kullkraftverk.

Jeg håper denne regjeringen vil se til hva danskene gjør under ledelse av Mette Frederiksen. Der Norge har reist til Madrid uten en eneste nyhet – utover at statsministeren har sagt at «klimakrise» er å bruke et litt for sterkt ord – har danskene sagt at dette skal de gjøre noe med. Den siste uken har de lansert klimamål om å kutte 70 pst. av sine nasjonale utslipp, og for få timer siden lanserte de et klimaprogram sammen med Kina, hvor man får til en enorm satsing for å unngå byggingen av nye kullkraftverk i Kina. Det er et eksempel til etterfølgelse, også for den norske regjeringen.

Karin Andersen (SV) [16:59:34]: Det pågår en humanitær krise i Europa nå. De som leste VG i går, kunne

lese tittelen «Velkommen til helvete». Det er tusenvis av mennesker, mange tusen barn, i plasttelt, gjørme og kloakk, med sult og selvskading. Dette beskriver situasjonen i de greske flyktningleirene. I Moria-leiren bor det nå 17 000 mennesker. Der skulle det egentlig være plass til 3 000. 10 000 av dem bor nå utenfor leiren. Det er 4 000 flere flyktninger som er kommet bare i løpet av november.

Flyktningkatastrofen pågår, men Norge sitter musestille. Norge kunne ha gjort mye mer for å avlaste Hellas, slik SV har foreslått og kommer til å foreslå igjen til uka i forbindelse med omgrupperingsproposisjonen, der vi har penger til overs, som vi kan bruke nå for å ta imot noen av disse ungene som sitter der alene. En av dem er fire år og er alene sammen med de andre enslige mindreårige asylsøkerne.

Jeg har spurt utenriksministeren: Er det ikke slik at vi får tilbake ganske mye av disse EØS-midlene fra Hellas, fordi det er grunner til at de ikke får brukt dem opp? Det er det. Nå har jeg også sjekket salderingsproposisjonen for Utenriksdepartementet for 2019. På post 77 gjelder det 360 mill. kr, og på post 78 gjelder det 380 mill. kr. Mens vi i kommunalkomiteen forsøker å skrape sammen penger for å kunne ta imot noen av de asylsøkerbarna som sitter alene i leirene, kommer vi i behandlingen av salderingsproposisjonen for Utenriksdepartementet til å foreslå at disse pengene bør gå til humanitært arbeid i flyktningleirene i Hellas. Det burde være mulig. Røde Kors og Flyktningshjelpen har trukket seg ut av leirene fordi det er så ille der at de ikke kan være der. Om man ikke får brukt alle pengene i år, er det mulig å ha den lille påskriften der det står «kan overføres».

Dette er humanitær nød, så jeg hadde håpet at kan-skje utviklingsministeren og utenriksministeren kunne finne ut hvordan de kunne gå løs på denne oppgaven sammen. For jeg mener det er en stor skam for Europa at vi ikke klarer å hjelpe et naboland, et land vi er alliert med, i en så kritisk situasjon som de er i, og at vi ikke klarer å hjelpe mennesker som nå sitter uten noe annet enn et plasttelt, når vi har bevilget penger til det og pengene ikke er brukt, men blir sendt tilbake igjen til den stinne norske statskassa.

Nils T. Bjørke hadde her teke over president-plassen.

Petter Eide (SV) [17:02:50]: Takk til foregående taler, som med brennende engasjement tar opp en veldig viktig sak.

Jeg skal snakke om noe annet. Forholdet mellom Israel og Palestina har alltid vært en helt sentral del av norsk utenrikspolitikk – ikke alltid, selvfølgelig, det var feil å si, men de siste 30–40 årene. Langt på vei er det linjen som ble lagt under prosessen rundt Oslo-avtalen,

som ennå gjelder for norsk politikk, og vi er ganske enige om dette i denne sal: krav om en tostatsløsning, slutt på okkupasjon, styrking av rettighetene til det palestinske folk og selvfølgelig krav om at Israel skal følge folkeretten.

Debatten er blitt polarisert fordi president Donald Trump står for en helt annen linje. Han ønsker å kutte i støtten til UNRWA, han har flyttet ambassaden til Jerusalem, og han støtter nå også ulovlig bosetting på okkupert land på Vestbredden. Derfor er det i det perspektivet veldig gledelig at EU-domstolen nå i november besluttet at matvarer som er produsert på ulovlig okkupert land, skal merkes. Det skal altså skilles mellom lovlig produserte varer og ulovlig produserte varer på okkupert land. SV og undertegnede har lagt fram et tilsvarende forslag, slik at det også skal gjelde for Norge. Vi ønsker altså å ha en ordning i Norge der importører av varer fra dette området tydelig har merket om disse varene er produsert på ulovlig område. Det er altså ikke et importforbud vi går inn for, men en merkeordning som gjør at folk får mulighet til å skille mellom det som er lovlig produsert, og det som er ulovlig produsert.

Det politiske poenget her er å markere at okkupasjonsmakten Israel ikke skal tjene penger på okkupasjon, men at Israel skal følge folkeretten, slik både sittende og foregående utenriksminister har vært veldig tydelige på: Man skal følge folkeretten i disse spørsmålene, og Israel har et krav på seg til å følge forpliktelsen i fjerde Genève-konvensjon om okkupasjonsmaktens forpliktelser.

Samtidig gis Stortinget her en mulighet til å velge mellom hvorvidt vi nå går inn for EUs linje, som er en linje for å støtte det palestinske folk i denne saken og insistere på at Israel må følge folkeretten, eller om vi vil følge Donald Trumps linje. Debatten vi kommer til å få om dette til vinteren, vil nettopp være en test på om vi følger USA eller EU i Israel–Palestina-spørsmålet. Jeg tror faktisk det er stor vilje i denne sal til å være med på dette forslaget, nettopp fordi det er folkerettslig riktig, det er i tråd med det utenriksministeren har sagt flere ganger, og det er selvfølgelig også en vilje i denne regjeringen til å følge EU i slike saker.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [17:06:18]: Vi står overfor noen store utfordringer i verden og noen store og pågående kriser. Det er stadig flere som er på flukt fra krig og konflikt. Det er store grupper i verden som sulter, som ikke har tilgang til mat og rent vann.

Jeg lyttet til innlegget til utenriksministeren tidligere i dag, og også utenriksministeren pekte på noen av disse utfordringene og det at en står i en situasjon med store humanitære utfordringer – over 167 millioner

menner har behov for humanitær hjelp. Da er det behov for at vi styrker innsatsen.

Senterpartiet har i sitt alternative budsjett en tydelig styrking av FNs høykommissær for flyktninger. Vi ønsker også å styrke støtten til sivilt samfunn, øke støtten til Verdens matvareprogram og øke støtten til landbruksbistand. Jeg merket meg at utenriksministeren sa at man nå hadde en bevilgning til humanitær bistand på 5,5 mrd. kr, og at det hadde vært en økning. Det er selvfølgelig bra, men behovet er mye større. Bevilgningene på det området er jo bare så vidt større enn det som regjeringen foreslår i bevilgning til EØS-midler til noen land i Europa til neste år. Jeg er helt sikker på at hvis vi hadde hatt en åpen debatt i Stortinget om prioriteringer, så hadde vi ikke prioritert på denne måten. Når det f.eks. gjelder den forpliktelsen som ligger i den gjeldende EØS-finansieringsordningen, har vi en forpliktelse til å skulle bidra med over 1 mrd. kr årlig til Polen. Man kan også finne fornuftige prosjekter å støtte innenfor EØS-midlene, selv om det er svært mange eksempler på prosjekter som ikke burde fått støtte. Men uavhengig av det – i den situasjonen som verden står oppe i, og som også områder ganske nær oss står oppe i, tror jeg faktisk ikke Stortinget på fritt grunnlag ville ha gjort en slik prioritering at en skulle ha brukt over 1 mrd. kr årlig til Polen.

Derfor ønsker vi å gjøre en endret prioritering. Jeg hører at noen advarer om at Senterpartiet vil fjerne alle EØS-midler og melde oss ut av EØS-avtalen fra 1. januar. Nei. Senterpartiet er imot EØS-avtalen, men vi foreslår en bevilgning neste år på 2,2 mrd. kr, som er over dobbelt så mye som det man klarte å bruke av EØS-midler i fjor. Men vi må endre prioriteringene og gi til dem som virkelig trenger det.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [17:09:38]: Jeg må komme med noen kommentarer til representanten Kolberg, for han snakker på autopilot. Han holder det samme innlegget hvert år. Han legger ansiktet i dype, alvorlige folder, og med stor patos og stor dramaturgi presenterer han det forferdelige synet som Christian Tybring-Gjedde representerer. Men Kolberg var litt upresis når det gjaldt disse vestlige verdiene som han var opptatt av. Jeg kan godt fortelle Kolberg at vestlige verdier først og fremst er basert på individet – enkeltindividet – noe som ofte skiller oss fra andre kulturer og ikke minst også andre religioner. Skillet mellom stat og kirke er et annet. Vi har rettsstat, vi har ytringsfrihet og likeverd, og vi har likestilling. Dette er de verdiene som Vesten er basert på. Så jeg ønsker at Kolberg dokumenterer hva i mitt innlegg som sjokkerte ham så voldsomt. Jeg kan i hvert fall forsikre representanten Kolberg om at jeg har full støtte i mitt eget parti. Sannsynligvis har

jeg også full støtte i Arbeiderpartiet for disse verdiene, for de er helt sentrale for det vestlige demokratiet.

Det jeg hevdet, var at jeg ville stille krav til dem som mottar bistand fra Norge. Det var det første jeg sa. Så sa jeg at jeg ønsker at Storbritannia skal velge samme løsning overfor Europa som Norge har gjort. Og så sa jeg at man skal ta avstand fra antisemittisme i lærebøker i de palestinske selvstyreområdene. Det var hovedbudskapet mitt. Jeg er litt overrasket over at representanten Kolberg synes det er så dramatisk. Jeg ordlegger meg kanskje på en måte som representanten Kolberg ikke liker, men det er jeg faktisk helt berettiget til å gjøre, jeg gjør det uavhengig av Kolbergs ønsker.

Så er det litt interessant med SV, for Lysbakken var på talerstolen her i sted og sa at han ikke ønsket amerikanske soldater på norsk jord, og han ønsket at vi skal trekke oss ut fra alle mulige steder på jordkloden. Han er veldig opptatt av å kritisere Donald Trump. Men det er akkurat det Donald Trump vil. Han vil trekke amerikanske styrker ut fra alle steder på jordkloden og fokusere på eget, og så vil han at Europa skal forsvare seg selv. Det er akkurat det SV vil. Ja vel, men alle andre NATO-land kjemper for at USA fortsatt skal være en del av alliansen, og står lojalt opp for hverandre. USA og Trump har forsøkt å gå ut. De har snudd nå i det siste, heldigvis, og skjønner at NATO er viktig, ikke minst på grunn av innsatsen til generalsekretæren i NATO, som holdt et innlegg i den amerikanske kongressen til stor applaus og jubel – mens Lysbakken egentlig vil stå for den gamle «Trump-doktrinen». Det synes jeg er interessant, og det skulle jeg gjerne hatt Lysbakkens svar på.

Hårek Elvenes (H) [17:12:45]: Jeg har lest Senterpartiets merknader med spesiell interesse. Senterpartiet påpeker landbrukets betydning i u-hjelpen. Der kan vi godt være enige, men det hadde vært interessant hvis Senterpartiet hadde vært litt mer opptatt av at disse landene kunne fått selge sine landbruksprodukter til verdensmarkedets priser, og ikke kneblet dem med tollbeskyttelse av eget landbruk.

Senterpartiet skriver litt høystemt i sine merknader at de vil ha «eit folkeforsvar – eit forsvar av folket, for folket». Det er Abraham Lincoln i ny drakt, koblet med en litt sånn kinesisk uttrykksmåte for Forsvaret.

Senterpartiets saldering av statsbudsjettet er et oppsiktsvekkende og uansvarlig prokuratorgrep. Den påståtte storsatsingen på Forsvaret kommer gjennom et omfordelingsgrep på en halv milliard på statsbudsjettet, nærmere bestemt 499 mill. kr. Senterpartiet må bestemme seg for om de vil operere i virkelighetens verden eller ikke. I virkeligheten kommer de nye maritime overvåkningsflyene til tross for at Senterpartiet har vært imot det. Hvis man innså det og aksepterte det, hadde

den logiske konsekvensen vært å legge inn noen kroner – antagelig ikke så få – til nødvendige infrastrukturinvesteringer på Andøya for å kunne ta imot disse flyene.

Senterpartiet vil redusere fellesfunksjonene i Forsvaret. Fellesfunksjonene er stabfunksjonene. Mon tro om det har gått Senterpartiet hus forbi at Forsvaret har vært igjennom den største omstillingen i offentlig sektor noensinne. Dagens forsvarsstab er nesten sammenlignbar med et avdelingskontor i den gamle Forsvarets overkommando. Det er intet stabslag å kutte i lenger, men ved å kutte stabene i Forsvaret nå tapper man stabskraften og svekker dermed gjennomføringsevnen i Forsvaret til å ta hånd om de store investeringene som skal gjøres, og den nødvendige oppbyggingen av Forsvaret.

Som om ikke det var nok av inkonsekvenser, foreslår Senterpartiet også, som en direkte konsekvens av kuttingen i Forsvarsbygg, at dette vil ramme objektsikringen, der Senterpartiet har kritisert regjeringen. Partilederen var sågar ute – da dette sto på som verst – og antydte at man ville fremme mistillitsforslag mot regjeringen.

Det er altså lite samsvar – om noe i det hele tatt – mellom det som Senterpartiet har vært ute og kritisert, og det de faktisk gjør.

Rigmor Aasrud (A) [17:15:58]: Det var med interesse jeg gikk inn for å høre forsvarsministerens innlegg i debatten her i dag. Jeg hørte en forsvarsminister som ramset opp hva som var viktige prioriteringer i hans arbeid med Forsvaret, men jeg hørte ingen ting om det jeg synes er viktig, cyberforsvaret. Det er en viktig del av Forsvaret. Det å drifte, sikre og forsvare Forsvarets datasystemer utfordres ofte og trolig oftere enn før.

Det var en modig beslutning som ble tatt av daværende forsvarsminister Grete Faremo i 2010 da ledelsen for cyberforsvaret ble lokalisert på Jørstadmoen utenfor Lillehammer. Det var modig, for det var nok ikke alle i Forsvaret som var enig i den beslutningen da, og det var modig fordi det har bidratt til en god utvikling for de teknologimiljøene rundt Mjøsa. Særlig samarbeidet mellom Jørstadmoen og NTNU har vært viktig i årene etterpå.

Det var med en viss usikkerhet vi så fram til at langtidsplanen for Forsvaret ble lansert i juni 2016, men den varslet en betydelig opptrapping av aktiviteten på Jørstadmoen. Stortingsrepresentant Olemic Thommessen sa det var en fantastisk nyhet han kom med da det ble sagt at det kom 650 nye arbeidsplasser på Jørstadmoen, og at det ville bli betydelige investeringer.

Da jeg hørte representanten Hårek Elvenes i sitt første innlegg minne oss om at vi var inne i den tredje perioden i langtidsplanen, kom jeg på et spørsmål jeg hadde stilt til forsvarsministeren tidligere. Da spurte jeg for-

svarsministeren hvor langt han var kommet i å få på plass de 650 nye arbeidsplassene. Da var det 40. Så det er en betydelig innsats som må legges ned det neste året for at den lovnaden som regjeringen kom med, skal bli oppfylt.

Jørstadmoen er viktig for Forsvaret, men også for nærmiljøet. 650 arbeidsplasser i et fylke med få statlige arbeidsplasser, der ledigheten øker og sysselsettingsandelen er lav, vil det være gledelig både at disse forsvarsarbeidsplassene kommer, og at det vil gi ringvirkninger.

Jeg håper at forsvarsministeren i noen av sine innlegg senere i dag kan si noe om når de 610 neste arbeidsplassene kommer på Jørstadmoen, og hva som er den videre ambisjonen for regjeringen for det som skal skje der oppe.

Martin Kolberg (A) [17:19:00]: Tre ting på tampen av debatten: Først vil jeg bare markere at Arbeiderpartiet for sin del er veldig tydelig på at den utviklingen vi ser i Forsvaret med privatisering, er en uheldig utvikling. Vi i Arbeiderpartiet mener jo ikke at Forsvaret ikke skal samarbeide med privat sektor, det har vi aldri ment. Men når det gjelder disse basisfunksjonene som vi ser at Forsvaret er avhengig av, spesielt innenfor vedlikehold, markerer vi veldig tydelig i innstillingen at vi mener – og der tror jeg egentlig vi har Forsvaret godt med oss nå – at den privatiseringstanken som statsråden og regjeringen har presentert på dette området gjennom mange år, må legges til side. Arbeiderpartiet er forkjemper for et slikt standpunkt.

Dernest er det diskusjonen om disse vedtakene: Jeg skal ikke drive dette altfor langt, men det må likevel ryddes litt før debatten er helt slutt. Det foreligger altså et anmodningsvedtak, og jeg holder meg i denne omgang til dette med stridsvognene og sånt. Det var et bredt flertall bak det anmodningsvedtaket, som handlet om lån og leasing, for raskest mulig å komme til en situasjon der brigadens stridsvognkapasitet ble mye bedre. Det er realitetene i dette.

Så hører jeg hva statsråden sier i replikkvekslingen med meg. Han sier at det står fast, det skal vi gjøre. Men da kommer vi til det som er det essensielle, og som jeg tok i replikkordskiftet, men som det er nødvendig å gjenta. På innstillingens siste side står det, som forslag til XII, at dette vedtaket skal oppheves. Her er det en inkonsekvens som må forklares før debatten er ferdig, for det må jo bety at det som statsråden har sagt, ikke lenger er en forpliktelse, i henhold til regjeringskoalisjonens opptrøden i innstillingen. Dette er et forsøk på å komme seg unna ting som man egentlig ikke burde komme seg unna. En burde hatt respekt for Stortinget på dette punktet, iallfall tung respekt for forlikspartneren, og ikke sette oss i en slik situasjon som denne debatten har avslørt.

Helt til slutt til representanten Tybring-Gjedde, om dette med meg og autopilot og det å holde det samme innlegget hvert år: Da er vi i tilfelle to. Tybring-Gjedde sier det samme i alle utenrikspolitiske debatter. Han begynte innlegget sitt med å heie på Boris Johnson. Det er han selvfølgelig i sin fulle rett til, men vi vet hva det betyr: Storbritannia ut av EU. Det er jo det standpunktet som er Tybring-Gjeddes, nemlig at EU ikke er (presidenten klubber) en institusjon som vi egentlig trenger, og det er selvfølgelig noe som bare må markeres.

Presidenten: Tida er ute.

Bengt Fasteraune (Sp) [17:22:33]: Mitt innlegg dreier seg om Dokument 8:140 S for 2018–2019, forslag om en offentlig evaluering av integrert strategisk ledelse innen forsvarssektoren. I dag sitter Forsvarets øverste ledelse integrert sammen med departementet og er en del av ordningen integrert strategisk ledelse. Forsvarssjefen er i tillegg øverste fagmilitære rådgiver og etats-sjef for Forsvaret.

ISL ble gjennomført etter Stortingets behandling av St.prp. nr. 45 for 2000–2001, der det ble vedtatt å innføre integrert strategisk ledelse for Forsvaret. Det ble lagt vekt på nødvendigheten av en betydelig omorganisering av hele Forsvarets ledelse på strategisk nivå – ledelsen av Forsvaret på strategisk nivå skulle styrkes og samordnes. Som en del av dette ble Forsvarets overkommando lagt ned, mens forsvarssjefen inntok rollen som både øverste militære rådgiver i departementet og synlig sjef for Forsvarets militære organisasjon. Kort sagt: Forsvarets overkommando ble lagt ned, og forsvarssjefen ble flyttet til departementet. Det ligger en betydelig overføring av makt og myndighet fra Forsvarets militære organisasjon til departementet i den beslutningen.

Noe av det som har skjedd, er oppsummert i en merknad i Innst. 388 S for 2011–2012 fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Kort oppsummert der også: Det har vært en løpende justering av ordningen, ikke en systematisk eller eksternt evaluering, det er gjennomført betydelige endringer i modellen sammenlignet med forutsetningene for det opprinnelige vedtaket, generalinspektørene har flyttet ut, og de anser at modellen ikke er tilfredsstillende. De stiller spørsmål ved styringskultur, og de stiller spørsmål ved forsvarssjefens faglige uavhengighet, ansvar, fullmakter og integritet. Høyre ved daværende stortingsrepresentant Ine M. Eriksen Søreide lovte 13. mai 2013 en gransking av ISL forutsatt at de kom i regjering. En tilsvarende formulering sto også i Sundvolden-plattformen.

Dette har aldri blitt fulgt opp. Det er likevel ikke mindre aktuelt i dag, i en tid med store endringer i det sikkerhetspolitiske bildet som stiller enda større krav til ledelsen i Forsvaret. Økte bevilgninger til Forsvaret stil-

ler krav til en effektiv og målrettet strategisk-politisk og operativ ledelse i Forsvaret.

I ytterste konsekvens bør en slik evaluering vektlegge det som alltid er viktigst i en beredskapsorganisasjon, nemlig hvilken organisasjon som er best for at Forsvarets øverste leder kan utøve sin handlekraft på en best mulig måte i hele krisespekteret, og deretter hvordan denne organiseringen har påvirket forsvarssjefens rolle som uavhengig fagmilitær rådgiver og etatssjef. Gjennom en betydelig rendyrking av operativt ansvar og ansvar for styrkeproduksjon er det på høy tid at dette gjenspeiler modellen med integrert strategisk ledelse, selv om mange mener det bør være et skarpt skille mellom operasjonell og strategisk ledelse.

Erlend Larsen (H) [17:25:54]: Dersom Senterpartiet vil kutte i forsvarsledelse, bør de kanskje ikke kutte i Forsvarsdepartementets budsjett.

For ti år siden gikk daværende sjef for Hæren ut i mediene og varslet at Hæren var så liten at den i et tradisjonelt scenario kunne håpe på å forsvare en bydel i Oslo eller områdene fra Majorstuen til Røa. I dag har vi hørt tre innlegg fra opposisjonen der det blir sagt at Hæren er for liten til å holde en motstander fram til NATO er på plass. Dette er naturligvis for dårlig, men like fullt en betydelig forbedring fra den gang da Hæren kun kunne forsvare en liten bydel i hovedstaden.

Nå er det greit å minne om at Hæren ikke skal stå alene om Forsvaret i landet vårt. Vi har også luft-, sjø- og cyberstyrker, Heimevernet og spesialstyrker, som alle er viktige kapasiteter, som sammen skal senke en eventuell motstander.

Jeg er enig med dem som sier at Forsvaret vårt ikke er stort nok til å ivareta sine oppgaver. Vi har fortsatt en betydelig vei å gå. Nye stridsvogner og nye helikoptre til Hæren står høyt på ønskelisten. Når opposisjonen kritiserer regjeringen for å svekke Hæren i nord ved å flytte helikoptre til Rygge, er det greit å minne om at helikoptre i sør vil styrke spesialstyrkenes muligheter til å løse sine oppdrag på en enda bedre måte. I de fleste scenarier, spesielt i det hybride domenet, er det større sannsynlighet for at vi må sette inn spesialstyrkene, enn at vi kan bruke Hæren. Å flytte helikoptre vil derfor etter mitt syn være med på å styrke vår nasjonale evne til å stå imot ytre og indre trusler.

Samtidig mener jeg, som nevnt, at Hæren bør tilføres nye helikoptre. Når jeg nå har unnlatt å mase på forsvarsministeren om å skaffe nye helikoptre, er det fordi Luftforsvaret allerede står overfor en svært krevende omstilling. De skal innfase kampflyet F-35, helikoptrene NH90 og AW101 samt overvåkingsflyet P-8 Poseidon. I tillegg skal Luftforsvaret utfase fire flytyper. Dette er særdeles krevende oppgaver for en liten organisasjon, for

kravene til flysikkerhet og operativ utvikling og disponering av flyene skal ikke ofres.

Jeg er blant dem som utålmodig venter på og arbeider for at Forsvaret skal gjenreises til en størrelse som er tidløst uavhengig av svingningene i ytre trusselbilder og naturlig for et land som Norge. Samtidig som jeg er utålmodig, er jeg imponert over regjeringens handlekraft når det kommer til å innfase nye og moderne våpensystemer og overvåkingskapasiteter. Ikke minst avgjørelsen om kjøp og innfasing av artilleri er forbilledlig. Fra prosjekt VIDAR ble besluttet til de første våpensystemene var på plass i Norge, tok det kun fem år. Dette er kort tid for innkjøp av denne typen systemer. Beslutningen om å kjøpe overvåkingsflyet P-8 Poseidon gikk enda raskere og viste også stor grad av handlekraft. Vi skal bygge opp et sterkt norsk forsvar fordi det er konflikt-dempende.

Jette F. Christensen (A) [17:28:50]: Det ble stilt spørsmål fra Per-Willy Amundsen her i stad om hvorvidt Arbeiderpartiet er blitt radikalisert fordi vi ikke er enige med dem i Palestina-spørsmålet. Det kan jeg avkrefte. Arbeiderpartiet er ikke radikalisert, vi er streitere enn NATO. Vi er for det vanlige, vi er for regjeringens linje i den saken så langt. Jeg sto jo her i stad i replikkordvekslingen og kunne ikke ha hyllet utenriksministerens initiativ i pensumsaken mer om jeg hadde båret myrra og røkelse til henne og kalt henne verdens beste jente.

Det som er radikalt, er at regjeringspartiene i merknadene her går imot den linjen vi har hatt til nå. Siden norsk støtte ikke går til pensum, tror jeg ikke at det vil bli bedre pensum av dårligere skolebygg. Jeg tror ikke det blir bedre pensum av at lærerne ikke lenger skal få opplæring i etikk, menneskerettigheter og ikkevold, som norske penger faktisk går til. Amundsen ba meg om en kildehenvisning til påstanden som jeg framsatte i replikkordvekslingen, om at pensum allerede er i ferd med å bli endret. Den kilden er utenriksministeren selv i et svar på et skriftlig spørsmål, der hun skriver:

«Ifølge palestinske utdanningsmyndigheter er mange av de kritikkverdige eksemplene ikke lenger med i skolebøkene.»

Som sagt: Vi ønsker å videreføre den linjen Norge har ført til nå, med dialog og internasjonale initiativer. Jeg er ikke radikalisert, jeg er uenig med Fremskrittspartiet, og det er de aller fleste – det er helt vanlig.

Audun Lysbakken (SV) [17:30:38]: Representanten Tybring-Gjedde etterlyste mitt syn på Donald Trump. Jeg trodde få spørsmål var mer avklart enn det, og at det bare er i Fremskrittspartiet det tidvis kan være noe entusiasme for hans presidentskap.

Det er helt riktig at SV er imot å delta i amerikanske kriger rundt om i verden, at vi ønsker å hente norske styrker hjem, og at vi ønsker en nasjonal vending i forsvarspolitikken. Om Trump er enig eller uenig i det, er revnende likegyldig for meg. Det som er viktig for oss, er det som er riktig for Norge. Men nettopp de til tider forvirrende signalene fra USAs president burde jo bekymre dem mest som ønsker en norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk som er mest mulig avhengig av USA, og det er jo det som har skjedd under denne regjeringen: Norge har flyttet seg nærmere Washington, gjort seg mer avhengig av USA, i en tid da den politiske utviklingen burde tilsa at man gjorde det motsatte.

Dessuten er dette ikke til syvende og sist et spørsmål om Donald Trump, men et spørsmål om noen langsiktige utviklingstrekk som går i retning av større spenninger i NATO og mellom ulike vestlige land, rett og slett fordi interessekonflikten er blitt større og ambisjonene forskjellige, og fordi det geopolitiske sentrumet i verden beveger seg mot Asia og bort fra Europa. Det tilsier at vi kvitter oss med vanetenkningen i norsk utenriks- og forsvarspolitik og greier å ha en opplyst debatt om hvordan fremtiden blir, i stedet for de rituelle oppramsingene som disse debattene veldig ofte er preget av, der de fleste partiene tror at alt kommer til å forbli som før. Det er vel det eneste vi med sikkerhet kan si at det ikke kommer til å bli.

Mitt forhold til Donald Trump er like dårlig som det var før, om noen skulle lure på det. Så får vi ta resten av debatten om forsvars- og sikkerhetspolitikken på andre arenaer etter hvert.

Til slutt vil jeg gjøre oppmerksom på at SVs gruppe kommer til å stemme for de tre løse forslagene fra Rødt, som er omdelt.

Jon Gunnes (V) [17:33:25]: Mitt innlegg ligger innenfor statsbudsjettet for Utenriksdepartementet.

Liberalismens kjerne er troen på frihet. Denne friheten stopper ikke ved Svinesund. Retten til et liv i frihet kjenner ingen nasjonale begrensninger. Derfor er det så viktig at vi kjemper kampen for frihet i utlandet så vel som hjemme i Norge. I dag er Utenriksdepartementet bare ett av flere departementer med en internasjonal rolle. Allikevel er utenriksbudsjettet viktig, for det sier noe om oss og hva vi vil internasjonalt.

For å leve et selvvalgt liv i frihet må vi ha demokratiske institusjoner som garanterer for den friheten. For at friheten skal være reell, er det derimot mye mer som skal til. Vi må ha reelle muligheter til å leve det livet vi ønsker selv. Fattigdom er i dag den utfordringen som mer enn noen utfordrer menneskers personlige frihet. Fattigdom gjør det vanskelig for unge å ta utdanning, for voksne å finne arbeid og for eldre å leve ut livet sitt på

den måten de ønsker det. Fattigdom er en utfordring når vi ønsker å løse klimakrisen, og når vi ønsker å legge til rette for likeverd, maktspredning og framtidstro.

Derfor har Norge et helt klart oppdrag i utviklingspolitikken. Vi skal bekjempe fattigdom. Vi bekjemper fattigdom best ved å bidra til sterke demokratiske institusjoner, bærekraftige skattegrunnlag og en verdenshandel som lar folk få handle varer og tjenester på tvers av landegrenser. Derfor er jeg stolt over at denne regjeringen har prioritert bistand så høyt at vi får økt 2020-budsjettet med 1,4 mrd. kr, lik 1 pst. av BNI. Vi prioriterer de landene der utfordringene er størst, nemlig i Afrika sør for Sahara. Dette er midler som vil tjene frihetssaken i utlandet, der fattigdommen er den største utfordringen for at folk skal kunne leve frie, selvvalgte liv.

Vi har samtidig sett at klima- og miljøutfordringen ikke bare er vår, men at den også rokker ved livet til milliarder av mennesker som vi deler denne jorda med. Hvis vi ikke løser dagens miljø- og klimautfordringer, må vi gi regningen til våre barn og barnebarn. Det er de som ikke lenger vil kunne reise og bo der de vil, leve på det viset de vil, fordi vi ikke gjorde opp for oss.

Derfor er Venstre veldig klare på at vi er meget godt fornøyd med de bevilgningene som gjøres, f.eks. 7 mrd. kr til miljøbistand. Klima- og miljøutfordringene må vi løse internasjonalt, derfor er det bra at Norges utviklingspolitikk også er klima- og miljøpolitikk.

Liv Signe Navarsete (Sp) [17:36:47]: Eg starta mitt fyrste innlegg med å beklage at ein har lagt debatten om Dokument 8:140 S for 2018–2019, frå Senterpartiet, inn i budsjettdebatten. Når me no nærmar oss slutten av debatten, skjønar ein kanskje kvifor eg beklaga det. Med unntak av representanten Fasteraune har vel ingen nemnt det. Dette er altså eit forslag som regjeringspartia sjølve, som nemnt av representanten Fasteraune, var svært opptekne av å få gjennomført for veldig få år sidan.

Kva har så gjort at ein har skifta meinig? Er det byråkratiet som er kome nærare innpå, eller kva? Vel, det veit me ikkje, for det er ingen som har teke ordet, me får inga forklaring, og me veit ikkje kvifor ein har dei standpunktene ein har. Det ber ikkje preg av ein debatt. Slik sett kan ein kanskje òg seie at sjølve debatten om budsjettet har vore noko springande, men det er no òg ofte slik ein debatt om budsjettet vert, alt etter kor mange som legg vekt på dei ulike elementa, og det må vere lov.

Eit moment som representanten Kolberg var innom, vil eg òg innom, og det er den privatiseringa som regjeringa gjennomfører. Det har vore innsparingar, vert det hevda, på at ein har sett ut bl.a. reinhald. Kor mykje er den innsparinga på? Kor stor er ho, og korleis er ho brukt? Kva er konsekvensane for dei som har fått desse

tenestene lagde ut? Me har iallfall sett ein del av dei gjennom media, og det er ikkje så veldig oppløftande.

Når det gjeld representanten Hårek Elvenes, skjønner eg no kvifor han reiste heim frå USA ein dag før – han måtte jo lade opp til «eine grausame Salbe» mot Senterpartiet på mange punkt. Eg skal ikkje ta dei punkta – det får stå for representanten si rekning. Men når han seier at det at me vil kutte litt i fellesfunksjonar, er både uansvarleg og mange andre karakteristikkar, må eg minne om den avbyråkratiseringsreforma som regjeringa no har gjort år etter år. Er ikkje det nettopp for å kutte i byråkratiet? Og no står representanten Elvenes her som den største forsvararen av byråkratiet. Er det slik at regjeringa kallar det ei avbyråkratiseringsreform, men at kuttet eigentleg går ut i den spisse enden?

Me i Senterpartiet har styrkt den operative delen av Forsvaret. Me meiner òg at det er særdeles viktig å fortsetje den styrkinga. Me treng fleire soldatar, me treng betre utstyr.

Så var det veldig overraskande at representanten frå Høgre og regjeringa kritiserer oss for at me kuttar litt i byråkrati.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har hatt ordet to gonger og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [17:40:05]: Som kjent ble ikke Roma bygd på én dag, men den brant ned på én natt. På mange måter var det den tilstanden Forsvaret var i da denne regjeringen overtok i 2013 – om jeg ikke vil si branntomt, så er det ikke langt unna.

Men det regjeringen har gjort etter den tid, er den langsiktige oppbyggingen av Forsvaret, som tar tid, og som nå forhåpentligvis i neste planperiode akselereres enda mer. Derfor synes jeg det er trist at Arbeiderpartiet utviser en holdning i denne salen i dag som er vanskelig å kjenne igjen når man beskylder regjeringen og regjeringspartiene for avtalebrudd, noe som ikke er riktig. Jeg ber Arbeiderpartiet løfte blikket, se fremover og jobbe sammen med regjeringspartiene for å styrke Forsvaret i tiden som kommer.

Så til representanten Christensen. Hun ønsker dialog og ingen handling. Sånn sett kjenner vi igjen Arbeiderpartiet.

Presidenten: Representanten Tybring-Gjedde har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [17:41:22]: Til representanten Lysbakken, som hadde fremragende «doublespeak» her nå i stad: Jeg lurer på hvem det er som skal forsvare Norge. Hvem skal komme Norge til

unnsetning? Eller vil SV bygge opp et forsvar som kan gjøre det selv? Det blir interessant å vite.

Hvem skal stå og redde våre allierte i NATO? Skal vi bare si at nei, vi passer på oss selv, ingen andre skal bry seg om det, vi skal ut av NATO? Og hvordan kan amerikanske kriger bli amerikanske kriger hvis amerikanerne skal ut? Det var akkurat det som var poenget til Trump, at han ville ikke være med på disse krigene som Lysbakken mener at de skal være med på, så da gjelder ikke argumentet lenger.

I Transatlantic Forum, som vi kommer fra nå, var det for Midtøstens del det at «we cannot win the war, but we cannot leave», og det burde Lysbakken reflektere lite grann over.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [17:42:26]: Representanten Elvenes sto på talerstolen her i stad og gikk til frontalangrep på det norske tollvernet og tok til orde for økt import av mat. Det hadde vært fint om representantene som er her fra regjeringen, utenriksministeren og gjerne også Kristelig Folkepartis representant i salen, hadde avklart hva som er regjeringens syn, for i regjeringserklæringen står det forskjellige ting i ulike kapitler knyttet til tollvernet. I landbrukskapitlet står det at en er opptatt av å skulle ivareta importvernet, innen handelspolitikken står det at en jobber for å redusere tollvern på ulike områder. Etter den salven som representanten Elvenes kom med mot Senterpartiet her i stad, er det grunn til å få en avklaring fra regjeringen av hva som er regjeringens politikk.

Så til argumentasjonen som Elvenes tar til orde for, nemlig at det er de fattigste i verden som ville ha nytte av at Norge svekket importvernet. Nei, tvert imot. For det første er det viktig å ha rammer internasjonalt som legger til rette for at hvert enkelt land kan produsere mat for sin egen befolkning, men dernest er det nettopp viktig at vi har et sterkt importvern i Norge, sånn at en kan gi preferanser til de landene som er fattigst.

Det er når en svekker importvernet, at en vrir importen i retning av EU og en del andre store eksportører av mat i verden, på bekostning av de fattigste landene i verden, som tidligere har hatt preferanser. Det er det bl.a. stor fare for med den nye Mercosur-avtalen, som regjeringen forhandlet fram, og slik er også situasjonen med stadig nye runder med forhandlinger med EU om artikkel 19, som en har gjennom EØS. I utgangspunktet skulle det være en gjensidig balansert utvikling i handelen, men handelen har gått én vei: økt import og stadig større ubalanse.

Så helt til slutt, til representanten Kolberg, som har stor bekymring knyttet til brexit: Det viktigste Norge kan lære av brexit, er at vi aldri må bli med i EU, i stedet for at vi skulle blitt med i EU, og så funnet ut etter noen

tiår at det ikke var en spesielt god idé, og så prøvd å komme seg ut igjen på best mulig måte. Det som det britiske folk har gjort, er å si det samme som flertallet i det norske folk har sagt, at de ikke ønsker å være medlem av EU. Ja, de ønsker å være en del av internasjonalt samarbeid, de ønsker å bygge nye handelsforbindelser, men de ønsker ikke å bli overstyrt fra EU, slik som de har blitt med medlemskapet, og som vi også blir gjennom EØS.

Anniken Huitfeldt (A) [17:45:41]: Det som er veldig uklart etter debatten i dag, er hva regjeringen egentlig mener om 2. bataljon, for det handler jo om stående hærstyrker som vi har. Det har vært viktig for alle som driver forsvarspolitikken de siste årene, å ha flere stående styrker, fordi varslingsstidene går ned, og når vi tar ned antall stående styrker i indre Troms, blir det norske forsvaret svakere, ikke sterkere. Spesielt mener jeg at balansen forrykkes. Jeg er for at amerikanske soldater trener på seks måneders basis i indre Troms, men jeg synes det er et galt signal at det er flere amerikanere som trener, samtidig som vi tar ned antall stående styrker selv.

Så hvorfor i all verden kan ikke regjeringen i dag gå sammen med opposisjonen og si at dette forslaget stopper vi? Signalene er jo der: Elvenes sier det i VG nå, og i forsvarsministerens innlegg var han ute og sa at man skulle jo ikke ta det ned med en gang. Hvorfor i all verden kan vi ikke legge dette forslaget på hylla? Er det fordi Høyres forsvarspolitikere rett og slett har tapt, ikke bare denne gangen, men flere ganger internt i regjeringen, om penger til Forsvaret? Det kan da neppe være en eneste person som er opptatt av et styrket forsvar som med hele sitt hjerte ønsker å gjøre om 2. bataljon til en ringe-til-hær.

Det er jo ikke slik at det er opposisjonen som har funnet ut at nå legger man forslaget fra Stortinget på is. Dette sier jo en enstemmig kontrollkomité om forslaget om stridsvogner som ikke er fulgt opp. Vi legger til grunn at Hæren skal ha moderne stridsvogner, står det i vedtaket fra Stortinget. Det er ikke fulgt opp, sier kontrollkomiteen, en enstemmig kontrollkomité – også med regjeringspartienes representanter. Heller ikke forslaget om 2. bataljon er fulgt opp fra Stortinget.

Her synes jeg Høyres forsvarspolitikere kan redegjøre for hva de egentlig mener. Hva er begrunnelsen for å ta ned 2. bataljon, uten engang å ha vedtak om det i Forsvaret – nei, jeg mente i Stortinget, i Forsvaret hadde man jo aldri fått et vedtak om noe slikt! Hva er begrunnelsen for det? Eller er det slik at man bare mumler og håper at det går over, fordi man skal ta omkamp internt i regjeringen? Det finnes ingen gode forsvarspolitiske begrunnelser for å ta ned antall hærstyrker i indre Troms.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [17:48:18]: Først til Dokument 8-forslaget om integrert strategisk ledelse, som jeg er helt enig med representanten Navarsete i

også bør få sitt rettmessige lys og sin rettmessige del av debatten her i dag. Det er nok ikke slik som representanten Fasteraune sier, at vi har foreslått å granske det med integritet, men vi har foreslått at det skal komme en evaluering. Den evalueringen har vi også gjort, gjennom den langtidsplanen vi er inne i nå. Så sent som i 2018–2019 endret vi også modellen. Da handlet det om at vi så på forsvarssjefens rolle og ansvar, når det gjaldt både strategisk IKT og investeringsprosessene i sektoren. Det kommer som en naturlig del av at vi har hatt noen saker oppe som gjorde at vi måtte kikke nøyer på det.

Felles forståelse av roller og ansvar er viktig, og jeg registrerer at medlemmene i komiteen fra Senterpartiet og SV bl.a. vil se på hvilken effekt utflytting av generalinspektørene til deres egne forsvarsgrener har hatt. Da må jeg få lov til å understreke at Stortingets beslutning om etablering av integrert strategisk ledelse ikke omfatter generalinspektørene, eller styrkesjefene som de nå heter. Integrert strategisk ledelse innebærer en integrering av forsvarssjefen og hans strategiske stab med departementet. Styrkesjefene var en del av forsvarsstaben og er ikke en del av departementet. Man må gjerne foreslå at man skal ta styrkesjefene inn til departementet – det vil da være en sentralisering for Senterpartiet sin del, noe som ville komme overraskende på ganske mange.

Så til spørsmålet om konkurranseutsetting: Det sparer vi 100 mill. kr per år på, som omsettes i forsvarskraft.

Til sist til Lysbakken, om dreiningen mot USA: Der er jeg uenig. Vi er tettere mot NATO nå, rett og slett fordi det i større grad fokuseres på NATO – slik er sikkerhetssituasjonen. NATO fokuserer i større grad på Nord-Atlanteren, på det gamle allianseoppdraget med å sikre strategiske kommunikasjons- og forsyningslinjer over Atlanteren. Vi jobber også tettere i NORDEFCO – det nordiske forsvarssamarbeidet er tettere nå enn det noen gang har vært, rett og slett fordi sikkerhetssituasjonen er slik at man ser et behov for det, ut fra forståelsen av at en krise eller en konflikt som treffer ett nordisk land, vil treffe flere nordiske land. Tida er slik. Vi er tettere på de nordisk-baltiske land, og vi er tettere på de store nasjonene i Europa: Vi samarbeider i Framework med Tyskland, JEF med Storbritannia og EI2 med Frankrike.

Det er altså slik at sikkerhetssituasjonen, usikkerheten og uforutsigbarheten er så stor i dag at vi samarbeider tett med mange av de vestlige og allierte landene, rett og slett for å skape trygghet for innbyggerne våre – skape større trygghet for Norge.

Jette F. Christensen (A) [17:51:29]: Jeg er bare kjapt oppe for å rette et feilsitat. Representanten Per-Willy Amundsen var oppe og feilsiterte meg med vilje for å lage et retorisk poeng. Det jeg egentlig sa, var at Arbeiderpartiet støtter opp om dialog og internasjonale initi-

ativ, som regjeringen har gjort med Georg Eckert-studiet, som utenriksministeren gjorde da hun tok opp pensum i møte med palestinske selvstyremyndigheter i høst. Dette er handling som Arbeiderpartiet støtter opp om, og internasjonale initiativ er også handling.

Jeg synes det er synd hvis vi som stortingspolitikere feilsiterer hverandre med vilje for å lage poeng. Det er nok av organisasjoner og folk som ønsker å lage polarisering med vilje, og skape motsetninger som ikke finnes i samfunnet vårt. Vi har et ansvar for å holde en dialog som er ordentlig og etterrettelig, for å sette et eksempel for at den offentlige debatten i Norge fortsatt skal fremdeles holde en ok standard.

Presidenten: Representanten Hårek Elvenes har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Hårek Elvenes (H) [17:52:41]: Det er et faktum at et av de viktigste hindrene for at u-landene skal kunne utvikle seg videre, er at de ikke får utnyttet sine komparative fortrinn, bl.a. gjennom landbruket. Tollbarrierer vanskeliggjør det.

Så til representanten Lysbakken, om at man skal kvitte seg med vanetenkningen i utenrikspolitikken. Så lett kan man ta på den politikken som har vært ført her etter krigen, og som har vært medvirkende til at Europa og Norge har bevart freden i 70 år. Er det noen som bør kvitte seg med vanetenkningen, er det kanskje SV og dets notoriske motstand mot NATO.

Til representanten Huitfeldt, som ikke er i salen – og det er ikke første gangen – vil jeg si at 2. bataljon lever i beste velgående, men 2. bataljon må gjennomføre soldatinntak flere ganger i året og trekke rekruttutdanningen ut av avdelingen, da problemet i dag er at 2. bataljon ikke er tilstrekkelig operativ store deler av året.

Presidenten: Representanten Bengt Fasteraune har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Bengt Fasteraune (Sp) [17:53:57]: Det er 20 år siden integrert strategisk ledelse ble vedtatt, og dersom det ikke har skjedd noe vesentlig siden 2013, er både Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti enig i at en slik offentlig evaluering bør gjennomføres. Ja, det har skjedd noe på 20 år. Den gangen hadde vi regimenter, vi hadde distriktskommandoer, vi hadde styrkeprodusenter, vi hadde en hel haug med staber som var rundt omkring i hele landet. Dette er strammet opp, og det er bra.

Men når dette nå er trimmet opp, er det ikke dermed sagt at man snakker om at man skal flytte staber inn igjen til Oslo. Kanskje bør noen være villig til å se på forholdet mellom operativ/operasjonell ledelse og stra-

tegisk ledelse. Kanskje kan forsvarssjefen forlate departementet og være sammen med sine operative sjef. Det burde være noe som kunne være et spørsmål i den evalueringen.

Presidenten: Representanten Sigbjørn Gjelsvik har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [17:55:11]: Til representanten Elvenes: Hvis en skal ivareta de minst utviklede landenes mulighet til å eksportere landbruksprodukter, er det nettopp viktig å opprettholde tollvernet og prioritere tollfrihet for de minst utviklede landene, slik Norge har hatt tradisjon for.

Det som nå ligger på bordet, eksempelvis gjennom den nye EFTA-avtalen med Mercosur, er at Mercosur-landene skal få en eksklusiv rett til å bruke en kvote som har vært tildelt utviklingslandene. Mercosur-landene skal få en kvote på 500 tonn biff og fileter. I dag er det 100 kr i redusert toll på dette, Mercosur-landene skal gjennom den nye avtalen få nulltoll.

Dette er noen av de største landbrukseksporterende landene i verden. Det er ikke å prioritere de minst utviklede landene. I tillegg må en i nye runder med forhandlinger med EU sørge for redusert import fra EU. Det ville være å prioritere de fattigste.

Presidenten: Representanten Audun Lysbakken har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Audun Lysbakken (SV) [17:56:27]: Jeg ville bare takke for de mange kommentarene jeg pådro meg. Jeg ser positivt på det, for da har jeg røsket litt i regjeringspartiene, og det er bra, for det er jo nettopp den vane-tenkningen som disse debattene preges av, jeg ønsker å komme til livs.

I denne debatten er det ikke spor av den reelle diskusjonen som finnes, også i NATO, om veien videre, om de reelle interessekonflikter mellom medlemslandene imellom. Det er ikke bra for Norge hvis vi ikke diskuterer dette, men i stedet later som om det ikke finnes. En god illustrasjon på det er at det jeg har sagt i denne debatten, som har utløst alle disse reaksjonene, ikke er i nærheten av å være så kritisk til NATO som det den franske presidenten har sagt.

Presidenten: Representanten Liv Signe Navarsete har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Liv Signe Navarsete (Sp) [17:57:27]: Etter at eg sette meg ned att i stad, tenkte eg at eg må nesten svare på det med oppsiktsvekkjande og uansvarleg prokurator-

grep når Senterpartiet har kutta i løyvinga til Evenes. Evenes vert utbygd som ein god QRA. Fleirtalet tviheld òg på at det skal byggjast ut som base for P-8. Så seier same representant at me då burde lagt inn pengar til investering på Andøya. Men flystasjonen på Andøya fungerer. Flystasjonen på Andøya fungerer godt i dag. Me har vore i USA no, det har òg representanten Hårek Elvenes. Dei er stadig vekk på Andøya og let vel, skryt.

Ein kunne òg ha stilt spørsmål om kvifor ein har utsett anbodet på utbygging av hangaren til oktober i 2020. Eg har ikkje høyrte at nokon har nemnt noko om kvifor det har skjedd. Det skulle vel eigentleg vore ute i desse dagar. Eg trur me kjem til å sjå mykje meir av både utsetjingar og kostnadsauke på det prosjektet.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sakene nr. 6–8.

Sak nr. 9 [17:58:40]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Lov om informasjonstilgang mv. for utvalget for ekstern gransking av saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepengar, arbeidsavklaringspenger og pleiepengar ved opphold i et annet EØS-land (Innst. 90 L (2019–2020), jf. Prop. 27 L (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske frå arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordna debatten slik:

3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil tre replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [17:59:30] (ordfører for saken): Saken gjelder ny lov om informasjonstilgang for utvalget for ekstern gransking av saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepengar, arbeidsavklaringspenger og pleiepengar ved opphold i et annet EØS-land, den såkalte Nav-rettsskandalen. Det er viktig å få loven raskt på plass for utvalget ledet av Finn Arnesen. Lovforslaget ble godkjent i statsråd 22. november.

Jeg vil takke komiteen for et meget godt samarbeid, rask behandling og det enstemmige forslaget.

Utvalget skal gjennomgå saker knyttet til regelverket som gjennomfører trygdeforordningen, og som er handtert av Arbeids- og velferdsetaten, Trygderetten og i noen tilfeller – så langt det ikke utfordrer deres uavhengighet – av påtalemyndigheten og domstolene. Formålet med utvalget er å få gjennomført en grundig og full-

stendig gjennomgang av saken, med sikte på å avdekke hvordan dette kunne skje og pågå over så lang tid. Departementets lovforslag gir utvalget nødvendig tilgang til informasjon for å kunne utføre sine oppgaver på en best mulig måte. Lovforslaget inneholder regler om informasjonstilgang, taushetsplikt og rettsgrunnlag for behandling av personopplysninger for utvalget og forbud mot bruk av opplysninger utvalget mottar, som bevis i senere rettssaker. Det foreslås ikke at det skal gjelde noen opplysningsplikt overfor utvalget.

Forslaget lovregulerer både hvilken taushetsplikt som skal gjelde for utvalget, og utvalgets adgang til å formidle disse opplysningene. Komiteen foreslår at samtlige medlemmer av utvalget og utvalgets sekretariat skal ha tilgang til taushetsbelagte personopplysninger i direkte identifiserbar form. Komiteen viser til at departementets lovforslag innebærer at offentlige myndigheter, personer som er underlagt profesjonsbestemt taushetsplikt, og personer som har taushetsplikt på annet grunnlag, uhindret av taushetsplikt skal kunne gi opplysninger til utvalget.

Det er én viktig endring som komiteen har kommet med, og den er tatt inn i komiteens tilråding til B. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en instruks, som sikrer at utvalget får tilgang til informasjonen som ansatte i embetsverket og underliggende etater kan ha.»

Det er for å få fram fakta i saken. Det burde vært unødvendig, men ut fra erfaring er det nødvendig. Senest i den interne granskingsrapporten kom det fram at flere ansatte stilte spørsmål ved om Nav tolket EØS-avtalen feil i trygdesaker allerede i 2014, men at varslerne ikke fikk tatt sin sak videre. Det kom fram i det såkalte erfaringsforumet. Jeg vil bare understreke at det er nødvendig å ha det tillegget for å gi varslerne trygghet for at den enkelte ikke skal bli utsatt for represalier. Hele sannheten skal fram for å få fram fakta i saken.

Jeg ber om at statsråden bekrefter vår forståelse og tilslutter meg sjølsagt den enstemmige komité.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninn tatt presidentplassen.

Erlend Wiborg (FrP) [18:02:50] (komiteens leder): Jeg vil i likhet med saksordføreren takke komiteen for godt samarbeid om en viktig sak. Jeg tror også det er veldig viktig at det er en enstemmig komité som står bak tilrådingen, både posisjon og opposisjon. Det styrker denne saken og det arbeidet.

I høst har vi fått presentert en rekke eksempler der det offentlige har begått feil. Så langt ser vi at feilene er gjort i Nav, hos politiet, i Trygderetten, blant forsvarere og av domstolene. Enkeltmennesker er urettmessig fra-

tatt stønader, blitt anmeldt og straffeforfulgt, ja til og med dømt uten rettslig grunnlag. Det er meget alvorlig og svekker tilliten til rettsstaten og våre institusjoner. Det er ingen tvil om at lovverket kan være krevende å tolke, ikke minst i saker der EU-rett har betydning for hvordan en skal forstå norsk lov og for å følge opp EØS-avtalen. Feil kan begås, men det er vanskelig å forstå at en så stor feil ikke ble oppdaget tidligere. En følgefeil har gitt store konsekvenser for enkeltmennesker gjennom syv år, kanskje lenger.

Det som er viktig, er at vi må sørge for at en slik skandale ikke kan skje igjen. Tilliten må bygges opp på ny. Statsråden sikret opprydning allerede med en gang. Nav jobber med å finne frem til berørte saker. Penger som urettmessig er stanset eller krevd tilbake, er tilbakeført, og det er opprettet en rettshjelpsordning. Det er bra, men vi må til bunns og finne ut hvordan dette kunne skje, hvordan det har sviktet i så mange ledd over så lang tid. Derfor er jeg glad for at regjeringen har nedsatt et ekspertutvalg som har fått i oppdrag å finne svar på nettopp dette, i tillegg til at Stortinget selv, gjennom kontroll- og konstitusjonskomiteen, har opprettet sak.

I dag behandler vi et lovforslag som skal sikre ekspertutvalget nødvendig tilgang til informasjon. Tilgangen er tilpasset utvalgets mandat, og komiteen slutter seg enstemmig til forslaget.

Komiteen har imidlertid merket seg at regjeringen foreslår å unnta personer med profesjonsbestemt taushetsplikt, eller taushetsplikt på annet grunnlag, plikt til å forklare seg for utvalget. Komiteen mener sakens alvor gir grunn til å understreke at all nødvendig og all relevant informasjon må komme frem, slik at vi i størst mulig grad kan sikre oss at noe tilsvarende ikke skjer igjen. Derfor har en enstemmig komité funnet det riktig å be regjeringen innføre en instruks som sikrer at utvalget får tilgang til informasjonen som ansatte i embetsverk i underliggende etater må ha.

Nå må granskningen komme i gang, slik at vi kan finne årsakene til hvordan dette kunne skje. Stortingets intensjon med dette lovverket er meget tydelig: Alt skal frem, og alle steiner skal snus.

Solfrid Lerbrekk (SV) [18:05:55]: Eg skal vera ganske kort. Eg vil berre seia at det i denne granskinga er svært viktig at ingen tilsette eller andre som kan ha eller har noko å bidra med, ikkje vert hindra av noka form for lojalitetsplikt eller frykt for å vera heilt ærlege og seia det dei har å seia.

Eg må påpeika at det er litt merkeleg at det ligg ei grense her for kva type ytingar ein skal sjå på i granskinga. Det finst ei lang rekkje ytingar i trygdesystemet kor det ikkje burde vera noka grense i det heile for kva ein skal kika på, meiner eg.

Eg vel å la det vera med dette, då regjeringa har valt å styra granskinga sjølv. Men eg meiner at dette burde ha vore styrt frå Stortinget. Med det overlèt eg resten til prosessen i kontrollkomiteen.

Margret Hagerup (H) [18:07:09]: Jeg vil takke komiteen for et godt samarbeid med å sikre nødvendig informasjonstilgang for utvalget for ekstern gransking av saken knyttet til feil praktisering av regelverket for enkelte ytelser i EØS-land.

I en så alvorlig sak er det viktig at relevant informasjon blir tilgjengelig for granskningen og belyst, samtidig som det rammes inn av taushetsplikt for personopplysninger for utvalget. Vi vet at tillit er viktig for å få alle fakta på bordet, og særlig i en sak som denne må tillit til granskningen være hevet over enhver tvil.

Når også statsråden sier at alle steiner skal snus, og at all informasjon skal på bordet, er det fordi vi først og fremst skal hindre at noe lignende skjer igjen. Derfor trenger vi å forstå hele saksforløpet. Det er ikke for å peke finger, for som alle allerede vet, er det nettopp fordi svikten her var – eller i hvert fall virker å være – grunnleggende systemisk. Selv om en kan vise til enkeltsaker i Trygderetten eller endring av praksis etter noen tilfeller, har det ikke vært kraftige nok signaler om verken omfang eller alvorlighet av feil praksis.

Vi er glade for at departementet svært raskt tok initiativ overfor Stortinget både for å orientere og ikke minst for å sette ned et eksternt granskningsutvalg. Stortinget fikk, om enn med litt knapp tid, mulighet til å komme med innspill til både mandat og utvalg. I forbindelse med denne saken har også komiteen samlet seg om et forslag til instruks for å sikre utvalget tilgang til informasjon som ansatte i embetsverket og underliggende etater kan ha. Dette er berørt i proposisjonen, men vi understreker likevel viktigheten av dette i dag.

Statsråd Anniken Hauglie [18:09:03]: Jeg vil også innledningsvis takke komiteen for rask og effektiv saksbehandling i en sak som det er svært viktig at vi får på plass raskt.

Ekspertutvalget, ledet av professor Finn Arnesen, skal granske saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta såkalte korttidstelser ved opphold i et annet EØS-land. Utvalget skal gjøre en grundig og fullstendig gjennomgang av feilpraktiseringen av adgang til å motta disse ytelsene ved opphold i et annet EØS-land. Alle relevante sider av saken skal belyses. Utvalget har startet sitt arbeid og har i den forbindelse behov for hjemler som sikrer tilgang på nødvendig informasjon, også taushetsbelagte opplysninger. Det er svært viktig å sikre at utvalget får tilgang til all informasjon som vurderes som nødvendig for å kunne gjøre en så grundig og god jobb som mulig.

Loven gir utvalget både rett til å innhente og behandle opplysninger og samtidig en taushetsplikt i tråd med reglene i forvaltningsloven, med visse begrensede unntak. Utvalget vil i sitt arbeid få tilgang til sensitive personopplysninger, og det er åpnet for at utvalget kan behandle slike opplysninger uten samtykke. Det er derfor viktig at utvalget er pålagt en like streng taushetsplikt som avgiverne av opplysningene er underlagt. Reguleringen av disse spørsmålene er lagt opp tilsvarende som for tidligere og tilsvarende utvalg, bl.a. barnevoldsutvalget og partnerdrapsutvalget. Det er i lovforslaget ikke inntatt en opplysningsplikt overfor utvalget, også dette etter samme lest som reguleringen av de nevnte utvalgene.

Jeg presiserer at loven legger til rette for at offentlige myndigheter, personer som er underlagt profesjonsbestemt taushetsplikt, og personer som har taushetsplikt på annet grunnlag, kan gi opplysninger til utvalget uhindret av taushetsplikten. Men jeg vil også sørge for at det gis en instruks som sikrer utvalget tilgang til informasjon som ansatte i embetsverket og underliggende etater kan ha. Dette er i tråd med komiteens innstilling. Jeg tar sikte på at instruksen vil være på plass så snart som mulig.

Utvalget har startet sitt arbeid og skal legge fram utredningen sin for Arbeids- og sosialdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet innen 1. juni 2020. Utvalget skal også redegjøre for læringspunkter som avdekkes, bl.a. for å ivareta rettssikkerheten til personer som mottar ytelser fra Nav.

Til kommentaren fra representanten Lerbrekk vil jeg bare understreke at utvalget også kan innhente opplysninger om andre ytelser.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [18:12:00]: Jeg er glad for at statsråden vil innføre en instruks, og jeg er glad for at man kan få tilgang til informasjon. Men jeg vil spørre statsråden om hun er enig med komiteen i at det som er poenget med instruks, er å få fram den hele og fulle sannheten fra medarbeidere i embetsverket og underliggende etater, og at hele formålet med instruks er at her skal det ikke være noen form for sanksjoner mot ansatte fra ledelsen dersom ansatte, sjølsagt på eget initiativ, forteller den fulle og hele sannhet om hva som har skjedd opp gjennom alle disse årene.

Statsråd Anniken Hauglie [18:12:51]: Ja, det kan jeg si et bekreftende ja til. Det er viktig for oss å komme til bunns i denne saken. Det er også bakgrunnen for at utvalget har et veldig vidt og åpent mandat til å se på alle forhold når det gjelder Arbeids- og sosialdepartementets håndtering, Trygderettens håndtering, Navs hånd-

tering og også opp mot domstolene. Vi har svært få begrensninger – om noen begrensninger, faktisk – i mandatet, nettopp for å være sikre på at vi kommer til bunns i når dette skjedde, hvordan det kunne skje, og ikke minst hvordan vi kan unngå at dette skjer i framtiden. Saken er alvorlig, den berører mange mennesker, det er begått en feil i flere forvaltningsnivåer over mange år, og det er viktig at vi nå har et åpent mandat og vide fullmakter slik at vi kommer til bunns i saken på en god måte.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget er da klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1, debattert 12. desember 2019

Innstilling fra justiskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2020, kapitler under Justis- og beredskapsdepartementet mv. (rammeområde 5) (Innst. 6 S (2019–2020), jf. Prop. 1 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 15 forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Lene Vågslid på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 3 og 4, fra Lene Vågslid på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 5 og 13, fra Lene Vågslid på vegne av Arbeiderpartiet
- forslagene nr. 6 og 7, fra Emilie Enger Mehl på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 8 og 9, fra Emilie Enger Mehl på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 10–12 og 14–15, fra Petter Eide på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 14, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen informere hver enkelt norske borger det gjelder at de har fått sine persondata ved flyreiser ulovlig identifisert av PST.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.23.36)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 15, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen straks sikre at de som potensielt er rammet av Nav-skandalen får tilbud om gratis bistand fra uavhengig advokat før eventuell videre behandling av sine saker i Nav.»

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 54 stemmer mot forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og 45 stemmer for.

(Voteringsutskrift kl. 18.23.54)

Martin Kolberg (A) (fra salen): Jeg stemte feil.

Presidenten: Da tar vi voteringen om igjen.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.24.41)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 13, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for å bygge opp politiets ressurser og kompetanse om æresvold slik at denne alvorlige formen for kriminalitet kan avdekkes og bekjempes bedre.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 63 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.24.58)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 10–12, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at hvert enkelt fengsel skal ha et tilbud om rusmestringsenhet.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øremerke tilstrekkelige midler til politidistriktenes etterforskning av vold i nære relasjoner og voldtekt.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide mandatet til rettshjelpsutvalget, i lys av Nav-skandalen, med mål om å styrke rettshjelpsordningen, samt sikre at den manglende rettssikkerheten og feilaktige lov-anvendelsen i trygdesystemet som har blitt avdekket av Nav-skandalen, blir fulgt opp med forslag til

rettshjelptiltak som kan bidra til at dette ikke skjer igjen.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 91 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.25.15)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 9, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av om politiutdanningen i Kongsvinger bør gjenopprettes.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 86 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.25.29)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 8, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre Molde tinghus forsvarlege rettslokale.»

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 83 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.25.44)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 6, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen raskt legge til rette for utbygging av Vik og Hustad fengsler, samt prosjektering av Soningssenter Sunnmøre og Ilseng fengsel.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 83 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.26.00)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 7, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem alternativ til dagens abonnementsordning som sikrer at små og mellomstore kommuner ikke lenger kom-

mer uforholdsmessig dårlig ut økonomisk. Statlig medfinansiering må vurderes.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 82 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.26.15)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere ordningen med yrkesskadeerstatning for ansatte i kriminalomsorgen på lik linje med ansatte i politiet.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 62 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.26.32)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 3 og 4, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innenfor gjeldende budsjettamme legge til rette for at det ikke benyttes dublering i kriminalomsorgen.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en økonomisk opptrappingsplan for kriminalomsorgen, som tar sikte på å tilføre kriminalomsorgen og friomsorgen de nødvendige ressursene for å kunne gjennomføre straff som virker blant innsatte i hele landet. Opptrappingsplanen skal utarbeides i et tett samarbeid med de ansattes organisasjoner, relevante fagmiljøer og aktuelle frivillige organisasjoner knyttet til kriminalomsorgen.

Opptrappingsplanen må inneholde konkrete og forpliktende tiltak på disse områdene:

En konkret, helhetlig og framtidsrettet plan for videreutvikling av alle sider av kriminalomsorgen.

Nye metoder i strafferettspleien.

Analyse og vurdering av det fremtidige behovet for ulike former for straffegjennomføring, herunder såkalte åpne og lukkede plasser, friomsorgen og alternative soningsformer som elektronisk kontroll.

Tiltak for å styrke innholdet i soningen slik at straffen skal virke, herunder en vurdering av velferdstjenester for innsatte, nærhets- og normalitetsprinsippet, samhandling med offer og pårørende, levekår for innsatte, utdanningstilbudet og programvirksomhet, slik at straffedømte etter endt soning kan vende tilbake til samfunnet som gode naboer.

Et særlig fokus på kvinnelige straffedømte som soner i fengsel.

Et særlig fokus på unge lovbrøyttere og ungdomsenhetene.

Tiltak som reduserer bruk av isolasjon.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 62 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.26.50)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at dersom barn dømmes til straffegjennomføring i fengsel, skal dette foregå ved tilrettelagte ungdomsenheter i kriminalomsorgen.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at dagens antall plasser for studenter ved Politihøgskolen opprettholdes.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.27.08)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

A.

Rammeområde 5

(Justis)

I

På statsbudsjettet for 2020 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
45		Norges institusjon for menneskerettigheter		
	1	Driftsutgifter	25 700 000	
61		Høyesterett		
	1	Driftsutgifter	116 138 000	
400		Justis- og beredskapsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	477 434 000	
	23	Spesielle driftsutgifter, forskning, evaluering og kunnskap-sinnhenting, <i>kan overføres</i>	34 593 000	
	50	Norges forskningsråd	56 193 000	
	70	Overføringer til private	12 315 000	
	71	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	14 889 000	
410		Domstolene		
	1	Driftsutgifter	2 618 217 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	84 135 000	
	22	Vernesaker/sideutgifter, jordskiftedomstoler, kan overføres	2 653 000	
414		Forliksråd og andre domsutgifter		
	1	Driftsutgifter	231 486 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	36 998 000	
430		Kriminalomsorgen		
	1	Driftsutgifter	4 788 033 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes</i> under kap. 430, post 1	92 054 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	195 036 000	
	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv., <i>kan overføres</i>	83 608 000	
	70	Tilskudd	28 231 000	
432		Kriminalomsorgens høgscole og utdanningssenter		
	1	Driftsutgifter	191 272 000	
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten		
	1	Driftsutgifter	18 642 616 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	137 495 000	
	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	9 436 000	
	23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	26 819 000	
	25	Retur av asylsøkere med avslag og andre utlendinger uten lovlig opphold, <i>overslagsbevilgning</i>	95 528 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	950 030 000	
	48	Tildeling fra EUs indre sikkerhetsfond (ISF), <i>kan overføres</i>	92 100 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
	70	Tilskudd	65 946 000	
	71	Tilskudd Norsk rettsmuseum	6 197 000	
	73	Tilskudd til EUs grense- og visumfond	236 635 000	
442		Politihøgskolen		
	1	Driftsutgifter	633 984 000	
444		Politiets sikkerhetstjeneste (PST)		
	1	Driftsutgifter	982 580 000	
445		Den høyere påtalemyndighet		
	1	Driftsutgifter	277 795 000	
446		Den militære påtalemyndighet		
	1	Driftsutgifter	9 058 000	
448		Grensekommissæren		
	1	Driftsutgifter	5 745 000	
451		Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap		
	1	Driftsutgifter	908 219 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	7 606 000	
	22	Spesielle driftsutgifter – Nødnett	477 543 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	173 194 000	
	70	Overføringer til private	6 878 000	
452		Sentral krisehåndtering		
	1	Driftsutgifter	26 849 000	
453		Sivil klareringsmyndighet		
	1	Driftsutgifter	32 527 000	
454		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Driftsutgifter	700 023 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 315 361 000	
455		Redningstjenesten		
	1	Driftsutgifter	111 310 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	28 959 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	6 074 000	
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	56 819 000	
	72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	122 320 000	
	73	Tilskudd til Redningsselskapet	106 393 000	
457		Nasjonal sikkerhetsmyndighet		
	1	Driftsutgifter	370 306 000	
460		Spesialenheten for politisaker		
	1	Driftsutgifter	48 316 000	
466		Særskilte straffesaksutgifter m.m.		
	1	Driftsutgifter	1 068 646 000	
467		Norsk Lovtidend		
	1	Driftsutgifter	4 404 000	
468		Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker		
	1	Driftsutgifter	20 230 000	
469		Vergemålsordningen		
	1	Driftsutgifter	259 847 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	138 546 000	
470		Fri rettshjelp		
	1	Driftsutgifter	619 338 000	
	72	Tilskudd til spesielle rettshjelptiltak	57 955 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
471		Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlagsordning		
	71	Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	113 141 000	
	72	Erstatning i anledning av straffeforfølgning, <i>overslagsbevilgning</i>	63 399 000	
	73	Stortingets rettferdsvederlagsordning	26 536 000	
473		Statens sivilrettsforvaltning		
	1	Driftsutgifter	77 021 000	
	70	Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	359 600 000	
474		Konfliktråd		
	1	Driftsutgifter	139 495 000	
	60	Tilskudd til kommuner, <i>kan overføres</i>	13 202 000	
	70	Tilskudd	21 921 000	
475		Bobehandling		
	1	Driftsutgifter	147 999 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	7 825 000	
Totale utgifter				39 898 751 000
Inntekter				
3400		Justis- og beredskapsdepartementet		
	1	Diverse inntekter	5 631 000	
	2	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	1 000 000	
3410		Domstolene		
	1	Rettsgebyr	260 596 000	
	2	Saks- og gebyrinntekter jordskiftedomstolene	24 390 000	
	3	Diverse refusjoner	1 910 000	
	4	Vernesaker jordskiftedomstolene	2 452 000	
3430		Kriminalomsorgen		
	2	Arbeidsdriftens inntekter	92 653 000	
	3	Andre inntekter	25 665 000	
	4	Tilskudd	2 454 000	
3432		Kriminalomsorgens høyskole og utdanningssenter		
	3	Andre inntekter	1 087 000	
3440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten		
	1	Gebyr – pass og våpen	450 693 000	
	2	Refusjoner mv.	269 583 000	
	3	Salgsinntekter	77 756 000	
	4	Gebyr – vaktelskap	4 376 000	
	6	Gebyr – utlendingssaker	296 273 000	
	7	Gebyr – sivile gjøremål	1 121 054 000	
	8	Refusjoner fra EUs grense- og visumfond	30 998 000	
3442		Politihøgskolen		
	2	Diverse inntekter	17 090 000	
	3	Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter	19 003 000	
3444		Politiets sikkerhetstjeneste (PST)		
	2	Refusjoner	17 640 000	
3445		Den høyere påtalemyndighet		
	2	Refusjoner	3 096 000	
3451		Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap		
	1	Gebyr	154 511 000	
	2	Refusjoner driftsutgifter Nødnett	33 183 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
	3	Diverse inntekter	27 468 000	
	4	Refusjoner større utstyrsanskaffelser og vedlikehold Nødnett	73 155 000	
	5	Abonnementsinntekter og refusjoner Nødnett	455 876 000	
	6	Refusjoner	6 808 000	
3454		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Refusjoner	27 479 000	
3457		Nasjonal sikkerhetsmyndighet		
	1	Inntekter	33 815 000	
3469		Vergemålsordningen		
	1	Vergemåls-/representantordning, ODA-godkjente utgifter	4 295 000	
3470		Fri rettshjelp		
	1	Tilkjente saksomkostninger m.m.	4 192 000	
	2	Fri rettshjelp, ODA-godkjente utgifter	5 255 000	
3473		Statens sivilrettsforvaltning		
	1	Diverse inntekter	5 000	
3474		Konfliktråd		
	2	Refusjoner	723 000	
Totale inntekter				3 552 165 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2020 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 61, post 1	kap. 3061, post 3
kap. 400, post 1	kap. 3400, post 1
kap. 410, post 1	kap. 3410, postene 2 og 3
kap. 410, post 22	kap. 3410, post 4
kap. 430, post 1	kap. 3430, postene 3 og 4
kap. 430, post 21	kap. 3430, post 2
kap. 432, post 1	kap. 3432, post 3
kap. 440, post 1	kap. 3440, postene 2, 3 og 4
kap. 442, post 1	kap. 3442, postene 2 og 3
kap. 444, post 1	kap. 3444, post 2
kap. 451, post 1	kap. 3451, postene 3 og 6
kap. 451, post 22	kap. 3451, post 5
kap. 454, post 1	kap. 3454, post 1
kap. 455, post 1	kap. 3455, post 1
kap. 473, post 1	kap. 3473, post 1
kap. 474, post 1	kap. 3474, post 2

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633 post 1 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

2. overskride bevilgningen under kap. 451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, post 1 Driftsutgifter med inntil 75 pst. av inntekter ved salg av sivilforsvarsanlegg og fast eiendom. Inntekter inntektsføres under kap. 3451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.

III

Fullmakt til overskridelse

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2020 kan overskride bevilgningen under kap. 451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, post 21 Spesielle driftsutgifter med inntil 50 mill.

kroner dersom det oppstår en situasjon med ekstraordinært mange skogbranner, og det i den forbindelse er nødvendig med innsats for slokking og beredskap ut over det som må påregnes i et normalår, uten opphold og før Kongen kan gi slikt samtykke.

IV

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2020 kan bestille varer ut over den gitte bevilgning, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	
	1	Driftsutgifter	150 mill. kroner

V

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2020 kan gi tilsagn som pådrar staten forpliktelser ut over budsjettåret for å gjennomføre forsøk med velferdsobligasjoner innenfor en samlet ramme på inntil 10 mill. kroner inkludert tidligere gitte tilsagn under kap. 430 Kriminalomsorgen, post 70 Tilskudd.

Andre fullmakter

VIII

Videreføring av bobehandling

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2020 kan bestemme at det under ordningen med utgifter til fortsatt bobehandling pådras forpliktelser ut over gitt bevilgning under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*, med inntil 10 mill. kroner, men slik at totalrammen for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 33 mill. kroner.

VI

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser i byggeprosjekt

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2020 kan pådra staten forpliktelser ut over budsjettåret for å gjennomføre byggingen av politiets nasjonale beredskapssenter som omtalt i Prop. 1 S (2017–2018) under kap. 440 Politi- og lensmannsetaten, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*, innenfor en kostnadsramme på 2 620 mill. kroner.

IX

Nettobudsjetteringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2020 kan:

1. trekke politiets direkte utgifter til oppbevaring, tilsyn og salg av beslag fra salgsinntekten, før det overskytende inntektsføres under kap. 5309 Tilfeldige inntekter, post 29 Ymse.
2. trekke salgsomkostninger ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 3451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.
3. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning, post 1 Driftsutgifter, inntektene ved avholdelse av kurs og konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet.
4. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*, tilbakebetalte inntekter under ordningen med utgifter til bobehandling.

VII

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser i investeringsprosjekter

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2020 under kap. 430 Kriminalomsorgen, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*, kan pådra staten forpliktelser ut over budsjettåret for å anskaffe brukerutstyr til nytt fengsel i Agder. Samlede forpliktelser og utbetalinger kan ikke overskride kostnadsrammer omtalt i Prop. 129 S (2016–2017) på 125 mill. kroner for avdelingen i Froland og 75 mill. kroner for avdelingen i Mandal.

X

Stortingets rettsferdsvederlagsordning

Stortingets utvalg for rettsferdsvederlag får i 2020 fullmakt til å tilstå rettsferdsvederlag av statskassen med inntil 250 000 kroner for hver enkelt søknad, men slik at grensen er 500 000 kroner for HIV-ofre og 300 000 kroner for tidligere barn i barnehjem, offentlige fosterhjem og spesialskoler. Søknader der utvalget anbefaler å innvilge erstatning som er høyere enn nevnte beløp, fremmes for Stortinget til avgjørelse. Det samme gjelder søknader som etter utvalgets vurdering reiser spørsmål av særlig prinsipiell art.

XI

Avhending av sivilforsvarsanlegg

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2020 kan overdra sivilforsvarsanlegg til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

XII

Fullmakt til postering mot mellomværendet med statskassen

Stortinget samtykker i at Domstoladministrasjonen i 2020 kan postere sideutgifter som forskutteres i henhold til rettsgebyrloven, mot mellomværendet med statskassen.

Andre vedtak

XIII

Oppheving av anmodningsvedtak

Vedtaket nr. 875, 11. juni 2018 og nr. 1002, 15. juni 2018 oppheves.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 52 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.27.33)

Videre var innstilt:

B.

Rammeuavhengige vedtak

I

Stortinget ber regjeringen gjennomgå hvordan potensialet som ligger i tvistelovens regler om mekling,

bedre kan utnyttes, og hvilke tiltak som kan settes inn for å gjøre ordningen med utenrettslig mekling kjent og mer brukt.

II

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at den åpne soningsavdelingen Kleivgrend i Arendal fengsel opprettholdes, og sørge for at det etableres en forutsigbarhet for driften av fengselet.

III

Stortinget ber regjeringen om at det utarbeides en ny NOU for kriminalomsorgen. Utvalget skal foreslå en konkret og helhetlig plan for videreutvikling av alle sider av kriminalomsorgen, og vurdere det fremtidige behovet for ulike former for straffegjennomføring, herunder såkalte åpne og lukkede plasser, friomsorgen og alternative soningsformer som elektronisk kontroll. Kvinner som soner, skal vises særskilt oppmerksomhet i utvalgets arbeid. Utvalget skal også vurdere behovet for å styrke innholdet i soningen for at straffen skal virke, og tiltak som reduserer bruk av isolasjon. NOU-en skal utarbeides i et tett samarbeid med de ansattes organisasjoner og aktuelle frivillige organisasjoner knyttet til kriminalomsorgen.

IV

Stortinget ber regjeringen, i påvente av den endelige behandlingen av Sivilombudsmannens rapport (Dokument 4:3 (2018–2019)), umiddelbart innføre tiltak ved norske fengsler som forhindrer risikoen for ulovlig isolasjon. Tiltakene må gjøres tilgjengelige for Stortinget også ved behandling av Sivilombudsmannens rapport.

V

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for hvilke tiltak som kan iverksettes for å sikre likeverdige soningsforhold for kvinner. Forslaget må respektere nærhetsprinsippet og innebære løsninger knyttet til rehabilitering, undervisning og ivaretagelse av sosiale relasjoner.

VI

Stortinget ber regjeringen i større grad legge til rette for at tilskudd til frivillige organisasjoner i kriminalomsorgen gis gjennom avtaler over flere år.

VII

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en helhetlig plan for å utvide tilbudet om overgangsboliger i kriminalomsorgen, og samtidig gå videre i prosessen med å videreutvikle arbeidet som allerede er lagt ned knyttet til Notodden-modellen.

VIII

Stortinget ber regjeringen sikre at mest mulig av de budsjettmidlene som Stortinget bevilger til politiet, blir tilført driftsrammene til politidistriktene, og at pengebruken i Politidirektoratet begrenses.

IX

Stortinget ber regjeringen øremerke midlene til Statens Barnehus innenfor Politidirektoratets rammer.

X

Stortinget ber regjeringen nedsette et utvalg som skal gjennomføre en grundig analyse av politiets bemannings- og ressursbehov ut ifra oppgaveutviklingen i de senere år og politiets forventede framtidige oppgaver. Analysen bør munne ut i en anbefaling om bemanningsbehov for sivile stillinger og mål for politidekningen i Norge i tiårene framover.

XI

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2020 legge fram en plan om hvordan den vil følge opp Konseptutredningen om tilfluktsromsituasjonen fra 2016, og hvordan den vil sørge for å oppdatere tilfluktsrommene for sivilbefolkningen i tråd med det nye trusselbildet.

XII

Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for finansiering av Nødnett-terminaler og Nødnett-abonnement for den frivillige redningstjenesten i den varslede stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet i 2020.

XIII

Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av behovet for en styrking av rammevilkårene for frivillige organisasjoner i redningstjenesten.

XIV

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan de økonomiske rammevilkårene kan bedres for de frivillige organisasjonene i redningstjenesten, herunder hvordan tilskuddene er innrettet, hvordan håndtere økte kostnader som følge av nye krav og reguleringer, samt hvordan sikre forutsigbarhet over flere år.

XV

Stortinget ber regjeringen oppdatere tildelingskriteriene for tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten, slik at organisasjoner som driver med omsorgsberedskap, også oppfyller tildelingskriteriene.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 53 stemmer mot komiteens innstilling og 44 stemmer for.
(Voteringsutskrift kl. 18.27.53)

Freddy André Øvstegård (SV) (fra salen) Jeg stemte feil.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) (fra salen): Jeg fikk ikke votert.

Presidenten: Da tar vi voteringen om igjen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 18.28.31)

Votering i sak nr. 2, debattert 12. desember 2019

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i passloven (passgebyr) (Innst. 84 L (2019–2020), jf. Prop. 3 L (2019–2020))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i passloven (passgebyr)

I

I lov 19. juni 1997 nr. 82 om pass (passloven) gjøres følgende endringer:

§ 3 fjerde ledd skal lyde:

Ved utstedelse og fornyelse av pass betales 570 kroner. For pass til barn under 16 år betales 342 kroner.

II

Loven trer i kraft 1. januar 2020.

Presidenten: Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 96 stemmer mot 1 stemme.
(Voteringsutskrift kl. 18.28.59)

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 99 stemmer mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 18.29.49)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3, debattert 12. desember 2019

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (gjennomføringstiden for straffegjennomføring med elektronisk kontroll mv.) (Innst. 83 L (2019–2020), jf. Prop. 132 L (2018–2019))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i straffegjennomføringsloven mv.
(gjennomføringstiden for straffegjennomføring med elektronisk kontroll mv.)

I

I lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. gjøres følgende endringer:

§ 6 annet ledd annet punktum skal lyde:

Når den domfelte er idømt fengselsstraff på mer enn ti år, idømt en strafferettslig særreaksjon eller forvaring eller innsatt i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå etter § 10 annet ledd, treffer regionalt nivå også avgjørelse etter §§ 12 til 16 a, 20, 33, 35, 36 og 42 til 44.

§ 7 bokstav i skal lyde:

i) Taushetsplikt er ikke til hinder for at kriminalomsorgen gir opplysninger som nevnt i § 16 sjette ledd, § 16 a tredje ledd jf. § 16 sjette ledd, § 20 annet ledd, § 36 tredje ledd, § 40 siste ledd, § 42 sjette og syvende ledd og straffeloven § 45 sjette ledd, til den fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte.

§ 7 b første ledd skal lyde:

For regler om varsling til fornærmede eller dennes etterlatte om kriminalomsorgens avgjørelser, se § 16 sjette ledd, § 16 a tredje ledd jf. § 16 sjette ledd, § 20 annet ledd, § 36 tredje ledd, § 40 siste ledd, § 42 sjette og syvende ledd og straffeloven § 45 sjette ledd.

§ 10 første ledd bokstav d og e skal lyde:

d) utenfor fengsel med særlige vilkår etter § 16,

e) utenfor fengsel med elektronisk kontroll etter § 16 a, eller

§ 10 første ledd nåværende bokstav e blir ny bokstav f.

§ 10 fjerde ledd skal lyde:

Subsidiær fengselsstraff fastsatt etter straffeloven § 55, kan gjennomføres som bøteteneste etter § 16 b.

§ 14 syvende ledd skal lyde:

Domfelte som gjennomfører straff utenfor fengsel etter §§ 16 eller 16 a, kan tilbakeføres til fengsel dersom det er sannsynlig at domfelte har begått eller vil begå en straffbar handling, unndra seg gjennomføringen eller bryte forutsetninger og vilkår for gjennomføring av straff utenfor fengsel.

§ 16 annet ledd oppheves. Nåværende tredje til åttende ledd blir annet til syvende ledd.

§ 16 nytt femte og nytt sjette ledd skal lyde:

Kriminalomsorgen skal kontrollere at domfelte overholder forutsetninger og fastsatte vilkår. Som ledd i kontrollen kan tiltak etter § 56 iverksettes. Ved brudd på vilkår eller forutsetninger, eller dersom det er sannsynlig at domfelte har begått eller vil begå straffbar handling eller unndra seg gjennomføringen, gjelder bestemmelsene om tilbakeføring til fengsel i § 14 syvende og åttende ledd.

Dersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til tidspunktet for gjennomføring av straff utenfor fengsel, skal kriminalomsorgen varsle fornærmede eller etterlatte på forhånd. Varselet skal også omfatte informasjon om vilkår som er satt med hjemmel i § 16 tredje ledd bokstav d og e, hvis disse vilkårene direkte gjelder fornærmede eller dennes etterlatte.

Ny § 16 a skal lyde:

§ 16 a *Straffegjennomføring utenfor fengsel med elektronisk kontroll*

Dersom den idømte ubetingede fengselsstraffen eller resterende tid frem til forventet løslatelse er inntil 6 måneder, og det er hensiktsmessig for å sikre en positiv utvikling og motvirke ny kriminalitet, kan straffen gjennomføres utenfor fengsel når det settes vilkår om at domfelte skal være undergitt elektronisk kontroll. Straffegjennomføring med elektronisk kontroll skal ikke besluttet dersom formålet med straffen eller hensynet til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring taler imot det.

Kriminalomsorgen skal i alle tilfeller vurdere om domfelte som er under 18 år eller varig soningsudyktig, oppfyller vilkårene for å gjennomføre straffen utenfor fengsel med elektronisk kontroll. For domfelte som er un-

der 18 år eller varig soningsudyktig, gjelder ikke vilkåret etter første ledd om at den idømte fengselsstraff eller resterende tid frem til forventet løslatelse er inntil 6 måneder.

Bestemmelsene i § 16 annet ledd til syvende ledd gjelder tilsvarende.

Dersom det er nødvendig for en sikkerhetsmessig forvarlig gjennomføring av straffegjennomføring med elektronisk kontroll, kan kriminalomsorgen beslutte bruk av digital teknologi for å kontrollere domfeltes identitet, geografiske posisjon, bevegelse og eventuelle rusbruk. Personopplysninger som behandles ved kontroll etter første punktum, skal slettes etter endt straffegjennomføring, med mindre de inngår i en sak om brudd på forutsetninger eller vilkår etter § 16 annet og tredje ledd.

Nåværende § 16 a blir ny § 16 b.

§ 29 første ledd første punktum skal lyde:

Kriminalomsorgen kan pålegge domfelte som gjennomfører straff etter § 10 første ledd bokstav a til å avgi urinprøve, utåndingsprøve eller blodprøve eller å medvirke til andre undersøkelser som kan skje uten fare eller særlig ubehag, for å avdekke bruk av rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet.

§ 40 tredje ledd første punktum skal lyde:

Domfelte som gjennomfører straff utenfor fengsel etter §§ 16 og 16 a kan, hvis ikke tilbakeføring til fengsel besluttet etter § 14 syvende ledd, gis skriftlig irettesettelse.

II

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

I § 12-20 tredje ledd første punktum, § 16-12 tredje ledd første punktum, § 17-14 tredje ledd første punktum, § 18-9 tredje ledd første punktum, § 19-22 tredje ledd første punktum og § 20-23 tredje ledd første punktum skal henvisningen til «straffegjennomføringsloven § 16» endres til «straffegjennomføringsloven § 16 eller 16 a».

III

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan tre i kraft til ulik tid.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4, debattert 12. desember 2019

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i passloven og ID-kortloven (utstedelse og nektelse av reisedokumenter til mindreårige mv.) (Innst. 85 L (2019–2020), jf. Prop. 126 L (2018–2019))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

L o v

om endringer i passloven og ID-kortloven (utstedelse og nektelse av reisedokumenter til mindreårige mv.)

I

I lov 19. juni 1997 nr. 82 om pass gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:

§ 4 Pass til mindreårige og personer som er fratatt rettslig handleevne

Til mindreårige under 18 år utstedes ikke pass uten samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret. Har foreldrene felles foreldreansvar for den mindreårige, må begge samtykke, med mindre barneloven gir adgang for en av foreldrene til å reise ut av landet med barnet uten den andres samtykke. I tilfeller som omfattes av barnevernloven § 4-31 om forbud mot å ta med barnet ut av Norge, skal samtykke kun innhentes fra barneverntjenesten.

Til person som er fratatt rettslig handleevne, utstedes ikke pass uten samtykke fra vergen.

Pass kan i særlige tilfeller utstedes til person som nevnt i første og annet ledd uten samtykke dersom det er fare for personens liv eller helse, eller det av andre grunner er åpenbart ubetenkelig.

§ 5 første og annet ledd skal lyde:

Pass skal ikke utstedes

- dersom søkeren er etterlyst, er besluttet pågrepet eller varetektsfengslet eller har samtykket i innlevering av pass etter straffeprosessloven kapittel 14;
- når utreiseforbud følger av tvisteloven § 33-11 eller konkursloven § 102;

- c) når det foreligger lovhjemlet beslutning av offentlig myndighet som innebærer at utreise vil være *ulovlig*;
- d) *dersom søkeren ikke kan reise ut av landet fordi det følger av innskrenkninger pålagt i henhold til straffeloven §§ 45 og 46 eller straffegjennomføringsloven § 43.*
- Pass kan nektes utstedt dersom søkeren ikke kan reise ut av riket fordi det følger av
- a) dom, kjennelse eller annen lovhjemlet beslutning av offentlig myndighet som pålegger frihetsberøvelse;
- b) innskrenkninger pålagt i henhold til straffeloven §§ 34, 39, 48, 52 og 62 (jf. *psykisk helsevernloven § 5-3*) eller straffeprosessloven § 69 tredje ledd.

§ 5 tredje ledd bokstav f og ny bokstav g skal lyde:

- f) det er grunn til å tro at formålet med reisen er å begå en handling som rammes av bestemmelsene i straffeloven §§ 101 til 107 om folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser eller straffeloven §§ 131 til 145 om terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger;
- g) *søkeren er mindreårig, og det er grunn til å tro at søkeren vil bli utsatt for straffbare forhold i utlandet eller forhold der som kan medføre fare for liv eller helse.*

Ny § 7 a skal lyde:

§ 7 a *Underrettningsplikt til kommunens barneverntjeneste*

Passmyndigheten skal straks underrette kommunens barneverntjeneste om vedtak om nektelse eller tilbakekall av pass etter § 5 tredje ledd bokstav g, jf. § 7 første ledd bokstav b.

II

I lov 5. juni 2015 nr. 39 om nasjonalt identitetskort gjøres følgende endringer:

§ 4 første ledd tredje punktum skal lyde:

I tilfeller som omfattes av barnevernloven § 4-31 om forbud mot å ta med barnet ut av Norge, skal samtykke kun innhentes fra barneverntjenesten.

§ 5 første og annet ledd skal lyde:

Nasjonalt ID-kort med reiserett skal ikke utstedes

- a) når søkeren er etterlyst med henblikk på pågrep, er besluttet pågrepet eller varetektsfengslet eller har samtykket i innlevering av pass etter straffeprosessloven kapittel 14
- b) når utreiseforbud følger av tvisteloven § 33-11 eller konkursloven § 102
- c) når det foreligger lovhjemlet beslutning av offentlig myndighet som innebærer at utreise vil være *ulovlig*

- d) *dersom søkeren ikke kan reise ut av landet fordi det følger av innskrenkninger pålagt i henhold til straffeloven §§ 45 og 46 eller straffegjennomføringsloven § 43.*

Nasjonalt ID-kort med reiserett kan nektes utstedt når søkeren ikke kan reise ut av riket fordi det følger av

- a) dom, kjennelse eller annen lovhjemlet beslutning av offentlig myndighet som pålegger frihetsberøvelse
- b) innskrenkninger pålagt i henhold til straffeloven §§ 34, 39, 48, 52 og 62 (jf. *psykisk helsevernloven § 5-3*) eller straffeprosessloven § 69 tredje ledd.

§ 5 tredje ledd bokstav c, og nyere bokstav d og e skal lyde:

- c) søkeren tidligere har forfalsket eller brukt falskt nasjonalt ID-kort med reiserett, rettsstridig har overlatt kortet til tredjemann eller på annen måte har misbrukt det
- d) *det er grunn til å tro at formålet med reisen er å begå en handling som rammes av bestemmelsene i straffeloven §§ 101 til 107 om folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser eller straffeloven §§ 131 til 145 om terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger*
- e) *søkeren er mindreårig, og det er grunn til å tro at søkeren vil bli utsatt for straffbare forhold i utlandet eller forhold der som kan medføre fare for liv eller helse.*

Ny § 8 a skal lyde:

§ 8 a *Underrettningsplikt til kommunens barneverntjeneste*

ID-kortmyndigheten skal straks underrette kommunens barneverntjeneste om vedtak om nektelse eller tilbakekall av nasjonalt ID-kort med reiserett etter § 5 tredje ledd bokstav e, jf. § 8 første ledd bokstav a.

III

Lov 21. april 2017 nr. 16 om endringer i passloven og ID-kortloven del II oppheves.

IV

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de ulike bestemmelsene skal tre i kraft til ulik tid.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5, debattert 12. desember 2019

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i politiloven mv. (bevæpnet patruljering mellom sårbare objekter mv.) (Innst. 73 L (2019–2020), jf. Prop. 105 L (2018–2019))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i politiloven mv. (bevæpnet patruljering mellom sårbare objekter mv.)

I

I lov 9. juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v. skal § 1 lyde:

§ 1 Med skytevåpen forstås i denne lov:

- våpen som med ladning av krutt eller annet drivmiddel, eller ved en mekanisk innretning kan skyte ut kuler, hagl eller andre prosjektiler,
- våpen eller apparater for utskyting eller utsending av sprengladninger, gass, signallys, raketter e.l. (herunder flammekastere),
- våpenimitasjoner o.l. som forholdsvis lett kan gjøres om slik at skarp ammunisjon kan avfyres.

Et våpen anses ikke som skytevåpen dersom det er gjort varig ubrukbart. Kongen kan likevel gi bestemmelser om krav til registreringsplikt, merking, etterkontroll og krav til inn- og utførsel av skytevåpen som er gjort varig ubrukbare. Et våpen anses heller ikke som skytevåpen dersom våpenet på grunn av alder eller konstruksjon ikke kan brukes som skytevåpen og heller ikke forholdsvis lett kan utbedres eller gjøres om slik at det kan brukes til å skyte med.

II

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet gjøres følgende endringer:

Ny § 6 b skal lyde:

§ 6 b *Vilkår for bruk av skytevåpen*

Skytevåpen kan bare brukes når det er absolutt nødvendig og hvor lempeligere midler forgjeves har vært

forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem, i situasjoner hvor

- tjenestepersonen selv eller andre trues med eller utsettes for en grov voldshandling eller annen grov integritetskrenkelse, og bruk av våpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade, eller
- det anses påkrevd å pågripe eller stanse person som er domfelt eller med stor grad av sikkerhet mistenkes for drap, andre grove voldshandlinger eller forsøk på slike voldsforbrytelser, eller av personer som av andre grunner anses som særlig farlige for menneskers liv eller helse, Norges selvstendighet, eller som alvorlig truer grunnleggende nasjonale interesser.

I situasjoner som nevnt i første ledd kan skytevåpen etter beslutning fra innsatsleder også brukes til å beskadige eller gjøre en gjenstand ubrukelig eller forstyrre eller avlede gjerningspersonen.

§ 18 første ledd første punktum skal lyde:

Den som skal tilsettes i politi- og lensmannsetaten, herunder i Politidirektoratet, må ha plettfri vandel og være skikket for tjeneste i politiet.

§ 29 skal lyde:

§ 29 *Instruksjonsmyndighet m.m.*

Kongen fastsetter en alminnelig tjenesteinstruks for politiet. Departementet gir tjenestereglementer og særinstrukser for politiet, herunder en våpeninstruks. Politimesteren kan utstede utfyllende tjenesteregler når lokale forhold gjør dette påkrevd.

I våpeninstruksen kan det gis bestemmelser om bevæpning av polititjenestemenn i daglig tjeneste:

- for et begrenset tidsrom når det anses nødvendig for å håndtere en alvorlig trusselsituasjon, og
- for et ubegrenset tidsrom når det ut fra trusselbildet anses nødvendig for å gi tilstrekkelig beskyttelse av sårbare objekter. Bevæpningen kan omfatte patruljering mellom sårbare objekter i et avgrenset område.

Departementet gir nærmere regler om i hvilken utstrekning namsmannen kan overlate sine oppgaver etter lov til sine underordnede.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Det votes først over § 29.

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 92 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.31.15)

Presidenten: Det voteres over samtlige gjenstående romertall og paragrafer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

I

På statsbudsjettet for 2020 bevilges under:

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 6, debattert 12. desember 2019

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Svalbardbudsjettet 2020 (Innst. 17 S (2019–2020), jf. Prop. 1 S (2019–2020))

Kap.	Post	Svalbardbudsjettet	Kroner	Kroner
Utgifter				
1		Tilskot til Svalbard kyrkje		
	70	Tilskot til Svalbard kyrkje	5 500 000	
3		Tilskot til Longyearbyen lokalstyre		
	70	Tilskot til Longyearbyen lokalstyre	160 016 000	
4		Tilskot til Svalbard Museum		
	70	Tilskot til Svalbard Museum	13 312 000	
5		Sysselemanden (jf. kap. 3005)		
	1	Driftsutgifter	71 817 000	
6		Sysselemandens transportteneste (jf. kap. 3006)		
	1	Driftsutgifter	224 100 000	
7		Tilfeldige utgifter		
	30	Skred- og bustadtiltak, <i>kan overføres</i>	61 150 000	
	70	Diverse tilskot	1 100 000	
9		Kulturminnetiltak		
	1	Driftsutgifter	2 142 000	
11		Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmeisteren for Svalbard		
	1	Driftsutgifter	1 938 000	
17		Norsk Polarinstitut – refusjon		
	50	Refusjon	3 811 000	
18		Navigasjonsinnretningar		
	1	Drift og vedlikehald	5 752 000	
	30	Nyanlegg og større vedlikehald, aerolykter, maritime fyr	858 000	
19		Meteorologisk institutt – husleige Bjørnøya og Hopen		
	1	Driftsutgifter	7 455 000	
20		Statsbygg, Svalbard (jf. kap. 3020)		
	1	Driftsutgifter	2 193 000	

Kap.	Post	Svalbardbudsjettet	Kroner	Kroner
22		Skattekontoret, Svalbard		
	1	Driftsutgifter	5 189 000	
		Sum utgifter		566 333 000
Inntekter				
3005		Sysselmannen (jf. kap. 5)		
	1	Diverse inntekter	500 000	
	2	Refusjonar mv.	3 000 000	
3022		Skattekontoret, Svalbard (jf. kap. 22)		
	1	Diverse inntekter	330 000	
3030		Skattar og avgifter		
	70	Skattar m.m.	175 000 000	
	71	Utførselsavgift	700 000	
	72	Utmålsgebyr, årsavgift	995 000	
3035		Tilskot frå statsbudsjettet		
	70	Tilskot	385 808 000	
		Sum inntekter		566 333 000

II

§ 1 Bruksområde for vedtaket

Dette vedtaket gjeld utskriving av skatt på formue og inntekt for inntektsåret 2020 etter føresegnene i lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard. Vedtaket gjeld òg som grunnlag for utskriving av forskot på skatt for inntektsåret 2020, jf. lov om skatt til Svalbard § 5-1.

§ 2 Skatt på formue

Skatt på formue blir utrekna etter desse satsane:

- Personleg skattepliktig og dødsbu:
Det blir nytta same satsar og grensebeløp som Stortinget har vedteke skal gjelde på det norske fastlandet for formuesskatt til staten og kommunane (maksimumssats).
- Selskap og samanslutning som nemnt i skattelova § 2-36 andre ledd, og som ikkje er fritakne etter skattelova kapittel 2:
Det blir nytta same satsar og grensebeløp som Stortinget har vedteke skal gjelde på det norske fastlandet for formuesskatt til staten.

§ 3 Skatt på inntekt

Skatt på inntekt blir utrekna etter desse satsane:

- Inntekt som blir skattlagd ved lønstrekk etter svalbardskattelova § 3-1:
Låg sats: 8 pst.
Høg sats: 22 pst.
- 22 pst. av den delen av selskapsoverskot som er høgare enn 15 mill. kroner, og som overstig summen av
 - 10 gonger kostnadene til løn som blir skattlagd ved lønstrekk

- 0,20 gonger skattemessig verdi av anlegg, fast eigedom og annan realkapital som er på Svalbard ved utgangen av inntektsåret.

c) Anna inntekt: 16 pst.

Personlege skatteytarar skal ha eit frådrag i alminneleg inntekt som er omfatta av bokstav c. på 20 000 kroner.

§ 4 Avrundingsreglar

Ved utrekning av skatt skal formue og inntekt rundast nedover til næraste heile krone.

§ 5 Normalrentesatsen for rimeleg lån i arbeidsforhold

Normalrentesatsen som nemnd i skattelova § 5-12 fjerde ledd, jf. svalbardskattelova §§ 3-1 og 3-2, skal vere den same som Stortinget har vedteke skal gjelde på det norske fastlandet.

§ 6 Aksjonær i utlandet

Skatt på utbytte mv. etter skattelova § 10-13, jf. svalbardskattelova § 3-2, er fastsett til 20 pst.

§ 7 Inntekt etter svalbardskattelova § 6-3

For inntekt som blir skattlagd etter svalbardskattelova § 6-3, skal satsen vere 8 pst.

III

Meirinntektsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2020 kan overskride løyvinga på

- kap. 5 post 1, tilsvarende inntekter ut over vedteke budsjett på kap. 3005 post 2.
- kap. 6 post 1, tilsvarende inntekter ut over vedteke budsjett på kap. 3006 post 2.

3. kap. 9 post 1, tilsvarende inntekter ut over vedtekte budsjett på kap. 3009 post 1.

IV

Meirinntektsfullmakt

Stortinget samtykkjer i at Finansdepartementet i 2020 kan overskride løyvinga på kap. 22 post 1, tilsvarende inntekter ut over vedtekte budsjett på kap. 3022 post 1.

V

For budsjetterminen 2020 skal det svarast avgift til statskassen av kol som blir utført frå Svalbard, etter følgjande satsar:

- 1,0 pst. av verdien for dei første 100 000 tonna,
- 0,9 pst. av verdien for dei neste 200 000 tonna,
- 0,8 pst. av verdien for dei neste 300 000 tonna,
- 0,7 pst. av verdien for dei neste 400 000 tonna,
- 0,6 pst. av verdien for dei neste 500 000 tonna,
- 0,5 pst. av verdien for dei neste 600 000 tonna,
- 0,4 pst. av verdien for dei neste 700 000 tonna,
- 0,3 pst. av verdien for dei neste 800 000 tonna,
- 0,2 pst. av verdien for dei neste 900 000 tonna,
- 0,1 pst. av verdien for dei neste 1 000 000 tonna.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 93 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.32.01)

Votering i sak nr. 7, debattert 12. desember 2019

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2020, kapitler under Utenriksdepartementet mv. (rammeområde 4) og Forsvarsdepartementet mv. (rammeområde 8) (Innst. 7 S (2019–2020), jf. Prop. 1 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Liv Signe Navarsete på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Audun Lysbakken på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 3–5, fra Bjørnar Moxnes på vegne av Rødt

Presidenten gjør oppmerksom på at forslag nr. 4 foreligger i endret versjon.

Det votes over forslagene nr. 3 og 4, fra Rødt.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen anerkjenne Palestina som egen stat.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at avtaler om retur av personer uten lovlig opphold i Norge ikke brukes som betingelse for å motta bistand fra Norge.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Rødt ble med 93 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.32.47)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at organisasjoner som har uttrykt støtte til BDS-kampanjen (boikott, desinvesteringer og sanksjoner) mot Israels folkerettsbrudd, ikke ekskluderes fra støtteordninger for utvikling i Palestina.»

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble med 62 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.33.04)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen avlyse den planlagte bestillingen av seks nye kampfly.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.33.21)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa utsetje iverksetjing av omlegging av 2. bataljon i Brigaden i Nord-Norge frå ein bataljon basert på verneplikt til ein mobiliseringsbataljon med eitt år, frå 2021 til 2022, og med det behalde same oppsetjingsgrad som 2. bataljon har på noverande tidspunkt.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.33.39)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

A.

Rammeområde 4

(Utenriks)

I

På statsbudsjettet for 2020 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
100		Utenriksdepartementet		
	1	Driftsutgifter	2 334 217 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	13 595 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	22 858 000	
	70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	1 120 000	
	71	Hjelp til norske borgere i utlandet	190 000	
103		Regjeringens representasjon		
	1	Driftsutgifter	47 428 000	
104		Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		
	1	Driftsutgifter	10 140 000	
115		Næringsfremme, kultur og informasjon		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70 og 71</i>	12 847 000	
	70	Kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	27 860 000	
	71	Næringsfremme, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	7 820 000	
116		Internasjonale organisasjoner		
	70	Pliktige bidrag	1 497 132 000	
117		EØS-finansieringsordningene		
	77	EØS-finansieringsordningen 2014–2021, <i>kan overføres</i>	2 526 000 000	
	78	Den norske finansieringsordningen 2014–2021, <i>kan overføres</i>	1 931 000 000	
118		Utenrikspolitiske satsinger		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70, 71, 72 og 73</i>	77 942 000	
	70	Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atom sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	259 734 000	
	71	Globale sikkerhetsspørsmål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	12 974 000	
	72	Nedrustning, ikke-spredning og kjernefysisk sikkerhet mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	29 928 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
	73	Klima, miljøtiltak og hav mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	27 434 000	
	74	Forskning, dialog og menneskerettigheter mv.	53 455 000	
140		Utenriksdepartementet		
	1	Driftsutgifter	1 640 558 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	156 020 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	33 810 000	
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)		
	1	Driftsutgifter	284 425 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	23 271 000	
144		Norsk senter for utvekslingssamarbeid (Norec)		
	1	Driftsutgifter	54 464 000	
	70	Uttekslingsordninger, <i>kan overføres</i>	145 811 000	
150		Humanitær bistand		
	70	Nødhjelp og humanitær bistand, <i>kan overføres</i>	4 831 700 000	
	71	Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	300 000 000	
	72	FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)	380 000 000	
151		Fred, sikkerhet og globalt samarbeid		
	70	Fred og forsoning, <i>kan overføres</i>	435 900 000	
	71	Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning, <i>kan overføres</i>	287 700 000	
	72	Stabilisering av land i krise og konflikt, <i>kan overføres</i>	835 390 000	
	73	FN og globale utfordringer, <i>kan overføres</i>	311 514 000	
	74	Pliktige bidrag til FN-organisasjoner mv., <i>kan overføres</i>	304 690 000	
152		Menneskerettigheter		
	70	Menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	660 277 000	
	71	FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR), <i>kan overføres</i>	165 000 000	
159		Regionbevilgninger		
	70	Midtøsten og Nord-Afrika, <i>kan overføres</i>	682 807 000	
	71	Europa og Sentral-Asia, <i>kan overføres</i>	809 774 000	
	72	Afghanistan, <i>kan overføres</i>	550 000 000	
	75	Afrika, <i>kan overføres</i>	1 090 584 000	
	76	Asia, <i>kan overføres</i>	80 328 000	
	77	Latin-Amerika, <i>kan overføres</i>	103 350 000	
160		Helse		
	70	Helse, <i>kan overføres</i>	3 410 686 000	
	71	Verdens helseorganisasjon (WHO), <i>kan overføres</i>	225 500 000	
	72	FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i>	60 000 000	
161		Utdanning, forskning og faglig samarbeid		
	70	Utdanning, <i>kan overføres</i>	2 570 150 000	
	71	Forskning, <i>kan overføres</i>	208 846 000	
	72	Kunnskapsbanken og faglig samarbeid, <i>kan overføres</i>	888 714 000	
162		Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi		
	70	Næringsutvikling og handel, <i>kan overføres</i>	461 200 000	
	71	Matsikkerhet, fisk og landbruk, <i>kan overføres</i>	1 191 966 000	
	72	Fornybar energi, <i>kan overføres</i>	867 000 000	
	73	Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC), <i>kan overføres</i>	160 000 000	
	75	Norfund – tapsavsetting	480 000 000	
163		Klima, miljø og hav		

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	15 000 000	
	70	Miljø og klima, <i>kan overføres</i>	1 392 542 000	
	71	Bærekraftige hav og tiltak mot marin forsøpling, <i>kan overføres</i>	517 967 000	
164		Likestilling		
	70	Likestilling, <i>kan overføres</i>	324 019 000	
	71	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), <i>kan overføres</i>	100 000 000	
	72	FNs befolkningsfond (UNFPA)	530 000 000	
	73	Sårbare grupper, <i>kan overføres</i>	466 000 000	
170		Sivilt samfunn		
	70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	2 028 471 000	
171		FNs utviklingsarbeid		
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	615 000 000	
	71	FNs barnefond (UNICEF)	410 000 000	
	72	Andre tilskudd (FN), <i>kan overføres</i>	167 700 000	
172		Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette		
	70	Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	1 086 000 000	
	71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	869 000 000	
	72	Strategisk samarbeid, <i>kan overføres</i>	139 000 000	
	73	Gjeldslette, <i>kan overføres</i>	326 500 000	
179		Flyktningtiltak i Norge		
	21	Spesielle driftsutgifter	718 575 000	
480		Svalbardbudsjettet		
	50	Tilskudd	385 808 000	
1361		Samfunnet Jan Mayen		
	1	Driftsutgifter	55 500 000	
Totale utgifter				43 732 191 000
Inntekter				
3100		Utenriksdepartementet		
	1	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	27 368 000	
	2	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene	199 348 000	
	5	Refusjon spesialutsendinger mv.	45 540 000	
4361		Samfunnet Jan Mayen		
	7	Refusjoner og andre inntekter	6 300 000	
Totale inntekter				278 556 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 100, post 1	kap. 3100, postene 2 og 5
kap. 140, post 1	kap. 3140, post 5

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633 post 1 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

III

Fullmakt til overskridelse

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 kan

1. overskride bevilgningene under kap. 117 EØS-finansieringsordningene, post 77 EØS-finansieringsordningen 2014–2021, og post 78 Den norske finansieringsordningen 2014–2021, med en samlet øvre ramme på 440 mill. kroner som følge av usikkerhet i fremdrift og valutakursjusteringer, dersom dette er nødvendig for å oppfylle norske forpliktelser gjennom avtale inngått med EU.

IV

Valutatap (disagio)/Valutagevinst (agio)

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 gis fullmakt til å utgiftsføre/inntektsføre uten bevilgning valutatap (disagio)/valutagevinst (agio) som følge av justering av midlene ved utenriksstasjonene under kap. 100/3100 Utenriksdepartementet og kap. 140/3140 Utenriksdepartementet, postene 89 Valutatap (disagio)/Valutagevinst (agio).

V

Bruk av opptjente rentemidler

Stortinget samtykker i at opptjente renter på tilskudd som er utbetalt fra Norge til tematisk støtte, multi-laterale fond, multi-bi-prosjekter, samarbeidsprosjekter, stat-til-stat-bistand og støtte til internasjonale og lokale ikke-statlige aktører, kan benyttes til tiltak som avtales mellom Utenriksdepartementet og den enkelte mottaker.

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 kan gi tilsagn om:

1. støtte ut over gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
117		EØS-finansieringsordningene	
	77	EØS-finansieringsordningen 2014–2021	7 011 mill. kroner
	78	Den norske finansieringsordningen 2014–2021	6 497 mill. kroner
162		Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi	
	70	Næringsutvikling og handel	50 mill. kroner
	72	Fornybar energi	100 mill. kroner

2. tilskudd til en global finansieringsordning for kvinne- og barnehelse med inntil 5 400 mill. kroner samlet i perioden 2015–2023 under kap. 160 Helse.
3. tilskudd til Koalisjonen for innovasjon for epidemi-beredskap (CEPI) med inntil 1 600 mill. kroner under kap. 160 Helse, samt fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene og bruke tilskudd som sikkerhet for lån. Inntil 1 000 mill. kroner gis i direkte støtte til CEPI i årene 2017–2021, og inntil 600 mill. kroner i årene 2021–2025. Hele eller deler av disse midlene kan fra 2019 gå via en finansieringsmekanisme forvaltet av Verdensbanken eller IFFIm.
4. tilskudd til Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria med inntil 2 020 mill. kroner samlet i perioden 2020–2022 under kap. 160 Helse, post 70 Helse.
5. tilskudd til Det grønne klimafondet med inntil 2 800 mill. kroner i perioden 2020–2023 under kap. 163 Klima, miljø og hav.

VII

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Kongen i 2020 kan inngå avtaler om forsikringsansvar for utstillinger ved visningsinstitusjoner i utlandet innenfor en totalramme for gamle og nye garantier på inntil 500 mill. kroner. Forsikringsansvaret omfatter tap og skade under transport, lagring og i visningsperioden.

VIII

Toårige budsjettvedtak

Stortinget samtykker i at Norge kan slutte seg til toårige budsjettvedtak i FAO, WHO, ILO, UNIDO, OE-

CD, WTO, IAEA, IEA, Havbunnsmyndigheten, Den internasjonale havrettsdomstolen, Mekanismen for internasjonale straffedomstoler (MICT) og for regulært bidrag til FN.

IX

Ettergivelse av fordringer

Stortinget samtykker i at Kongen i 2020 kan ettergi statlige fordringer på utviklingsland i samsvar med kriteriene i handlingsplanen av 2004 Om gjeldslette for utvikling innenfor den resterende ramme på 834 mill. kroner under Garantiinstituttet for eksportkredits gamle portefølje (gammel alminnelig ordning og den gamle særordningen for utviklingsland). Fordringene verdsettes til faktisk utestående beløp på ettergivelsestidspunktet inklusive påløpte renter, belastes gjeldsplans ramme og ettergis uten bevilgning over bistandsbudsjettet. Rammen belastes ikke ved en eventuell ettergivelse av statlige fordringer på Sudan som stammer fra den norske skipseksportkampanjen (1976–1980), jf. Prop. 110 S (2012–2013).

X

Utbetaling av tilskudd

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 gis unntak fra bestemmelsene i stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av gitte bevilgninger på følgende måte:

1. Utbetalinger av norske medlemskapskontingenter, pliktige bidrag og andre bidrag til internasjonale organisasjoner Norge er medlem av, kan foretas en gang i året.
2. Utbetalinger av tilskudd til utviklingsformål kan foretas en gang i året dersom avtaler om samfinansiering med andre givere innenfor utviklingssamarbeidet tilsier det.
3. Eventuelle utbetalinger av regjeringens gave til TV-aksjoner kan i sin helhet utbetales som et engangsbeløp.
4. Utbetalinger av tilskudd til Climate Investment Funds (CIF) kan foretas i samsvar med fondets prosedyrer for fondsoppbygging.
5. Utbetalinger av tilskudd til fond forvaltet av Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) kan foretas i henhold til regelverket til det enkelte fond.
6. Utbetalinger av tilskudd til Ukraine Trust Fund for Military Career Transition forvaltet av NATO, kan foretas i henhold til fondets regelverk.
7. Utbetalinger av tilskudd til akutt nødhjelpsarbeid kan i enkelte tilfeller foretas for opptil ett år frem i tid når dette er påkrevd for å sikre raske og nødvendige investeringer.

8. Utbetalinger av tilskudd til fond forvaltet av Verdensbanken, Afrikabanken, Asiabanken, Den interamerikanske utviklingsbanken og Det internasjonale fond for jordbruksutvikling kan foretas i henhold til regelverket for det enkelte fond.
9. Utbetalinger til Vaksinealliansen Gavi kan foretas årlig i tråd med organisasjonens finansieringsstrategi og regelverk.
10. Utbetalinger av tilskudd til Det grønne klimafondet (GCF) kan foretas i samsvar med fondets strategi og prosedyrer for fondsoppbygging.

XI

Bruk av gjeldsbrev og raskere trekk på gjeldsbrev

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 kan fravike Bevilgningsreglementet § 3 annet ledd ved utstedelse av gjeldsbrev i forbindelse med kapitalpåfyllinger under Det internasjonale utviklingsfondet, Det asiatiske utviklingsfondet, Det afrikanske utviklingsfondet og Den globale miljøfasiliteten.

XII

Deltakelse i kapitaløkninger i internasjonale banker og fond

Stortinget samtykker i at:

1. Norge deltar, i forbindelse med formalisering av Sør-Sudans medlemskap i Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB), i en selektiv kapitaløkning i banken, med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen UA 0,57 mill. (UA tilsvarer IMF's spesielle trekkrettigheter SDR). Innbetalingen foretas i løpet av årene 2016–2023, og belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond. Kapitaløkningen innebærer også en økning i den norske statsgarantien i AfDB med UA 8,93 mill.
2. Norge deltar i kapitalpåfyllingen til Den interamerikanske utviklingsbankens (IDB) organisasjon for privat sektor, Inter-American Investment Corporation (IIC), med en andel på USD 10,1 mill. innbetalt i syv årlige avdrag for perioden 2016–2022. Innbetalingene belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond.
3. Norge deltar i den 5. kapitaløkningen i Den internasjonale bank for rekonstruksjon og utvikling (IBRD) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av inntil USD 47,6 mill. i perioden 2020–2023, som belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 70 Verdensbanken. Den norske statsgarantien i IBRD økes samtidig med inntil USD 354

- mill. Økningen i statsgarantien vil skje i takt med de årlige kapitalinnskuddene.
4. Norge deltar i kapitaløkningen i Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av inntil USD 46,1 mill. innbetalt over perioden 2020–2024, som belastes kap. 162 Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi, post 73 Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC).
 5. Norge deltar i kapitalpåfyllingen i Den globale miljøfasiliteten (GEF) med en innbetalt andel på inntil 520 mill. kroner over perioden 1. juli 2018–30. juni 2022. Innbetalingene belastes kap. 163 Klima, miljø og hav, post 70 Miljø og klima.
 6. Norge deltar i den 11. kapitalpåfylling i Det internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD-11) med et bidrag på til sammen 360 mill. kroner for perioden 2019–2021, innbetalt i tre årlige bidrag på 120 mill. kroner per år i 2019–2021. Innbetalingene belastes kap. 162 Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi, post 71 Matsikkerhet, fisk og landbruk.
 7. Norge deltar i den 7. generelle kapitaløkningen i Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av inntil 69 500 000 Units of Accounts, UA (UA tilsvarer IMF's spesielle trekkrettigheter SDR) i perioden 2020–2027. Innbetalingene foretas i åtte like årlige beløp og belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond. Kapitaløkningen innebærer også en økning i den norske statsgarantien i AfDB med inntil UA 1 088 830 000. Forpliktelser inngås i SDR, og kronebeløpet må valutajusteres i forbindelse med årlige utbetalinger.
 8. Norge deltar i den 15. påfyllingen av giverlandsbidrag til Den afrikanske utviklingsbankens fond for de fattigste landene, Afrikafondet (ADF-15), med et bidrag på til sammen inntil 2 052 mill. kroner for perioden 2020–2022, innbetalt i tre like årlige beløp. Innbetalingene belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond.
 9. Norge deltar, i forbindelse med den 15. kapitalpåfyllingen av AfDF-15 for perioden 2020–2022, i Det internasjonale gjeldsletteinitiativet for de fattigste landene, Heavily Indebted Poor Countries initiative (HIPC), med et bidrag på til sammen 55,92 mill. kroner til «Grant Compensation» (kompensasjon til Afrikafondet for at land med gjeldsproblemer i større eller mindre grad mottar gaver framfor lån på myke vilkår). Innbetalingene belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 73 Gjeldslette.
 10. Norge kan delta i forhandlingene om den 13. påfyllingen av Den asiatiske utviklingsbankens fond for de fattigste landene, som skal fremforhandles for fireårsperioden 2021–2024 med en ramme på til sammen 250 mill. kroner. Innbetalingene belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond.
 11. Norge deltar i den 19. påfyllingen av Det internasjonale utviklingsfondet (IDA-19) med et bidrag på til sammen 2 928 mill. kroner for perioden 2020–2022, innbetalt i tre like årlige bidrag. Innbetalingene belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 70 Verdensbanken.
 12. Norge deltar, i forbindelse med den 19. kapitalpåfyllingen av Det internasjonale utviklingsfondet (IDA-19) for perioden 2020–2022 i det internasjonale gjeldsletteinitiativet for de fattigste landene, Heavily Indebted Poor Countries initiative (HIPC), med et bidrag på 313,6 mill. kroner innbetalt i tre like årlige bidrag. Innbetalingene belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 73 Gjeldslette.

XIII

Det internasjonale gjeldsletteinitiativet (MDRI)

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2020 kan utstede en bindende forpliktelse til Det internasjonale utviklingsfondet (IDA) og Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF) for Norges bidrag til Det internasjonale gjeldsletteinitiativet (MDRI) i perioden 1. juli 2025 til 30. juni 2028 for Det internasjonale utviklingsfondet og i perioden 1. januar 2030 til 31. desember 2032 for Det afrikanske utviklingsfondet.

XIV

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Samferdselsdepartementet i 2020 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekt under
kap. 1361, post 1	kap. 4361, post 7

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633 post 1 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

B.

Rammeområde 8

(Forsvar)

I

På statsbudsjettet for 2020 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
42		Ombudsmannsnemnda for Forsvaret		
	1	Driftsutgifter	7 500 000	
1700		Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	830 361 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, overslagsbevilgning</i>	132 900 000	
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet, <i>kan overføres</i>	9 467 000	
	71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	86 226 000	
	73	Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	85 393 000	
	78	Norges tilskudd til NATO og internasjonale driftsbudsjetter, <i>kan overføres</i>	349 024 000	
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	4 414 351 000	
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1761, post 47</i>	2 994 219 000	
1716		Forsvarets forskningsinstitutt		
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	198 975 000	
1720		Felleskapasiteter i Forsvaret		
	1	Driftsutgifter	9 473 868 000	
	71	Overføring til andre, <i>kan overføres</i>	22 739 000	
1731		Hæren		
	1	Driftsutgifter	5 979 989 000	
1732		Sjøforsvaret		
	1	Driftsutgifter	4 545 051 000	
1733		Luftforsvaret		
	1	Driftsutgifter	5 992 775 000	
1734		Heimevernet		
	1	Driftsutgifter	1 439 422 000	
1735		Etterretningstjenesten		
	21	Spesielle driftsutgifter	2 188 783 000	
1760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760, post 45</i>	1 638 693 000	
	44	Fellesfinansierte investeringer, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	83 794 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1761, post 45</i>	10 179 932 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
	48	Fellesfinansierte investeringer, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	350 000 000	
	75	Fellesfinansierte investeringer, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760, post 44</i>	98 154 000	
1761		Nye kampfly med baseløsning		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1761, post 45</i>	178 076 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760, post 45</i>	5 863 471 000	
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1710, post 47</i>	779 532 000	
1790		Kystvakten		
	1	Driftsutgifter	1 184 726 000	
1791		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Driftsutgifter	876 527 000	
1792		Norske styrker i utlandet		
	1	Driftsutgifter	940 928 000	
	70	Tilskudd Afghan National Army (ANA) Trust Fund	60 000 000	
Totale utgifter				60 984 876 000
Inntekter				
4700		Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsinntekter	40 856 000	
4710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsinntekter	3 954 288 000	
	47	Salg av eiendom	270 475 000	
4720		Felleskapasiteter i Forsvaret		
	1	Driftsinntekter	404 358 000	
4731		Hæren		
	1	Driftsinntekter	93 538 000	
4732		Sjøforsvaret		
	1	Driftsinntekter	56 020 000	
4733		Luftforsvaret		
	1	Driftsinntekter	111 532 000	
4734		Heimevernet		
	1	Driftsinntekter	21 626 000	
4760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold		
	1	Driftsinntekter	33 979 000	
	48	Fellesfinansierte investeringer, inntekter	350 036 000	
4790		Kystvakten		
	1	Driftsinntekter	1 158 000	
4791		Redningshelikoptertjenesten		
	1	Driftsinntekter	774 340 000	
4792		Norske styrker i utlandet		
	1	Driftsinntekter	38 919 000	
4799		Militære bøter		
	86	Militære bøter	500 000	
Totale inntekter				6 151 625 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan benytte alle merinntekter til å overskride enhver utgiftsbevilgning under Forsvarsdepartementet, med følgende unntak:

- a. Inntekter fra militære bøter kan ikke benyttes som grunnlag for overskridelse.
- b. Inntekter ved salg av større materiell kan benyttes med inntil 75 pst. til overskridelse av bevilgningen under kap. 1760 Forsvarsmateriell og større anskaf-

felser og vedlikehold, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633 post 1 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

III

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan:

1. foreta bestillinger ut over gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1700		Forsvarsdepartementet	
	1	Driftsutgifter	34 mill. kroner
1720		Felleskapasiteter i Forsvaret	
	1	Driftsutgifter	2 187 mill. kroner
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter	30 mill. kroner
1732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsutgifter	1 080 mill. kroner
1733		Luftforsvaret	
	1	Driftsutgifter	1 500 mill. kroner
1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter	65 mill. kroner
1760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	
	1	Driftsutgifter	1 100 mill. kroner
	44	Fellesfinansierte investeringer, nasjonalfinansiert andel	80 mill. kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	65 000 mill. kroner
	48	Fellesfinansierte investeringer, fellesfinansiert andel	165 mill. kroner
1761		Nye kampfly med baseløsning	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	39 600 mill. kroner
1790		Kystvakten	
	1	Driftsutgifter	1 910 mill. kroner
1791		Redningshelikoptertjenesten	
	1	Driftsutgifter	60 mill. kroner
1792		Norske styrker i utlandet	
	1	Driftsutgifter	25 mill. kroner

2. gi Forsvarets forskningsinstitutt fullmakt til å ha økonomiske forpliktelser på inntil 60 mill. kroner ut over det som dekkes av egne avsetninger.

IV

Tilsagnsfullmakt

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan gi tilsagn om økonomisk støtte ut over bevilgningen, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1700		Forsvarsdepartementet	
	73	Forskning og utvikling	68 mill. kroner

V

Nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan trekke salgsomkostninger ved salg av materiell og fast eiendom fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 4760 Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, inntekter, og kap. 4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg, post 47 Salg av eiendom.

VI

Personell

Stortinget samtykker i at:

1. Forsvarsdepartementet i 2020 kan fastsette lengden på førstegangstjenesten, repetisjonstjenesten og heimevernstjenesten slik det går frem av Prop. 1 S (2019–2020).
2. enheter oppsatt med frivillig heimevernspersonell kan overføres til forsvarsgrener og fellesinstitusjoner, og benyttes i operasjoner i utlandet.

VII

Investeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan:

1. starte opp nye investeringsprosjekter som er presentert i Prop. 1 S (2019–2020), innenfor de kostnadsrammer som der er omtalt.
2. endre tidligere godkjente prosjekter som anført i Prop. 1 S (2019–2020), herunder endrede kostnadsrammer.
3. starte opp og gjennomføre materiellinvesteringsprosjekter med en kostnadsramme under 500 mill. kroner.
4. starte opp og gjennomføre eiendoms-, bygge- og anleggsprosjekter (inkludert tilhørende innredning) med en kostnadsramme under 200 mill. kroner.
5. nytte bevilgningen på den enkelte investeringspost, hhv. post 44, 45, 47 og 48 fritt mellom formål, bygg- og eiendoms kategorier, anskaffelser og prosjekter som presentert i Prop. 1 S (2019–2020).

6. gjennomføre konsept- og definisjonsfasen av planlagte materiellanskaffelser.
7. igangsette planlegging og prosjektering av eiendoms-, bygge- og anleggsprosjekter (inkludert tilhørende innredning) innenfor rammen av bevilgningen på de respektive poster.
8. inkludere gjennomføringskostnader i eiendoms-, bygge- og anleggsprosjekter på post 47.

VIII

Fullmakter vedrørende fast eiendom

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan:

1. avhende fast eiendom uansett verdi til markedspris når det ikke foreligger annet statlig behov for eiendommen. Eiendommene skal normalt legges ut for salg i markedet, men kan selges direkte til fylkeskommuner eller kommuner til markedspris, innenfor EØS-avtalens bestemmelser. Dersom eiendommene er aktuelle for friluft- eller kulturformål kan de selges på samme vilkår til Statskog SF hvis ikke fylkeskommuner eller kommuner ønsker å kjøpe eiendommene. Likeledes kan eiendommer som er nødvendige for å oppfylle samfunnets målsetting om å opprettholde en selvfinansiert sivil luftfart, selges direkte til Avinor AS. Dette gjelder følgende eiendoms kategorier:
 - a. rullebaner, taksebaner med tilhørende sikkerhetsområder, flyoppstillingsplasser og andre arealer og infrastruktur for flyoperasjoner
 - b. terminal innrettet mot det service- og tjenestebehov som forbrukere og myndigheter har bruk for
 - c. områder for kollektiv og privat tilbringertjeneste
 - d. kontorer og lignende
 - e. eiendommer for fremtidig utbygging.
2. avhende fast eiendom til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

IX

Tidspunkt for belastning av utgiftsbevilgninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2020 kan belaste utgiftsbevilgninger for bestillinger gjennom NSPA (NATO Support and Procurement Agency), andre internasjonale organisasjoner eller andre lands myndigheter fra det tidspunkt materiell blir bestilt, selv om levering først skjer senere i budsjettåret eller i et etterfølgende budsjettår.

X

Kjøp/innløsning av boliger med fellesgjeld

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet gjennom Forsvarsbygg i 2020 kan kjøpe/innløse boliger med fellesgjeld, slik at samlet gjeld knyttet til eierskap av slike boliger ikke overstiger 100 mill. kroner.

XI

Hovemoen leir

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet kan videreføre Hovemoen leir tilpasset Forsvarets organisasjon og struktur.

XII

Oppheving av anmodningsvedtak

Vedtak nr. 86, 5. desember 2017 og nr. 87, 5. desember 2017 oppheves.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 52 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.34.03)

Votering i sak nr. 8, debattert 12. desember 2019

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Liv Signe Navarsete, Bengt Fasteraune og Willfred Nordlund om ei offentleg evaluering av integrert strategisk leiing innan forsvarssektoren (Innst. 89 S (2019–2020), jf. Dokument 8:140 S (2018–2019))

Presidenten: Under debatten har Liv Signe Navarsete satt frem et forslag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa setje i gang arbeidet med ei offentleg evaluering av integrert strategisk leiing innan forsvarssektoren.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:140 S (2018–2019) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Liv Signe Navarsete, Bengt Fasteraune og Willfred Nordlund om ei offentleg evaluering av integrert strategisk leiing innan forsvarssektoren – vedtas ikke.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 52 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.35.00)

Votering i sak nr. 9, debattert 12. desember 2019

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Lov om informasjonstilgang mv. for utvalget for ekstern gransking av saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepenger, arbeidsavklaringspenger og pleiepenger ved opphold i et annet EØS-land (Innst. 90 L (2019–2020), jf. Prop. 27 L (2019–2020))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak:

A.

L o v

om informasjonstilgang mv. for utvalget for ekstern gransking av saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepenger, arbeidsavklaringspenger og pleiepenger ved opphold i et annet EØS-land

§ 1 Formålet med loven

Loven skal sikre at utvalget for ekstern gransking av saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepenger, arbeidsavklaringspenger og pleiepenger ved opphold i et annet EØS-land, oppnevnt av Kongen i statsråd 8. november 2019, får tilgang til nødvendige opplysninger for å få utført sitt arbeid i henhold til mandatet.

§ 2 Opplysninger til utvalget

Enhver kan uten hinder av taushetsplikt gi utvalget opplysninger som er nødvendige for utvalgets arbeid.

§ 3 Taushetsplikt

Medlemmene i utvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 f, likevel slik at taushetsplikten først bortfaller etter 100 år. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde.

§ 4 Behandling av personopplysninger

Utvalget kan behandle personopplysninger som er nødvendige for formålet med utvalgets arbeid uten samtykke fra dem opplysningene gjelder, også personopplysninger som nevnt i personopplysningsloven § 1, jf. personvernforordningen artikkel 9 og artikkel 10.

Retten til innsyn etter personopplysningsloven § 1, jf. personvernforordningen artikkel 15, gjelder ikke så langt det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn.

§ 5 Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Opplysninger som utvalget har mottatt i medhold av § 2, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak.

§ 6 Kassering av dokumenter

Materiale som ikke skal avleveres til Arkivverket, skal kasseres når utvalget har avsluttet sitt arbeid.

§ 7 Ikrafttredelse og opphør

Loven trer i kraft straks. §§ 2 og 4 gjelder fram til utvalget har levert sin utredning.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

Stortinget ber regjeringen innføre en instruks, som sikrer at utvalget får tilgang til informasjonen som ansatte i embetsverket og underliggende etater kan ha.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 10 [18:35:56]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke referat.

Dermed er dagens kart ferdig behandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 18.36.

